

B. M. KŮLDA.

MORAVSKÉ NÁRODNÍ PÍSNÍ A PŘÍESY.

© Praze.

*Státním a tiskem knihtiskárny Cyrillo Methodějské.
(© Bořba)*

Cena 1 Kor. 80 hal.

MORAVSKÉ
NÁRODNÍ POHÁDKY A POVĚSTI.

SEBRAL A DO TISKU UPRAVIL

BENEŠ METHOD KULDA.

V PRAZE 1894.

SKEM A NÁKLADEM KNIHTISKÁRNY CYRILLO-METHODĚJSKÉ

MORAVSKÉ
NÁRODNÍ POHÁDKY A POVĚSTI.

SEBRAL A ZASLAL

KAREL OREL,

církevní kněz v Kamenici.

SVAZEK ČTVRTÝ.

Z OKOLÍ KAMENICKÉHO.

— S OBRÁZKY. —

V PRAZE 1894.

TISKEM A NÁKLADEM KNIHTISKÁRNY CYRILLO-METHODĚJSKÉ
(V. KOTRBA).

MORAVSKÉ

NÁRODNÍ POHÁDKY A POVĚSTI

Z OKOLÍ KAMENICKÉHO.

Proslov.

—v—

Životopisné poznámky o sběrateli pohádek v okolí Kamenického ochotně napsal a zaslal mi vld. pán Jan Soukop, biskupský a konsistorní rada, farář v Dóubravici na Moravě, slovatný básník a spisovatel, Orlův spolužák. Stůjtez zde vlastní slova ctěného přitele mého Soukopa, v Pánu zesnulého dne 26. března 1892.

„Karel Orel narodil se v Bystřici u Pernštýna na Moravě roku 1825. Vystudovav gymnasium v Moravské Třebové a filosofii v Brně, vstoupil do biskupského alumnátu Brněnského a byl roku 1849. na kněžství vysvěcen. Probuzen rodáky svými Karlem Šmídkem a Františkem Dědkem stál brzo v čele alumnů, již pod praporem profesora Sušila přijali za heslo života svého: „Církev a vlast.“ Roku 1849. jako pastoralista se mnou (Janem Soukopem), spolužákem svým, vymohl dovolení, aby zkušebná kázání a katechesky, za posledních let v alumnátě Brněnském výhradně němčinou konávané, také v řeči české

činiti se směly. Za společné snahy nás dvou dostala se na světlo česká knihovna, kteráž od časů Kuldových práchnivěla v zajetí. (Roku 1844. musil knihárník B. M. Kulda klíče vydati představeným, kteří soukromou, biskupem Gindlem druhdy podporovanou knihárnu českou přenéstí dali do knihárny seminářské. B. M. K.) Karel Orel kaploval dlouhá leta v Kamenici u Třebíče, administroval faru Radostinskou, kde mu mnoho rukopisů rozličných, mezi nimi i další sbírka pohádek, shořela. Potom farařoval ve Štítarech a ve Strážku blíž Bystřice, kdežto 18. srpna 1885. ukončil vezdejší pouť. Karel Orel byl rovněž horlivým knězem jako vlastencem a plodným spisovatelem. Ač nejedno rozsáhlé dílo jeho stalo se kořistí plamenů, přece četné jeho práce v časopisech rozmanitých roztroušené pojistily mu čestné místo v literatuře české.“

Jan Soukop.

Předmluva.

Vyzván byv Benešem Methodějem Kuldou, sběračem „Moravských národních pohádek a pověstí“, počal jsem sbírat pohádky v okolí Kamenickém. Jdeš-li z Brna po silnici na Ostrovačice, Byteš, Velkou Meziříč do Jihlavy, octneš se v Řehořově, odkud za malou hodinu dojdeš do městečka Kamenice v pěkném údolí u silnice vedoucí do města Třebíče.

Kamenice leží u prostřed čtyř asi dvě míle od ní vzdálených měst; východně od Kamenice rozprostírá se v dolině město Velká Meziříč; západně vypínají se k oblakům věže města Jihlavy; k jihu má Kamenice město Třebíč na slovo vzaté v příčině obilních trhů; a konečně na sever má město Polnu s velikolepým děkanským chrámem. Kamenice má (roku 1854) 200 domů dílem dřevěných, dílem novějších zděných, a čítá 1600 obyvatelů. *)

*) Roku 1892, dle duchovenského katalogu Brněnského má Kamenice nyní 2764 katolíků, 16 nekatolíků a 19 israelitů. B. M. K.

Sběratel národních pohádek a pověstí v okolí Rožnovském, B. M. Kulda, upozornil na trojí pramen, z něhož se množství přehezkyých pohádek a pověstí vyprýstilo: na povahu Moravských Valachů, na krásnou, velikolepou krajinu a na zaměstnání jejich; i já podobně soudím v příčině pohádek a pověstí v okolí Kamenickém.

a) Povaha lidu našeho. Dle zevnější postavy jest lid v okolí Kamenickém z pravidla vzrůstu prostředního, oka bystrého, chodu mužného, obličej v obém pohlaví přívětivého a krásného. Ruce pracovité počínají sobě obratně a lbitě. Obyvatelstvo kolem Kamenice jest ponejvíce hovorné, vtípné a úslužné; má řeč plynou a jadrnou, chování roztomile prosté, pokud nenačichlo na obilním a potravném trhu v Jihlavě dvakrát, a v Třebíči jednou v témdni. Nezřídka pak potkáváme se v okolí našem s pevnou vůlí, s podnikavostí a odvážlivostí. V příčině zbožnosti rovná se obyvatelstvo zdejšího okolí všem Slovanům, jenžto se honosí nejvzácnějším dědictvím po svých prarodcích, svatou věrou, ac bohužel i do okolí zdejšího tu a tam vtírá se novější nátěr pozlátkový, jemuž však moudrý náš lid statečně na odpor se staví. — Škoda, že v městečku Kamenici lidé uchylují se poněkud od kroje národního, a že

libují sobě v častých změnách, přijímajíce to, co ve městech velkých počíná již hynouti. Jinak jest v dědinách, ve vsích, kolem Kamenice. Asi půldruhé hodiny cesty od Kamenice k jihu leží na značném vrcholu vesnice Chlum, odkud vidíme krásnou širou krajinu. Na Chlumu doposud zachoval se kroj starodávný, zvláště u pohlaví mužského. Jmenovitě kožuchy dlouhé v zimě udržují teplo tělesné, a v létě chrání proti vedru slunečnému nejen na Chlumu, ale také v dědinách sousedních. V Lukách, hodinu cesty od Kamenice vzdálených na západ a v severozápadních Vysokých Studnicích u silnice Jihlavské zachovaly sobě ženské do té chvíle červené punčochy, krátké sukně s krátkými živůtky. Jazyku svému a obyčejům národním okolí Kamenické jest věrnější než kroji.

b) O krajině svědčí již jméno městečka našeho „Kamenice“, že nemá nedostatku kamene, zvláště na straně jižní. Městečko, jak dříve již řečeno, rozprostírá se v údolí, a kolkolem obeháno jest četnými lesíky, jejichž jména jsou: Drahutka, lesíky Studnické, Heřmanův les, lesiny Kameničovské, Malá Kamenice či Kamenička, Chřastí a lesy Měřinské, Hujatina. Vrcholy, jakoby městečko před vlivem cizím chrániti chtěly, statečně povznášejí hlavy své,

vzdorují skalami svými větrům bouřlivým, a pod košatými stromy poskytují milého stínu a chládku pocestným. Strážka Kolín, Jansův vršek, Farský kopec, Šibenice, Špimberk, Heřmanův kopec mile baví oko pozorovatele, zvláště vyleze-li na věž farního chrámu Svato-Jakubského asi po devadesáti schodech. Nejpěknější jest půl hodiny dlouhé údolí k západu, mezi dvěma kopci, kudy vede cesta podél potoku, kroucího se jako hádek bujnými lukami až k vážné řece Jihlavce, do kteréž pokojně vtéká, poslouživ sedmi mlýnům a navždy rozloučiv se s Kamenicí, kde má svůj původ v rybníku značném. Kráčíš-li pak malebným údolím tím ještě dále proti proudu řeky Jihlavy, která klidně uprostřed luk přes křemelí běží a výstavné mlýny a píly žene, k Lukám: překvapen budeš krásnými sady, kvetoucími zahradami a bujným stromovím ovocným.

Kamkoli jdeš z městečka Kamenice. všude musíš jíti do kopce; zvláště dáš-li se pěšinkou k Chlumu, kde sebral jsem první pohádky v tomto svazku obsažené.*) S nejvyššího místa spatříš krajinu utěšenou. K západu uvidíš hluboké koryto, jímžto se pozlehounku jako labuť pohybuje řeka

*) Pozdější sbírka z okolí Kamenického bohužel pilnému sběrateli shořela za povstalého požáru. B. M. K.

Jihlavka od Jihlavy a Luk tam k poutnímu místu Přibyslavicím s milostným obrazem Bohorodičky bez hříchu prvotního počaté, kterýž kráší chrám, v němžto věrný křesťan nalezá útechy potřebné. Obrátíš-li se, stoje na nejvyšším místě u Chlumu, k severu, spatříš jiné koryto na protější straně lesíkem lemované, jímžto pospíchá potůček jako dceruška k materi Jihlavce. Otočiv se dále k severovýchodu, uvidíš pásmo lesů Svato-slavských, přináležejících k majetku Třebíčskému, a jižně i západně pásmo druhé, Brtnické. S těch stran podobá se Chlum hradu, pevnosti daleko široko horami a lesy jako zdí oběhnané, západojižně řekou chráněné, což arcibř Slovanské obraznosti okolního obyvatelstva poskytovalo hojnost látky na pohádky národní.

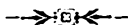
c) V okolí Kamenském vládne výhradně polní hospodářství; vzdělávání půdy jest nejhlavnějším pramenem výživy. V městečku Kamenci mimo polní hospodářství provozují se rozličná řemesla tím způsobem, že řemeslník obyčejně má také více méně polnosti. Máme zde patnáctero řemesel, náležejících do osmi cechů (roku 1855), kromě obchodníků věcmi potravními. Kde více pracovníků u toho onoho řemesla pohromadě, tam zvláště za dlouhých zimních večerů, „aby ústa nelenošila,“ rozmanité věci, nejvíce pak pohádky

vypravují se. Na okolní výroční a týdenní trhy nosí neb vozí se výrobky všeho druhu na prodej; řemeslníci chodí v kupách pohromadě, a cestou zhusta dochází též na pohádky; byl jsem vícekrátě svědkem a posluchačem vypravování toho cestou do Třebíče. I při pracích polních, zvláště o žních povídají se pohádky; což teprve za dlouhých večerů zimních, kdy hovorné ženy a děvy jednou do toho, jindy do jiného domu snášejí své přeslice a kolovrátky, a mužové i hoši přicházejí do milé společnosti té! Tu s přeslicemi o závod drnkají jazykové, ješto nezřídka musí do kolečka každý a každá něco povídati. Tou měrou mívá zkušenost, ostrovtip, výmluvnost a obraznost vítanou úlohu, aby společnost bavila a poučovala poutavými pohádkami a pověstmi.

Pohádky z úst lidu přijaté a co nejvěrněji napsané podávám v pořádku tom, jak jsem je po sobě slyšel a napsal. Obdivoval jsem se začasť výmluvnosti vypravovatelů, zejména pak jednoho stařečka, jenž mluvil jakoby ti sk l.

Léta Páně 1855.

Karel Orel,
církevní kněz v Kamenici.

I. Zázračný lékař.

V jedné vesnici byl velmi chudý podruh, jehož manželka každý rok dítě porodila. Když již po páté do koutu přišla, nechtěl dítěti tomu žádný kmotrem býti, ačkoli každého v dědině té bydlícího za to prosil. Nechtěl býti žádný kmotrem, že pro svou chudobu bývalým kmotrům žádnou výslužku dáti nemohl. I radil se pln úzkosti se svou ženou, co by v té věci měl činiti? I řekla mu žena: „Víš ty co, můj milý muži, vydej se na cestu, a kohokoliv potkáš, pros velice, aby novorozeňátku našemu byl kmotrem, a řekni zrovna každému, proč nám v naší osadě tuto lásku nikdo proukázati nechce. Doufám, že se přece někdo nad námi smiluje.“

Muž uposlechl rady své ženy, a šel na cestu. I přihodilo se, že asi po půl hodince s jedním žebrákem se potkal; toho křesťanským pozdravením pozdravil a promluvil k němu: „Můj milý příteli, mám velikou prosbu; nevím, věruhle nevím, jestliže mne vyslyšíte?“ I řekl mu žebrák: „V čem pak bych já ubohý člověk vám mohl pomoci?“ Odpověděl dobrý muž: „Má žena právě dítě porodila, které jest již to páté. Žádný nechce mu kmotrem býti z té příčiny, poněvadž se v mé chudobě za kmotrovství odsloužiti nemohu. Skoro každého u nás jsem prosil, ale každý mou prosbou pohrdl.“

Proto vás, můj milý, velice prosím, abyste se, ne-li nade mnou, aspoň nad tím novorozenátkem smiloval a jemu stál za kmotra.“ — „No, když žádnou jinou prosbu nemáte,“ odpověděl žebrák, „milerád vám jako sobě rovnému posloužím.“

Na to přivedl chudý vesničan nalezeného kmotra do bídného příbytku svého. Jakmile překročili světlice práh, radostně zvolal: „Vidíš, milá ženo, tuto budoucí kmotr náš!“ Žena nápodobně radostně svého pána kmotra přivítala, a prosbu svou opakovala.

Po obdrženém křtu dítěte navrátili se opět do chatrné chýže a pán kmotr promluvil k otci toho dítěte: „Pane kmotře, dítěti vašemu nemohu nic do vínku dáti, protože jak vidíte, jsem chudás; ale za to vás učiním doktorem, anebo jak se říká lékařem; místo ruční práce budete hojiti nemocné. Pamatujte si dobře, co vám nyní řeknu. U každého nemocného, kteréhožkoli navštívíte, mne uvidíte; vždycky spatříte mne buď u hlavy, anebo u nohou nemocného státi. Uvidíte-li mne u hlavy, jest a bude to vždycky znamením, že nemocný ten okřeje; pakli u nohou, budiž vám to znamením, že pro takového žádné pomoci již více není, neboť umřítí musí.“

Muž a žena za kmotrovství uctivě se poděkovali, pána kmotra dle možnosti skrovným jídlem a nápojem občerstvili, a po krátkém přátelském hovoru dal jim pán kmotr s Pánem Bohem a odešel.

Nedlouho potom roznemohl se až na smrt ve vesnici té jeden bohatý rolník. Navštívil ho chudás, dílem z křesťanské lásky, dílem a zvláště

proto, aby se přesvědčil o tom, co mu kmotr žebraček přislíbil. Příklad do domu nemocného sedláka, viděl k nemalému podivení svému kmotra svého státi u hlavy. Hnedle si vzpomněl, co mu byl kmotr řekl: „Kdykoli mne budete viděti u hlavy nemocného, takový okřeje.“ Žena a děti plakaly u postele nebezpečně stonajícího manžela a otce. S pláčem přivítali chudého domkáře, kterému odepřeli kmotrovství, když je o to prosil, neb si ho jindy, dokud jich Pán Bůh byl nenavštívil, pro jeho chudobu ani nepovšimli. Dnes však bědující, žalovali mu, že lékař jim povídal: „Pro nemocného již nevím žádného léku, kterýž by jej pozdravil.“ Domkář je těšil a pravil: „Dovolíte-li, jáť s pomocí Boží si ho troufám uzdraviti;“ a ubezpečil jich, že jistotně neumře. Žena a děti nechtěly slovům domkářovým uvěřiti; avšak člověk-li se topí, chytá se i stébla, aby se uchránil; podobně i žena s dítky svolily ke všemu. Domkář nařídil, aby žena nemocnému mužovi z několika hořkých bylin připravila thé, aby mu dala častěji masovou polévku se žloutkem, a mimo čerstvou studenou vodu aby nic jiného nepil, a také žádného jiného pokrmu bez jeho vědomosti nepožíval. Po několika dnech nařídil nemocnému, protože se již pozdravoval, aby se trochu po sednici (po světnici) procházel. Očihledě se nemoc tratila a sedlák úplně se uzdravil.

Neočekávané uzdravení jeho dělalo ve vesnici nemalý povyk. Uzdravený sedlák dal z vděčnosti domkářovi několik měr obilí, tak že se se svou hojnou rodinou dosti dlouho vyživiti mohl.

Netrvalo to dlouho, a jedna bohatá selka v té samé dědině nebezpečně onemocněla. Místo lékaře učeného povolala hned kmotra domkáře, protože se uzdravení nemocného hospodáře pomocí domkářovou po celé vsi rozneslo.

Povolaný domkář přišel a spatřil svého kmotra žebráka státi u hlavy nemocné hospodyně. Těšil ji a ostatní domácí, že se uzdraví, ačkoliv její nemoc je dosti nebezpečna; a počínal si tak, jako prve; a hle, jak předpověděl, tak se stalo; nemocná se v několika dnech uzdravila. I ta se mu vděčně odsloužila.

Domkářovi a jeho rodině začínalo se dobře vésti; avšak netušil ještě, jak v budoucnosti svým léčením šťasten bude. Sotva že uplynulo čtrnácte dnů, roznemohla se z nenadání panna jako ryba zdravá a čerstvá v nedaleké osadě. Pověst o neobyčejném domkářovi se již po okolí trochu roznesla, proto nebylo divu, že i tuto při neočekávané nemoci pro domkáře se poslalo. Jak mile do domu nemocné a do sednice, v které ležela, vkročil, podivil se nemálo, když opět svého kmotra spatřil; avšak tentokráte ne u hlavy, ale u nohou nemocné panny. Obličej lékařův se zakabonil. Pravil sice panně, že snad bude lépe a pro jméno toliko dal jí něco užívati; avšak domácím po straně určitě řekl: „Milí lidé, pro tu pannu není na tomto světě již žádná medicíny, žádné pomoci; ona musí umřít.“ A jak u přítomnosti několika lidí byl předpověděl, tak se skutečně po několika dnech stalo. Děva umřela a byla za velikého nářeků rodičů, přátel a příbuzných, jako i všech těch, kteří ji znali, pohřbena.

Tímto určitým předpověděním smrti jako předešlým uzdravením nemocných, získal si domkář velikou důvěru u lidí; pověst jeho se pořád dál a dál roznášela, a on pak nestačoval od jednoho nemocného běhati k druhému; u každého nalezl svého kmotra buď u hlavy nebo u nohou stát, a proto, jak při první návštěvě řekl, tak se vždycky stalo; řekl-li: „bude zdráv,“ stalo se, a řekl-li: „ten čítá nemocná umře,“ stalo se také. Mnohé, a to větší počet uzdravil: jiným zrovna řekl: „Tu není žádné pomoci, uspořte si všech útrat.“ Každý si může pomyslit, že se domkářovi za takových poměrů dobře vedlo; neboť nepotřeboval se svou ženou a s dětmi jako napřed nouzi trít, ano lidé si již do uší šuškali, že prý pan doktor již začíná nos s vysoká nosit, a jeho panička že si kupuje nové šaty a šátek za šátkem; děti pak že se začínají jako po městu nosit. Inu je to stará pravda, že lidé závidí, když si někdo z chudoby pomáhá; ale i to bývá pravdou, že člověk, když se mu dobře vede, na svou předešlou chudobu zapomíná.

Toho si však domkář, zázračný lékař, a rodina jeho nepovšimli; on provozoval své lékařství s dobrým prospěchem dále, byl pořád do vzdálenějších míst volán, a každý den víc a více bohatnul.

Najedenkrátě roznesla se řeč, že v hlavním městě královna nebezpečně se rozstonala, že Bůh ví odkud již lékařové k ní voláni byli, že pak všickni ramena krčí, a o uzdravení její pochybují. Král byl ve velikém zármutku, a velikánskou sumu peněz přislíbil tomu, kdožby královnu uzdravil. Pověst ta přišla k uším domkáře, kterémuž tak velká suma

peněz zalahodila, a proto řekl k ženě: „Ženo, já se vydám na dalekou cestu do hlavního města, abych zkusil, uzdravím-li královnu.“ Žena svolila, napekla mužovi na cestu buchety a koláčů, svázala do uzlu, a přiložila do uzlu druhého, do něhož sváteční šatstvo s košilí pro muže zaobalila, a udělala ze dvou uzlíků ranec jeden, který mu hodný kus za dědinu vynesla, a s ním na dlouhý čas se rozloučila. Mimo ženu nevěděl nikdo, ani dítky, kam se lékař odebral. Kdo však o nemoci královny věděl, ten hádal, že se k ní odebral; a toho mu lidé velice záviděli, neboť troufali, vyhojí-li ji, že velice obdarován bude; avšak jistoty neměl nikdo.

Lékař, když se rozloučil s ženou, rázným krokem krácel k hlavnímu městu. Po několika dnech spatřil již ve vzdálí vysoké věže hlavního sídla královského, měl však ještě dosti co j a c h a t i, než dorazil na určité místo.

Když ještě hezký kousek od města se nacházel, rozvázal ranec, v němž však mimo sváteční kazajku, kalhoty, vestu, šátek, košili, čepici a boty ničehož více se nenacházelo; b u c h t y a k o l á č e byly již ty tam. Vyndal sváteční šaty, u blízkého potoka se umyl, a od košile až k čepici svátečně se oblekl, všední šaty pak od prachu očistil, zaobalil a do rance vložil. Nyní si ale jaksi po hrdinsku s v á t e č n ě vyšlapoval. U brány okázal svůj p a s, a kráčeje ulicemi, vyvaloval oči, otvíral hubu, a na všecko, kamkoliv pohlednul, troubil, neboť ještě nikdy v takovém městě nebyl. Ohlížel se po nějaké hospodě, a proto že lehko jest do ní přijít, nepotřeboval žádného průvodce.

O nebezpečné nemoci královny se na jisto dozvěděl již cestou. Peněz měl hojnost, hospodskému se však jen o ty jedná, neboť neohlíží se, jakého má hosta před sebou, má-li jen peníze, na tom mu dosti. Lékař usadil se a zrovna řekl hospodskému: „Slyšel jsem, že královna jest nebezpečné nemocna a že nikdo ji uzdraviti nemůže. Z ohledu toho jsem daleký kus cesty krácel až sem, a žádal bych, abych se směl před královnu dostaviti. Při prvním pohledu na ni určitě řeknu, bude-li zdráva čili ne. V prvním případě ji z nemoci vytrhnu, v druhém pak nepomůže ji žádný lékař z celého světa. Možno vám, pane, abyste mně přístup k ní zaopatřil?“ Hospodský dal se po těch slovech do hlasitého smíchu, a měl k m o t r a d o m k á ř e za polovičního blázinka. Ten však všemožně osvědčoval pravdu svého vyřknutí. Hospodský mu řekl, aby sám se pokusil o připuštění ke královně a proto k hradu královskému se odebral, a tam na někoho se obrátil. Kmotr posilnil se notně pokrmem i nápojem, a krácel odtud hledaje sídlo královské.

Po dlouhém sem tam chodění po městě přišel k ohromnému domu, o kterém mu bylo praveno, že jest to sídlo královské; tam že n e m o c n á královna na loži nařiká. Dodávaje si chuti, krácel k bráně, kde žádost svou přednášel. Byl však podobně jako od hospodského vysmíván. Tuť krácel branou jakýsi pán, a ptal se vrátného, který se hlasitě smál s několika vojáky, jenž stáli na stráži, a se sloužícími, po příčině toho smíchu? Když vyslechl, co mu bylo praveno, vzal kmotra s sebou, krácel s ním skrze mnohé dvěře po schodech nahoru

a ukázal mu sednici, řka: „Tu počkáš, až tě zavolám“. Kmotr čekal dosti dlouho, v břiše ho to nemálo škubalo a ouzkošť ho započala svíratí; pot se mu lil po čele, a nohy mu trnuly, neboť nevěděl, jak jeho návštěva vypadne, a nedostane-li k tomu ke všemu něco nemilého. Juž rozmýšlel o tom, aby odtud uprchl, tuť však přišel premovaný sloužící a pravil mu, aby šel s ním. Kmotr uposlechl a bojácně kráčel skrz mnoho sednic za služebníkem. Nohy mu na podlaze klouzaly, a byl celý pitomý a slepý, neboť každá sednice byla jiná a jedna krásnější než druhá. Avšak človíčka nebylo v žádné, když četnými dveřmi již přešli, sáhal služebník na kliku, obrátil se na pana kmotra, a dával mu znamení, aby se nyní sebral do hromady, tam že nemocná královna odpočívá. Kmotr si utřel nos, pohladil vlasy a prach z kazajky odfoukl. a sotva že s prací tou byl u konce, stál již v sednici uprostřed truchlících pánů a paní. Nemocnou sice neviděl ani svého pána kmotra u ní stojícího, neboť odpočívala ve vedlejšíh pokoji. Tuť obstoupili jej páni a paničky vrtíce hlavou, a zvědavě na něj doráželi otázkami, je-li skutečně lékařem, a troufá-li si nemocnou královnu uzdravit? „Až se na ni podívám,“ odpověděl lékař „řeknu hned ano neb ne“. Dveře u vedlejšího pokoje se otevřely, lékař vkročil. a hle, viděl svého pána kmotra k nemalé své radosti státi u hlavy královny. „Juče“, zvolal hřmotným hlasem, tak že se nemocná královna a všickni okolostojící nad takovým výskotem rozhněvali. Avšak hněv ten brzy utišil se, neboť poznali, co znamená jeho výskot. „Královna neumře, ozdravne

a bude živa,“ pokračoval lékař. Na otázku co by se jí mělo dát užívat řekl: „Ať se jen pokračuje pořád v tom, co nyní užívá. Všecko zůstane při starém, jenom nemoc musí ven.“ Na to předstoupil před domkáře onen vzácný pán, kterého u lůžka nemocné královny sedět viděl; byl to král, jenž pravil k němu: „Člověče, nyní zůstaneš tady tak dlouho, až se královna uzdraví; spíše nesmíš domů. Uzdraví-li se paní má, dosáhneš určitou summu peněz; pakli neozdravne již více domů se nevrátíš, nebo přijdeš o hlavu.“ Řeč ta se lékaři líbila i nelíbila, a proto řekl: „Ručím za to, že se stane, jak jsem pravil, a že o hlavu nepříjdu, vím to tak jistě, jako že jsem u dvora královského.“

Na to odvedl služebník domkáře lékaře do jiné sednice, kde dostával sice pokrmu a nápoje dosyta, avšak jen to se mu nelíbilo, že přede dveřmi jeho stála ve dne v noci stráž. Tak to trvalo po několik dní, a domkář ze sednice nesměl ven, leda pro potřebu; a i tu doprovodila ho stráž. Pravidelně dostával dobrý pokrm a nápoj, který mu služebník donášel, a nikdo jiný nepřišel k němu leč jen tento. Ptával se sice služebníka, jak jest královně, ten však pořád říkal, že stejně. To domkáře znepokojovalo, protože to již hezky dlouho trvalo, a ono mu začínalo na mysl přicházeti: „Jak pak jestli tě pan kmotr tentokráte ošidil? Kdyby snad královna přece umřela, tuť bys byl o hlavu menší!“ Ty a takové myšlenky nedaly konečně domkářovi ani spát, a on se stal ode dne ke dni nepokojnějším. Avšak myšlenka, že ho pán kmotr ještě nikdy ošidil, těšila ho a zapuzovala jeho úzkost;

důvěřoval se, že ho i tentokráte neošidí, a proto umínil si trpělivě čekat. Když pak jedenkrátě sloužící přišel a lékař se ho ptal, jak se královna vynachází, pravil, že se již poznenáhla uzdravuje. Zpráva ta velice potěšila domkáře, a od té doby nosíval mu sloužící pořád radostnější zprávy.

Jednoho dne přinesl mu sloužící nařízení, aby se s ním hnedle ke králi a královně odebral.

Stalo se. Když do téže sednice přišel, v kteréž poprvé byl, přivítal ho král a královna po sednici se procházející velice vlídně a král k němu řekl: „Člověče, tobě život své paní děkuji. tak jak nařídil's, aby se pořád stejně s užíváním pokračovalo, konali jsme, ačkoliv lékařové jiné věci radili. Teď jsem se přesvědčil, že pravdu mluvil's; královna pookřívá, avšak vyhráno ještě není; proto ode dneška budeš zde s námi přebývati a stolovati. Až pak se královna dočista uzdraví, dostaneš určitou summu peněz a budeš moci odejít.“

Tato slova se domkářovi velice líbila; od té doby byl šťastným a blaženým. Nařídil, aby se jen ještě pořád stejně královně užívati dávalo. Netrvalo to však dlouho a královna byla docela zdráva. Připravily se radovánky, při kterých měl domkář veliký podíl. Král mu pak určitou velikou summu peněz vyplatil, podivný lékař poděkoval se a plesaje a jásaje úprkem chvátal domů z města, kde pro sebe, ženu a děti všelico ještě překrásného a drahého nakoupil. Domáci jeho úzkostlivě čekali.

To bylo ňaké radosti, když se navrátil. Žena radostí až plakala, a děti obskakovaly, radující se

z toho, co jim otec přinesl. Lidé ve vesnici sice čuli, že s hodným kocourem přišel, avšak mnoho-li přinesl nikdo se nedozvěděl.

Mnoho pacientů již na příchod jeho čekali; proto měl pán lékař opět po celém okolí plné ruce práce. Avšak od té doby, co přišel z města, panoval v chaloupce jeho docela jiný život. Dobře se jedlo a pilo, on i žena i děti měli nový po městu ušitý oděv, v chaloupce jim začalo býti jaksi úzko, všecko bylo malé. ani se tam otočit nemohli, a proto se chaloupka prodala, a v blízkém městě koupil se nákladný dům zrovna na rohu v rýnku. Náradí se pořád krásnější a krásnější přikupovalo, a koně brůny se šejzou se také koupily. Tak se poznenáhla z chudého domkáře udělal zámožný občan, a pak najedenkrátě bohatý měšťan a vzácný pan doktor. Výnosné své řemeslo provozoval pořád dále, žil blaženě se svou ženou a rodinou, a syny své dal studovat, dcery pak se musily učit všelijakým umělým pracem. Tak to trvalo několik let a nikdo nekalil jim štěstí a blaženost.

Žádná radost však netrvá zde na zemi na věky. Jedenkrátě jel mnohovážený pan doktor ve svém stkvostném voze od bohatého nemocného, měl ještě daleký kus cesty domů, a již se stmívalo. Tu pak potkal svého pána kmotra. Od té doby, co se s ním sešel, když ho žádal za kmotrovství, bylo to teprv prvníkrátě, co ho na veuku potkal; mimo u nemocného nikde jinde ho ještě neviděl. I zardoval se pán doktor, že se se svým kmotrem sešel, a proto dal koně zastavit a ptal se ho, kam by se ještě tak pozdě ubíral? „Jdu právě domů, —

odpověděl žebrák kmotr — avšak jsem tuze ujítý. Pane kmotře. víte jakou službu jsem vám tehdy proukázal, když jsem vašemu dítěti byl za kmotra, a jaké vám až podnes proukazuji; nebyl byste tedy tak dobrý, abyste obrátil a mne domů zavezl? Mohl byste dnešní noc u mne přenocovat, nescházelo by vám na ničem a o koně bych se také postaral. Zítř ráno byste mohl zase pěkně domů přijeti. Mé obydlí jest támhle v levo za tím lesem, a já juž si netroufám tam dojít, musel bych v lese přenocovat. Panu doktorovi to vyzvání nebylo milé; proto unavoval se, aby pán a kmotra přivedl k tomu, by vedle něho se posadil a na noc k němu samému jel, že ho zítřího dne dá pak zavéztí domů. K tomu však pan kmotr nechtěl nikterak svolit, a pan lékař viděl se nucena obrátit, nechtěl-li si to s paneu kmotrem pokazit, pana kmotra vedle sebe do šejze vzít a v levo k lesu zahrnout.

Kmotr žebrák byl jaksi zasmušilý a podobně pán lékař, neboť ho to u vnitř šeredné žralo, že musil k vůli pánu kmotru přes les do jeho příbytku jet. Mluvil tedy málo, ačkoli se všemožně přemáhal a vlídně k panu kmotrovi se choval, aby si u něho polívku nepřesolil. Trvalo to hodně dlouho než k lesu dojeli; avšak lesu samému nebylo konce. Pán lékař byl už netrpěliv, a pořád se ptal pána kmotra, kde a jak daleko jest jeho příbytek? Ten však pořád ho těšil, že už brzy tam dojedou. Pan lékař vytáhl zlaté hodinky, a poněvadž se pro velkou noční tmou na rafičku podívat nemohl, nechal je bítí, a hle, juž byla hodina jedenáctá.

„Ještě hodinu“, řekl pán kmotr „a budeme u nás, tamhle“, ukazoval prstem, „co vidět tu světlou zář, jest mé sídlo“. Pán doktor se na tu stranu podíval, a čím dále jeli, tím větší byla zář ta.

Konečně se už tak blízko přiblížili, že pán doktor mohl rozeznati veliký zámek, který uvnitř celý byl osvětlen. Mnoho světel zářilo se z každého okna, a těch bylo převeliké množství. Pán doktor se nad tím viděním velice zarazil a hluboce odmlčel. Tu k němu pravil kmotr žebrák: „Vidíte, pane kmotře, tento zámek jest mé sídlo; pokaždé, kdykoliv ze žebroty v noci přicházím, musí se mně takto na cestu svítit“. Panu lékaři bylo jaksi ouzko okolo srdce, svíralo ho to v žaludku, neboť nemohl pochopiti, kterak by žebrák takový tak osvětlený zámek míti mohl. Podobně i kočí nemálo se nad takovou září podívil. Koně se začali plašit a měl co dělat, že je udržel.

V tom dojeli do ohromného, čtverhranného zámeckého dvora skrz troje veliká, železná vrata. „Nyní jsme u nás“, zvolal kmotr žebrák, a když písknul, přiskočil maličký, podivný mužiček, který hned koně vypráhl, šejzi do osvětlené kolny zatáhl, a koně do velikánské konírny zavedl.

Mezi tím ubírali se kmotři po širokých kamenných schodech ozářených tak že špendlík se naleznouti mohl, na horu do zámku. Přijda k ohromným dvoukřídlovým dveřím, vytáhl kmotr žebrák malý klíček, otevřel a pravil k pánu kmotrovi lékaři, který u podívení sice trnul, avšak na jevo to nedával: „Vstupte tedy, pane kmotře, do mého bytu.“ Jak se podívil pan lékař, když vkročil do

ohromného, k nepřehlédnutí velikého sálu, v němž na tisíce a na tisíce svíček hořelo, a sice tak, že některé jako by se byly teprv rozžaly, některé už hezký kousek, jiné již do polovice, opět jiné již přes polovici uhořely; u některých již zbývá malý kousek a jiné již již dohořivaly, ba sem i tam některá uhasínala a jiná jakoby se rozžínala. Nad tím viděním se pán lékař velice podivil, a to tím více, že žádného člověka v celém zámku nespatriil. Ptal se svého pána kmotra, co by to mělo znamenati? — Pán kmotr, majetník zámku, začal vykládati: „Ty svíce jsou lidé na světě; ty které započinají teprv hořet, jsou, kteří se teprv narodili. U kterých již kousek uhořel, jsou odrostlejší dítky. U kterých již větší kousek uhořel, jsou mládenci a panny. Co do prostředku již uhořely, jsou mužové a ženy. Kterým jen malý ještě kousek zbývá, jsou starci; a co již dohořívají, jsou lidé, kteří umírají. Avšak jen se, pane kmotře, bystře na ty hořící svíce podívejte, kterak nestejně hoří. Některé hoří pomalu, jiné čerstvěji, a opět jiné tuze zčerstva. Tak tuhle ta svíčka, která teprv začala hořet, patří jednomu dítěti, které se teprv narodilo, a již skoro do polovice uhořela a za nějakou chvíličku uhoří docela; to máte novorozené dítě, které hned po narození svém umírá. Tamhle ta také teprv rozžatá, hoří sice o něco méně čerstvě, avšak také bude po ní brzo; to jest dítě, které po roce umře. Tamhle ta hoří sice p o m a l e j c, avšak dosti čerstvě; ta za pět let uhoří a patří dítěti, které v pátém roce stáří svého umře. Tuhle ta hoří podobně dosti čerstvo; avšak přece ne tak jako ta předešlá, a patří desítiletému chlapcovi; již jest do

polovice uhořena, a za 10 let uhoří druhá polovice, načež onen chlapec jako dvacetiletý mládenec umře. Tamhle ta svíce, která už do polovice uhořela, patří dvacetileté panně, a hoří u porovnání s předešlým sice pomalu avšak přece dosti čerstvě; druhá polovice bude opět 20 let hořet, načež panna ta jako čtyřicetiletá žena umře až svíce dohoří. Tamhle ta svíce hoří už 30 let, a zbývá jí ještě čtvrtý díl, načež za deset roků dohoří, a patří mladému třicetiletému mužovi, který v nejkrásnějším mužném čtyřicetiletém stáří umře. Tuhle tato svíce, hoří skoro 20 roků a ještě málo co jí uhořelo; ta patří dvacetileté panně a bude hořeti ještě 80 let, proto se panna ta dočká 100 let. Tamhle ta, která se teprv rozžala patří novorozenému chlapcovi, a tuze pomalu hoří; tak že ještě za deset let nevidíte, že by jí mnoho uhořelo; ta hořeti bude 110 let, načež pak chlapec ten jako 110letý stařec umře. Podívejte se tamhle na tu, ta již dohořívá, avšak hořela již 55 let, a jen ještě dvě léta hořeti bude, ta patří velikému pánovi a boháči, který se za dvě léta s celým svým statkem bude musit rozloučit. A tamhle ta již zhasíná, ta patří jednomu žebrákovi, který právě nyní umírá, hořela již 89 let. Slovem, tu máte, milý pane kmotře, svíčky všech lidí na světě, a můžete se dozvědět, komu která patří a jak dlouho hořet a člověk ten živ bude.“ Pán lékař, jenž by rád i svou svíčku byl poznal, pravil k pánu kmotrovi: „Ale pane kmotře, ukažte mně také mou svíčku!“, — „Vaše svíčka, pane kmotře, jest tuhle ta; hoří již 50 roků, a tak jste skutečně stár; a jak vidíte již dohořívá, nebude to ani čtvrt roku trvat, uhasne

a s ní uhasne spolu i váš život. Až bude mět uhasínat, zajdu si do vašeho města a do domu pro vás.“ Při pohledu na svíčku a při slovech těch zarazila se pánu doktorovi krev ve všech žilách; v očích se mu zatmělo a on se sotva na nohou udržel. Přemáhal se však a stavěl se, jakoby se ho to hrubě netklo. Pán kmotr ale, který jeho hnutí dobře pozoroval, pravil jakoby nic: „No, pane kmotře lékaři, vím, že jste hladový; pojdte, abyste se navečeřel, pak ulehl a zítra dle libosti časné ráno odjel, nebo i já se budu musít časné ráno na cestu zase v jinou stranu vydat.“ Při tom písknul, a malý mužíček, který koně vypráhal, přišel, připravil stůl a pokrmy pokryl; oba kmotrové pak zasedli. Pán kmotr žebrák, majitel zámku, dal si dobře chutnat, avšak lékařovi nechtělo nic chutnat. Na to se šlo spat. Pán kmotr žebrák vykázal lékařovi pokojík ke spaní, sám pak si ulehl do vedlejšího, a odcházeje pravil, že ráno oba dva se vydají stejnou dobu na cestu.

Lékař nezavřel oka, měl svou svíčku ustavičně na mysli. Ráno oba dva posnídali, nakrmení koně se zapřáhli, před branou zámeckou se oba páni kmotříčkové rozloučili, pan kmotr žebrák tíhl na žebrotu v levo, a pán lékař k městu v pravo, při čemž vozka, kterého malý, podivný mužíček v konírně častoval, dobře nakrmené brůny ani pobízeti nepotřeboval, neboť uprašovali k městu o všechno pryč, tak že pán doktor šťastně o polednách domů se vrátil.

Hned při prvním vkročení do sednice poznala s úzkostí čekající žena, že se milému mužovi něco nepříjemného státi musilo; bylť bledý jako stěna,

a na mnohé otázky ženiny, co ho žalostného potkalo, nechtěl ani odpověditi. Čekala na něho s dobrým obědem, avšak manžel nevzal ničeho ani do huby. „No tak mně předce řekni, co ti schází“, zvolala konečně nad dlouhým jeho mlčením mrzutá žena; „když pak jsi s takovou ještě nikdy nepřijel!“ — „Ó milá ženo, kdybych ti měl vypravovat“, řekl muž a zase se hluboce odmlčel. „Nu a co pak?“ „Je zle, za čtvrt roku umru“. — „A kdo pak ti to povídal a bulíka na nos ti zavěsil?“ zvolala poněkud zaražená žena; „vždyť pak jsi zdravý jako ryba a k tomu ještě lékař!“ — Na to vypravoval manžel na vlas celou událost, jaká ho potkala. Manželka se velice nad tím ulekla, a od té chvíle pauoval v jejich domě smutek. Pán lékař k nemocným již přestal chodit, omlouval se, že sám stůně a byl pořád celý mrzutý a zamyšlený.

Jedenkrátě mu pravila žena: „Ale mužičku, teď mně něco napadá; až přijde ten čas, kdy pro tebe bude mět pán kmotr přijít, oblékneš se do žebráckých šatů, a posadíš se tamhle ke kamnům do koutu, já pak řeknu, že pán doktor není doma.“ Manžel byl s tímto návrhem spokojen, a začal být trochu veselejší.

Když čtvrtrok vypršel, stalo se, jak žena navrhla. Pán doktor seděl v žebráckých hadrech tak, že by ho byl žádný nepoznal, v koutě u kamen, a panička jeho v nádherném oděvu obleknutá procházela se. Tu někdo zaklepal; panička řekla: „Vejděte“; a pán kmotr žebrák, právě tak jako tehdy, vypadal i nyní, vkročil a řekl: „Čas vypršel, a já si jdu pro pána kmotra“.

„Pan doktor není doma, odpověděla panička. Na to pán kmotr: „No, když není doma, tak já si vezmu místo něho tuhle toho žebráka“, při tom kývnul na něho, a oba páni kmotrové najedenkráté ze sednice zmizeli a nikdy více nepřišli.

Ovdovělé paní lékařové, proto že žádných příjmů více nebylo, a děti její hodně marnily, statku pořád více a více ubývalo, tak že musila kus po kusu prodávat, aby se v městě s dítkami užívala. A když skoro všecko vyprodala, musila konečně i dům prodat a zakoupila si opět svou předešlou chalupu, kde napřed z utržených peněz žila, a když i ty vyskákaly, musila se pak jako napřed dosti bídne prací nádenickou živiti.

2. Chudý mladý rybář.

Byl jeden chudobný rybář a ten měl syna. Oba živili se lovením ryb. Jedenkráté pustili se oba dva jak obyčejně na moře, aby ryby lovili. Tehdy však nechtělo se jim nijak dařiti; nemohli ničeho ulapiti. Pustili se tedy dále než kdy jindy na vysoké moře, avšak nebylo možná ani jednu rybu uloviti. Protož pravil otec k synovi: „Milý synu, dnes se nám velmi bídne vede; nic naplat, obraťme raděj a odeberme se domů, sic bychom se na moři otměli“. — „Ale kterak nás uvítá matka“, odpověděl syn, „když ničehož nepřineseme; víte, otče, že doma žádné potraviny není. Nic však méně jsem i já myšlení vašeho, abychom obrátili k domovu, neboť povstává vítr a

moře zdvihá se.“ Obrátili tedy k domovu a nastoupili cestu zpáteční.

„Sotva že se nějaký kus plavili, nastala bouře, lodička kolébala a zmitala se vlnami, vítr pak se do ní nehorázně opřel a zaháněl ji daleko od pravé cesty. Ubozí rybáři musili se odevzdat do vůle Boží, neboť se nacházeli ve velkém nebezpečení života. Daleko hnána byla lodička, až pak k jednomu ostrovu dorazila. Ubozí rybáři viděli se ztraceny; lodička tak silně narazila na břeh, že se rozdrtila, tak že se sotva dostali na pevnou zem ostrova malého, na němž živé duše neviděli. Měli za to, že tam musí zajisté zahynouti, leč by řízením Božím nějaká loď mimo ploula a jich vysvobodila. Když tak nad svým neštěstím bédovali, viděli znenadání černoou loď, která se k ostrůvku blížila. Velice se zaradovali, že vysvobození budou. Jako uhel černá loď, jakovou ještě neviděli nikdy, přiblížila se a černý muž jako komínář z ní na břeh vystoupnul. „Co zde děláte?“ zvolal k rybářům. Rybářové vypravovali, jak sem přišli, a hnedle také černého pána prosili: „Buďte tak dobrý a nás odtud vysvobodte!“ — Pán pravil: „Otce vysvobodím, dá-li mi svého syna.“ To bylo otcovi hodnému nemožné; on se od syna nechtěl dělit. Syn pak, hodné to dítě, chtěl se obětovati za otce svého, a proto jej měl k tomu, aby svolil. Pravil: „Otče, uchraňte se; já velmi rád se chci za vás obětovati, neboť vzpomeňte na mou milou matku, svou manželku, ta by uschla strachy, kdybychom oba domů nepřišli. Tak aspoň bude mítí ještě vás; o mne ať se nestará, důvěřujít se v Pána Boha, že

se doma na tomto světě shledáme“. Otec tedy svolil, načež černý pán připravil rybáři lodičku a nařídil jednomu svému v slařovi, aby rybáře domů zavezl. Veslař ten byl podobně tak černý jako majitel té lodi. Na to se otec se synem bolestně rozloučil vstoupil do lodičky a uháněl odtud. V brzku zmizela lodička z uplakaných očí synových, a otec hořce plakal.

„Tak tedy nyní“ pravil černý pán k synovi odplulého otce „vstoupíš mladý rybáři, do mé černé lodi a pojedeme odtud.“ Stalo se, jak nařídil. Jeli tuze zčerstva a hrozně daleko, až pak přijeli k velikému černému zámku. Tam se loď zarazila a černý pán povídal mladému rybáři: „Zde, synu, v tomto zámku budeš přebývat, budeš se tam míti tuze dobře: nebo načkoli si pomyslíš, budeš od jídla a nápoje všecko mít. Musíš však býti na pozoru; neboť až budeš v noci spát, něco o půl uoci přijde k tobě a lehne si vedle tebe. Ty však nesmíš se toho dotknouti. Až se brána toho zámku otevře, vkročíš do něho, nalezneš všechny pokoje krásné připravené a otevřené, budeš si moci kterýkoliv vyvoliti, a k jídlu co budeš chtít vyžádati si, avšak človíčka tam nespatriš.“

Brána se otevřela, rybář do ní vkročil a černý pán s lodí zase odjel. Brána se za ním zavřela, a on se viděl ve velkém černém zámku samotinký. Šel po širokých schodech na horu, dvěře u všech pokojů byly otevřené, a protož do jedněch vkročil a procházel se po velkých, tuze krásných pokojích. To se mu sice líbilo; ale když si vzpomněl, že v ta-

kovém velikém stavení jest s a m o t i n k ý, a co ho v noci čeká a jak se mu v budoucnosti povede. bylo mu jaksi úzko okolo srdce. Když se v zámku hodně naprocházel, cítil hlad a proto si přál, aby bylo něco k jídlu. A hle, jak se obrátil, viděl stůl pokrytý všelijakým vzácným jídlém a nápojem. Dal si dobře chutnat, a když se večer přiblížil, dostavilo se i spaní tím více, an minulé noci nacházel se na mfoři a oka nezavřel, k ránu s černým pánem k zámku dorazil a po celý den samým choděním ve velkém stavení tom dosti se unavil. Když se tedy spaní přiblížilo, ulehl si do postele velmi krásné vystlané, a brzy usnul.

O půl noci probudil jej veliký š r a m o t. V sednici, v které spal, hrozně to lomozilo. Trnul úzkostí pro věci, které přijíti mají. Tu někdo lezl k němu do postele a on si vzpomněl, co mu řekl černý p á n, aby se toho nedotýkal. Proto se skrčil, sotva dýchal, a že se mu chtělo spát, usnul, aniž se dotkl toho, kdož vedle něho ležel. Když slunce již vysoko do oken svítilo, probudil se, vstal, oblékl se, opět po zámku se procházel a všelijaké krásné věci prohlížel. Žádal, aby bylo n ě j a k é s n í d a n í. A hle, přišel do vedlejšího pokoje, a tam se k á v a kouřila, b u c h t a byla rozkrájena, a vedle ní několik láhvíček rozličného drahého vína. Druhý den mu podobně jako první dobře uplynul, u oběda a u večere se nasýtil pokrmy, jakých ještě nikdy nejedl; proto se mu v zámku sice všecko líbilo, jen to ne, že žádného človíčka neměl, s kterým by byl pohovořil; a když si vzpomněl na půlnoc, to mu také nebylo milé.

Když si druhého večera ulehl, nemohl již usnouti, proto že se minulou noc dobře vyspal, a se strachem očekával d v a n á c t o u hodinu. Jak odbila, nastal v celém zámku ještě větší šramot a rachocení než včera; připadalo mu to, jako kdyby se celé stavení otrásalo. Tu přiblížil se lomoz ten až do pokoje, v kterém spal. Byl to jiný pokoj než včera. Něco blížilo se až k posteli, a k němu přilehlo. On se zase skrčil, a nastalo ticho jako v hrobě. Cítil to dobře vedle sebe ležeti, a proto že usnouti nemohl, a pořád rozmýšlel, co by to as bylo, chtěl se toho dotknouti, neboť mu připadalo, že jest to člověk. Juž měl několikráte na jazyku: „Ty kdo jsi?“ a chtěl se toho dotknouti; v tom mu ale vždycky napadla slova černého pána, aby se toho nedotýkal aniž k tomu mluvil. Tak bojoval dlouho s pokušením a přemáhal zvědavost svou, až pak hluboce usnul a dlouho spal. Když se hodně pozdě probudil, konal tak jako včera. Chodil po zámku, vyšel si do krásné zahrady, dobře jedl a pil, a když se opět noc přiblížila, vyvolil si zase jinou sednici na spaní, ulehl si, a rozjímal, jak to s ním as dlouho v tomto zámku trvati bude. Umínil si, že se této noci musí dozvědět, kdo to vedle něho leží. J e d n á c t á odbila a on ještě oka nezamhouřil. Netrvalo to dlouho a lomoz ačkoli poznenáhla začal, tentokráte o mnoho spíše než včera a před věirem byl slyšeti. Byl však pořád větší a větší, až pak byl tak hrozný a ukrutný, že se celý zámek začal trásti a viklati, postel rybářova pohybovala se jako kolébka, a připadalo mu to, jako by se celý zámek juž hroutil. Ouzkostí se potil, jako když ho do vody hodí. Od-

bila dvanáctá hodina, a on viděl docela černou postavu, která se uprostřed ukrutného lomozu k posteli jeho blížila a vedle ulehla. Šramot pomálu přestával až do čista všecko utichlo. Jak si umínil, chtěl se mladý rybář dověděti, kdo by to byl? Asi stokrát otevíral hubu a chtěl se ptáti: „Kdo jsi ty?“ Množství krátě natahoval ruku a chtěl se vedle ležícího dotknouti; avšak vždycky postavil se mu před oči černý pán a on si vzpomněl, co mu byl řekl. Tak se nacházel v přehrozném pokušení a bojoval, až se započalo denit. Na to usnul, spal hluboce a teprv o polednách se probudil. Byl jako pitomý. Když se oblékl a něco jísti žádal, objevila se mu celá černá, avšak spanilá paní, připravila stůl a pokryla ho velice vzácnými jídly a nápojem, představila se před rybáře a pravila mu: „Dobře jsi se držel po tři noci, já jsem ta, která vedle tebe ležela; přemohl jsi zvědavost svou, která tě pokoušela mne se ptáti, kdo jsem a dotknouti se mne. Tak dobře! Na tom však mně ještě není dosti. Ty jsi v moci mé, chceš-li na svobodu ke svým rodičům přijíti, musíš draka zabiti, který tamhle do mého panského dvora každodenně si přilítne a kus černého dobytka si bere. Odeberes se tam a budeš stádo černého dobytka pásti. Oznam jen šafářovi, že já tě tam poslala; a až o polednách drak pro černý kus přilítne, zabiješ ho; a ne-li, tak budeš musit do své smrti stádo pásti, a nikdy nenavrátiš se do domu otcovského“. To se sice mladému rybářovi nelíbilo, avšak co měl dělat? Vydal se dle nařízení černé paní na cestu do vykázaného dvoru.

Když již hezký kus cesty krácel, napadl na cestě lva, lišku a orla, jenž se o mrchu hádali. Každé z těchto zvířat chtělo mít největší kus a nijak se nemohla dohodnouti. Proto pravila ta zvířata mladému rybářovi: „Budiž nám vítán! Rozsud' nás; nemůžeme se dohodnout.“ Na to rybář: „No, když chcete, tak vás rozsoudím. Lev žere nejraději kosti, protože ať jsou jeho. Liška ráda vnitřnosti, drob, ledvinku a jiné, ať jsou její. A orel ten nejraději maso, proto ať jest jeho.“ S tímto rozdělením byla zvířata spokojena a za odměnu přislíbil rybářovi lev, že kdykoli bude chtít býti lvem, stane se jím. Liška a orel slíbili mu, že kdykoli bude chtít liškou aneb orlem býti, hned se jimi stane.

Rybář krácel dále. Když do dvora přišel, oznámil se jako nový pastýř u šafáře, který mu hnedle stádo černého dobytka pást vykázal. Pastýř vyhnal a o polednách dostavil se ohromný drak říka: „Pastýři, dej mi můj kus černého dobytka.“ — „Nedám“, odpověděl pastýř. Drak: „Kdybych měl na zubě jen trochu krve prasečí, roztrhal bych tě na čtyry kusy“. Pastýř: „Kdybych měl jen žejdlík vína a kousek chleba, já bych tě na pět kusů roztrhl.“ Na tuto řeč si netroufal drak kořist svou ulapit, a proto rozdrážděn odebral se odtud. Když pastýř stádo své přihnal domů, velice se podivil šafář, že dnes žádný kus nebyl. Nic neříkaje pastýřovi, čekal, jak to na druhý den vypadne. Tuť pak stalo se všecko docela tak jako včera. Když šafář viděl, že zase žádný kus černého dobytka nebyl, ptal se pastýře: „Nepřišel si žádný drak

pro prase?“ Pastýř vypravoval, jak se včera a dnes dělo, a jaký hovor s drakem vedl. — „Inu“, odpověděl šafář, „když na zabití draka nic jinšího nepotřebuješ než žídlík vína a kus chleba, já ti obé zítra na pastvu s sebou dám.“ Stalo se a pastýř vyhnal stádo po třetí. Když se poledne přibližovalo, posilnil se vínem a chlebem, a hle, drak se opět dostavil. „Pastýři, dej mi mé tři kusy černého dobytka za předvěřejšek, včerejšek a dnešek.“ — „Nedám.“ Drak: „Jsem již tuze vyhladovělý; již po dva dni jsem nic nežral. Nedáš-li mi, roztrhám tě na kusy.“ Pastýř: „Já jsem se posilnil vínem a chlebem, a chceš-li ty mne roztrhnouti na čtyry kusy, roztrhnu já tě na pět.“ Drak byl hladem celý rozdrážděn a proto si nevšímal slov pastýřových a chopil se největšího kusu. Pastýř však proměnil se ve lva, chopil se draka a roztrhal jej. Z roztrhaného draka udělal se zajíc a uprašoval odtud. Pastýř se ale proměnil v lišku, dohonil zajíce a roztrhal ho. Z roztrhaného zajíce vylíhla se holubice. Pastýř se proměnil v orla, vylítnul za holubicí a roztrhal ji. Z holubice však spadlo vejce. To zdvihnul z orla proměněný pastýř, který se radoval z vítězství, jehož vydobyl nad drakem. Uschoval vejce v kapse a hnal veselé stádo domů.

Doma vypravoval šafářovi, co se bylo přihodilo a pravil: „Musím k černé paní do zámku se navrátiti. Již to, co mi uložila, vykonal jsem; zabil jsem draka.“ Šafář nemohl nic proti tomu míti, a mladý rybář veselé navracoval se do zámku;

měť naději, že bude propuštěn a k rodičům že se navrátí.

Když s veselou tváří do zámku přišel a černé paní v vejce podával, vypravoval, jak se mu vedlo. Měla z toho sice radost, ale pravila: „Milý rybáři, na tom ještě není dost. Každého dne odpoledne musím jít do zahrady. Tam přichází jiný drak a toho musím na hlavě hladit. Jen tímto vejcem mužeš ho zabít. Avšak, kterak to navlečeš? On člověka zdaleka čije a hnedle ho zardousí. Proto mimo mne v tu chvíli, když přijde, nesmí žádný člověk v zahradě se zdržovati. Byl-li jsi ty někdy v zahradě, bylo pro tebe veliké štěstí, že právě v tu chvíli tam nepřišel. Teď se tedy budeš muset o jeho usmrcení pokusit. Dokud ho nezabiješ, nesmíš odtud.“ Rybář odvětil: „O to se, má paní, pranic nestarejte. Není-li nic jinšího, ještě dnes bude nebožtíkem.“

Když se paní v určitou hodinu do zahrady odebrala, proměnil se rybář v orla a poletoval po stromech. Drak se s velikým šramotem dostavil a černá paní mu musela lichořit a po hlavě ho hladit. Orel poskakoval po stromech velmi tiše pořád blíž a blíž, až pak si troufal na draka dohodit; hodil vejcem a zrovna do palice ho trefil. Fik ho, a již byl nebožtíkem, ani se více nehnul. Černá paní proměnila se najedenkrát v překrásnou a velice sličnou pannu ve stkvostném oděvu, orel pak v mladého rybáře, a panna u veliké radosti a blaženosti rybáři děkovala, že ji ze zaklení vysvobodil. Podaři ruce a příslibili si věrnost až do smrti. Zámek se vším bohatstvím dědili, měliť svadbu, na kterou pozvali a na zámku

navždy ponechali chudé rybářovy rodiče, bratry i sestry jeho. Já jsem na té svadbě také byl, ale nevím, žijí-li ještě.

3. Jan zahradník.

V jedné vsi byl hezký hospodářský statek, který přnáležel rodičům, jenž měli jenom jednoho syna, a ten jmenoval se Jan. Při statku tom byla veliká a krásná zahrada. Majitelové statku toho špatně hospodařili, dobře jedli a pili, a když konečně hospodář otec Janův, následkem nestřídmosti před časem umřel, zůstala vdova s Janem samojediná. Statek byl velice zadlužen, a sotva že hospodář zhasl, dostavili se věřitelové, a vdova po pohřbu svého manžela viděla se nucena statek prodati a věřitele upokojiti. Vymínila si pro sebe a pro syna Jana jenom malou sedničku a kousek té zahrady.

Proto že byla navyklá dobře trávití a Honzík uměl též mlsati, byla brzy s penězi, které jí po zapravení dluhů ještě zbyly hotova, a musila se velmi nuzně a bídně živiti. Dost se nabědovala, naplakala a nalitovala, že s manželem svým nehospodařila a jako vdova lépe nešetřila; avšak bylo již pozdě. Inu často to ten svět tak sebou nese, že člověk, když se mu dobře vede, nezpomíná na to, že ho Pán Bůh může navštívití, a že by snad rád jedenkrát kousek chleba snědl, kterým z přesytnosti pohrdal a pohazoval. Tak se stalo i této napřed zámožné ženě a nyní schudlé vdově.

Jedenkráte šla, jak častěji chodívala. do lesa pro nějaké roždí; nemělať při čem by brambory uvařila. Na kraji lesa potkala m y s l i v c e; ale nebyl to myslivec tamnější; toho ona dobře znala, nýbrž docela jiný, jí neznámý, vlídný, a jak se zdálo upřímný muž. Když ho pozdravila on jí poděkoval, pravil k ní: „Vidím na vás, milá ženo, že vám něco schází; jste zarmoučena.“ Na to žena: „Jak bych mohla býti veselá, když mně manžel umřel, a já o všecko přišla; nemám. co bych do huby strčila.“ — „I to je lehká pomoc“, odpověděl m y s l i v e c a sáhnuv do kapsy, vyndal ve škatulce jakési s e m e n o a pokračoval: „Máte, ženo. nějaký kousek zahrádky?“ — „Mám!“ — „No tož dobře; tuhle toto seménko vysejte do své zahrádky, a sotva jeden záhonek zasejete druhý zasívati počnete. semeno vám na prvním záhonku bude scházeti. A až zasívati budete záhonek třetí, již na prvním porostou všelijaké k jídlu velmi dobré a zdravé byliny. A čím více jich uřezovati, vařiti a jísti budete, tím více jich bude ze země vycházeti a růsti.“ Žena plná radosti za takový dar poděkovala se pánu myslivcovi, který svou cestou dále kráčel. Do lesa již ani nešla, a hned domů se v r a c o v a l a s tím předsevzetím, že obdržené semeno h n e d l e bude do své zahrádky zasívati.

Jakmile přišla dom, hned se dala do práce; pohnojila, zryla a jeden záhonek zasíla. Jak zasívala d r u h ý, již na prvním scházelo a všecko se tak vyplňovati začínalo, jak jí byl p a n m y s l i v e c předpověděl. Měla z toho velikou radost, a při tom vydávalo zcházející semeno takovou přelíbeznou vůni,

že podobné ještě nikdy neokusila, a že samou vůni div neomdlívala. Když se noc přiblížila, nařídila svému synovi J a n o v i, aby šel v zahradě do boudy si lehnout. ale aby tvrdo neusnul, nýbrž hlídal, aby někdo nepřišel a zaseté nevydlabal. H o n z a uposlechl. lehl si do boudy a hlídal. Sotva že nějakou chvíli ležel. slyšel šumot v povětří, jakoby ně j a c í ptáci okolo jeho boudy letěli. Vykoukna z boudy. uviděl tři veliké a jako sníh bílé labutě. Poletovaly nad záhonkem pořád níž a níž, pak se až na zem spustily a pravily mezi sebou: „Ale to jest přelíbezná vůně zasetého semena, takové nám lucifer ani v naší zahradě nezasil; pojďme. vyzobáme ho a odneseme do své zahrady.“ A nyní daly se do vyhrabování semena, a to největší rychlostí. H o n z a trnul strachy a netroufal si labutě zahrati. Zůstal v boudě a po malé chvílce labutě s velkým šumotem odlétly. H o n z a na to usnul a spal tvrdo.

Časné ráno přiběhla matka do zahrádky, aby se na zaseté semeno podívala. jestli přes noc celé vzešlo a úrodné byliny nese. Ó jak se na J a n k a rozsataniła, když spoustu tu viděla. S k l i c k e m, který tam právě ležel, šla k boudě. a H o n z u tvrdě spícího nemile jím probudila. Onť křičel a vylouval se jak mohl, a vypravoval, jak se to stalo.

M a t k a tím velice zarmoucená šla po nějaké chvíli zase do l e s a, a tam opět potkala toho samého m y s l i v c e. Na jeho otázku, jak se jí se semenem daří, vypravovala s velkým pláčem, kterak v noci o ně přišla. Myslivec se nad ní ustrnul a opět jinou škatulku ještě lepšího semena dal a napomínal ji, aby si lepší pozor na ně dala.

Přijdouc domů opět sila, a ku podivu přesvědčila, že se jí tak daří jako včera. Pod večer zase posýlala syna, aby šel hlídat. Onť však nechtěl, ale když mu matka rozlobená pohrozila, co naplat, musil jít. Stalo se pak opět jako v noci včerejší. Ty samé labutě přilítly a spouštějíce se na záhon rokovaly mezi sebou: „Ale to je vůně zasetého semena; takového nám lucifer ani v naší zahradě nenasel; pojďtež a vytrhejte ho.“ H o n z a netroufal si jich zahrati, a když již odlítly, teprv toho pykal, že je takový strašpytel a že labutě nezahnal. „No to budu ráno zas dostávat, pomyslí si, ale vím, co udělám. nebudu tak dlouho spát, a jak se začne rozednívat, uteču z boudy.“ Ušnul, a když matka časně ráno do zahrady přišla, a tu spoustu zahlédla, spal ještě H o n z a, jak když ho do vody hodí. Začala ho mlátit jak mohla, a s utečením bylo již pozdě. H o n z a naříkal, a vytýkal matce, že si měla sama jít hlídat, že ví, že včera nechtěl jít.“ „Tak tedy, holomku,“ zvolala rozlobená matka, „ani k tomu tě nemůžu potřebovat? Nač pak tě tedy živím?“ Inu, již se stalo! „Do třetice všeho dobrého“, pomyslí si; „půjdu ještě dnes do lesa, snad tam pana myslivce zase naleznu a snad mi dá nějakého semena.“ Jak si umínila učinila. Šla; a hle, opět potkala myslivce. „No, jak pak vám chutná zelenina z mého semena?“ ptal se zarmoucené ženy. Ž e n a: „Oh, milostivý pane, zase jsem přišla o ně skrze toho nezdárného kluka, mého syna, jehož jsem do zahrady poslala, aby mně ho hlídal. Vymlouval se, že přý přiletěly tři labutě a vyzobaly ho. Nebyl byste tak milostiv, a ještě mi nějaké takové semeno dal?“ —

„No tak tedy,“ pravil m y s l i v e c k uplakané ženě ; „ještě jedenkrátě ti tuto škatulku se semenem dám ; avšak nikdy více ; proto si dej velký pozor, aby's o ně nepřišla.“ Při tom vyndal z kapsy krásnou škatulenu, a ta byla plna rozličného, voňavého semena, a zmizel v houští z očí ženy.

Ona radostně chvátala domů. Mezi tím ale přemýšlel doma H o n z a, co by činiti měl, zase li bude muset rozseté semeno hlídat. „Uposlechnouti musím“, tak u sebe rozjímal. „jestli mně matka naporučí, abych šel hlídat ; jinak bych dostal řezu, půjdu li pak, a ukradnou-li labutě zase semeno : také neujdu výprasku. Ale vím, co učiním. Vezmu si, aby nikdo o tom nevěděl, na večír dlouhý hák od hluboké studně sousedovy ; v noci tam tak žádný pro vodu nepůjde ; ten si položím do boudy vedle sebe, a jak labutě přilítnou, hákem popadnu jednu za dlouhý hrtán a přitáhnú si ji do boudy. Tak aspoň jednu, a dá-li se, všechny tři zlodějky dostanu a budu pak mít svatý pokoj.“

V tom, když se na úmyslu tom ustanovil, přišla matka domů a již napřed H o n z o v i hrozila, řkouce : „Jestli mně dneska, holomku, nebudeš dávat lepší pozor, než včera a před včírem, utluču tě.“ H o n z a mnoho na to neodpověděl, neboť se těšil z vynálezu svého ; jinak by se snad byl velice zpouzel a zdráhal jíti na stráž. Matka opět semeno zasíla, a byla-li vůně jeho včera a před včírem přelíbezná : vonělo to dnes ještě více : vůně ta jí až omamovala, a semeno ku podivu čerstvě vzházelo. Na večer musil H o n z a chtěj nechtěj jít hlídat. Matka se nad tím trochu pozastavila, že syn její bez velikého reptání

uposlechl, avšak nenapadlo jí, co má za lubem. Honzík přešel plot, příkradl se na dvůr sousedův, vzal dlouhanský hák od studně, přešel opět do zahrady a hák vedle sebe položiv, bděl a čekal na zlodějky „labutě.“ Ty se dostavily, aniž Honza na ně dlouho čekati musil, mezi sebou rokuje: „Ale toto jest vůně semena; takového nám ani lucifer v naší zahradě nezasel.“ Spustily se dolů a zobaly semeno. Hlídač pozdvihl dlouhý hák, popadl tu nejbližší za hrtan, přitáhl ji do boudy, a zrovna si na křídla její lehl a obě uřízl. Labuť přesmrtně plakala a ty druhé dvě s velikým nářkem okolo boudy oblétały. Honza byl jako smyslů zbaven; nevěděl co se to děje. Tu prosila labuť, aby jí zase křídla připnul a podávala mu za to zlatý prsten, s kterým na prstě potřebuje jen zatočit, a hned bude mít všecko to, nač si pomyslí. „S a f r a“, pomyslí si Honza, „to by tak bylo něco pro mne!“ Hned připjal labuti křídla a ta mu zlatý prsten dala na prst. Všecky tři labutě pak radostně plesaly a přislíbily Honzovi, že již vícekrát nepřilítnou a semeno zobati nebudou. Pak radostně švitořice odlítly.

Což však na plat? Záhon byl opět rozmrvený a semeno napolo sezobané. „Janku, dostaneš zase řezu.“ pomyslí si Honza, „proto již usnouti nesmíš, a jak se rozední, budeš se klidit odtud.“ Jak poprvé kohouta kokrhati slyšel, klidil se z boudy za plot. Matka přišla, viděla záhon rozvrtaný, plakala a naříkala. Na Honzu hrozně hubovala: „Já toho chlapa utluču!“ Popadla na zemi klicek a jako saň běžela k boudě. Avšak Honzy tam ne-

bylo. „Kam se poděl ten zpropadený kluk?“ Zvolala před boudou. „E, vzal ho čert!“ A zase běžela k záhonu a lomila rukama nad zkázou jeho: mělaf na paměti, že již žádného semena nedostane. Honza se děrou u plotu díval a naslouchal, kterak matka kutí. Liboval si to, že ranám klickovým ušel. Když si však zpomněl, s jakou přijde domů, až ho hladový nácek upomínati bude: nebylo mu veselo okolo srdce, a to tím více, když matka konečné ze zahrady odcházela a mluvila: „Až se tomu klukovi bude chtít jíst, však on přijde domů; dostane ale notné snídaní lískovkou.“

Dlouho ležel Honza za plotem a rozjímal o svém smutném osudu: až pak ho žaludek skutečně začal upomínati. Tu spatřil prsten na prstě a hnedle se upamatoval, co mu lahuba byla řekla. Proto si pomyslíl: „Kdybych teď měl hrnec kaše a lžíci.“ Zatočil prstěm, a hle, hrnec s kaší byl tu! Honza se zaradoval, a když se hodně napral, ještě mnoho mastné a dobré kaše zůstalo. Vzal hrnec, šel domů a myslil si: „Matka mi trest odpustí, když jí napolo plný hrnec s kaší přinesu.“ Skutečně se nemýlíl. Když dvéře otevřel, přivítala ho matka hrozným nadáváním a již se chopala lískovky, volajíc: „Teď ti dám, zpropadený kluku, snídaní!“ Honza: „Nebíte mne, maminko, já vám tuhle nesu k snídání kaši.“ To matku trochu zarazilo; chopila se hned hrnce, okusila kaše, a když jí zavoněla, pravila k synovi: „Honzičku, odkud máš tu kaši?“ Honziček: „Až ji sníte, pak vám povím.“ Když matka hrnec vyprázdnila, kaši si libovala a pravila: „Takovou dobrou kaši jsem ještě

nikdy nejedla.“ a otázku svou opakovala, pravil Honzík: „Pořád děláte takový hřmot, jako byste neměla co do huby strčit; a pro trochu hloupého semena, byste mne pomalu utloukla, a tam v boudě v zahradě máte plný čepák (hrnec) s dukáty.“ Matka vyvalila na Janka oči a nechtěla tomu věřit. Když však matku pořád povzbuzoval, aby tam jenom šla a se přesvědčila, učinila tak. Jakmile odešla, zatočil Honza prstenem a pomyslel si, aby byl v boudě baňák (baňka) plný dukátů. Matka přijdouc do boudy, k nemalému ustrnutí svému našla jak jí syn pověděl. Přinesla dukáty do sednice a plná radostí vyťahovala z Honzíkova, jak ku kaši a k dukátům přišel? On však jí to nikterak svěřiti nechtěl a pravil: „Máte již na tom dost, že máte tolik peněz; proto se mne na to více neptejte. Až pak budete něco potřebovat, jen mi řekněte, a já vám to zaopatřím; jen se mne neptejte, odkud to mám. Že jsem to neukrad, za to vám ručím.“

Matka byla ráda že má dukáty a že jí syn tak hezké přislíbení udělal, a proto nebyla tuze žádostivá zvědět, odkud to. Za dukáty si koupila matka se synem opět svůj dům se zahradou nazpátek, něco jim ještě zbylo, a od té doby netrpěli žádnou bídu více.

Honza se učil zahradníkem. Když se vyučil a matčinu zahradu obdělával, jedenkráte za krásné noci letní přenocoval v té samé boudě, kde se mu tolik vyprasku dostalo. O půlnoci vzbudil jej jakysi šustot. Vylezl z boudy, a koho viděl? Ony tři labutě obletovaly okolo boudy a pravily: „Hon-

zíčku, neboť takovým pečovákem. Když se's zahradnictví vyučil, jdi pro zkušenou do světa. Tam se poptávej po skleněném zámku, který na zlatých řetězích visí. Jest tam překrásná zahrada a velice umělý zahradník v ní. Od toho se budeš moci všeličemu krásnému přiučiti.“ — Honza jim přislíbil, že půjde a skleněný, na zlatých řetězích visící zámek že bude vyhledávat. Labuťe odlítly.

Druhého dne oznamoval vyučený zahradník matce, že půjde na zkušenou do světa. Matka to sice nerada slyšela, avšak když jí syn přislíbil, že jí na ten čas všemi potřebami zaopatrí, svolila a na cestu vše potřebné mu připravila. Honzík se s ní rozloučil a vydal se na cestu.

Když po několik dní již krácel a o zámku zlatém, jenž na zlatých řetězích visí, ničeho dozvědět se nemohl, přišel konečně do velikánského lesa. Dlouho již v lese krácel pořád hloub a hloub a nikde nespátril človíčka; viděl toliko všelijakou a i dravou zvěř. Avšak stopy lidské nebylo nikde. Již mu začínalo býti úzko okolo srdce. Tu pak najednou spatřil před sebou malou chaloupku. Do té vrazil, otevřel dvěře od malé sedničky a neviděl tam nikoho, než jen jedinkého, vousy cele zarostlého starce. Vousy jeho byly tak dlouhé, že jimi celou svou chaloupku obtočiti mohl. Ten byl první, jenž mu o skleněném zámku nějakou zprávu podal. Na otázku Janovu: „Víš-li co o skleněném zámku?“ odpověděl: „Oh, mé dítě. Vím sice o něm, avšak ten jest odtud daleko vzdálený; chceš-li tam jíti, musíš dalekou, velmi dalekou cestu konati.“

Odpověděl Jan: „Kdyby to bylo třeba na kraji světa, dojítí tam musím.“ Načež stařec: „chceš-li tam jítí dám ti stromská jablka. Hoď je na zem před sebe, a kudy se kouletí budou, tam kráčeš za nimi. Přijdeš opět k takové chaloupce, jako jest má. Tam se zastav. Shledáš tam starce mué podobného. Toho se ptej na skleněný zámek a on ti ukáže další cestu.“ Zahradník Jan odešel z chaloupky starcovy, vděčně se mu poděkovav. Hodil jablka před sebe, a ta se neslýchanou čerstvostí kulila. Jan kráčel za nimi obyčejným krokem, avšak tak čerstvě, jak jablka se koulela a urazil za jeden den nesmírný kus cesty. aniž by se byl dost málo unavil. Spíše než se nadál, měl chaloupku podobnou první před sebou, u které se jablka zastavila. Jakmile Jan do chaloupky přes práh vkročil, zmizela jablka. Tam v tom ohromném lese našel starce o mnoho staršího, jenž měl ještě jedenkrát tak dlouhé vousy než první, tak že jimi svou chaloupku dvakrát obtočiti mohl. Hovor, jaký Jan se starcem vedl, byl ten samý, jako u starce prvního; toliko s tím rozdílem, že tento stařec místo jablek dal Janovi boty. řka: „Tyto boty obuj a tento malý psíček bude kráčetí před Tebou. Spíše však, než k skleněnému zámku přijdeš, dojdeš k takové chaloupce, jako jest má. Tam se zastav, a shledáš tam starce o mnoho staršího než já jsem. Toho se ptej, a on ti ukáže další cestu.“ Jan kráčel opět dále.

Neobyčejnou rychlostí, jakou jej boty od starce obdržené takořka nesly, kráčel za uhánějícím psem, a urazil lesnatou a bahnitou krajinou ohromný kus cesty, až pak se octnul u chaloupky, jak mu

st a ř e c byl předpověděl. Psík se obrátil a uháněl nazpátek. J a n vkročil do ch a l o u p k y, a ulekl se šedivého, prastarého starce, který uprostřed sednice seděl a tak dlouhé vousy měl, že jimi třikráte svou chaloupku obtočiti mohl.

S t a ř e c přívětivě J a n a přivítal, a když vyslyšel, kam se ubírá, byl od J a n a požádán, aby mu další cestu ukázal. S t a ř e c odpověděl: „Milý synu! Tam ještě máš ohromný kus cesty, a sám tam ne-trefíš. V hotách, jaké máš, brzy tam budeš. Dám ti tuhle toho p o t k a n a sebou. Ten poběhne před tebou a dovede tě na určité místo. Avšak dobře si zapamatuj, co ti nyní řeknu. Před zámkem a okolo skleněného na zlatých řetězích visícího zámku jest ohromná a překrásná zahrada, jejíž zahradníkem jest sám majitel zámku. Před zahradou k zámku vedoucí jest ohromný most, a před ním dva velikánští lvové jako strážcové, kteří nížádnému člověkovu přes most nedovolí jíti. Malý kousek cesty před mostem jest veliká hospoda. Tam si kup dvě volské hlavy, a hoď každému lvovi jednu. Mezi tím však co ji sežírati budou, pozorně vkroč na most a a největší rychlostí ho přeběhni. Jakmile budeš na druhé straně, nemohou ti lvové ničeho více udělat. Pak budeš mít svobodný přístup do zámecké zahrady. Jak se ti tam povede, to nevím; ale přál bych ti, aby se ti dobře vedlo.“

J a n děkoval a odebral se svou cestou dále a šťastně dorazil až k h o s p o d ě. Tam se posilnil pokrmem a nápojem, koupil od hospodského, jenž byl spolu rezníkem, dvě v o l s k é h l a v y a ubíral se s nimi až k pověstnému mostu. Tam brousili si

l v o v é na něj své zuby: on však pozorně se blížil, hodil každému volskou hlavu, a když oni pozornost svou více na ni než na Jana obraceli, skočil na most a jak střelná rána hbitě most přeběhl. L v o v é namířili sice za něj; avšak bylo už pozdě.

Přišel k samé zahradě. Přišla mu jakási černá paní vstříc a pravila k němu: „Já jsem ona labuť které ty jsi křídla v zahrádce své matky uřízl, a která tobě ten prsten dala. Já ještě s dvěma vyzvaly jsme tě, abys sem do zámecké zahrady přišel pro lepší se vzdělání v zahradnictví. Ty's uposlechl, a stojíš věrně v slově. Za to děkujeme Tobě. Já však tobě z důležité příčiny přicházím vstříc. Slyš, co ti nyní pravím. Až přijdeš do zahrady, řekni majiteli zámku, který jest výborný zahradník a nás v zajetí drží, že hledáš jako zahradník službu. On tě bude zkoušeti. Neuděláš-li mu zadosť, jsi jako my na věky ztracen. Přestojíš-li však zkoušku šťastně, bude on sám zkažen, my vysvobozeny, a ty šťastný. Proto si dej dobrý pozor! Až tě pro něco pošle, přines mu to, nad čímž se m u c h a (moucha) vznášeti bude.“ V tom se paní proměnila v labuť a odlétla k zámku.

Jan se přiblížil k zahradě, směle vkročil branou, a div že oči nenechal na těch krásných rozličných věcech, které tam byly a kterých on, ač zahradník, v nížádné zahradě ještě neviděl. Neudělal kroku, aby se byl nepozastavil a něčemu se neobdivoval. Zahradníka, majitele, sice ještě neviděl, avšak jak se rozdělil, když přijde dále, uviděl ohromnou nestvůru lidskou, která na něj zařvala: „Chlape, co tu chceš?“ Jan se zpamatoval, a jakoby mu

d o b r ý d u c h byl dal nápad, že jest to majitel zahrady pokorně pravil: „Já, milostivý pane, jsem zahradník, a v dalekých krajinách jsem slyšel o výborném zahradnictví Vašem; proto jsem nelitoval kroků, abych Milostí Vaši požádal, byste mne vzal do služby“. Nestvůra sáhoširoká odpověděla: „Nevezmu žádného zahradníka spíše do služby, dokud by jistou zkoušku nepřestál; a proto, že až posud, čokoliv se jich kdy lilásilo, všickni propadli a žádný ještě neobstál. musím, jak vidíš, svou zahradu pořád sám řídit, nemám žádného pomocníka zahradnického.“ Když pak J a n osvědčoval, že by se rád zkoušce podrobil, a že si troufá obstáti, řekla mu n e s t v ů r a ta: „Pohleď tamhle na ten rozmarinový klomínek *), ten utrhni a přines mi ho.“ J a n dobře viděl ve vzdáli jediný t o l i k o k l o m í n e k r o z m a r i n o v ý; proto odebral se na místo vykázané, mysle: „No, není-li to nic těžšího, než to, musím obstáti.“ Zatím, když se k místu okázanému dostavil, viděl místo j e d n o h o klomínku či proutku na sta a tisíce, jeden krásnější než druhý. Kdyby mu byl někdo snad celý svět dával, nebyl by žád a n ý klomínek vyhledal. Tu však vznášela se nad jedním klomínkem m u š k a pořád níž a níž, až pak na něm usedla. Ten ulomil a majitelovi přinesl. Jak mile mu ho doručil, trhl sebou a zařval jako nejsilnější l e v. Na to pravil: „Na tom není ještě dost. Tamhle na té jabloni jest, jak vidíš, jediné jablko, a to je zcela červené; to mi utrhneš a přineseš.“ — J a n zamumlal pro sebe: „Není-li to nic horšího,

*) Klomínek, klomen, = větvička.

to dovede každý hlupák.“ Jak ale se podivil, když přijda k jabloni, celý strom červenými jablky oblitý byl, a on žádané jablko vyhledati nemohl, proto že jedno druhému jako vejce vejci podobné bylo. Tu však opět nad jedním se vznášela muška a posadila se na ně. To utrlil a Milostpánovi přinesl. On ještě hrůzněji zařval a trásti se počal. „I na tom ještě není dost,“ pravil po nějaké chvílce; „tamhle jest studánka, a z té mi přineseš v tomto džbáně vody na pití.“ Jan kráčel ke studánce; avšak bylo studánek na tisíce pohromadě, a on nevěděl, z které má vody nabrati. Bylo mu úzko. Tu však přiletěla muška, vznášela se nad jednou ze studánek, a z té Jan nabral vody. Přinesl, podal majiteli zahrady, a když tento džbán k ústům nasadil, zařval, až se skleněný, na řetězích vysící zámek otrásl, a v tom se rozpukl a střeva z něho se vyvalila.

Jak se to stalo, přilítly k užaslému Janovi tři labutě ze zámku do zahrady a proměnily se ve tři černé paní. Spolu se také jako na dané znamení dostavili oni tři starcové z lesních chaloupek. Rozpuklého Milostpána, majitele zámku a zahrady, obstoupli. On ještě sebou házel a dýchal. Jakmile však posledně vzdechl, proměnili se tři starcové v tři krásné mladíky, a černé paní v tři spanilé panny. Nyní nastalo radostné plesání. Byli to tři bratři a tři sestry z a k l e n é. Uhostili se v zámku a vesele hodovali s Janem. Bratři se bohatě oženili, sestry se vdaly, a jedna si vzala Jana, a sice ta, která mu dala prsten a jako muška dobře posloužila. Matku si pak vzal k sobě a obdělával zahradu zámeckou.

4. Malíř a kupec.

V krásném jednom městě byl bohatý kupec. Oženil se s jednou velice krásnou a bohatou pannou. Při nesmírném bohatství scházelo jim jen ještě něco. Byli již po mnoho let pospolu živi, avšak ačkoli měli všeho dost, čeho si jen přáli, přece neměli, po čem nejvíce toužili; neměli žádné dítě, kteréžby bylo veliký statek po nich mohlo děditi. Konečně vyprosili si přece vroucnou modlitbou od Pána Boha potomka. Šťastně se narodilo krásné pacho. U kolébky jeho byla mu čtena planeta, která zněla: „Toto dítě bude velice prospívati moudrostí, bude učené, Bohu a lidem milé, ve všech věcech zručné, avšak v čtyřiařtyřicátém roce působením zlého ducha zhyne hanebnou smrtí.“ Nepříkládalo se z prvopočátku planetě této mnoho víry a rodiče považovali to za sprosté a hloupé plesky. Dítě skutečně rostlo a prospívalo nejen věkem, ale i moudrostí podivuhodnou. Již v šestém roce stáří svého uměl chlapeček tolik, jako mnohý vtipný chlapec ani ve dvanáctém ještě neumívá. Nejen že rád se učil, on se rád i modlil a do kostela chodil, tak že nejen moudrostí ale i milostí u Boha i u lidí prospíval. V dvanáctém roce věku svého uměl konečně tolik, že se nejednomu učenému pánu vyrovnati mohl.

Otce to začalo velice mrzet, neboť se k tomu podobalo, jakoby snad vyplniti se mělo, co v planetě stálo. Vyučil syna svého kupectví a ode dne ke dni víc a více utvrzoval se v tom, že snad se skutečně dostaví to, co planeta předpověděla.

Když se kupectví vyučil a dvacátý třetí rok stáří se přibližoval, trnul kupec i žena jeho strachem, neboť se již opravdu začali báti, že za rok smrtí hanebnou syn jejich umře a dům tím věčnou hanu a hanbu utrpí. Ustanovili se tedy na tom, že syna do světa vypraví, což se také stalo. Otec mu přísně zakázal, aby se domů více nenavracoval. Matka plakala a neméně hořekoval dobrosrdečný syn: „Ale láskyplný otče, co pak jsem zavinil, že mne z domu otcovského zaháníte? Do světa rád půjdu, jen mně nezakazujte návrat do otcovského domu.“ Otec odpověděl: „Nemůže, synu, jinak býti; hledej si štěstí svého kde a jak můžeš, jenom se mně nikdy nenavracuj domů.“ Matka podobně jako syn hořekovala a pravila k němu: „Musíš, milý holečku, z domu; nemůže jinak býti, neboť má k tomu otec důležitou příčinu. Zajisté by tě z domu svého neposlal, kdyby nemusil.“ — „No, když jest to takové,“ pravil s uplakanýma očima syn, „nechci mu v ničemž překážeti a půjdu.“ Matka mu připravila potřebné věci na cestu, a když mu otec požehnal, vyprovodila ho matka hodný kus cesty za město, rozloučila se s ním, požehnala mu, a dala mu na cestu tolar a tři nakyslavá krásná jablka. „Tu máš, holečku, pravila, „tvrdý tolar na cestu a tři jablíčka, abys měl něco na vydání; a až budeš zízni, občerstvi se jedním jablíčkem.“

Mláděnek kupecký, takořka vyhnán z otcovského, bohatého domu smutně ubíral se dále, odevzdal se do vůle Boží a cestou rozvažoval smutný osud svůj; pevně si však umínil, že se nikdy více domů nenavráti, byť se mu sebe hůře vedlo; a

to ne snad jakoby otcovi vzdoroval aneb na něho se hněval, ale proto, že to naporučil, a on že jakožto dítě uposlechnouti musí. — Když v takových a podobných myšlénkách zahrabán po silnici kráčel, uviděl kapli, a ta byla otevřena. Poklekl tam před křížem a vroucně se modlil ke Kristu Pánu, žádaje Ho, aby jej vzal pod Svou ochranu, a nikdy jej nepouštěl. Když se vroucně pomodlil a odcházeti chtěl, viděl, že za ním též jakýsi cestující klečí a vroucně se modlí. Kupce ho vlídně přivítal a pravil k němu: „Vítám vás! Také cestující?“ — „Ano“, byla odpověď. V tom vstal i druhý, a oba poklonili se před křížem a stejně vyšli z kaple.

První, který hovor započal byl kupec; ptal se spolucestovatele, „Jakého řemesla?“ — „Já jsem malíř.“ — Odpověděl kupec: „Já jsem kupec, ale rád bych se naučil malířství.“ Malíř řekl: „I toť jest výborné; půjdeme spolu.“ Kdož byl radši než kupec! Šli celý den. Bylo veliké parno; oba žíznil; tuť si vzpomněl kupec na jablka od matky obdržena, vytáhl je, podal i kamarádovi a oba se občerstvili.

Na večer dorazili do hospody. Tam si umínili přenocovati. Dali si večeri. Po večeri, když se mělo platit, pravil malíř ke kupcovi: „Bratře, dnes ty zaplať a zítra budu platit já.“ Kupec zavolal hospodského a ptal se, co jsou dlužni? Hospodský; „S noclehem to dělá tolar.“ Kupcovi se to sice zdálo mnoho, avšak nic neřekl, vytáhl tolar, který mu dala matka a zaplatil.

Časně ráno vydali se opět na cestu. Kráčeli statečně, a na oběd zašli do hospody. Malíř napo-

ručil řádný oběd, avšak k placení se jaksi neměl. „Dnes musíš tedy ty zaplatit.“ pravil kupec k malíři. — „Já brachu, nic nemám.“ odpověděl malíř; a kupec: „Já také nemám, vždyť víš, že jsem včera platil tolar a ten byl můj jediný; dnes však máš ty platit tím více, ž's' tak drahý oběd naporučil.“ — „Kdybys mně všecky kapsy na rub obrátil,“ odpověděl malíř, „uvidíš, že nemám ani halíře. Ale sahni ty do své kapsy; já vím, že tam ještě nějaký tolárek máš; matka ti sotva dala jen jeden!“ Kupec: „Bůh jest mi svědek, že mimo ten tolar neměl jsem ani krejcaru více, a proto ani halíře nemám, neboť jsem svůj první a poslední tolar, jak víš, včera vydal.“ Malíř: „No, mákni jen do kapsy a přesvědčíš se, že tam tolar máš.“ Kupec uposlechl, a ku podivu, vytáhl tolar. Zavolal hospodského, a když na otázku, co jsou dlužni, vyřknul „Tolar“: zaplatili a kráčeli dále.

Tak se jim dělo po mnoho dní, až pak konečně přišli do Říma, kde do práce vstoupiti chtěli. Když do města dorazili a den ku konci se schyloval, šli k jednomu výbornému starému malíři na nocleh. Byli vlídně přijati, dobře častováni a pohodlně si tam odpočinuli.

Ráno vyšla od vévody Maraskýna štafeta, že se vsickni malíři z celého Říma k němu dostaviti mají. Když se malíři v paláci jeho shromáždili a před ním se dostavili, pravil k nim: „Já jsem měl překrásný sen. Viděl jsem Pannu Marii, kterak se v největší slávě a stkvostnosti na nebi třpytí. Všecko jednotlivě vypočítal. Takový obraz bych si přál, a proto mně ho musíte vymalovat právě tak, jak se

skutečně Panna Maria v nebi třpytí, co na ní a okolo ní se nachází; slovem, právě tak, jak v nebi vypadá.“ Malíři dívali se jeden na druhého, krčili ramenoma, netroufali si obraz takový malovat a řekli: „Slavný vévodo, kdož můž obraz takový vymalovat?“ Žádný si netroufal obraz ten dokázat. Mladší malíři odkazovali práci tu na starší, že prý mají větší zkušenost; starší odvolávali se zase na mladší, že prý vyšli z novější a dokonalejší školy malířské; a tak chtěl jeden na druhého práci tu uvalit. Konečně se rozhodli na tom, aby nejstarší z nich, jakožto hlava a otec malířů římských, práci tu na sebe vzal, což i vévoda uznal za dobré. Nejstarším ze všech malířů byl ten, u kterého se oni dva putující malířové uhostili, kteří, an byli cestující, k vévodovi dostaviti se nepotřebovali.

Starý malíř přišel domů, a velice nařikal. Vypravoval domácím a příchozím, jakou těžkou úlohu vévoda na něj uvalil, a že v stavu není obraz ten dokázati. P o c e s t n í ho těšili a ubezpečovali, že obraz ten za něho vymalují. Kdož měl větší radost než starý malíř? „Zaopatřte, hostiteli náš“, pravil jeden z mladíků starci, kterému těžký kámen spadl se srdce, „zaopatřte ještě dnes barvy, plátno a ostatní k tomu potřebné věci; přes noc máte obraz hotový.“ Stařec jásal radostí! Hned šel, nakoupil barev a připravil k práci potřebné věci. Když se večer přiblížil a starý malíř mládenčům pokoj k malování obrazu vykázal, před tím ale dobrou večeri k práci je posilnil, odebrali se mladíci do vykázaného pokoje, stařec ale si ulehl;

nechtěli ho mladá malířové míti při práci. Stařec oka zavřítí nemohl. Když se k malování připravili, pravil malíř kupcovi, který se malířství učiti chtěl: „Tak tedy ty budeš rejsovat, a já si za tím lehnu; až budeš s rejsováním hotov, probud' mne a já pak budu malovat.“ — „Ne tak.“ odpověděl kupc; naopak; ty budeš rejsovat, a já pak budu malovat. Malíř: „No, také dobře; lehni si tedy, a já se pustím do rýsování.“ Stalo se. Kupc si lehl, a malíř se dal do horlivého pracování. Starý nemohl oka zavřítí, proto vstal a po prstech šel ke dveřím dílny své a k pokojíku, kde mladíci pracovali. Naslouchal za dveřmi, bylo tam hluboké ticho; on měl za to, že mládenci malířové usnuli a ničeho nedělají. Začal již pochybovati a obával se, že ho sklámali. Zaklepat neb do světnice vkročit si netroufal, proto že mu to zakázali, a pravili, až bude obraz hotový, že ho zavolají. Malíř pilně maloval, a když obraz zcela dohotovil, zbudil kupce a pravil: „No vstávej, já jsem již s rejsováním hotov, teď budeš malovat.“ Kupcovi to nevonělo; prosil kamaráda, aby také již maloval, když vrysoval. Malíř: „No, bratře, proto že jsi za mne cestou pořád platil, místo tebe jsem obraz již dohotovil.“ Na ta slova vyskočil kupc jak srnka z postele, a chtěl se na obraz podívat. Jak malíř záclonu s obrazu sňal, a kupc na tu zář a na světlo, v jakém se Panna Maria na obraze stkvěla, podíval, padl do mdloby. Malíř ho vzkřísil, a povolali starého malíře, již bylo ráno, aby se šel podívat na obraz. Stalo se mu tak jako kupcovi; podivením nad mistrovskou krásou obrazu toho, padl do mdlob.

Když ho mládenci vzkřísili, dali mu obraz, a pravili, aby se s ním k vévodovi odebral.

Hned tam pln radosti chvátal, a když vévodovi oznámeno bylo, že prosí malíř s hotovým obrazem o přístup, nechtěl uvěřiti, že tak brzy obraz by byl hotový. Když pak malíř skutečně předstoupil a pravil: „Tu jest žádaný obraz,“ závoj sňal. padl vévoda pro krásu a velebnost obrazu toho podobně do mdloby. Když k sobě zase přišel, pravil k malířovi: „Malíři! Žádej za obraz ten, co jen chceš, a já tobě všechno dám.“ Malíř: „Vaše Milosti! Ten obraz já jsem nemaloval.“ — „A kdo?“ — Malíř: „Mám u sebe dva mládence, kteří před včirem ke mně přišli, a ti za dnešní noci obraz vymalovali.“ Vévoda: „Zajdi domů a řekni jim, aby sem hned přišli. Ty pak můžeš s nimi také přijít.“ Po nějaké chvíli navrátil se s mládenci, které vévoda přivítal: „Mně tento starý malíř pravil, že vy jste obraz ten malovali. Žádejte ode mne za obraz ten co jen chcete, a já dle možnosti dám vám.“ Na to řekl mladý malíř okazuje na kupce: „Já jsem ten obraz namaloval, ale tuhle tento můj kamarád je příčinou malby.“ Kupce se zapýřil a pravil: „Já obraz nemaloval, ale můj kamarád ho maloval.“ Na to řekl starý malíř: „Nechť jste ho tedy ten nebo onen maloval, vím a přísahati mohu, že z vašich rukou obraz ten vyšel. Proto se budete o odměnu, jakou vám vévoda dá, dělit.“ Vévoda schválil návrh starého malíře. Pak řekl mladý malíř, ukazuje na soudruha kupce: „Já svůj podíl ponechám celý tomuto svému kamarádovi.“ Když na otázky vévo-

do vy mladý kupec, domnělý malíř, ničehož si vyžádati nechtěl, a vévodovi na vůli ponechal, že vděčně přijme to, co mu sám dá, řekl konečně: „Poznávám, synu můj, na tváři tvé, že jsi ctnostný a bohabojný, a proto i Bohu milý. Když tedy mně na vůli ponecháváš, abych tě obdařil, poslyš, jak tvé budoucí živobyті zabezpečiti chci. Jest zde v městě tuze bohatý kupec, (vdovec), a ten má jedinou, bohabojně odchovanou dceru. Jest mně dobře známý a nedávno mně povídal, že by rád svou dceru za nějakého ctnostného mladíka provdal a celý svůj statek i s kupectvím mu odstoupl, žádného syna nemá a nerad by, aby jeho dobře zavedený obchod a bohatství po jeho smrti do cizích rukou přišlo. Dám ti tedy ze své pokladnice tolik věna, mnoho-li on sám má bohatství; dám si ho i s dcerou předvolati a nepochybuji, že oba k tomu svolí.“ Stalo se. Kupce s dcerou přišel a vévoda u přítomnosti tří malířů řekl k němu: „Tomuto mladíkovi dej svou dceru; já mu dám tolik věna, mnoho-li ty sám bohatství máš, a chceš li ještě více, dám mu ještě jedenkrát i dvakrát tolik.“ Kupce na tato vévodova slova hned svolil, znamená, že by se mladí lidé rádi vzali, a domnělý malíř řekl: „Já kupectví dobře rozumím; můj otec jest kupcem a já jsem kupectví vyučen.“

Byla velice slavná svadba. Domnělý malíř se tedy najedenkrát stal tuze bohatým kupcem, a kamarád jeho, skutečný malíř, zůstal pořád při něm a vstoupil jako kupecký mladěnc do jeho služby. Byli pořád okolo sebe, spolu se modlili, spolu pracovali, spolu jedli a v jedné

sednici spali ve společnosti mladé paničky a starého kupce.

Přiblížil se den narození kupcova; byl den ten velice oslaven, a mladý kupec počítal právě dvacátýčtvrtý rok svého stáří. Šlo se jak obyčejně, až o něco později spat. Manželé ulehli do svých a kupcecký mládenec také do své postele. Mohlo být něco přes půlnoc, když se paní probudila a pozorovala k velikému leknutí svému, že tu manžela není. Vstala, rozžehla a přesvědčila se, že je ten tam. Posvítla si do postele mládenčovy, a i toho tam nebylo; obě postele byly prázdné. Co to? Lehla si, a když se zase probudila, byli oba dva na svém místě a hluboce spali. Když se probudili a ona se jich ptala, kde byli, pravil manžel: „Co ti to napadá, já celou noc dobře spal a ani jedenkrát jsem se neprobudil“.

Druhé noci stalo se podobně. Panička plná úzkosti dorážela ráno na něj, co to má znamenat? Manžel řekl: „Bláhová, to se ti musilo jenom zdát; já jsem již dlouho tak dobře nespal, jako včerejší a dnešní noci.“ Tomu však nechtěla ona věřit a oznámila to svému otcí, který šel a vévodovi to vykládal. Vévoda chtěl vyzkoumat, kam by oba v noci chodili, a proto zařídil, aby vojsko v noci na stráž se rozestavilo a dobře pátralo, jestli by ti dva muži někde vidění byli. Stalo se, jak bylo nařízeno. Mladá kupcova se opět v noci přesvědčila, že tu nejsou. Šla do sednice, kde její otec spával, vzbudila ho a žádala, aby se šel o nepřítomnosti jejich přesvědčit. Kupce k velikému svému ustrnutí viděl, že tu nejsou. Oba, otec i dcera,

si umínili, že nechají světlo hořet, a že tak dlouho bdítí a čekati budou, až se jich dočkají. Čekali hodně dlouho. Tu jich při prvním zakokrhání kohouta překvapilo spaní, oni jenom minutu zdrímli, probudili se a viděli oba mužské hluboce spát. Podivení jejich bylo veliké; proto vzbudila manželka manžela a starý kupec kupeckého mládence. Musili jimi hodně lomcovat, než je probudili. Manžel místo odpovědi na otázky: „Kde byli? odpovídal nevrle, proč jej z tvrdého spaní a libezného snění probuzují?“ Starý kupec s dcerou se velice nad tím rozmrzeli, povstala nemilá hádka a mrzutost, a mládenec kupecký měl co dělat, aby rozbroj mezi nimi ukonejšil. Starý již z rána rozhorlený chvátal k vévodovi a oznamoval, o čem se na své oči přesvědčil, a trpce toho litoval, že dal svou milou dceru takovému nočnímu tulákovi. Vévoda ho upokojoval, aby svůj hněv ještě odložil, až prý se něco jistějšího od noční stráže dozvědí. Nastalo všeobecné vyslýchání všech strážů. Žádná nic neviděla. Naposledy přišli strážníci, co byli na náměstí u kostela. Jeden, a sice ten poslední povídal: „My jsme viděli něco hrozného. Když jsme okolo kostela obcházeli, tu o 11. hodině najednou rozzála se světla na náměstí, a přišel kat se svými pacholky. Jeden mladý muž, připadalo nám, jako by to byl nějaký malíř nebo nějaký kupecký mládenec, nesl jiného, asi také tak starého mládence nebo muže v náručí; před nima šli holomci katovi, všickni červeně oblečení, a za nimi vousatý kat s provazem sám. Průvod ten hrozný pohyboval se na to místo před kostelem, kde se každoročně

na Bílou sobotu Jidáš páli. Tam stála šibenice. Holomci vzali toho neseného muže z náručí toho, který ho nesl, a pověsili ho na šibenici. To trvalo až do prvního zakokrhání kohouta. Tu najedenkrátě všecka světla na náměstí uhasla, a bylo tmavo a ticho jak před půlnoční jedenáctou hodinou. V té chvílce, jak kohout zakokrhál, viděli jsme ty dva muže od kostela čerstvým krokem odcházeti.“

Když tu zprávu vévoda u přítomnosti starého kupce a vojenských důstojníků uslyšel, a přítomní tomu velice divili se, řekl vévoda slavným hlasem: „Milý kupci a vy přítomní páni! Pomyslím-li si na ten zázračný obraz Panny Marie, jež oni malovali, a teď na to, co nyní všickni jste slyšeli, uznávám, že tu nějaká vyšší moc vládne. Snad mladému kupcovi souzeno bylo, hanebnou smrtí, rukou katovou umříti. Bůh však smiloval se pro jeho ctnosti, nábožnost a bobabojnost nad ním, a proto se to, co se skutečně státi mělo, na něm vyplnilo ve spaní, tak že o tom ani neví. On tedy nevědomě přetrpěl pomocí anděla strážce to, čemuž by snad byl neušel, kdyby Pánu Bohu tak milým nebyl. Jestliže by se jeho noční podivné odcházení mělo opakovati, arcif by to mé mínění se nepotvrdilo; pakli ale opakovati více se nebude, uznávám mínění své tuto vyřknuté za pravdu a jistotu.“ Na to se všickni rozešli, a hle, slova vévodova se potvrdila. Nebylo nikdy více pozorováno, že by se kupce s mladencem svým v noci byl odstranil, neboť kupcová i otec její po mnoho nocí se přesvědčovali.

Nyní opět panovala předešlá svornost a láska manželská mezi nimi, a svatý pokoj v celém domě. Mládenec pořád mezi nimi setrval, všecko jim kvetlo a kupectví dobře se dařilo, tak že ode dne ke dni byli blaženější, tím více že jim Pán Bůh potomka popřál.

Kupec o všem tom, co se v tomto čase s ním dělo, ničeho nevěděl, a manželka jeho až posud nevěděla, odkud pochází. Častěji se ho na to ptávala, avšak nikdy jí to povědět nechtěl z té příčiny, aby jí nenapadlo s ním k rodičům jeho jet, proto že domů nesměl. Když pak pořád na něho dorážela, a on jí řekl, kde jest domov jeho, povstala skutečně po nějakém čase v srdci její touha, podívat se na rodiště svého manžela a rodiče jeho poznat. Nedala mu tak dlouho pokoje, až k žádosti její svolil, s ní a zamilovaným soudruhem svým mládcem kupeckým a malířem do krásného kočáru sedl a k domovu svému odjel. Správu domu svého odkázal na ten čas svému tchánovi a dítky doporučila starostlivá matka věrné a obezřetné služebné.

Když přijeli do otcovského města, šla děvečka, která u rodičů jeho sloužila, právě pro maso, nahlédla do kočáru a poznala syna svého pána. Běžela hupkem domů, a proto že se to bála pánovi oznámit, řekla to paní, která se velice nad touto zprávou ulekla; ta pak oznámila to manželovi, čího kterého, jako když střelí. „Tenkrát je s námi zle“; zvolal, „věčná skvrna zůstane na našem domě, neboť on přijel, aby dle planety své tady zhynul smrtí hanebnou.“ V tom hrčel kočár přes síň. „Juž je zde . . . hrom . . .“ V tom se otevřely dvěře a

a dva krásní muži se spanilou paničkou vkročili. Rodiče hnedle poznali syna svého, který jim oběma poníženě ruku líbal. „Tato jest má paní,“ pravil syn, „a tento můj jeden z mých nejmilejších kupeckých mládenců.“ Matka plakala radostí a žalostí. Otec ale byl docela chladný a dával jasně na jevo, že mu ta návštěva není milá. Obořil se na syna: „Co pak já jsem ti nepřikázal, aby se's více do domu mého nenavracoval?“ Syn se omlouval, což otce k tím většímu hněvu popuzovalo. Tu však se ujal slova malíř, nyní kupecký mládenec, a řekl: „Vím, proč se, pane, durdíte. Když se vám tento syn narodil, byla mu čtena planeta, že ve dvacátém čtvrtém roce svém umře hanebnou smrtí. Vy jste ho, když čítal rok 23. z otcovského domu vystrnadil, ba skoro zahnal, aby smrtí tou nebyl poskvrněn dům váš. Za to Vás kárám. Avšak přece i chválím, že jste mu udělil aspoň otcovské požehnání, které ho s požehnáním Božím na všech jeho cestách doprovázelo. Váš syn určenou smrt již přestál, avšak tak že o tom ani nevěděl, aniž posud co ví. Stalo se to mou ochranou v hlubokém jeho spaní, a on ničehož nepocítil. Já ho doprovázeli a opatroval, jak on vám vypravovati bude, až do té chvíle způsobem viditelným v podobě člověčí, a setrvával tak, jako posud, budu ho i budoucně doprovázeti a ochraňovati, avšak způsobem neviditelným; neboť vězte, že já jsem jeho anjel strážce od Boha mu poslaný. Zůstávejte zde s Pánem Bohem.“ Na to udělal se z krásného kupeckého mládence holub, a vylítl pootevřeným oknem.

• Jaké to bylo všech podivení! Všickni zůstali

•

jako bleskem omráčení. Dlouho to trvalo, než opět k slovům přišli. O t e c padl před synem na kolena a prosil ho s pláčem za odpuštění té krivdy, jakou mu udělal. S y n otce pozdvihl a ruce mu políbil, žádaje ho, aby mu takto neprotínal srdce. Nastala všeobecná radost a hlučná veselost. Nezapomněli však na Pána Boha, Dárce všeho dobra. Staří rodiče pravili k synovi a k nevěstě: „Zůstaňte zde, odevzdáme vám celý svůj statek a veškero kupectví, neboť nemáme mimo vás žádného dědice“. Načež s y n : „Jakkoliv, otče milý, veliké jest bohatství vaše, přece jest bohatství mé o mnoho větší; proto zde zůstat nemohu a ani nesmím pro mého tchána; a paní má neopustí domov svůj.“ Tu se uchopila p a n i č k a řeči a pravila: „Nejlépe by bylo, kdyby páni rodiče dům s kupectvím zde prodali a s námi do Říma odjeli; z toho by měl náš starý pantáta zajisté velkou radost a byli bychom jako kuřátka s dětmi svými v svaté bázni a spokojenosti pospolu živi.“ Tento krásný návrh líbil se všem; proto nemeškali a ve skutek ho uvedli. Dům se vším k němu přináležejícím a veškero kupectví za hrozné peníze prodali i se vším náradím. Kupec k návrhu syna a obou paní daroval několik tisíc na městské kostely a do pokladny chudých, aby po něm nějaká památka v městě zůstala. Pak oboji manželé jak staří tak mladí do Říma odjeli.

Radostný to byl příjezd. Starcové jako by byli omladli, a nejen jim, nýbrž i mladým rodičům kanuly z očí slzy, když dívky jejich radostně okolo dvou dědoušků a babičky obskakovaly; slza pak starým i mladým se perlila v očích, když dívky ma-

jíce dva dědoušky a jen jednu babičku ptávali se po babičce druhé. Ta však již mnoho let odpočívala v hrobě. Bůh jí dej lehké odpočinutí. A hni-ji-li také již dědoušci a babička, ba snad i rodiče a dítky dítek, o kterých jsem tuto vypravoval, i těm dej Pán Bůh věčné odpočinutí a světlo věčné ať jim svítí!

5. Holoubek a jestřáb.

Sedlák měl jediného syna. K domácím hospodářství neměl syn ten mnoho chuti; již z daleka mu nepříjemně zavánělo, nechť mu otec to či ono naporučil. Na studie mu zase scházela hlava; byl hlupáčkem a nic mu více nesmrdělo, než škola, za kterou více než do ní chodíval. Otec tedy nevěděl, co se synem má dělat. Tedy nějaké řemeslo navrhoval mu; avšak nemohl se ustanoviti na tom ani syn, jaké řemeslo by se voliti mělo. Konečně řekl syn: „Já se pustím do světa, a kde se mně nejlepší příležitost naskytne k nějakému řemeslu, tolo se chopím a tomu se naučím.“

Když z domu otce svého vyšel a zamyšlený krácel, kam ho oči vedly a nohy nesly, potkal ho jakýsi pán, který měl docela zelený šat, a proto zeleným pánem se nazýval. „Mládenče, kam?“ ptal se hoch. „Do světa“, odpověděl hoch; „rád bych se nějakému řemeslu naučil; sedlačení mně nevoní a studie mi smrdí.“ — „Víš co,“ řekl zelený pán, „pojď ke mně do služby; budeš míti velmi malou a lehkou práci. Budeš jen staré knihy ometat

a prach s nich vyklepávat, a to bude celá práce; k tomu budeš mítí výbornou stravu a hodný plat.“ Jirka si dal říci, přijal službu, a šel se z e l e n ý m p á n e m zrovna domů.

Po dlouhé cestě přišli konečně ke skále. Z e l e n ý p á n vytáhl z kapsy p r o u t e k, šláhl na skálu, a ta se hned otevřela. Nemálo vyvaloval Jirka oči, když překrásnou residenci před sebou ve skále viděl. Pán obeznámil Jirku s novým povoláním, okázal mu schránku se starými knihami a pravil: „Každého dne budeš jedenkrát tyto knihy oprašovat, ale neopovažuj se ani jednu otevřít a do ní nahlédnout. Kdyby se's jeu do jedné podíval, běda tobě! To je celá tvá každodenní práce; s tou můžeš za hodinu pohodlně hotov býti, a pak můžeš třebaš celý ostatní čas ležet. Nebude ti ničeho scházeti, jen se do žádné knihy nedívej. Já nyní na celý rok odejdu a po roce opět přijdu, a tobě za věrné konanou službu po kavalírsku zaplatím; budeš-li chtít, na budoucí rok zase tě podržím.“

Z e l e n ý p á n odjel a Jirka svědomitě konal svou uloženou práci. Vedlo se mu výborně; dobře jedl a pil, pohodlně se povaloval a se svou prací byl za hodinu pohodlně hotov. Přál si, aby mu bylo tak do smrti. Za rok dostavil se z e l e n ý p á n a ptal se služebníka svého: „No, Jirko, jak se máš?“ „Ó dobře,“ pravil Jirka: „tuze dobře, Milost pane!“ — Proto že se do žádné knihy nepodíval, a tím službu svou věrně zastával, splnil z e l e n ý Milost p á n své slovo a po kavalírsku Jirku odměnil. Také se ho ptal, chce-li ještě sloužiti? „I arcif,“ odpověděl Jirka; nejen pro budoucí rok, ale třebaš do

smrti, jestli mne, milostivý pane, podržeti chcete.“
— „Budeš-li tak věrně sloužit,“ řekl pán, „jako v minulém roce, stane se ti po vůli. Já opět na celý rok odjedu, a zase tě napomínám, abys se mi do žádné knihy nepodíval.“ Na to se vytratil a Jirka po celý druhý rok službu svou věrně konal.

Když se rok ku konci schýlil, přišel opět zelený pán domů, pochválil Jirku za věrnou službu a bohatě ho odměnil. Pro nastávající rok zase službu přijal a pán napomenuv ho, aby žádnou knihu neotvíral, opět odejel.

Jirka po nějaký čas službu věrně zastával; avšak dobré bydlo ho počalo píchati; on si pomyslíl: „Peněz mám dost a dobře se mně vede; pán na celý rok odjel, proč bych tedy neměl se dozvědět, co v těch knihách jest. Nahlédnu-li do jedné aspoň, kdo mne bude vidět? Žádný, a můj pán zajisté není vševedoucí.“ Takové a podobné pokušení zmáhalo se u Jirky. S počátku sice proti němu se opíral; ale čím dál, tím více ho pokoušelo. až pak se již přemoci nemohl. Pomyslil si: „E vzal to kozel!“ Chopil se knihy, otevřel a četl. „jak člověk se v okamžení učiniti může tím, čím chce a co mu napadne.“ V tom okamžení ale přišel pán celý rozlobený. Jirka se honem udělal holoubkem a odletěl. Pán však učinil se jestřábem, a hnal se za holoubkem. Dlouho se honili; nemohl se jestřáb holoubka zmocniti, až pak vznášeli se nad dědinou, odkud Jirka pocházel. Otec Jirkův strojíl se právě na trh do města, kamž měl dobré tři dni cesty. Otevřel okno, aby se podíval, jaké bude počasí a uviděl holoubka, kterak se úzkostlivě ochrániti

chtěl před jestřábem. Zavolal ženu k oknu a povídal: „Jen se podívej ženo, na toho ubohého holoubka, kterak se úzkostlivě před tou potvorou jestřábskou uchrániti chce!“ V tom, jak to řekl, vrazil holoubek otevřeným oknem do sednice, a sedlák měl tentokrát dobrého filipa v hlavě, že okno hned zavřel. Jestřáb s prázdnou odlítnouti musil.

Z holoubka stał se v okamžiku Jirka. Rodiče vyvalovali oči a zvolali: „Kde pak jsi se zde vzal Jiříčku?“ Tu vypravoval Jirka všecko na vlas, jak se mu vedlo od té doby, když z otcovského domu odešel až dotud. Když byl s vypravováním hotov, řekl tatík: „Tvým vypravováním jsem se již hodně zpozdil; chci do města na trh jít, a již jsem mohl být Bůh ví kde.“ Jirka: „I nic si z toho nedělejte! Jak daleko je tam?“ — „Dva nebo tři dobré dni cesty!“ Jirka: „Zůstaňte dnes a zítra doma, pozítřku udělám se koněm, sednete si na mne, a za malou chvíli tam budeme. Můžete mne pak, až budu koněm, prodat: avšak to vám povídám bez uzdy; uzdu neprodávejte ani za tisíc rýnských, sic by bylo se mnou zle. Ten jestřáb jako pán na trhu bude mne kupovati: kdybyste mne mu s uzdou prodal, bylo by veta po mně.“ Sedlák měl ze syna radost, že se ve světě takým umělcem stal, a nemohl se třetího dne ani dočkati.

Toho dne pak proměnil se Jirka v tuze krásnou brůnu, tatík si sedl na něj, a netrvalo to dlouho, byli v městě na trhu. Sotva se brůna na koňském trhu objevila, byl hned kupci obklopen. „Co žádáte, za tu brůnu?“ doráželi na sedláka kupci.

Sedlák: „Tři sta zlatých stříbra, ale bez uzdy“. Jeden pán vytáhl hned ze svého zeleného kabátu tři stovky a řekl: „Tu máte, sedláče, a uzdu mně také musíte dáti; kterak bych koně bez ní vésti mohl?“ Sedlák usmíval se na tři stovky, ale s uzdou nechtěl koně přece dát. Pán ho pořád více a více přemlouval, a když konečně stovku přiložil k předešlým třem a řekl: „No za čtyři sta stříbra toho koně přece s uzdou dáte,“ nechal se sedlák oblomit, a samou radostí nad takovým výdělkem dal koně a čtyři sta strčil do kapsy.

Pán si na koně sedl, bodl ho ostruhami a kůň uháněl. Najedenkrátě brkl, svalil se a hned vylítl místo něho holub do povětří. Z pána pak, který daleko odlítnul, udělal se jestřáb a pádil za holubem. Honil ho v povětří, tak, že každý, kdo to viděl, holoubka litoval. Teď teprv lomil sedlák otec Jirkův rukama, tloukl se pěstí do čela, naříkal a velikým pláčem bědoval, co učinil. Ale již bylo pozdě.

Jestřáb honil holuba po celý den a po celou noc, avšak nemohl ho dohnati. K ránu přilítly do veliké zahrady. Uprostřed zahrady té stál veliký krásný zámek. Holub pořád obléтал okolo něho a hledal, není-li někde nějaké okno otevřené. Když pak slunce vycházelo, vyšla na pavlač mladá princezna a viděla, kterak jestřáb ubohého holuba honí. Litovala holoubka, který se k ní pořád přibližoval, a spíš než ona okem mžikla, vletěl jí pod šátek, a udělal se z něho tuze krásný a drahý prsten. Plná podivení nad tím odehnala jestřába a běžela k svému pánu otcovi. Vy-

pravovala, co se jí přihodilo, a krásný prsten mu ukázala. Když otec, veliký znatel takových věcí, prsten prohlédl, řekl k své dceři: „Dcero, ty jsi velice šťastná; ten prsten má ohromnou cenu.“ Celý den se dívala pořád jenom na prsten a na každý prst si ho dávala. A ku podivu, na každém jak by ho ulil. Když pak na večer si ulehla, položila prsten na svůj stolek. Jirkovi se však již chtělo jíst. Udělal se viditelným Jirkou. přistoupil k posteli a vzbudil princeznu. Ona se celá polekala, ale brzy vzpamatovala. Když jí Jirka vypravoval, co a jak se to s ním děje, dala mu, co při ruce měla. Tak se to dělo po tři noci. Jirka, když se najedl, pokaždé zas udělal se prstenem. Čtvrtého dne se král, otec princeznin, velice rozstona. Jirka řekl v noci princezně, když se opět notně najedl: „Zítřa přijde sem lékař a uzdraví tvého otce od nemoci nebezpečné; bude však za odměnu žádati ten prsten; nedávej ho, a kdybys musila, nech ho, jako bys mu ho dávala, na zem padnouti.“ S králem bylo skutečně pořád hůř a hůř, až se podobalo, že umře. Tu přišel lékař, a dal se oznámit, že chce krále uzdraviti. Byl předvolán a hle, král se uzdravil. „Žádej ode mne,“ řekl král lékaři, „půl království a já ti ho dám.“ — „Tolik nechci,“ odpověděl lékař, „ale vyprosím si od princezny ten prsten.“ Král zavolal svou dceru, nařídil, aby prsten dala lékaři. Ona se tuze proti tomu zpouzela. Král pln hněvu jí pravil: „Tak jest ti ničemný ten prsten, jakových já ti na sta zaopatřiti mohu, milejší než zdraví otce tvého? Já ti nyní nařizuji, dej mu prsten.“ Princezna otáčela prsten na prstě

poznenáhla, sundala ho a podávajíc ho lékařovi, nechala ho padnout na zem. Tu se z prstenu udělala kroupa, a z doktora kohout, který chtěl kroupu sezobati. Z kroupy však udělala se liška, a v tom okamžení roztrhla kohouta, Z lišky pak se udělal Jirka, dostal od krále princeznu a s ní celé království. Vládnul mnoho let a vládne snad až podnes, to se ale samo sebou rozumí, jestli ještě neumřel.

7. Ráček hadač.

Hrobařovi,, který se Ráček jmenoval, vedlo se tuze bídě. K tomu nebyl sám, ale měl ženu s několika dítkami na starosti. Chleba ani bramborů nebylo, a žádný výdělek, protože se každému stýskalo umírat. Šel tedy k svému pánu faráři a žaloval mu svou chudobu a úzkost. Pan farář ho těšil, že ještě nikdy nebylo tak zle, aby zase nebylo dobře. Sám pak mu nemohl ničehož udělati, proto že byl také chudý.

Podávalť u fary jeden žebrák kliku druhému, tak že se i pánu faráři nedostávalo. Nepochopil ale ani hrobaře prázdného; dal mu knihu, z které se mohl naučiti všeličemu a pravil: „S touto knihou se pusťte, hrobaři, do světa jako hadač; snad uhodnete. Pak si dejte dobře zaplatit.“

Hrobař Ráček vděčně přijal knihu a rozloučil se na nějaký čas se ženou, pustil se do světa, aby štěstí svého hledal.

Přišel do jednoho města, a tam se dozvěděl, že dcera krále ztratila velice drahý prsten. Bylo na cedulách na všech branách městských ohlášeno, že kdo ten prsten vyzkoumá, aneb uhodne, kde by byl, kdo ho vzal, dostane velikou summu peněz.“ To čtl i hrobař Ráček na bráně, když do města kráčetel, a pomyslně si: „To by bylo tak něco pro mne; jsem hadač. Půjdu já zrovna do královského dvoru, oznámím se, že jsem hadač a že vypátrám, kde se prsten nachází.“ Jak si umínil, tak i učinil. Od krále a princezny byl s velikou radostí přijat, a vykázal se mu pokoj krásný k přebývání. Královna však nechtěla tomu uvěřit, že by člověk tak sprostý měl takový dar, aby uhodl, kde by prsten byl. „Nestarejte se nic, Vaše Milost královská,“ řekl hrobař Ráček královně; „vyzkoumám, kdo by ten prsten měl. Možná, že to bude několik dní trvat než z této knihy zloděje vypátrám. Budu tedy muset z ní mnoho číst. Tím se ale duch i tělo tuze unavuje, a proto, po ten čas musím mít dobrou stravu a nápoj; jinak by to nešlo.“ Když král, královna a mladá princezna ho ujistili, o to aby se nestaral, že bude mít královský stůl, vybraná jídla a vzácné nápoje, podotkla ještě královna: „Já nařídím našim třem kuchařům, aby mu sami jídla jeden po druhém na stůl nosili a pokaždé se ho ptali, co mu chutná a co a jak mu připravití mají.“ Nad takovou vážností v sídle královském se hrobař Ráček tuze podivil, a král mu ještě přislíbil, že bude velice šťastným, vypátrá-li prsten; ale nevypátrá-li, pak že bude mu běda. „To bude má věc, milostivý pane a králi“, řekl Ráček, a chopil se své knihy.

Otevřel ji však pozpátku a začal pátrati, kde by ztracený prsten vězel. Král dychtivě nahlédl do knihy a vida, že ji má h a d a č pozpátku obrácenou, zvolal: „Hňupe, vždyť máš knihu pozpátku!“ — R á č k e m to sice trhlo, avšak hned byl doma, a vysvětloval králi říka: „Co pak královská Milost nevíte, že kdo chce mít něco n a z p á t e k, musí vzíti knihu pozpátku?“ „A tak,“ odpověděl král uspokojený: „to je arcif něco jiného.“ Královská rodina odešla, aby hadače nevyrušovala a pokoje na rozjímání mu popřála.

Zvonilo se poledne, a R á č k a již hodně žaludek napomínal. Z knihy, v které ani jedinému slovu nerozuměl, byla l a t i n s k á, ani to nejmenší o p r s t e n u ještě nevynalezl. Kterak mohl, když jen pořáde myslil na to, aby ti kuchaři radši již přišli a oběd mu přinesli? Tu skutečně přišel p r v n í, a R á č e k radostně zvolal: „Aha, jeden již jde!“ K u c h a ř sebou trhl. Vědělť kuchaři, jaký to člověk; královna jim to řekla, když jim nařizovala, že mu všecka jídla připravovat mají, jaká by jen chtěl. Ano, kuchař sebou trhl, a div mu polívka, kterou nesl, z rukou nevypadla. Postavil ji p ř e d R á č k a na prostřený stůl. R á č e k, bera lžici, řekl: „Jednoho tedy již znám.“ R á č e k myslil totiž, že zná již jednoho kuchaře. K u c h a ř přišel celý uděšený do kuchyně a strachem se třesa, vypravoval svým dvěma s p o l u k u c h a ř ů m, co slyšel; že hadač při vkročení jeho do sednice zvolal: „Aha, jeden již jde;“ a pak: „Jednoho tedy již znám.“ K u c h a ř i slyšíce zprávu tu, zapýřili se jako kohouti. Druhý vzal maso, omáčku a knedle, a šel se strachem

k hostovi hadačovi. Ještě byl mezi dveřmi a tu zvolal Ráček: „Aha, již jde druhý,“ totiž kuchař. Kuchařovi všecko vypadlo z rukou a knedlíky se po zemi válely. Kuchař se omlouval a prosil za odpuštění, že hned čerstvé maso a knedlíky a jinou omáčku přinese. Ráček pravil: „I není zapotřebí; jen to seberme: vždyť já to také sním.“ Tak stalo se; a když kuchař odcházel, řekl Ráček jako pro sebe: „Tedy znám již druhého, totiž kuchaře. Jak pak ale vypadá ten třetí?“ Kuchař při těch slovech div do mdloby nepadl, a sotva se do kuchyně dovlekl, kde se ho druzí dva dočkati nemohli a úzkostí trnuli, jak to s ním vypadne a jestli ho hadač také poznal. Na bledých jeho tvářích a třesoucích se údech dost jasně poznali, kolik bilo. „Bratří“, sotva ze sebe vypravil, jsme prozrazeni, že jsme spolu prsten ukradli; i mne takovou řečí přivítal: „Aha, již jde druhý.“ A když jsem odcházel: „Tedy znám již druhého. Jak pak ale vypadá ten třetí?“ Na to se radili, co by počítí měli, aby nepřišli o hrdlo, ale nemohli se nijak doradit. Tu teprv zpomněl si třetí, že má pečinky nést, že pán hadač zajisté s masem a s knedlíky jest již hotov, a proto snad již netrpělivě čeká. Rozkrájel zčerstva kachnu a bažanta, a nesl na horu. Při odchodu pravil první kuchař mu do ucha: „Pros ho, aby nás neopouštěl.“ Kuchař otevřel dvěře. Ráček uviděl dvě mísy pečeně, a jakoby mu někdo celé království dával, zvolal radostně: „Juchu! Juž jde třetí!“ popadl kus kuchny a pravil: „Tak tedy znám již všechny tři.“ Kuchařovi bylo, jako kdyby mu někdo srdce uřezával. „Pane, neopouštějte

nás kuchaře!“ R á č e k : „I do smrti vás neopustím, budete-li mně taková jídla nositi.“

Taková řeč k u c h a ř e tuze potěšila; on pln radosti chvátal do kuchyně, aby svým spolubratrům tuto radostnou zprávu donesl. Kdož byl tedy nyní blaženější než kuchaři pospolu? Každý z nich vzal nyní stovku stříbra, všelijaké pokrmy a nápoje, spolu i ukradený prsten a šli pospolu k p a n u h a d a č o v i, který u příchodu jejich vida ještě pokrmy a nápoje, radostně zvolal: „Tu tedy jsou všickni tři pohromadě.“ R á č e k myslil, všickni tři kuchaři; oni ale: „všickni tři zloději.“ K u c h a ř i postavili pokrmy a láhve na stůl a j e d e n z kuchařů započal: „Pane, přislíbil jste mně, že nás neopustíte.“ — „Ba, arcif že ne — ani do smrti;“ řekl R á č e k. — „Proto vám oznamujeme, že my tři jsme ten prsten ukradli; neopouštějte nás a hleďte to nějak zprostředkovat, abychom vyzrazení nebyli. Tuto vám dáváme každý 100 zl. stříbra a ten prsten.“ Při tom položili p e n í z e s p r s t e n e m na stůl vedle h a d a č e. D o R á č k a jako když střelí. Měl ale přece toho filipa, že to nedal na sobě znát a řekl: „Vždyť já jsem to musil uhodnout, má kniha mne zajisté neklame. Buďtež ale ubezpečeni, že vás neopustím.“ Při slovech těch vstal se sedadla, šel několikrát po sednici, jakoby se rozmyšlel, a řekl: „Ale jak to mám udělat, aby princezna prsten dostala a vy se nevyzradili?“ Přistoupil k oknu a viděl na dvoře právě pod oknem k a č e r a. Tu mu napadla šťastná myšlénka. Zavolal k u c h a ř e k oknu a řekl jim: „Ten prsten pohodte se žrádlem tomuto kačerovi, a já budu hádat, že ho ten kačer polknu.“

Kuchaři byli nad dobrým tím nápadem radostí jako bez sebe. Stalo se, jak Ráček naporučil. Královská rodina byla s mnohým panstvem předvolána a Ráček slavným hlasem hlásal, že ztracený prsten nachází se v žaludku kačera, který po dvoře chodí, tak a tak vypadá. Kačer byl přinesen, zabit, a když se žaludek jeho otevřel, nalezl se tam k velikému podivení královské rodiny, celého dvoru a veškerého přítomného panstva překrásný a drahocenný prsten. Veškero shromáždění jávalo; nejvíce však princezna nad nalezeným prstenem, a všemi ústy vzdávala se čest a sláva vševědoucímu hadačovi, a provolání: „Ať žije.“ nebylo konce.

Dle vůle královny byla s hadačem, jehož příjmi nikdo neznal, ještě jedna zkouška předsevzata. Přinesl se totiž v uzavřené nádobě rak a hadač musil u přítomnosti celého vzácného shromáždění hádati, co se v nádobě vynachází. Ráček se škrábal za ušima a řekl polosmutným hlasem: „Ó Ráčku, tenkrát s tebou bude zle!“ — Nádoba se otevřela, rak se vyndal a opět nastal potlesk a chvalořečení hadačovi Ráčkovi. Král mu dal za vynalezený prsten určitou velkou sumu peněz, k tomu mu královna s princeznou všelijaké krásné věci přidaly, a mimo to měl tři stovky stříbra od kuchařů. Bohat navrátil se domů, děkoval pánu faráři za dobrou radu a za knihu, a měl s celou svou rodinou blažené živobyetí až do smrti. Výdělek z hrobařství přepustil chudému domkáři.

6. Podivní manželé.

Byl jeden hospodský a ten měl teprv po mnoha letech krásného chlapečka. Měli z toho velikou radost, že jim Pán Bůh to dítě dal. Když byl chlapeček asi rok stár, zalundala se s ním jedenkráte chuva od hospody, která o samotě na silnici stála, hezky daleko, položila ho na zem, sama pak kamsi odběhla. Chlapeček hrál si u silnice v písku, jak děti obyčejné dělávají. Tu jel po silnici krásný kočár, v kterém seděl jakýsi pán. Byl to hrabě, který k veliké žalosti své žádné dítky neměl. Viděl chlapečka, který se mu velice zalíbil a proto, že žádného člověka na silnici a na blízku neviděl, řekl k svému kočímu: „Ty, slez, vezmi to dítě, a dej mně je sem do kočáru.“ Kočí musil uposlechnouti, a stalo se, jak pan hrabě poroučel. Dítěti se v kočáře líbilo, a čím čerstvěji koně uháněli, tím větší projevovalo radost. Hrabě chlapečkovi lahodil, a za nějaký čas, po několika dnech dostal se na svůj zámek. „Hle, tu ti nesu dítě“, pravil hrabě k své paní hraběnce; „jest to nalezenec, jehož jsem na silnici zastal; protož bude to dítě nyní naše.“ Paní hraběnka měla z toho velikou radost; chlapeček se jí tuze líbil a po rodičích pranic netruchlil; neměl skoro ani vědomost, že jiné rodiče má; a proto si s manželem umínila, že ho bude milovat a odchovávat jako své. Skutečně oba slovo a předsevzetí své vyplnili.

Mezi tím však strhl se, když hrabě sotva před půl hodinou s dítětem odjel, v hospodě hrozný rámus po chlapcovi. Chuva, když na místo přišla, kde

chlapce položila, nařikala a hrozně bědovala; oznámila to rodičům, a tu bylo hledání a ptaní; všechny studně se prohlížely a rybníky okolní vypouštěly; avšak nadarmo; po dítěti nebylo ani památky. Těžce nesli rodiče ztrátu svého milovaného synáčka. Když však po dlouhý čas ničehož se o něm dozvědět nemohli, doporučili ho Pánu Bohu a žádali Ho, aby žije-li ještě, aspoň srdce těch k němu naklonil, v jejichž rukou se nachází.

O to celou měrou pečoval Pán Bůh: neboť dítě nemohlo v lepších rukou býti, než u hraběnky a hraběte. Ale co se stalo? Po roce měla hraběnka sama chlapečka. Tím však její a manželova láska k dítěti prvnímu nebyla menší, ale stejná k oboum. Oba chlapci byli stejně odchováni, stejně od rodičů milováni a jako bratří milovali se. Domácím lidem hrabě přísně přikázal, aby odrůstajícímu chlapečkovi nevyjevili, že jest cizí, ale aby je oba považovali jako vlastní děti Milost pána hraběte. Když chlapi již asi 10 roků staří byli, musil se mladší, to jest vlastní syn hraběte od někoho přece dozvědět, že jeho starší bratr není skutečným jeho bratrem, ale nalezcem. Jak se obyčejně mezi dětmi, především mezi bratřími stává, stalo se i mezi těmito bratříčky. Čtveračovali po přátelsku; pak se někdy strhla hádka, která se časem i pračkou ukončila, a brzy na to byli zase nejupřímnější přátelé. Jedenkráte stalo se podobně, a tu pravil skutečný hrabě k svému nevlastnímu bratrovi: „I mlč, vždyť pak ty nejsi ani náš; proto ti povídám: drž hubu, ty cizozemče; kdyby tě můj pantáta na silnici byl nenalezl, kdo ví, kde bys byl!“ To staršího tuze zamrzelo a jako

ostrý nuž do srdečka bodlo. Šel zarmoucený k svým rodičům, které právě pospolu nalezl, a řekl jim: „Můj bratr mně nadával cizozemců; že nejsem váš, a kdyby prý mne byl pantáta na silnici nenalezl, že bych byl kdo ví kde.“ Rodiče nevlastní chlácholili chlapce plačícího jak mohli; a když ho pořád ubezpečovali, že jest jejich, usušily se mu oči. a on se smířil s bratříčkem svým, jemuž rodiče přísně naporučili, aby bratru svému víckrát tak neříkal.

Po nějakém čase stalo se opět tak; starší šel. plakal, žaloval to rodičům, a ti to opět k dobrému přivedli a nepřátely maličké smířili. Když však se to po nedlouhém čase zase přihodilo, rozmrzel se starší na to a pravil sám k sobě: „Nechť mám tedy rodiče jakékoliv. a nechť pocházím odkudkoliv; půjdu také kamkoliv; nechť-mne nohy nesou kam se jim zalíbí. Zde ale více nezůstanu a nechci od svého bratra takové předhůzky více slyšet.“ Chlapec sebral se, žádnému nic neřekl a běžel, kam mu oči ukazovaly. V zámku teprv v podvečer pozorovali, že chlapce tu není. Še všech stran byly poptávky po něm, ale nadarmo. Chlapec měl rychlé nohy a přišel konečně k jednomu poustevníkovi. — Poustevník chlapce hladového vlídně přijal, a když ho pokrmem a nápojem posilnil a občerstvil, zkoušel ho z náboženství a z všelichého jiného. Chlapec měl tuze vtípnou hlavu; byl velice pilný, a proto se v zámku všelichému již naučil, což jeho mladší bratr, ač i ten měl dobré nápady, ani na polo nechápal. O tom se přesvědčil poustevník a proto měl z chlapce velikou radost. Řekl mu: „Synáčku, nechtěl bys u mne zůstat?“

— „I proč ne,“ pravil chlapec; „jsem sirotek a nemám žádného; neznám své vlastní rodiče, a z domu rodičů nevlastních vypudil mne jejich pravý syn, můj nevlastní bratr.“ Synáček všecko vypravoval, jak se to skutečně stalo. I řekl poustevník: „Nic si z toho, holečku, nedělej; zůstaň jen u mne, budeš se míti dobře. Celá tvá práce bude jen ta, abys tamhle toho mého osílka každodenně napásl. a až ho přizeneš, budu tě pokaždé všelícemus užiteč-nému vyučovat.“ Kdo byl radostnější nad takovou řečí než chlapec; proto, líbaje poustevníkovi ruku, řekl plačky; „I já rád zůstanu a budu dobře konat, co mně uložíte; a dovolíte-li, budu vám říkat: „Otče můj.“ Poustevník skoro až slzel nad hod-ným chlapcem.

Druhého dne obeznámil poustevník synka blíže s jeho nastěvavjícím zaměstnáním. Každého dne vyháněl oslíka na pastvu, brával s sebou užitečné knihy, a pilně čítával; když pak přihnal, vyučoval ho poustevník ve svatém náboženství a v jiných vě-domostech. Chlapec činil veliké pokroky ve všem do-brém; líbilo se mu u poustevníka, který měl velikou radost ze svého, jak mu říkával, duchovního syna, a hošík měl velikou lásku k svému duchovnímu otcovi.

Chlapec byl již několik let u poustevníka; po celý ten čas věrně zastával práci svou, a stal se z něho krásný mládenec asi dvacetiletý. Tuť mu jedenkrát, když na pastvu vyháněl osla, řekl poustevník, aby ho hnal k rybníku, že prý tam jest pro osla tuze dobrá pastva; při tom mu ale řekl, že každého dne o jedenácté hodině přilétají k ryb-

níku tři veliké labuté; tam se v rákosí vysvléknou a každá své šaty zvlášť na hromádku položí a pak všechny tři v rybníku se koupají. „Proto“, řekl poustevník, „dej dobrý pozor, osla nech se pohodlně pásti, a když se bude přibližovati jedenáctá hodina, do rákosí schovej se a čekej, až se labuté vysvléknou a do rybníka skočí; pak rychle vezmi jim ty šaty a co budeš moci utíkej s nimi domů. Osel tak čerstvo jako ty poběhne s tebou; sednout si na něj ale nesmíš. Jak to labuté uvidí, poletí za tebou, a když tě dohoní, jedny šaty jim hoď, ony se budou o ně rvát, ty pak pospěš si, abys hodný kus k domovu si nadskočil. Až labuté poznají, které z nich šaty přináležejí, ty dvě se posypou zase za tebou; a až tě dohoní, hoď jim zase jedny ty šaty; ony se opět o ně rvát budou, ty pak utíkej o všechno pryč, a hled, abys domů dorazil spíše, než tě třetí labuť dohoní.“ Mládenec, jmenoval se Jindřich, pozorně vyslyšel, co mu poustevník řekl, a věrně všechno zachoval, co mu nařídil. Přihnal osla k rybníku, a když se jedenáctá hodina přichylovala, uschoval se v rákosí, a tu přilítly jako sníh bílé, veliké labuté; vysvlekly se, a každá položila si své šaty na hromádku zvláštní, houply do rybníka a koupaly se. Jindřich sebral jejich šaty, svázal každé zvlášť do uzlíčku, a uháněl co jen mohl. Labuté pustily se po něm, a on jim hodil první uzlíček. Hodnou chvíli se o šaty rvaly, když ale nejstarší z nich poznala, že jsou to šaty její, a druhé dvě o tom přesvědčila: pustily se tyto dvě za Jindřichem. Nejstarší ale se oblékla a letěla nazpátek. Mezi tím odběhl Jindřich hroznánský kus cesty; ale že labuté

čerstvěji letěly než Jindřich běžel, dohonily ho a on jim opět hodil druhý uzlíček. Šaty patřily prostřední. Oblekla se a odlítla nazpátek. Třetí však, ta nejmladší, pustila se za Jindřichem větší silou, ten však otvíral dvěře u poustevny, a celý udýchaný klesl s uzlíkem na zem, avšak jedním vrzem vletěla i labuť. Kdyby se byl Jindřich jen půl oka mženi opozdil, byla by ho dohnala. a tenkrát by mu bylo běda bývalo. Jak labuť stejně s Jindřichem do malé sedničky poustevnické vletěla, najedenkrátě stala se z ní krásná panna. Jindřich se tuze nad takovou nenadálou změnou zarazil a a ulekl; ale hnedle se tvář jeho vyjasnila. když si lépe spanilé panny povšimnul. Stařec poustevník vzal Jindřichovi, když do sednice vrazil, uzlíček se šaty z rukou, položil je do truhly, dobře zavřel a klíček do kapsy pozorně schoval. Když pak pozoroval, kterak Jindřich krásné panně obdivoval se, řekl k němu: „Oč, Jindřichu, že se ti ta panna líbí?“ Jindřich sklopil oči k zemi. zastyděl se a až po uši zapýřil. „No, no.“ řekl starý, „jen se tak nerdi, to bude tvá manželka.“ Jak to krásná panna slyšela, sklopila oči. Poustevník pravil: „Po nějaký čas zůstanete u mne; já vás budu vyučovati ve svatém náboženství. a především o stavu manželském. Při tom budeš ty, Jindřichu, po ten čas ještě osla pásti, ty pak, panno, budeš mou chatrnou kuchyň zastávat a nám dohromady pokrmy připravovat; až pak přijde vám určitý čas. sesdám vás, a co se pak bude po tom díti, uvidíte.“

Po nějakém čase skutečně se vyplnilo, co stařec byl předpověděl. Když totiž poznal, že jejich

doba se přiblížila a oni pro stav manželský dobře připraveni byli, s e s d a l je. a měli svadbu, při které krom nich tří nikdo jiný nebyl. Po ukončené svadbě pravil jim p o u s t e v n í k : „Nyní jste manželé: proto u mne již déle nemůžete býti. Za věno dávám vám svého osla, a tuto truhlu. Truhlu naložte na osla a krácejte pořád za ním, kam on sám bude chtít: dovede vás do domu tvých rodičů;“ při tom okázal na Jindřicha. — Když manželka Jindřichova ven poodešla, pravil p o u s t e v n í k k němu. podávaje mu klíček od truhly. „Tuto ti dávám klíček od truhly, v kteréž jsou šaty tvé manželky. To ti povídám, ať ona ho do rukou nedostane, jak by truhlu otevřela a svých šatů se zmocnila, tenkrát bys jí na věky ztratil. Protož neotvírej před ní nikdy truhlu a ten klíček nikomu nesvěřuj, leda tomu, o kterém jistotně ubezpečen budeš, že truhlu otvírati nebude. Také si dej pozor, abys klíček neztratil, nebo žádný klíč z celého světa nemůže truhlu tu otevřít, a ty od času k času musíš se na šaty podívat. nechceš-li, aby paní tvá se brzy sestarala. Do jiné pak truhly nebo někam jinam nesmíš také šaty přeložiti. tam by se nedržely a manželka tvá by je našla a odlétla. Co ti nyní povídám, dobře si zapamatuj a podle toho jednej.“

V tom vkročila m l a d á paní do sednice, s t a r ý přestal mluvit, požehnal oboum, oni naložili truhlu na osla a kráčeli za ním, kam on sám chtěl.

Po nějaké době vrazil osel do hospody u jedné silnice o samotě stojící; osel dán byl do stáje, a manželé s truhlou uhostili se v hospodě. Hospodský a manželka jeho je přívětivě přivítali, a jak

se obyčejně stává, všelico si vypravovali. Při řeči řekl Jindřich: „Rád bych věděl, má-li pán hospodský se svou paní jaké dítky?“ Ó milý pane,“ řekla hospodská a měla hned oči plné slz; „ó milý pane, ani si zpomenout nesmím.“ — „A co pak?“ řekl Jindřich. — „Měli jsme“, pokračovala hospodská, „jediné dítě; byl to náš miláček, roztomilý chlapeček, kterého nám Pán Bůh po dlouhém čase v našem manželství na prosby naše dal. Když bylo dítě asi rok staré, nesla ho chůva a šla hodný kus cesty od hospody po silnici; tam dítě podle cesty položila, sama pak šla do blízkého hrachu na luský. Když lusků natrhala, posadila se tam a požívala jich; na neštěstí však tam usnula, a když se probudila, nenalezla nikde dítě a přiběhla jako zděšená domů. Všude jsme se ptali, všude hledali, ale nadarmo; až posud nevíme ničehož o synáčkovi.“ Jindřich: „Jak pak je to již dlouho?“ Hospodská pokoukla na manžela již hodně obstaroženého, který se při tom vypravování zamyšleně po sednici procházel, a řekla: „Vid, stařečku, to již je přes 20 let?“ — „Ano,“ řekl hospodský, „tak jest; chlapec by byl nyní právě 21 roků stár.“ Jindřich k hospodské: „A jestli pak byste svého syna poznala, kdyby takhle z nenadání k vám přišel?“ — „Ó arcif že bych ho poznala,“ zvolala matka radostně a trpce; „onť měl na pravé lopatce bradavičku, kterou s sebou na svět přinesl.“ Při slovech těch svlékl se Jindřich z kabátu, sundal vestu, rozepjal u krku košili a řekl hospodské: „Podívejte se, paní, je-li ta bradavička tam ještě!“ Matka se podívala a vykřikla: „Můj synu, můj předrahy“

synu; kde jsi byl a jak jsi přišel sem?“ — a omdlela. Tu přiskočil hospodský, nevěděl má-li syna objímat anebo manželku křísit. O to však již syn a mladá jeho paní se pokoušeli; brzy ji zpamatovali a k sobě přivedli. Tu nastala radost a veselost nád nalezeným synem, a když se byli povyradovali, řekl otec k synovi a k nevěstě své: „Děti, já jsem již stár a žena podobně; to hospodaření nás již omrzelo; protož vám odevzdáváme všecko jak leží a stojí; půjdeme na výměnku, a ode dneška hospodařte vy sami dva s Pánem Bohem dále. Abys ale ty, Jindřichu, synu můj, s mými a nyní se svými polnostmi a lesy se obeznámil, ať Jura zapřáhne, vyjedeme si, a já ti ukážu všechna pole a lesy, které k tvé hospodě přináležejí. Ty pak, manželko, ukaž mladé paničce všecko v domácnosti a všudy ji proved.“ Stalo se, jak otec ponavrhoval. Před odjezdem však odevzdal syn matce klíček od truhly, v kterém se jeho manželky šaty nacházely, a to proto, že se obával, aby ho při prohlížení polí a lesů někde neztratil; ale přísně přikázal matce, aby ho dobře schovala a ani sama tím méně u přítomnosti jeho manželky truhlu neotevírala, jí však aby ho ho dokonce nedávala.“

Když otec se synem na pole odjeli a stará hospodská mladé v domácnosti všecko ukázati chtěla, dala se mladá do takového krásného zpěvu, že stará hospodská na všecko okazování zapomněla a jako pitomá naslouchala a zpěvkyni se obdivovala. Tato ale řekla: „I co pak to je; ale tamhle v té truhle mám písničky; ty teprva, panímámo, kdybyste slyšela; to pak byste myslila, že jste v nebi.“ Jako

obyčejně ženské jsou dychtivy a zvědavý, takovou byla i stará hospodská; zapoměla docela na to, co jí její syn nařídil, a u přítomnosti mladé hospodské otevřela truhlu a řekla: „No tak si tedy vezměte ty krásné písně a zazpívejte jednu.“ Mladá hospodská rozvázala uzlíček se šaty, oblekla se, zasmála se: „Ha, ha, ha!“ a vylítla jako sněhobílá labuť zrovna z okna, které bylo otevřeno. Hospodská zůstala jako omráčená, plakala a bědovala, co to učinila; ale již bylo pozdě. Bála se syna, co řekne, až s otcem přijede domů. Syn však již nepřišel. Nebo když labuť odlítla z hospody, chtěla svému manželovi dát s Pánem Bohem. a proto letěla za ním; a když se nad hlavou jeho a otcovou k podivení obou vznášela, řekla k svému manželovi: „Milý manžele! Já nejsem tak lehká k dostání, jak ty sobě myslíš; chceš-li mne mít, musíš mne ve skelném zámku hledat, a tam odtud mne osvobodit.“ Po slovech těch odlítla.

Syn se náramně zlobil na svou matku, že jí buď klíč dala anebo sama truhlu otevřela, a pravil: Tak je to s těmi ženskými; není možná ani na jednu se uspolehnout nebo některé něco důležitého svěřit. Milý otče! já se s vámi již ani domů nenavrátím, ale půjdu, abych ji v tom skelném zámku našel. Ale kde je ten zámek? Kdyby alespoň řekla, kudy mám jít!“

Otec bědoval, ale nebylo nic platno, syn se nedal přemluvit a rozloučil se s ním zrovna na poli; dal svou matku po něm pozdravovat, těšil ho, že snad brzy se svou manželkou domů se navrátí, a pustil se zrovna v tu stranu, kudy labuť letěla.

Šel dlouho pořád v tu stranu, až pak přišel do brozitánského lese. V tom lese zbloudil a již myslil, že tam zhyne. Šel pak pořád směle dále, a tu najedenkráté uviděl ve vzdálenosti jakýsi o h e ň. Když ani jediného človíčka v lese nespatrił, kterýž by mu byl cestu ukázal, umínil si, že půjde zrovna k o h n i; tam že snad přece uáká lidská duše bude, kterážby se nad ním ustrnula. Když se k o h n i přibližoval, uviděl okolo něho čtyři chlapy ležet; myslil, že to jsou ňací zbůjníci; proto nevěděl, má-li tam dorazit nebo nemá. Zůstal trochu stát a rozmýšlel; pak ale řekl sám k sobě: „Tak zahynout nebo jinak hladem v lese, to je pořád stejné; protož směle k ohni kráčetí budu.“ Odevzdal se do vůle Boží a šel. Když až k samému o h n i přišel, viděl, že to nejsou čtyři chlapi, jak se mu zdálo, ale že to je l e v. c h r t, j e s t r á b a m r a v e n e c. Vytahovali právě z ohně u h e r s k é h o v o l a, kterého si upekli; a když Jindřicha k ohni přicházejícího spatřili, zavolali na něho a jako jedněmi ústy řekli: „Dobře, že jdeš. My se tak nikdy nemůžeme bez ládek podělit; pojď a rozděl nám spravedlivě toho vola.“ Tím pozváním se J i n d ř i c h trochu osmělil, přistoupil blíže a řekl: „Ty, l v e, jsi králem čtvernohých zvířat, proto tobě z vola přináleží celý tlustý zadek. a budeš mít dvě silné kejtý. Tobě, c h r t e, přináleží předek. Ty pak, j e s t r á b e, zobeš a přebíráš rád vnitřnosti, proto ať jsou tvoje. A ty m r a v e n ě e, všude rád prolézáš; proto se pro tebe nejlépe hodí hlava; tam se budeš moci pohodlně probíhat a co ti zachutná okusovat.“ Zvířata ho jednohlasně pochválila a řekla: „Dobře jsi nás rozdělil.“

Na to se Jindřich odebral dále, neboť nemohly mu dáti žádnou zprávu, když se jich ptal, kdeby skleněný zámek byl. Když již hodný kus ušel, teprva si vzpomněl lev a řekl: „Ale bratří, ten člověk nás tak dobře a spravedlivě rozdělil. a my jsme se mu ani za to nepoděkovali. Běž, chrte, z čerstva za ním a přiveď ho nazpátek, abychom se mu odsloužili.“ Čhrt krále lva hned uposlechl a přivedl Jindřicha nazpátek. I řekl lev: „Člověče, ty jsi nás tak spravedlivě rozdělil a my jsme se tobě ani neodsloužili, ba ani ti nepoděkovali. Slyš, co já ti dám! Kdykoli budeš chtít býti lvem, jen řekni, „Pane Bože, dej, ať jsem lvem.“ a hned budeš lvem.“ Čhrt řekl: „Poslyš, co já ti dám! Kdykoliv budeš chtít býti chrtem, jen řekni: „Pane Bože, dej ať jsem chrtem,“ a hned budeš chrtem.“ Na to pak řekl jestřáb: „Když ti lev a chrt něco dali, i já nezůstanu pozadu. Kdykoliv řekneš: „Pane Bože, dej ať jsem jestřábem, hned jím budeš.“ — „A já,“ řekl konečně mravenec, „nechci býti nevděčným a když ti moji páni bratří něco dali, dám i já něco tobě. Kdykoliv budeš chtít mravencem býti, jen řekni: Pane Bože, dej ať jsem mravencem, a hned jím budeš.“

Takto obdařen kráčel Jindřich dále. kudy ho nohy nesly. Tu ale přišel do houští. a nemohl dále, ani napřed, ani do zadu, ani po stranách. Měl velikou úzkost. Tu si ale vzpomenu. co mu zvířata dala, a chtěl zkusiti, jestli je to také pravda. co mu řekla; proto pravil: „Pane Bože, dej ať jsem jestřábem;“ a hned na velikou radost byl jestřábem. Vylítnul tedy na nejvyšší strom a díval se na

vše strany, jestli by někde ten skelný zámek neviděl. Jak se ale zaradoval, když ho ve vzdáli spatřil. Pustil se zrovna v tu stranu, letěl tuze zčerstva, až pak dolítnul na skelný zámek a na jeho věži se usadil. Díval se pořád okolo sebe, poskakoval po střeše, ale ani jediného človíčka neviděl, a zámek byl celý uzavřený. Napadlo mu, kdyby takhle byl mravencem a nějakou děrkou ve střeše do zámku vlezl; proto řekl: „Pane Bože, dej ať jsem mravencem, a hned se jím stal. Prolezl pak děrkou ve střeše do zámku na půdu a i do sednic. Prolézal tak dlouho, až konečně přilezl do jedné sednice, a viděl tam svou manželku, která veliký drak svou hlavu měl na její klíně a spal. Hned ji poznal, přilezl k ní a lezl jí po šatech po zádech pořád výš a výše, až pak jí vlezl do týlu a tam ji štípnul. Ona sebou trochu trhla, v tom byly hodiny, a drak řekl: „Hodina již odbila, musím odejít, zítra přijdu zas.“ Když drak byl pryč a paní sama, udělal se z mravence její manželem. Řekl: „Pane Bože, dej ať jsem zase člověkem,“ a hned jím byl. Manželka radostně zvolala: „Ó můj drahý manžele, kde jsi se zde vzal?“ Manžel: „Jdu pro tebe, jak jsi sama povídala, že tě musím na skelném zámku hledat a odtud tě vysvobodit.“ Manželka: „Oh, milý muži, to tak lehkou nepůjde; budeš musít veliké a těžké věci přestát, než mne odtud vydobudeš!“ A jaké, milá manželko?“ ptal se Jindřich. Manželka: „Ty já sama nevím; ale zeptám se na to svého pána a majitele tohoto skelného zámku; snad mně to řekne.“ — A kdo je tvým pánem?“ — „Inu, ten drak, kterého jsi před chvílkou viděl;“ odpově-

děla manželka; „ten nás zde má několik v zajetí, a každá musíme mu nějakou službu konati. Já jsem odsouzena, abych jej denně šimrala na hlavě. Každý den přijde v určitou dobu, a má služba trvá celou hodinu. Jak hodina uhodí, jde k jiné a ta mu musí zase jinak sloužit. Ty pak, manžele, můžeš mne a celý zámek vysvobodit; provedeš-li, co on bude žádat. Proto, až zítra přijde, se ho zeptám. Do té chvíle zde budeš moci u mne býti; jak ale hodina uhodí, v kterou přicházívá, musíš se vytrazit, sice by bylo s tebou i se mnou zle, kdyby tě zde našel.“ Pak si všelicos vypravovali a ztrávili celý den radostně.

Druhého dne, když drak již přijít měl, udělal se Jindřich mravencem, řka: „Pane Bože, dej, abych byl mravencem;“ a ukryl se v jednom koutku sednice. S velikým rachotem přišel drak, dvěře se mu samy otevřely, a on zabručel, zaškaredil se na paničku a zahulákal: „Zde smrdí člověčina!“ Panička ho chlácholila a pořád říkala: „Já nic nečiji. Kde by se zde mohl člověk vzítí, vždyť je celý zámek uzavřen?“ Zuřivý drak se konečně dal uchlácholiti, položil palici svou na klín krásné paní a ta ho v hlavě šimrala. Tuze mu lahodila, tak že se drak sám tomu divil. Bylo mu to tuze milo, a proto setrval déle než obyčejně. Byl tuze v dobré chuti. Příležitosti té užila panička, lahodila mu až milo a řekla: „Já vás, milostivý pane, tuze mám ráda, a budu vám až do své smrti sloužiti. Z toho tedy můžete poznati, že si nežádám od vás odejít do smrti; ale to bych přece ráda zvěděla, co by ten podstoupiti musil, kterýžby mne odtud chtěl vysvo-

bodit?“ — Řekl drak vlídně: „Protože mne tak miluješ, řeknu ti to, ačkoli to žádný nedokáže, a kdybys i chtěla, žádný odtud ti nemůže pomoci. Což ale, říci to přece můžu, ačkoli za nic a pro nic. Slyš tedy! Ten by musil mého souseda, také draka, který má také takový zámek jako já, a proto se nenávidíme, zabít a vejce, která on snáší, mně donést. On mně dělá, kde může, velikou škodu. Mezi jiným chodívá do mého dvoru, a tam mu musí můj šafář dáti každého dne vola nebo krávu. V zimě si pro ně zalítne do chléva, v létě pak na pastvu. Toho tedy by musil zabít a dračí vejce mně donést.“ Když drak domluvil, odešel a řekl: Zítřa jak obyčejně přijdu zas. Dvěře se mu otevřely a on zmizel.

Po nějaké chvíli řekl uschovaný mravenec: „Pane Bože, dej, abych byl člověkem!“ a hned jím byl. Manželka se nad objevením jeho velice zaradovala, a hned mu vypravovala, co by udělati měl, chce-li ji vysvoboditi. On ji vyslyšel až ku konci ale, věděl to sám dobře; neboť jako mravenec pozorně naslouchal, co drak mluvil. Když byla s vypravováním hotova, řekl její manžel: „Tak tedy nebudu meškati a zrovna do dvoru půjdu, abych draka zabil a vejce přinesl.“ Manželka mu přála k jeho podniku mnoho štěstí, a manžel řekl: „Pane Bože, dej ať jsem mravencem!“ Hned se jím stal a lezl ze zámku tou samou cestou, jakou tam přilezl. Když se octnul až na střeše, řekl: „Pane Bože, dej ať jsem jestřábem;“ stal se jím, vyhlítnul na zámeckou věž, a díval se, kde by ten dvůr byl. Brzy ho uviděl a hned tam letěl. Když až k samému

dvoru přilítnul, spustil se na zem, udělal se člověkem, šel k šafářovi a řekl: „Šafáři, potřebujete jakého pasáka pro svůj hovězí dobytek?“ — Šafář: „Ba arcif že potřebuju; juž jsem jich měl tolik a žádný nemůže u mne vydržet, ačkoli dostávají dobrou stravu a hodnou službu; proto musí můj vlastní syn voly a krávy pásti; pro černý dobytek a ovce bych dostal pasáků dost, ale pro hovězí dobytek žádného.“ — „A proč pak ne?“ ptal se pasák službu hledající. — „Ó milý brachu,“ odpovídal šafář; „proto, že každého dne si na pastvě hroztánský drak pro vola nebo pro krávu přilítne, a každý pasák se ho bojí, aby ho samého nepohltil, proto pasáci s černým dobyt看em a ovceci vždycky svá stáda ženou na jiné strany a nikdy tam, kam se hovězí dobytek na pastvu vyhnal.“ „To nic nedělá:“ řekl Jindřich, „jen mne do služby vemte, já to zkusím.“ Šafář: „No když tedy mermomocí chceš, ano; ale tuším, že to dlouho nevydržíš.“

Zůstal. Když šafářův syn přihnal stádo volů a krav domů, řekl mu otec u přítomnosti nového pasáka: „Ty, máme nového pasáka, který místo tvé zastoupne, tuhle ten.“ Syn: „No, však je jedenkrát čas, abych se toho aspoň na několik dní zbavil. I já to dlouho nevydržím, dneska mně ta potvora drakova zrovna letěla okolo hlavy; bál jsem se, že mne zrovna pohltil. Nejtlustějšího vola si vybral, vždyť ho znáte „Lišáka“. — „Ó na sto tisíckrát škoda toho krásného vola“, řekl otec, obrátil se k nastávajícímu pasákovi a řekl: „Vidíš, že jsem tě neobe-
lhal!“ Toho to arcif trochu zamrzelo, ale řekl: „No, zítra to zkusíme.“

Když se druhého dne stádo hovězího dobytka vyháněti mělo, řekl šafář k synovi: „Dnes tedy bude nový pasák poprvé vyhánět; musíš mu ukázat kam, až by drak zase odlítnul s volem, aby se toho poprvé neulekl. Pak přijdi domů, anebo, chceš-li, zůstaň si tam; není dnes tak mnoho na práci. Přijďte spolu domů.“ Hnali tedy oba, jak otec naporučil. K polednímu přisypal se drak. Volal na pasáka: „Pasáku, dej mně mého vola!“ P a s á k: „Nedám; vždyť jsi sem žádného nepřinesl, proto žádného nemáš k požadování.“ Na to drak zařval a zahulákal: „Kdybych měl jen na jednom zubě trochu volské nebo kravské krve, roztrhal bych tě, kluku na deset kusů.“ Pasák odpověděl: „A kdybych já měl od pána svého jenom půl žídlíka vína, roztrhal bych tebe ne na deset kusů, ale na cucky.“ Tou řečí rozdráždil se drak a vrhl se na pastýře, který ale, jak domluvil, již měl na jazyku: Pane Bože, dej ať jsem zuřivým lvem“, a lneď ve lva se proměnil. D r a k se započal se l v e m zuřivě rvát. Brzy byl jeden, brzy druhý na hoře. Trvalo to hodně dlouho. Syn šafářův vzal nohy na ramena a utíkal co jen mohl. Když byl hodný kus cesty uběhl, obrátil se a drak se l v e m pořád ještě se pral; nemohl jeden druhého přemoci, až pak lev začal vyhrávat, a drak to čul, že by mohl prohrát, a proto s hrozným burácením odlítnul bez vola, krávy. Ze lva zase udělal se p a s á k. To ze vzdálí viděl syn šafářův, a když se všecko bylo upokojilo, běžel domů a o t c o v í všecko vypravoval. O t e c dostal zlost na p a s á k a, že d r a k o v i nedal vola a měl veliký strach, že drak se mstit bude, a že snad do dvora samého přilítne.

Pastýř přihnal domů a šafář vadil se s ním, že vola nebo krávu drakovi nedal; že z toho může něco hrozného vykvést. Pastýř ale pravil: „Nač bych mu vola nebo krávu dával? Vždyť mu ani nepatří jedno ani druhé!“ Na to přikázal mu přísně šafář, aby zítra draka nechal na pokoji, a vola mu dal; neboť s takovým hovadem nejsou žádné žerty. Pastýř opět odpověděl, že nedá! „Když tedy nedáš, řekl šafář, „připisuj si sám, jestli tě roztrhá; jenom na nás nevaluj hněv drakův.

Druhého dne vyhnal se opět hovězí dobytek. V tu chvíli, v kterou obyčejně drak přicházel, šel se otec i syn a skoro všickni ostatní lidé z celého dvora dívat, jak to s drakem a pasákem vypadne. Zůstali ale hodně daleko v zadu. Drak přilítl, a proto že včera ničeho nedostal, byl hodně lačný a zařval na pasáka: „Pasáku, dej mně mé dva voly, za včerejšek a za dnešek!“ — „A proč bych já ti voly dával, když ti nejsem ničehož povinen? Nedám!“ Drak započal zuřiti a zahřměl na pasáka: „Kdybych měl jen krůpěji volské krve na zubě, roztrhal bych tě na dvacet kusů.“ Na to pastýř: „A kdybych já měl od svého pána šafáře jen čtvrt žídlíčka vína na posilněnou, roztrhal bych tě na drobno.“ Sotva že to vyřknul, drak se v hrozné zuřivosti vrhl na pasáka; ten ale již byl lvem a půtka mezi oběma započala jak včera. Bylo to strašné podívání, jak spolu zápasili. Lidé ze dvora trnuli úzkostí a strachem, a utíkali domů mimo šafáře a syna všickni. Tu si teprve vzpomněl syn, co pastýř vypověděl včera o víně; kdyby měl jen půl žídlíka vína, že by draka roztrhal na cucky, a

pověděl to otcovi, který za to syna vadil, že mu to neřekl: že by pasákovi s radostí dal vína třeba celý džbán. Boj trval ještě déle než včera, až pak drak opět s nepořízenou musil odtamtud. Ze lva stal se ale hned člověk, pastýř ze dvora. Šafář a syn jeho šli k němu, oba ho ale vadili, že draka neupokojil volem, a obávali se nějakých zlých následků: „Ano, volem upokojit,“ řekl pastýř: „vždyť ta potvora chtěla dnes dva, za včerejšek a za dnešek! Já mu dám vola, až mu vůl vyleze. Zítra bude chtít nepochybně tři.“ Řekl šafář: „Syn mně povídal, že jsi řekl, že bys draka na cucky roztrhal, kdybys měl půl žídlíka vína.“ — „Ba arcif,“ odpověděl pastýř; „kdybych dnes jen čtvrt žídlíka byl měl, byl bych to dovedl.“ „No, jestli si to troufáš,“ řekl starý, „dám ti vína zítra, mnoho-li sám budeš chtít; ale radil bych ti, abys s ním raději zítra nic nezačínal a mu radši tři voly dal. — „To neudělám;“ pravil pastýř; „a jestli mi zítra dáte něco vína s sebou pro posilu, budete vidět, co se bude dít.“

Když pastýř den na to stádo své vyháněl, dostal od svého šafáře vína, kteréž si v láhvi s sebou na pastvu vzal. Z celého dvoru šli se lidé dívat, jak ta šarvátka vypadne. Když pastýř draka již přicházet viděl, posilnil se vínem a očekával nemilého hosta. Drak se dostavil a zahřměl na pasáka: „Pasáku, dej mně moje tři voly, za včerejšek, za předvčerejšek a za dnešek; jsem juž tuze hladový.“ Skutečně byl juž celý seslablý. Pastucha: odpověděl: „Nedám, vždyť ani jednoho vola nemáš k požadování, a ty chceš tři? Nedostaneš ale ani

jediného.“ Drak: „Kdybych měl jen krůpějí krve volské na zubě mém, roztrhal bych tě na cucky.“ Pastýř: „Já jsem se posilnil vínem; chceš-li, jen pojď a já tě roztrhám na drobty.“ Drak odpovědí tou a hladem dodrážděn, vrhl se na pastýře; ten ale již byl lvem. Boj započal a lev na drobty roztrhal draka. Pak se udělal z draka zajíc, a uháněl pryč. Ze lva ale stal se chrt, pustil se po zajícovi, drapl ho a roztrhal. Ze zajíce pak vy lítnul holub, z chrta ale jestřáb, lapil holuba a z toho vypadlo vajíčko. Jestřáb pustil se dolů a holub mrtvý spadl též. Z jestřába pak se udělal předešlý pastýř, zdvihnul vajíčko, dobře ho schoval, a plesaje, navrátil se ke svému stádu, kde již množství lidstva na boj se dívajícího pohromadě stálo. pastýři se obdivovalo a jej velebilo. Pastýř ale řekl šafářovi: „Teď jsem Vám draka již zabil, nebude více chodit pro voly a krávy; proto dostanete nyní pasáků dosti; já ale ze služby Vám vypovídám, a půjdu svou cestou dále.“ Šafář a ostatní ho prosili, aby jen zůstal, aby se mu mohli odsloužiti. On však jim poděkoval, udělal se jestřábem a odlítnul. Všichni se s podivením dívali za ním, kroutili hlavami a řekli: „To nejde po dobrém, to snad je, Pán Bůh rač nás chránit, rarášek sám.“

Jestřáb letěl rovnou cestou na zámeckou střechu, a tam řekl: „Pane Bože, dej ať jsem mravencem.“ Jako mravenec přilezl do sednice své manželky těmi samými cestami, jak jsme zprvu již vykládaři. V sednici udělal se člověkem a manželka ho velikou radostí přivítala a zvolala: „Juž jsi zde,

můj manželíčku? No, jak pak to vypadlo?“ „Dobře“, odpověděl mu už a odevzdávaje jí vejce řekl: „Tu máš vejce, to které tě odtud vysvoboditi může.“ Manželka ho radostně uschovala a pravila k muži: „Schovej se, drak již jde!“ Jindřich se honem udělal mravencem a zalezl do díry. V tom se přisypal drak, zuřivě pohlížel po sednici a zvolal: „Tu smrdí člověčina!“ Panička jej chlácholila a přesvědčovala ho, že není možno, aby do uzavřeného zámku člověk vkročiti mohl; co že mu tedy napadá, že by tam člověčina zaváněla? Drak však se nedal přepřít, až pak přece lahodivým slovům těm uvěřil a přesvědčiti se dal řka: „Mně to aspoň tak připadalo.“

Když byla hodina odbila a drak již odcházeti chtěl, řekla k němu: „Milostivý pane můj! Vy jste pravil, že by ten mne mohl vysvobodit odtud, kterýžby sousedního draka, vašeho nepřítele, zabil a vejce dračí vám donesl.“ — „Arciť že,“ řekl drak. I vytáhla vajíčko, odevzdávala mu ho a řekla: „Tuto jest tedy vejce to!“ Jakmile drak vejce spatřil, zařval, až se celý zámek otrásl, a řekl: „Na tom není ještě dost. Kdoby tě chtěl vysvobodit, ten si tě musí ze všech panen, které v zámku jsou, napřed vyhledat, kdyby ale netrefil právě na tebe, a vzal některou jinou, zhyne on i ty.“ Na to drak odešel za hrozného hřmotu, a od té chvíle, co vejce uviděl, otevřely se všechny brány zámecké, tak že nyní byl svobodný průchod do zámku.

Když drak odešel, udělal se z mravence zas Jindřich, a manželka mu řekla: „Drahý mužičku! Na polo máme vyhráno; nebo otevřely se brány zámecké, tak

že do něho teď může sice každý, ale ne tak lehko z něho. Zbývá ti jenom ještě jedna zkouška a ta jest lehká. Dej pozor, co ti nyní řeknu: Odebereš se odtud a přijdeš zase jako nějaký pocestný muž do zámeckého dvora. Řekneš vrátnému, aby tě u Milostpána ohlásil, že mne chceš odtud vysvobodit. Ten to oznámí, načež my panny zde zaklené od draka na dvůr vedle sebe postaveny budeme. Všecky jsme stejny a jako vejce vejci podobny. Drak pak ti řekne: „Vezmi si ji!“ Sotva bys mne při takové stejnosti vynalezl, proto dej pozor dobrý a pamatuj si, co ti řeknu: Já pohnu trochu pravou nohou, a to budiž tobě znamením, že si mne vyvoliti máš. Pak řekne drak: „Odjeď s ní ze zámku!“ Tu se bude množství jeho služebníků tobě klanět, povedou tě do stáje, am bude mnoho koní, jeden krásnější než druhý; oni ti řeknou, abys sobě vybral ty nejkrásnější; ano, budou tě nutit; ty ale nebeř; vezmi ten pár hubených koní, jenž v zadním koutě stojí. Pak tě povedou pod kůlu, kde se budou kočáry zlatem a stříbrem lesknout; nebeř ale žádný takový, nýbrž tu starou káru, která v zadu stojí. Když tě nebudou moci oblomiti, konečně zapráhnou ty hubené mrchy do té káry; my oba si sedneme a budeme vyjíždět ze zámeckého dvora. Tuť pak shrne se nesčíslné množství lidstva, sloužící a služebnice drakovi z celého zámku dolů na nádvoří; budou nám dělat veliké překážky, abychom nemohli jet, a všelijaké směšné komedie, aby se's rozesmál; ty však se na nic neohlížej; dívej se dolů a ničeho si nevěšimej, nechť to bouří, syčí, hučí, rachotí, směje se, pláče, výská jak chce. Pakli bys jen dost málo sebou trhl, vzdechł, usmál, slovo promluvil aneb se

ohlídl: jsme oba na věky ztraceni. Jen tak, jak jsem ti povídala, dostaneme se tím všelijakým příkořím šťastně ze zámku ven.“ Manžel si všechno dobře zapamatoval, co mu manželka řekla a pravil: „Odvážím se na to hned. Odlítnu jako jestřáb a za chvíli dám se vrátným opovědít.“ Manželka mu přála štěstí k nastávajícímu předsevzeti, on pak se vykradl jako mravenec na střechu a odlítnul jako jestřáb kus cesty za zámek; udělal se člověkem a jako pocestný krácel k bráně zámecké, kde se vrátným dal u draka opovědět, že si chce tu pannu vysvobodit, která jej, draka na hlavě šimrává. Vrátný to vyřídil Milostpánu drakovi, který za malou chvíli s devíti pannami přišel na nádvoří, a je v pořadí jednu vedle druhé rozestavil. Měly stejné šaty, stejné tváře, slovem, jedna nebyla od druhé ani tím nejmenším znamením k rozeznání. Na to byl předvolán Jindřich, a drak mu řekl: „Vyhlídni si tedy tu, která mne na hlavě šimrává, avšak, jestli tu samou nenajdeš, běda tobě.“ Jindřich uprel své oči na zem a pozoroval, která ze stejných panen pravou nohou hýbne. To když uviděl, šel hned pro ni, a drak strašně zařval, tak že se celý zámek otrásl a klidil se odtud.

Na to hned těch ostatních osm panen tu vyvolenou obsluhovalo, a mnoho jiných ženských, které podivně a všelijak vypadaly, okolo ní se nahromadilo. Mužští ale, všelijací podivní trpaslíci, vedli hned Jindřicha do stáje, kde bylo množství tuze krásných koní, a řekli mu, aby si ty nejlepší vybral. Někteří mu radili krásné bělouše, jiní hnědáky, opět

jiní překrásné v r a n k y, zase jiní bujné b r ů n y, a tak to šlo pořád; J i n d ř i c h o v i se ale ani ti ani oni nelíbili, až pak přišli na konec stáje, a tam v koutě stály staré h e m e l y (staré hubené klisny), a ty si vyvolil. To bylo teď ale krásné podívání! Jedni ze služebníků se smáli, druzí kleli, třetí mu nadávali oslů a bláznů, že krásné koně nechce a takové mrchy, které jsou již pro rasa špatné, sobě volí. Tak to trvalo hodně dlouho J i n d ř i c h však stál na svém, a mermomocí chtěl jen ty koně a žádné jiné; až mu je konečně ze stáje vyvedli. Pak šli do veliké kůlny, která ale byla tak krásná, jako nějaká dvorana či sál. Tam stálo na sta kočárů; všechny se třpytily zlatem a stříbrem, jeden byl krásnější než druhý a každý jinačí. J i n d ř i c h o v i až se v očích tmělo; ale žádný ten kočár se mu nechtěl zalíbit. Když všechno sem a tam, kříž na kříž prošli, zastavil se konečně J i n d ř i c h u s t a r é k á r y, která v koutě stála a řekl: „Ze všech kočárů, co jich zde jest, nehodí se ani jeden pro ty hemely, ale tuhle tento,“ ukázal na káru, „bude se pro ně nejlépe hodit.“ Jestliže služebníci lomozili, když si vybral špatné koně, dělali teď tím větší rámus a komedie. J i n d ř i c h ale byl jako skála. Odhodlaně jim řekl: „Já jinými koni ze zámku nepojedu než těmi, které jsem si vybral; a kdybych je zapřáhl do jakéhokoliv z těchto kočárů, lidé by mně nadali bláznů; jaké koně, takový vůz.“ Když s ním služebníci nemohli nic spravit, vytáhli k á r u z kolny a připřáhlí k ní ty staré hemely. Na to pak posadili za hrozného smíchu J i n d ř i c h a s jeho vyvolenkou do káry, a jelo se velikým nádvořím. Sotva se ale k á r a

pohnula, nastala hrozná komedie. Všickni lidé, mužští a ženské, bylo jich na tisíce, a pořád více jich přirůstalo, obklopili káru tak, že se sotva pohybovati mohla; bouřili, syčeli, hučeli, rachotili, směli se, plakali, výskali, a kdož ví, co všecko tropili. Vozy se senem jely jedna po druhé proti káře, že vyhnout se nebylo možno; hemely se plašily a kára klátila se se strany na stranu až k samé zemi, že se pokaždé čekalo, že v ní sedící vyklopeni budou. Tu zase jakoby hrom třískal a blesky se křížovaly; tam několik trpaslíků hrozně směšné kousky provozovalo; s jedné strany potkala se kára s veselými a rozpustilými svadebčany, s druhé strany v té samé době s velikým průvodem pohřebním; neslo se asi dvacet rakví jedna za druhou, a lidé v průvodu plakali, bědovali, rvali si vlasy s hlavy a lomili rukama. Od zadu se Jindřichovi zdálo, že celý zámek se mu hroutí na záda, a od předu jakoby divocí draci zastupovali mu cestu; slovem: bylo hroznó. on ale věru zachoval se tak, jak mu manželka nařídila. Upřenýma očima pohlížel pořád dolů na své nohy, netrhl sebou, neusmál se, slova nepromluvil, a na žádnou stranu se neohlídl. Podobně i manželka jeho chovala se, až pak po hodné chvíli dlouhé nádvoří zámecké za takových překážek přejeli a k bráně se přiblížili. Čím více tuze pomalu ku bráně se přibližovali, tím větší a strašnější byl lomoz. Pod branou však bylo nebezpečí nejhroznější. Jak z ní vyjeli, trhli oba sebou, a koně se plašili, kočí měl co dělat, že je udržel, ačkoli byli hemely vyzáblé; neboť ukrutánským rachotem zbořil se celý zámek. Jindřich chtěl se obrátit, ale man-

želka ho zdržela a radostně zvolala: „Nyní jsem vysvobozena a se mnou na tisíce lidí, za což tobě, manželé můj, ve jménu všech vroucně děkuji. Ale spíš se neohlížej, až tamhle tu lípu objedeme.“ Když k lípě přijeli a ji objížděli, řekla manželka k manželovi svému Jindřichovi: „Teď se podívej!“ On uposlechl a co viděl? Krásné město a lidé, všickni plni radosti hemžili se v něm, jako v každém velkém městě. Když se nad tím velice divil, řekla manželka: „Vidíš, muži, celé to město se všemi lidmi, a se vším ostatním, co se v něm živého i neživého nacházelo, bylo právě dnes tisíc let zakleto a v skelný zámek obráceno. Ty jsi ale dnes nejen mne, ale všecko ostatní vysvobodil, co v městě se nachází. Onoho draka jsi zkazil: tenť jest duch pekelný, který nad celým zakleným zámekem a městem vládnul; nejen nad lidmi, ale i nad zvířaty, nade vším. Já jsem vlastní a jediná dcera králova. Když jsme nyní lípu objeli, čehož k úplnému vysvobození města bylo zapotřebí, pojedeme do města nazpátek, abychom se radovali s radujícími.“

Tu se ze špatných koní udělali najedenkrátě koně nejkrásnější, a z káry celý zlatý kočár, a jelo se do města nazpátek. Tam lidé hrnuli se z městské brány ven, plesali a radostně volali: „Náš král a naše královna jede!“ Lámali se stromů ratolesti, kladli jim je na cestu, velikou slávou přivítali všickni obyvatelé královské mladé manžely ve svém sídle a děkovali královi za to, že je z otroctví ďábelského draka vysvobodil. Král Jindřich s královnou vystrojili všemu obyvatelstvu slavnou ho-

stinu, na kterou král i své stařícké rodiče pozval. Kraluje až posud, a poddaní jeho pod ním mají se tuze dobře.

7. Bratr, sestra, obr a princezna.

Byl jeden myslivec, a ten měl chlapečka a děvčátko. Chlapec se jmenoval František, a děvčátko Františka. Děti ty byly tuze hodné; dělaly již v mládí rodičům velkou radost; pilně se učily, dobře poslouchaly a vespolek se velice milovaly. Když chlapec ze školy vyšel, učil ho otec myslivectví; dcerušku pak vyučovala matka všelicos šít a vyšívat. Františkovi šlo myslivectví tuze dobře, s puškou uměl zacházet jako nějaký starý myslivec, a málo která rána šla nadarmo; vždycky něco zastřelil. Otec měl z něho velikou radost. Dávaly se častěji menší hony, a chlapec vždycky nejvíce zastřelil, tak že ho myslivečtí mládenci začali nenávidět, ano i staří myslivci nepřívznivým okem na něj pohlíželi. Jedenkráte ale přijel na panství Milostpán, dával se veliký a slavný hon. František šel také na hon, střílel pořád ránu po ráně a vždy něco padlo; žádná nešla mimo. Jiní střelci málo co zastřelili, a někteří bouchali na prázdno, někteří ale nepřišli ani k ráně. Když bylo po honě, byla, jak to v obyčeji bývá, slavná hostina. Tu si dělali myslivečtí mládenci z Františka šašky všelijaké; smáli se mu a předhazovali mu, že je málo světa zkušený, že je peciválek, že ještě nikde nebyl; a to prý není žádným uměním, zastřelit zajíce nebo srnce, když mu zrovna do huby běží. Takové řeči

se Františkovi nelíbily. Ačkoli je trpělivé snášel, v duchu sobě umínil, že půjde do světa, aby mu nikdo nemohl předhazovat, že je nezkušený světa a peciválek. Když přišel domů, otec jeho tenkrát pro churavost nemohl na hon jít, byl trochu mrzut a řekl rodičům: „Strílel jsem dobře; mně to někteří záviděli, smáli se mně, že jsem peciválek a ve světě že jsem nikde nebyl; proto se seberu a půjdu do světa na zkušenou, aby se mně nemohli vysmívat.“ To když uslyšela jeho sestra Františka, řekla: „Já půjdu s tebou, a nezůstanu sama doma.“ To se mu nelíbilo a on odpověděl: „Co pak bys ty se mnou chodila? Tobě sluší doma, však tě rodiče později také někam jinam na zkušenou dají; ale oba najedenkrát nemůžeme.“ Když pak sestra pořád na to tlačila, že půjde s ním, a František se jí zbytek nemohl, tvářil se po nějaký čas tak, jakoby mu chuf do světa jít byla zašla; čemuž ale ani sestra nevěřila, neboť dobře věděla, že bratr po cizině touží. František dlouho přemýšlel, kterak by do světa odejít mohl, aby to nevěděla sestra, která mu ale byla ustavičně za patama, že se bez ní nikam ani hnouti nemohl.

Jedenkrát šli spolu jako vždycky do kostela. Na cestě rozmýšlel František, jestli by své sestře nemohl nějak z kostela upláchnout, a umínil si, že to vyvede. Sestra stála v kostele mezi ženskými, František mezi mužskými. Sestra se na něho pořád dívala, že nemohl nikterak ujít. Konečně se ale počala z knížek modlit. František vyšel z kostela a uprašťoval co mohl k lesu. Byl již hodný kus cesty od kostela a tu slyšel za sebou hlas: „Můj

drahý bratříčku Františku! Počkej na mne, abych tě dohonila!“ František se ohlédl a viděl k velké mrzutosti své sestru, která celá udychaná za ním běžela. Byla ještě hodný kus za ním. Nezástal stát, ale utíkal tím více k lesu a myslil si: „Tentokráte ti přece musím ujít. jen co bych se do toho lesa dostal: tam mne více nenajdeš.“ Do lesa sice doběhl, ale byl celý upachtěný a upocený; nemohl dále běžet a proto se schoval do houští. Tu běžela i sestra, nemohla již také dále, proto si sedla, plakala. volala Františka. prosila, aby jí neutíkal, ale se jí okázal. František nedaleko v houští naslouchal jí, a rozmyšlel: „Co mám nyní dělat? Neukázu se jí, bude bédovat a mne po lese hledat. Může někam zabloudit, a buď hladem zhytnout, anebo jí litá zvěř roztrhá. Jestliže se jí ale okáží, nezbavím se jí více; bude chtít se mnou chodit. Než bych jí ale nechal zhytnout v lese tomto, budu přece moudřejší, když se jí ukázu, a budu jí přemlouvav, aby šla domů.“ Ozval se jí tedy a vyšel z houští k ní. Františka radostně chopila se bratra svého okolo krku a volala: „Nyní tě, bratříčku, do smrti neopustím, a budu s tebou chodit kamkoli ty půjdeš až do smrti.“ Bratr jí to všelijak rozmlouval a řekl: „Ale sestro, považ, co chceš dělat a do jakého nebezpečství se vydáváš. Mužský již se spíše tím světem protluče než ženská, a vystojí kolikráte hladu, zínu, zimy, horka až hrůza. Kolikráte musí s divokou zvěří zápasit; padne třebaš zbůjníkům do rukou, musí v noci pod širým nebem přenocovat, mezi všelijakými lidmi se potloukat. Považ, jaké jest to nebezpečství, obzvláště pro žen-

skou! Drahá sestřičko, máš-li mne ráda, jdi radši domů a řekni našim milým rodičům, že jsem se pustil do světa, a že až něco zkusím, zase domů se navrátím a tobě nějaké krásné věci přinesu.“

Na to sestra: „Právě proto tě, bratře, neopustím, že tě velice miluji.“ Když si to tedy vymluviti nedala a pořád jen s bratrem jít chtěla, řekl konečně František: „Když tedy mermomocí sebou chceš jít, a já se tě zbavit nemohu, tedy pojď.“

Šli a šli pořád lesem, a po celý den neviděli ničehož, jenom lítou zvěř sem a tam přebíhat, a divoké ptactvo po stromích lítat; po člověku nebylo nikde ani stopy. Večer se přiblížil, a oni musili v lese přenocovat. Udělali si oheň, u kterého si lehli a přenocovali. František spal dost, ale Františka nemohla usnouti; nebyla na takové přenocování uvykla; a když započala trochu dřímati, probudil ji hukot divoké zvěře a sov. S bolestí dočkala se rána. Chtělo se jim oběma jíst. František vzal pušku a řekl sestře: „Sestro, počkej zatím zde, a já půjdu, abych nějakou zvěř zastřelil, bychom měli co pojíst.“ Sotva se byl František nějaký kus cesty vzdálil, běžel srnec, on na něj hrochl a srnec se v krvi válel. Vzal srnce na rameno, a chtěl k své sestře odejít, aby ho upekla. Tu ale vystoupl z houští černý chlap a řekl mu: „He, mládenče, dej mně toho srnce!“ František se toho celého černého chlapa ulekl, a co měl dělat, z velikého strachu dal mu srnce, a byl ještě rád, že mu ten černý chlap neublížil. Chlap vzal srnce na rameno a odešel. František šel jinou cestou a myslil si, kdyby z dvojky své jiného srnce pro sebe a pro sestru za-

střelit mohl. Sotva několik kroků udělal, volal na něho č e r n ý c h l a p : „He, mládenče, vrať se ke mně!“ František se znovu ulekl, neboť byl již rád, že č e r n ý c h l a p ho nechal na pokoji, a teď se zase musil k němu navracovat. Když k němu přišel, řekl chlap: „Já toho srnce nechci od tebe zadarmo, ale žes byl tak hodný a beze všeho reptání mi ho dal, tuto si vezmi ten černý pás, nos ho pod košilou na těle, ale to ti povídám, ať se to nikdo nedozví; proto se o pásu žádnému nezmiňuj, ani rodičům, ani sestře, ani nejupřímnějšímu přítelovi, slovem: žádnému.“ Na to šel č e r n ý m u ž svou cestou. F r a n t i š e k zašel do houští, tam se svlékl a dal si pás na tělo; zase oblekl se a dobře si zapamatoval, co mu ten č e r n ý m u ž řekl. Chodil po lese a hlídal, aby něco střelit mohl. Netrvalo to dlouho, hned měl s r n c e. Vzal srnce na rameno a chtěl k sestře odejít; ale jak se podivil, když mu srnec zdál se býti lehký jako pírkó. F r a n t i š e k nevěděl, co to má znamenat. Rozmýšlel o tom, až pak mu napadlo, jestli ten pás mu tu sílu nedává, že mu u k r u t á n s k ý s r n e c připadá jako pírkó. Položil srnce na zem a chtěl se o tom přesvědčit; chopil se tlustého buku a hned ho vyvrátil. „I to je tuze dobře, to musím za takový dar černému muži se poděkovat, až se s ním zase sejdú.“ Teď vzal celý buk na jedno a srnce na druhé rameno a šel k s e s t ř e.

Když ho sestra uviděla, že takovou tíž na ramenou nese, tuze se tomu divila. On pak jí ničeho neřekl, odkud takovou sílu dostal; ale naporučil, aby udělala oheň a s r n c e upekla. O koleno buk

přelomil a nadělal z něho dříví tak, že při velikém ohni srnce upekli, a co nesnědli, s sebou vzali.

Šli pak pořád lesem a pustinami dále. Najedenkrátě uslyšeli hrozně naříkat a volat: „Pomozte, pro Boha pomozte!“ Hlas ten byl ale vzdálený, a proto si pospíšili, a šli tam, odkud hlas ten vycházel. Čím blíž k místu tomu se přibližovali, tím větší byl hlas ten a veliké naříkání. Když až k samému místu přišli, viděli tam velikánský pleskatý kámen a připadalo jim, jakoby to naříkání a o pomoc volání pocházelo ze země pod tím kamenem. F r a n t i š e k odhodil kámen a pod ním byla hluboká díra do země. Teď vycházelo ještě větší naříkání s jámy té: „Smilujte se a vytáhněte mne!“ F r a n t i š e k ulomil vysoký s m r k, odtrhal z něho haluze, jako když se perí drhne, strčil ho do jámy a volal dolů: „Tak se tedy chytni za ten smrk, a já tě vytáhnu.“ Z důlu vyšel hlas nahoru: „Juž se držím, táhněte.“ F r a n t i š e k postrkoval s m r k výš a výše, jako když se putna vody na háku ze studně vytahuje, a vytáhl hrozitánského o b r a na horu. O b r měl velikou radost, že z jámy vyšel, a děkoval F r a n t i š k o v i za tak veliké dobrodiní a řekl: „Pojďte oba se mnou a já vás zavedu do jeskyně, kde budeme mít pokrmu a nápoje všelijakého hojnost; tam budeme pospolu dobře živi.“ Šli a všickni tři usadili se v j e s k y n i, kde bylo všeho dost, nač si jen pomyslili. Byli tam dlouhý čas v svornosti a spokojenosti živi. O b r s F r a n t i š k e m, z kterého se časem udělal krásný mládenec, chodili pilně po honbě a F r a n t i š k a, která rostla jako z vody a krásnou pannou se stala, jim doma hospodařila a kuchařila.

Když tak dlouhý čas pokojně pohromadě dobře se měli, oblíbila si Františka toho obra, a ona se mu také líbila. Tu začalo v srdci její jakési zášti proti bratru pro nic a za nic růsti, ačkoliv František sestru svou pořád stejně po bratrsku miloval. Zášť ta byla konečně tak velká, že by se byla sestra ráda svého bratra sprostila, aby si pak mohla obra za manžela vzít a sami bez bratra v jeskyni přebývat. Řekla to, když František si jedenkrátě sám vyšel, o brovi, a naváděla ho, aby bratra jejího zabil. Ačkoli ji obr tuze miloval, přece toho se zhrozil, co ona žádala a pravil: „Kterak já ho můžu zabit? Vždyť on je můj největší dobrodinec! Nevíš li, že mne vytáhl z jámy, v které bych byl zahynul?“ Když ale ona pořád na něho dorážela a pokoje mu nedala, jen aby bratra zabil, řekl: „To neucíním; ale dám ti radu. Dej se do nemoci, a on té bude obsluhovat a pro všechno ti půjde, co bys žádala a co by tebe uzdravit mohlo: vždyť té tuze miluje. Řekni mu, že by tě uzdravilo vlčí mléko; on ti pro ně půjde a vlčice ho roztrhá.“ Ten dobrý nápad se jí líbil. Proto se dala hned do nemoci, a když František přišel, naříkala, že jí všechno bolí, a lehla do postele. František jí litoval a ptal se jí, co by troufala, že by ji uzdravilo? „Oh, bratříčku,“ řekla, „mně jedenkrátě povídala naše maminka, že prý mléko vlčice má pro všelijakou nemoc býti dobré; neopatřil bys mně ho?“ Bratr odpověděl: „I od srdce rád, kdybych snad na kraj světa pro ně jít aneb zahynout měl, jen kdybych o nějaké vlčí jámě věděl.“ — „I o to není žádná starost,“ řekl obr; „to já

vám hned jednu okázu.“ František byl hned pohotově, vzal hrnec na mléko a šli. Obr mu ukázal vlčí jámu, a vrátil se domů. Františka byla již tuze ráda, že se teď bratra sprostili, a že budou sami; ale to se tentokráte ještě nepodařilo. Když František k vlčí jámě přišel a do ní nahlédl, dávala vlčice mladým právě pít. Jak Františka zahlédla, jako lítá vyhoupla z díry na něho, klekla před ním a lízala mu nohy. František ji podojil a s mlékem odcházel. Vlčice se ho ale již nespustila a jako věrný pes šla vedle něho. Obr s Františkou seděli před jeskyní, a když Františka uviděla, že nese hrnec mléka, a vlčice že jde vedle něho, honem utekli do jeskyně a obr povídal Františce, která hned do postele lehla a jako nemocná se stavěla: „Vždyť já jsem ti to povídal, že s ním snad nic nespravíme. a že když umí takové stromy lámat a takovou sílu má, i mléko od vlčice přinese.“

František jich před jeskyní neviděl, a proto, když s mlékem a s vlčicí, která se pak od něho více nehнула a všude s ním chodila, do jeskyně přišel, šel hned k posteli své sestry, dal jí vlčí mléko a řekl: „Tu máš, milá sestro, co žádáš.“ Františka mléko vypila a uzdravila se. Inu arcíť, když jí nic nescházelo, jak by se nebyla uzdravila?

Františku to mrzelo, že se jí to nepodařilo. Proto naléhala po nějakém čase zase na obra, aby bratra jejího zabil. Obr ale řekl: „To já svému největšímu dobrodinci udělati nemohu; ale dám ti druhou radu. Dej se zase do nemoci, a když se tě bude ptát, co bys žádala pro uzdravení, řekni:

„Mléko medvědice! On pro ně z lásky k tobě půjde a když ho vlčice neroztrhala, snad to udělá medvědice, proto že jest zvíře litější a silnější než vlčice. Ale nevím, jestli i odtamtud mléko nepřinese.“ Stalo se, jak obr byl poradil. Františka se dala do nemoci, a když se jí bratr ptal: „O čem troufáš, nejmilejší sestro, že by tě uzdravilo?“ Sestra: „Slychala jsem, že má býti mléko medvědice tuze dobré pro všelijakou nemoc; nechtěl bys mně ho, bratříčku, přinést?“ František: „Ó jak bych nepřinesl, milá sestro! Kdybych pro ně Bůh ví kam jítí měl; pro milou sestru nic těžkého.“ Obrátil se k obrovi a řekl: „Víte o nějaké jámě medvědí?“ — „Vím!“ — „Tak mi ji ukažte.“ František vzal hrnec a šli. Vlčice šla také s ním. Obr mu okázal jámu medvědí a vrátil se domů. Pravil Františce: „Milá brachu, nespravíme s ním, tuším, nic. Vlčice šla s ním, a jak on je silný, medvědice mu nic neudělá a vlčice bude mu pomáhat.“

Když František k jámě medvědí přišel a tam nahlédl, právě kojila stará několik mladých. Jak Františka spatřila, vyhoupla jako posedlá z jámy, jakoby ho chtěla roztrhnout. Zarazila se ale, lehla mu k nohům a nechala se od něho podojit. Když František mléko do jeskyně odnášel, medvědice nespustila se ho více, šla mu po pravém a vlčice po levém boku jako dva věrní psíci. Když ho z jeskyně přicházeti uviděli, řekl obr k jeho sestře: „Milá brachu, s tvým bratrem nejsou žádné žerty; vždyť jsem to povídal, že přinese mléko, a k tomu ke všemu s ním medvědice ještě jde.“ František dal mléko sestře, a řekl: „Tu máš, má nejmilejš!

sestro, co jsi žádala, medvědí mléko; troufám, že se po něm uzdravíš.“ Františka mléko vypila a bylo jí lépe, proto že jí nic nescházelo. Vstala a mrzela se, že to zase nešlo, ačkoli se stavěla, jakoby bratra nejupřímněji milovala.

Trvalo to zase nějaký čas, až opět prosila obra, aby bratra se světa sprovodil. Obr ale stál na svém, odpíral a řekl: „Jak bych já se proti svému dobrodinci tak prohřešiti mohl? Ale dám ti ještě jednu radu, udělej se zase nemocnou a pošli ho pro mléko lví. Jestli lvice, která jest horší než vlčice a medvědice, ho neroztrhá, potom již sám nevím, co bych ti poradil. Františka se tedy zase jenom na oko roznemohla, a když ji bratr všemožně obsluhoval a jí se ptal, co by jí chutnalo a po čem, by jí ulevilo, řekla: „Bratříčku! Víím, že dobrý jsi; proto mně zajdi pro lví mléko.“ „I s radostí rád,“ bratr odpověděl, vzal lirníček a žádal obra, aby mu nějakou lví jámu okázal, což se také stalo.

Obr se navrátil domů a řekl Františce: „Věř mně, že zase přijde domů a mléko přinese.“ Tak se skutečně stalo. Když přišel k jámě lví a lvice mladé krmila, vyskočila jak ho viděla v největší zuřivosti z jámy, a zdálo se, že ho na cucky roztrhá. Ale ne. nýbrž lehla si k jeho nohous, nechala se pokojně jako kráva podojit, a když František mléko odnášel a k jeskyni se ubíral, šla vedle něho, jako věrný pes.

Teď měl František tedy tři zvířata okolo sebe: vlčici, medvědici a lvici, které ho nikdy neopustily a pořád a všude s ním chodily. Když obr Františka ve vzdáli k jeskyni přicházet uviděl,

hned to šel Františce zvěstovat a řekl: „Nadarmo ho k zuřivým zvířatům posýláš, aby pod jejich zuby zhynul. Juž jde zase s mlékem lvím a lvice s ním, jakož i vlčice a medvědice.“ Františka div zlostí nepukla a řekla: „Nezbude nic jiného, než to, že ty sám ho musíš, zabit.“ Obr: „Ale, co myslíš? Jak pak já svého největšího dobrodince mám zabit! A kdybych to i chtěl, vždyť on je ještě silnější než já, a nejsou s ním žádné žerty.“ Mezi tím přišel František s mlékem lvím a podáváje ho sestře. řekl: „Tu máš milá sestro, co si žádáš, mléko od lvice; tuším, že se jím občerstvíš a uzdravíš.“ Ona mléko vypila a uzdravila se, když jí nic nebylo; tu arcif snadno okráť.

Když mnoho času tam pohromadě byli a ve Františce to pořád vřelo. anaž jen na smrt svého hodného a upřímného bratra myslila, a kdykoli z jeskyně odešel, a ona s obrem sama byla, ustavičně na něho doléhala. aby bratra se světa nějak přivedl; řekl konečné obr: „Nyní mně něco napadá; jestli to nezpomůže, juž ti nemůžu žádnou radu více dát. Slyš, co ti nyní řeknu: Hodně daleko odtud jest veliký skelný zámek, a tam jsou moji dva bratří, ještě silnější obři než já, a naše matka. Ta jest čarodějnice. Moji dva bratří a já ukradli jsme princeznu královskou z daleké země, až z Portugalu, a přinesli jsme ji tam do toho našeho zámku. Já jsem byl ale nedlouho na to od královského vojska, když jsem se jedenkrát sám od zámku hodně daleko zalundal, chycen, a pro tu krádež do té jámy vhozen, z které mne tvůj bratr vytáhl. Vojáci položili na jámu ten veliký pleskatý kámen,

abych nemohl vylezt a v díře hluboké zahynul. U zámku toho, kde jsou moji bratři a matka, jest velikánská zahrada a v ní mnoho ovoce, především překrásná jablka. V zahradě té nebyla ještě mimo nás a matku naši žádná noha lidská: jest obehnána plotem ze samých vysokých železných kolů, které mají hroty z ocele jako meč ostré; vedle zámku pak teče veliká řeka jako Dunaj, na které se převážejí lodě sem tam. Dej se tedy do nemoci a řekni bratru svému, že bys ráda nějaká jablka z té zahrady. On tam půjde a moji bratři ho u bezduší, a pakli by se i to nepoštětilo, má matka mu učaruje. Františka dala se do nemoci, a když se jí její bratr tázal, v čem by jí posloužit mohl, řekla: „Dostala jsem chuť na stromská jablka ze zámecké zahrady, kterou ti obr ukáže, tam tedy jdi a několik těch jablek přines.“ František hned žádal obra, aby mu zámek a zahradu okázal, což on velmi rád učinil a Františkovi s jednoho kopce zámek okázal.

František došel k zámku se svými třemi zvířaty; viděl veliké skleněné zámecké stavení, zahradu a s druhé strany velikou vodu; avšak človíčka v celém okolí neznamenal. Hledal dveří k zahradě, ale těch nikde nebylo. Vytrhl několik železných kolů z plotu šel do zahrady a hodně mnoho jablek natrhal. Když již se nazpátek až k plotu navrátil, dohonili ho obři, a jeden z nich hodil po něm kladivem, ale netrefil ho. František ale honem vytáhl kůl z plotu, praštil jím po obrovi a zrovna ho zabil. Tuť přiběhl druhý, chtěl Františka porazit, ten ale obra popadl v půli a praštil jím

o železný plot tak nerázně, že z něho hned střeva vylezla. Na to řekl ku svým zvířatům: „Zvířata, doneste tyto dva chlapy tamhle na břeh té vody, pospěšte si, a teď půjdeme se podívat do zámku.“ Šli po schodech nahoru, a když přišli k prvním dveřím, zaklepal František a ženský hlas se ozval: „Vstupte!“ Byla tam stará baba a ta Františka velice vlídně přivítala. Řekla: „A pěkně vítám; to mne těší; toto jsou vzácní hosti; prosím jen dále do vedlejší sednice.“ Juž chtěl František jít, tu ale řekla mu lvice: „Panc můj, neposlouchej lživých slov této báby, a nechod do vedlejší sednice; ona by tě tam přičarovala. V této první sednici nemá ještě té moci, v té druhé ano.“ František se tuze podivil, že zvíře promluvílo a ho tak starostlivě varovalo; proto řekl lvici: „Ale podivná to věc, proč ty, milé zvířátko, dnes tak upřímně ke mně mluvíš, kdežto jsem já tebe ještě nikdy mluvit neslyšel? Všecky tři skočte po babě a roztrhejte ji na drobty, ať z ní ani kostky nezbuďte.“ Sotva že to vyřekl: skočily vlčice, medvědice a lvice po babě, a cancoury z ní lítaly. V okamžení nebylo po babě ani památky, ani kůstky, ba, i tu krev z ní na podlaze zvířata vylízala.

Na to se ohlížel František po sednici a našel na stěně viset devět klíčů. Vzal je a zkoušel, který z nich otevře dvěře do vedlejší sednice. Při třetím přišel na pravý, otevřel, a uviděl v sednici té všelijaké čarodějnické nářadí. Z té šly dvěře zase do jiné sednice; otevřel zase jedním z těch klíčů, a tak to šlo až k sednici deváté. Tu otevřel klíčem devátým, a tam seděla ona ukradená

princezna z Portugalu. Byla smutná a bledá jako smrt.

Když tam František vkročil, zvolala na něho : „Oh, tenkrát je s tebou zle! To jsi přišel do krásných rukou! Vidím, že tě to samé potkalo, co mne. Jako mne ti dva holomci a ta stará baba utrápí až do smrti, tak se bezpochyby povede i tobě.“ Na to jí ale František odpověděl: „Potěš se, ztrápená panno! Ti všickni tři již odpočívají!“ Panna se nad touto řečí sice zaradovala, nechtěla však tomu uvěřit; proto jí vzal František za ruku a řekl: „Pojď se tedy přesvědčit, že mluvím pravdu.“ Když přišli do první sednice, řekl: „Tu byla stará čarodějnice od těchto mých věrných zvířat roztrhána, jak tudy vidíš na zakrvácené podlaze a tuto na těch několika cancourech ze šatů, které měla na sobě a z pozůstatků střevíců.“ Teď přistoupil s ní k oknu a ukázal na břeh řeky a pravil: „Tamhle odpočívají ti dva hranáči.“

Panna byla radostí jako bez sebe, vroucně děkovala svému vysvoboditeli a plakala slzy radosti. Šli pak zpátky, usadili se v jednom pokoji, zvířata jim lehla k nohám a panna Františkovi vypravovala: „Já jsem jediné dítě krále Portugalského. Můj otec chtěl mně již království odevzdat a na svůj trůn mne posadit, on pak chce na pokoj jít. Už bylo na tom, že budu za nástupnici a královnu korunována. Tu pak se stalo, že jsem jedenkrát šla sama na procházku vedle naší veliké řeky. Jela tam černá loď po vodě, ohromný jeden chlap vyskočil z lodi, která u břehu ploula na břeh, a jako hrušku hodil mne na loď. A kdo byl na lodi té? Ta stařá bába

a její tři synové, o bři, ti dva, kteří tam na břehu leží, a ten třetí, nejmladší z nich, ale i nejhodnější se ze zámku jedenkrát vytratil a žádný, ani bratří, ani matka se o něm více nedozvěděli. Od té doby jsem již zde v tomto žaláři, a zajisté nevydržela bych to již dlouho, kdyby tě sám Pán Bůh sem nebyl poslal. Královský trůn mne tedy čeká, ale národ můj bude chtít mít také krále, nejen královnu . . . a tu se zarděla a dívala se do země. — Františkem to také jaksi trhlo; krev se mu hnala do hlavy, a on byl celý jaksi pomatený. Po nějaké přestávce chopila se královská dcera křečovitě ruky Františkovy, podívala se mu lahodně do očí a řekla: „Směla bych prosit o ruku svého vysvoboditele z tohoto žaláře, v němž jsem za živa byla pochována?“ Františkovi bylo při tom, on sám nevěděl jak; brzo sladko, brzo úzko okolo srdce; „ne“, nechtěl říci, „ano“ si netroufal říci proto. když princezna na odpověď jeho pořád ještě čekala, pravil: „Napřed musím jít domů a svou sestru uzdravit; a až za osm dní přijdu, bude „ano“. Na to přislíbili si věrnost, a František pravil, že jistotně přijde, aby těch osm dní na něho čekala.

Necháme ji tedy čekat, a půjdeme s Františkem do jeskyně, a podíváme se, co tam obr s Františkou dělají a co se pak s Františkem stalo.

Když si František s tou princeznou slovo dali, sebral se se svými zvířaty a šel ze zámku zahradou, tam tudy, kudy tam vešel, a jablka pro sestru nesl. Když přišel na břeh té vody, kde ti dva mrtví obři leželi, řekl zvířatům: „Hoďte je do vody!“ Což se také

stalo. Šel zamýšlen svou cestou. Brzy měl na mysli královskou princeznu, brzy svou nemocnou sestru. Zdálo se mu, že miluje obě stejně. Sestra však bavila se dobře s obrem, a na svého bratra ani nepamenovala, leda že již je mrtvý, proto že tak dlouho nepřicházel; a to jí bylo právě vhod. Zatím se velice zmýšlela. Obr byl na honě a ona sama doma právě toužila po něm a myslila, aby již radši přišel domů a tu on celý udýchaný přiběhl do jeskyně a zvolal: „Bratr tvůj již se zvířaty svými jde a nese plný pytel stromských jablek na rameně. Já jsem ho zdaleka přicházet viděl, a proto běžím, abych ti to oznámil. To ví sám Bůh, co je to za divného člověka; on snad musil mé bratry i matku zabit, sic by se byl nenavrátil.“ Do Františky jako když blesk udeřil, málem by byla omdlela, tak že ji obr do postele položiti musil. V tom přišel František do jeskyně; sestra ho vlídně přivítala, a on podával jí jablko a řekl: „Tu máš, má milá sestro, čeho jsi žádala, jablka ze zahrady zámecké; natrhal jsem jich ze všelijakých jabloní.“ Ona jedla a uzdravila se, když jí nic nebylo.

František něčeho o tom nevypravoval, jak se mu v zámku vedlo a kterak k jablkům přišel. Obr se tuze tomu divil, jak v zámecké zahradě obstál a že se navrátil. Ptáti se ho ani on ani Františka netroufali. Když pak z jeskyně poodešel, ptal se obr Františky, jestli její bratr měl tu sílu již od narození, od maličkosti? Načež mu Františka odpovíděla: „I Bůh uchovej; vždyť já jsem jím kolikráte uhodila o zem.“ Tu pak ji obr navedl, aby z něho vytáhla, jak k té síle přišel, a aby mu ne-

dala spíše pokoje, až by jí to svěřil a při tom podotkl: „Já nepochybuji, že ti to řekne; vždyť tě má tak tuze rád“.

Když František domů přišel a obr pod jakousi záminkou odešel, řekla sestra k bratrovi: „Ale bratříčku! Tak se máme rádi, a ty jsi mně ještě nesvěřil, jak jsi přišel k takové síle? Jestli mne opravdu po bratrsku miluješ, řekni mi to; obr to nebude slyšet; není doma, a já mu to a nikomu jinému do své smrti neřeknu.“ František uvěřil slovům lichotivým své falešné sestry, proto že jí opravdu z celého bratrského srdce miloval, a se vším se jí svěřil.

Sotva že z jeskyně poodešel a obr domů se navrátil, vypravovala mu Františka všechno, co od bratra slyšela. „Aha!“ zvolal obr, „tak jest to takové! To ho musíme o ten pás připravit.“ Já vynaleznu byliny, a ty mu uvař polévku, a ty svařené byliny dáme do ní; na to on tvrdě usne a my mu pás odepneme.“ Tak se také stalo. Obr nahledal v lese byliny, a Františka pravila k bratrovi svému: „Uvařím ti trochu polévky, bratříčku!“ Bratr to rád slyšel, nebo z toho soudil, že ho má ráda, a řekl: „Právě mám chuť na polévku.“ Za malou chvíli přinesla mu polévku, do které přimíchala šťávy z těch bylin; a když ji František vypil, padl do hlubokého spaní. Ona ho svlékla, pás odejmula, dala obrovi, a opět jej oblekla. Obr si připnul pás na tělo, a ta tři zvířata: vlčice, medvědice a lvice, byla hned u něho a od Františka odstoupila.

Když se František z tuhého spaní probudil, řekla mu sestra: „Bratříčku, pojď půjdeme trochu na procházku.“ František, který svou sestru tak tuze miloval, že jí ničeho odepříti nechtěl, šel hned. Obr odešel, jak si pás připjal hned na hon a zvířata s ním. František sice pozoroval, že tentokráte zvířata s ním nejdou, když byl se sestrou na procházce; ta však mu řekla, že jim dnes dala hodně žrát, a že až posud žerou; proto si toho hrubě nepovšiml, a necítil, že na těle nemá žádný pás. Františka věděla o jedné lví jámě, která byla hluboko do země; pořád šla tou cestou k ní. František proto, že nic zlého netušil, šel pořád vedle své sestry. Když k jámě přicházeli, vedla ho vedle samé jámy, drcla celým tělem do něho, a on ubohý slítl do ní. Proto ale, že byl obratný, zachytl se za jakýsi klomen a chtěl vylezat; ale pozoroval, že jeho síla je ta tam; přece však vyškrabal se na horu, a tu ještě docela nebyl venku, vyloupla mu bezbožná sestra obě oči a teprva ho jak se patří do jámy strčila, tak že František hluboko padl až na dno. Veta po něm; tenkrát již byl s ním konec. Františka běžela plna radosti k jeskyni a zvěstovala obrovi, který již se zvířaty z honu byl doma, že se konečně svého bratra zbavila, a řekla: „Vyloupla jsem mu obě oči a do hluboké jámy lví jsem ho shodila, tam nešť zhyne jako pes, a my teď budeme jako svorní manželé živi.“

Teď necháme Františka v jámě lví bezbožnou Francku v jeskyni a podíváme se, co ta princezna královská z Portugalu v tom zámku dělá. Když František ze zámku od princezny odešel,

dívala se z okna za ním tak dlouho, až se jí v lesích ztratil. Myslíla pořád jen na něho a osmého dne se ani dočkat nemohla. Těch osm dní, co na svého ženicha čekala, trvalo jí tak dlouho, jako osm roků, a také by byla z toho zámku se ráda dostala ke svým rodičům královským. Osmý den přišel a Františka zde ještě nebylo. Co to? On nejde! Stála pořád u oken, od jednoho přecházela k druhému; ale nadarmo! Bylo jí teskno. Čekala druhých a ještě jedněch osm dnů; plakala bědovala a pořád smutně volala: „On je nebožtík! On je nebožtík!“

Po řece, která okolo zámku tekla, jezdívali, plavívali se také kupci z Portugalu; převáželi všelijaké zboží. Když se svého Františka dočkat nemohla, umínila si, že půjde na břeh, a až by nějaký kupec z její země domů nazpátek jel, že ho bude prosit, aby ji vzal s sebou. Právě viděla ve vzdáli plavit se lodi kupecké dolů k Portugalu; a když se k zámku blížily, vzdalovaly se ho a plavily se až vedle samého protějšího břehu; neboť jim ti obři dělali tuze zle, a lodi okradli; proto se lodníci a kupci vždycky tohoto zámku báli. Princezna však bílým šátkem pořád na ně kývala a je volala. Lodi se ale pořád ještě zámku stranily. Když pak řídítel lodi dalekohledem, takovým sklem, jímž se daleko vidí, ji pozoroval, a ani obry, ani čarodějníci nikde neznamenal, zahřula loď jedna k protějšímu břehu a zarazila, kde princezna stála. Ostatní lodi čekaly, až jakou zprávu jim ta loď dá. Kupec na lodi té byl právě z hlavního města Portugalského, z Lisabonu, kde král síděl. Ačkoli princeznu doma znal, přece jí nyní poznati nemohl; tak vypadala utrá-

pená. Kupec a loďník se jí ptali, co by chtěla a co zde dělá? Načež ona se ptala, jsou-li z Portugalu? „Jsme“, byla odpověď. Ona: „Když tedy jste, budete vědět, že se princezna a vaše mladá královna ztratila.“ Oni: „Arciť že víme, král rozeslal celé své vojsko, aby ji hledalo, avšak ani stopy po ní; jenom jednoho obra chytli a ten se přiznal, že on byl také mezi těmi, kteří ji ukradli, ale kam ona sama přišla, nechtěl pro živý svět vyradit, a proto ho vojsko v jakémsi lese do hluboké jámy hodilo a díru velikým pleskatým kamenem zakrylo. O královské princezně nemůže se však až posud nikdo dozvědět.“ Na to řekla ona: „To jsem, milí lidé já. Od tří obrů a jejich matky čarodějnice byla jsem na loď dána a sem do tohoto zámku zavezena, kde jsem v otroctví žila. Jeden z obrů se skutečně ztratil, a to bude ten, o kterém jste tuto pravili; ti dva druzí jsou zabiti a do vody vhozeni, a čarodějnice od lítých zvířat sežrána. Já jsem tedy vysvobozena. Buďte tak dobří, vezměte mne domů k mým rodičům.“ Teď teprv si jí kupec povšimnul a na velkou radost svou ji poznal, že jest to skutečně královská dcera, kterou dobře znával. Zajásali všickni lidé, kteří na lodi byli; dalo se znamení ostatním loďm, aby připlouly a radost a veselost nad nalezenou nastávající královnou byla všeobecná. Všecko lidstvo z lodí vystouplo na břeh a nemohli se dost vynadívati na svou nalezenou královnu, která pak pravila: „Já jsem nyní paní nad celým tím zámkem, kde jest ohromné bohatství na všech věcech, na které si člověk pomysliti může. Spíše ale, než odtud odplujeme, odešleme na lehké loďce posla napřed, aby

mým rodičům zvěstoval, že jsem vysvobozena, a aby mne čekali, že s vámi přijedu domů.“ To když se stalo, řekla dále: „Někoho zde nechte u lodí a vy ostatní pojdte všickni se mnou do zámku, a vezměte si každý odtud, co se vám bude líbiti a co lodě vaše unesou.“

Šlo se do zámku a všecko se bralo a na lodě naložilo, až se skoro potápěly; a když již se více naložiti nemohlo, odplouly lodě s královskou princezkou odtud.

Když napřed odeslaný posel do královského města přijel, odebral se rovnou cestou ku králi a oznamoval, že princezna co nevidět přijede. Kdož měl větší radost než král a královna, že se jejich dcera nalezla! Král dal příjezd princezny celému městu kanony oznámiti, vojsko vytáhlo a s velikou slávou se jelo na lodích princezny naproti. Loď a lodičky se na vodě jen hemžily, až pak se brzy potkali. Tu bylo úaké slávy, hudby a střelby! Celé město bylo osvětleno, a když se v královském dvoře panstvo a okolo něho lidstvo jen hemžilo a **veliká královská** hostina se odbývala, připíjeli všickni na zdraví a dlouhé panování mladé královny nastávající. Král se veřejně prohlásil, že korunu královskou složí a na hlavu své jediné dcery, (prince neměl žádného,) postaví, při čemž k ní řekl: „Teď, dcero, musíš se také vdát!“ Při slovech těch dala se princezna do hlasitého pláče a řekla: „Ó kdybych já zde svého ženicha měla! Jinak ale nebudu se vdávati.“ Král a všickni přítomní se ptali, jakého ženicha? Ona odpověděla: „Toho, který mne vysvobodil; s tím

jsme si dali slovo, a jestli toho nedostanu, nechci žádného.“

Stali se po něm poptávky, avšak nikde ho nebylo. Proto doléhali na ni královští rodiče a vysoké hlavy na královskou princeznu, aby si toho či onoho vzala; ona ale nechtěla o žádném jiném slyšet a pravila jedenkrát před králem, otcem svým: „Já jsem si, otče a králi můj, místo koruny královské a vdávání umínila něco jiného, a prosím, abys mně místo koruny toho popřál.“ Král „A co?“ — Prosím tě otče,“ promluvila dcera ke králi, „vystav mně nemocnici velikou, abych tam mohla nemocné od všady z celého světa přijímat a obstarávat; neboť chci svůj život nemocným věnovat.“ Krále to arcif mrzelo, ale co měl dělat, když jeho milá dcera korunu přijmouti a vdávati se nechtěla. Vystavěl jí ohromnou nemocnici, kde se nemocní se všech stran přijímali, obsluhovali a léčili. Každému nemocnému byl přístup zdarma otevřen; ano, kdo nějakého nemocného, nechť měl neduh jakýkoliv, přivedl, býval od princezny za to ještě odměněn. Ona pak sama vládla nemocnicí a konala sama nejvíce, ošetřovala, posluhovala, nasycovala, obvazovala, těšila nemocné a s nimi se modlívala. Tisícerého „Zaplať Pán Bůh“ se jí dostalo, a čím více nemocným ve dne v noci sloužiti mohla, tím větší byla její radost; onať si nejlepší stránku vyvolila.“

Teď ji ale necháme tam v té nemocnici a podíváme se, co dělá slepý František v jámě lví. Když bezbožná sestra svého upřímného bratra o zrak připravila, oči mu vyloupla, a do jámy lví ho shodila, tu teprv poznal ubohý František, jak se

pře počítal ve své sestře, kterou měl tak za upřímnou, jak on sám k ní byl. Hořce plakal nad bezbožností její; věděl, že tenkrát je s ním konec. Čekal jistou smrt buď hla dem aneb od lité zvěře; ale přece nezdoufal, nýbrž odevzdal se do vůle Boží. Netrvalo to dlouho a hup do jámy. Byl to lev, který z honby přišel domů. Když ve svém bytu uviděl člověka, jenž má vyloupnuty oči, smiloval se nad ním, a nejen že mu nic neudělal zlého, ale on mu hned zakrvácené jamky vylízal, vyhoupl z díry ven, chytl divokého kance, přinesl ho do jámy, upekł ho, prackami rozkrájel a s lepě mu Františkovi k jídlu podával. Tak krmilo dobré zvíře Františka po dlouhý čas v jámě. Ale nejen krmilo, nýbrž i napájelo. Lev ten chodil až k řece, která okolo zámku tekla, tam čekával na kupecké lodi, na kterých se mnoho vína převáželo, a když taková loď ploula, houpl lev do vody, připlaval až k lodi, vyskočil na ni a pokaždé vzal nějakou bečičku vína; odnesl ji pak Františkovi do jámy, čípek prackou nebo zuby vytrhl, a tak svého chovance napájel. Když kupci zloděje vypátrali, umínili si, že půjdou za lvem, aby se přesvědčili, kam on víno zanáší? Když k těm místům odplouli, plavili se nashvál pomalu; neboť dobře lva již na břehu pozorovali. Lev vykonal obratně svou krádež, a ploval s bečičkou k břehu. Loď za ním. Lev vyhoupl na břeh a kupci zarazili loď, vystoupili též na břeh. a proto že lev s nákladem utíkat nemohl, kráčeli pořád za ním až k jámě. Tu teprv poznali, oč se jedná a považovali to za veliký zázrak. Lev již byl v díře, vytáhl čípek a držel bečičku v prackách tak,

že František pohodlně pítí mohl. Kupci se mu ozvali a řekli: „Co, slepý žebráčku, tu děláš?“ Na to František: „Oh, drazí lidé, pomozte mi z této jámy ven a smilujte se nade mnou.“ Na to pustili kupci dolů lánů a pravili: „Chyť se, slepý žebráčku za tu lánů a my tě vytáhneme.“ Tak se také stalo, a i lev proto, že se o slepého obával, vyhoupl nahoru. Když viděl, že mu kupci neubližují ale litují ho, byl tomu velice rád. Na to řekli kupci k Františkovi: „Ty, slepý žebráčku, půjdeš s námi; my tě na lodi dovezeme až k nám: naše princezna má velkou nemocnici, kde každého takového ubožáka, jako ty jsi, radostně přijímá a ošetřuje.“ Na to jej vedli až k lodi své. Lev za nimi smutně kráčet; a proto že se obávali ho s sebou vzít, popílili si, vystoupili na loď a ujížděli, aby mu upluli. Lev ale skočil do vody a plovat za lodí. Tu se František teprv ptal: Kdepak zůstalo to věrné zvíře, ten lev, co mne tak dobře opatroval? Když mu kupci řekli, že plove za lodí, prosil je, aby ho také vzali na loď. — „A neudělá nám nic?“ ptali se kupci. „I neudělá,“ odpověděl slepý; vždyť je to tuze hodné zvířátko. Kupci zarazili loď a lev vyhoupl na ni a lehl si zrovna k nohám Františkovým.

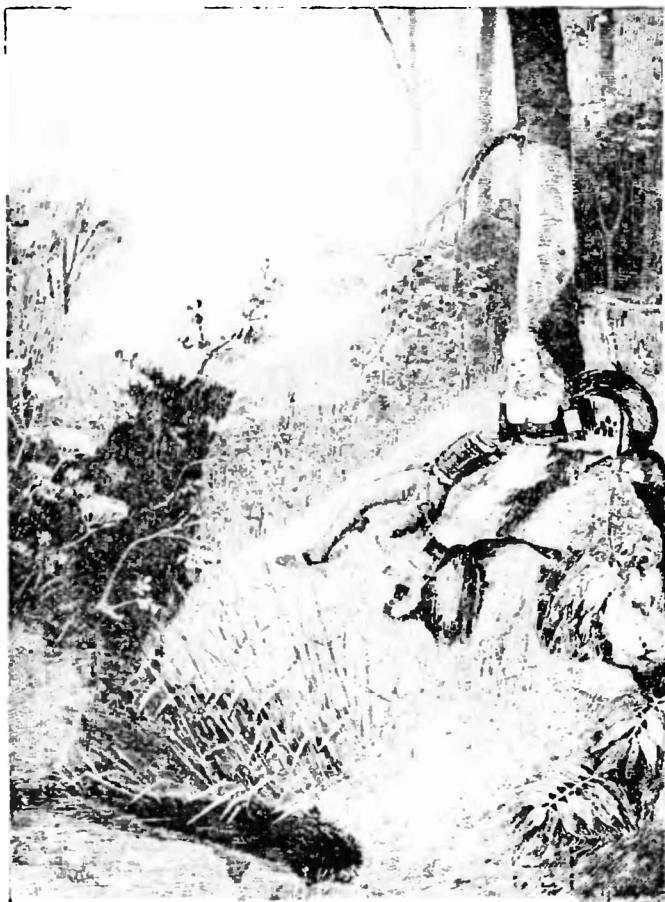
Šťastně přijeli do svého města a hned odvedli slepého Františka do nemocnice, kde ho princezna tuze dobře a vlídně přijala; lev však se od něho nehnul; i toho dala princezna dobře opatrovat. Františkovi sloužila všemožně, ale zrak mu ani ona, ani žádný doktor nemohl více navrátiti. Jedenkrát se ho ptala, co a odkud jest a jak k té

slepotě přišel? Slepý František jí všechno vypravoval, jak já jsem to až posud od počátku pohádky této povídal. Když to princezna všechno vyslyšela, zvolala plná radosti: „Aha, tak ty jsi ten můj vysvoboditel?“ František sebou velice trhl. To jste, braši, měli teď vidět; to bylo náké radosti!!! František pro samou blaženost zapomenul, že jest slepým! Na to mu zase princezna všechno na vlas vypravovala, jak se jí vedlo, když on ze zámku odešel.

Ještě toho dne poslala svému otcevi králi psaní, že se bude vdávat. I kdož měl větší radost než král sám z toho? I královna, ministři, ba všickni, kteří o tom jen uslyšeli, měli z toho potěšení. V tom psaní také princezna žádala, aby král poslal pro ni královský kočár se šesti brůnami, celé komonstvo, vojsko a on sám aby jí vyjel naproti; že ona z nemocnice zrovna se svým ženichem do residence pojede; a jak z nemocnice vyjede, aby hned z kanonů se strílelo. Spíše však že jejího ženicha nesmí žádný vidět, až ona v celé své slávě z nemocnice vyjede. Jak řekla, tak se stalo. Celé město bylo vzhůru a před nemocnicí hemžilo se na tisíce lidí. Kočár se šesti brůnami stál v síni; brána byla ale zavřena. Tu si do něho sedla princezna se slepým Františkem, a lev se postavil vedle kočáru. Brána se otevřela, bruny vyjely, a bouchaly kanony, hudba hrála a všickni lidé jako jedním hrdlem volali: „Sláva!“ Sám král a královna volali s nimi. Ale najedenkrátě všechno utichlo, jako když utne. Tu teprv viděl král, komonstvo a lid, že ženich její je slepý a ošumělý jako žebrák.

To byl náký r á m u s ! Ubohý František nevěděl, co se to děje; neboť mu princezna nic takového nepověděla. Král a ty vysoké hlavy se zlobili; někteří lidé kleli, jiní se smáli a opět jiní se divili, že si princezna takového ženicha vyvolila. Vůz hned se zarazil, a kdyby snad toho lva tam nebylo, někteří ze zlosti byli by ten kočár na kusy roztloukli a ženicha ubili. Při takovém rámusu strašně zařval několikrát lev, a to bylo znamením pro upokojení lidu. Skutečně nastalo ticho jako v hrobě. Král a královna se svým komonstvem nařídili, aby oba z kočáru slezli dolů, což se také stalo. A tu slavným hlasem řekla princezna: „Slyš, králi, a královno a celý národe! Tento jest ten ženich, kterého jsem si vyvolila. Buď toho aneb žádného! Kdyby jeho bylo nebylo, trápila bych se v otroctví až podnes, anebo by mne již více nebylo; snad by byli psům mou mrtvolu předhodili. Tento však mne vysvobodil z drápů dvou obrů a jedné čarodějnice, jak o tom již víte.“ Král a všecken shromážděný lid uznávali sice toto dobrodiní, ale aby si vzala slepého manžela, tomu ani král ani jeho rada přiložiti nechtěli. I řekla princezna k svému ženichovi: „Obrátíme se tedy zase nazpátek do své nemocnice!“ Po slovích těch šla s Františkem a lvem, jak pravila. Král pak a komonstvo jeho, vojsko a veškeren lid rozešli se za největšího ticha, a každý měl hlavu do země sklopenou.

Když se do nemocnice navrátila, svolala všechny doktory a milosrdné sestry, které tam byly, ustanovila tam jednu místo sebe, kterážby v nemocnici měla co poroučet, a napomínala všechny, aby

své povinnosti věrně plnili, ona že na nějaký čas odejde; aby, až se navrátí, v nemocnici všecko v dobrém pořádku našla.

Toho samého dne vytratila se princezna, František a lev z nemocnice a nikdo toho nepozoroval; proto žádný nevěděl kam. Princezna totiž řekla svému slepému ženichovi: „Nezůstane v tomto nevděčném městě, ale půjdeme do světa, a budeme si někde jinde hledat své štěstí; a kde se nám bude nejlíp líbit, tam se usadíme a dáme se seždat.“ Tedy šli. Chodili sem a tam po světě dlouhý čas, až pak přišli do hrozitánského lesa, v kterém princezna, která svého slepého ženicha vodila, zabloudila. Když již několik dní a nocí v tom lese bloudili, lev jim všelijakou potravu přinášel a oni po chvilkách pod stromy odpočívali, jednoho dne unavení sedli pod košatý ořechový strom. Nedaleko od stromu byla hezká studánka. František slepý posadil se vedle princezny, lev ležel jim u nohou. Tu poskakovala po haluzích ořechového stromu veselá veverka. Skočila na jeden klomen a ten se s ní až na lva ohýbal. Veverka lva škrádlila, škrábla ho svou pracičkou a hned zase klomen se vyzdvihl a ona byla ve výšce. To provozovala hezkou chvilku. Princezna se na to dívala, a měla z toho potěšení, jak veverka lva umí pokoušet. Lev si toho napřed ani nevšimnul; neboť mu to bylo, jako když nás moucha štípne. Ale čeho moc, to potom také omrzí. Když tedy i lva to omrzelo, chtěl veverku za to pokárat a pomyslíl si: „Když ty mne pořád prackou škrábeš, já tě také jedenkrát trochu poškrábnu.“

Když ho tedy veverka zase škrábla, natáhl svou pracku a chtěl jí na tváři pohladit, a také skutečně pohladil; ale to hladění veverce špatně posloužilo. Lup! a jedno oko jí vypadlo. Lev jí ho, ačkoli nerad, vyškrábl. Veverka skočila s haluze na zem, běžela k blízké studánce, namáčela pracičku do vody, a jámku, kde jí oko lev vyškrábl tak dlouho vymývala, až zase na tom místě zdravé oko narostlo. A zase vesele vyskočila na jiný strom a ta tam.

To všecko viděla princezna, vypravovala to slepému ženichovi svému, a konečně povídala: „Ale vidíš, Františku, pojď k té studánce; musí v ní býti nějaká zázračná voda. Já ti budu tvé jámky vymývat; kdož ví, jestli bys jako veverka zase svůj zrak nedostal nazpátek.“ — „I dej mně pokoj,“ řekl smutně František; „to není více na tomto světě možno; ale ty mne snad chceš do té studně hodit, jako má sestra do jámy.“ — „Ale ty jsi bláhový, Františku!“ řekla princezna; „jak pak si takového něco můžeš mysliti? Vždyť jest ta studánka jen malinoučká; a kdybych tě chtěla se světa sprovodit, mohla jsem to tisíckrát učinit.“ Když mu tak domluvila, vstala, šla k studánce, namočila svůj bílý šátek do vody, vrátila se a vytírala Františkovi jámky. Po nějaké chvílce zvolal František pln podivení: „Skutečně; zdá se mně, jakoby ta voda měla tu zázračnou moc; neboť mně připadá, jakoby se mně zrak můj navracoval; ale mám ještě velikánskou mlhu před očima.“ Při tom radostně ze země vyskočil a zvolal: „Kde je ta studánka, veď mne k ní!“ Princezna plná blaže-

nosti vykřikla: „Ó díky Tobě, veliký Bože!“ Vedla Františka k studánce, tam mu jámky pořád vymývala, oči mu rostly, a on prohlížel více, až po nějaké chvílce se přesvědčil, že má svůj předešlý zrak. Tuť oba, ano i lev padli na kolena a Pánu Bohu v radostných slzách za to děkovali, chválili a velebili Ho.

Františkovi přicházela krajina ta a ty lesy hned při prvním prohlédnutí jaksi známé. Když pak se pomodlil, povstal a blíže okolo sebe se podíval, zvolal: „Vždyť pak to jsou ty samé lesy v kterých jsem se sestrou a obrem žil! Pojdme za nimi do jeskyně! Šli plni radosti a František byl jako znovu na svět narozen. Když kousek cesty ušli, František své královské nevěstě okazoval místo, kam lev radostně běžel a kde zůstal státi a řekl: „Vidíš, tam jest ta lví jáma, do které mne sestra hodila a kde mne to věrné zvíře od smrti hladem zachránilo.“ Lev radostně poskakoval okolo jámy, František i princezna nahlédli do ní a krom několika prázdných vinných bečiček nebylo tam nic. Opět poklekl oba na kolena a děkovali Pánu Bohu za zázračné ochránění a lahodili lvovi, který radostně skučel. Šli pak dále k jeskyni, tu ale našli prázdnou a mimo nějaké staré harapaty, kteréž František dobře poznal, bylo všecko vyrabováno. „Aha,“ řekl, „oni jsou zajisté v tom zámku! Půjdeme za nimi, ale spíše i tady poklekneme a pomodlíme se za všecko dobrodiní, kterého mně tuto Pán Bůh popřál, za všecko dobré i zlé.“

Když se pomodlili šli rovnou cestou k zámku. Lev je věrně doprovázel. Když tam přišli, uviděli obra a Františku, kterak po zahradě procházejí se. Zvířata: vlčice, medvědice a lvice okolo nich nebyla; proto hned řekl František: „Zajisté nemá obr na sobě pás, který mne buď on nebo sestra ve spaní odejmuli; sic by s nimi zvířata chodila. Ó kým bych ten pás mohl dostat; zajisté ho mají v zámku ve své sednici.“ — Obr s Franckou v zahradě hodně daleko mezi stromy zašli. František vklouzl s princeznou a lvem tou samou cestou, kterou tam šel pro ta jablka do zámku; neboť koly u plotu, které on tehdy vyvrátil, nebyly až posud zasazeny. Přišli do první sednice, v které ta čarodějnice roztrhuta byla. Kdo tam byl? Vlčice, medvědice a lvice, a pás visel na stěně. Zvířata radostně poskakovala okolo Františka, který si pás na tělo hned připnul. Teď měl František vyhráno. Cítil se obrem tak silným jako prve, a zvířata teď čtyři, se ho více nespustila. Na to vzal svou královskou nevěstu pod paží, a šli do zahrady, aby se s obrem a Franckou potkali. Sotva že ze zámku vyšli, již je potkali; neboť chtěli již z procházky jít domů. Jak obr a Francka spatřili Františka, krásnou pannu a zvířata ne tři, ale čtyry okolo nich, zvolali celí poděšení: „Tenkrát je s námi zle!“ Obr i ona padli před Františkem na kolena a prosili o milosrdenství. František řekl obrovi: „Tobě, obře, dám milost; ale své sestře nikoli!“ Na to vypočítal sestře všecko dobrodiní, které jí prokazoval od prvopočátku, když ještě u rodičů byli, až do té doby, kdy mu oči vy-

loupala a do jámy jej strčila, a jak hanebně ona se mu odsloužila; obrátil se pak k obrovi a naporučil mu: „Teď mou hanebnou sestru před mýma očima roztrháš.“ Obr musil uposlechnouti, ačkoli mu to těžko bylo. Musil však, nechtěl-li, aby ho to samé potkalo. Navrátil se s obrem zase do zámku. Bohatství tam bylo ještě dost; nemohlif kupci všecko naložit a odvézt. František se svou královskou nevěstou oblekli se do stkvostného šatstva, kterého bylo v zámku hojnost, a skutečně vypadali jako král a královna. Potom řekl obrovi: „Tebe, obře, ustanovím zde na tomto zámku za svého vladaře; můžeš všeho v hojnosti požívat; ale hospodař spravedlivě a žádnou loď, která by okolo ploula, neznepekuj; naopak, kdoby tě o nocleh neb nějakou podporu žádal, každému hojně uděl. Za nějaký čas přijedu sem zase, abych se přesvědčil, jak mou vůli konáš. Nyní jdi dolů na břeh a pozoruj, neblíží-li se nějaká loď do Portugalu; tu zastav a řekni, že král a královna Portugalská chtějí na ní jeti domů.“ Obr hned odešel a mezi tím si vybírali František a jeho nevěsta ty nejstkvostnější věci v zámku, kteréžby s sebou vzali; též vzácným pokrmem a nápojem posilnili sebe i zvířata. Po nějaké chvíli oznamoval obr, že loď dole již čeká. Vybrané nejstkvostnější věci naložily, a František s nevěstou svou a čtyřmi zvířaty odjeli do Portugalu.

Když do královského města přijeli, hned bylo plné město, že se princezna zase navrátila s jakýmsi králem, který prý má býti její ženichem. Celý královský dvůr byl plný radosti; král a královna

s velikou slávou přivítali svou dceru; a když jim svého ženicha představovala, řekli: „No to je něco jiného! Takový ženich, ale ne ten ošumělý slepec! Bohu díky, že jsi, dceru, přišla na jiné myšlenky.“ — Vždyť jest to ten samý,“ odpověděla ona. Královští rodiče i jiní okolo stojící páni nechtěli tomu uvěřiti. Když pak jim oba dva vysvětlili, že tak jest a nejinak, uvěřili. Byla-li tenkrát veliká sláva v městě, když se poprvé domů navrátila, a když se svým ženichem z nemocnice vyjet měla, nastaly nyní slavnosti tím větší. Při veliké hostině musil František své osudy od prvopočátku až ku konci vypravovati; podobně i princezna. Tu slavně u přítomnosti nejvyšších hlav odřekl se král království svého. V několika dnech měla býti svadba, a po ní slavné korunování Františka za krále Portugalského. Při té příležitosti prosil František svého pantatika krále, aby se svadbou a korunováním ještě trochu se počkalo, že by rád své rodiče navštívil a na svadbu je pozval. To se králi tuze od něho líbilo že má čtvrté přikázání Boží v takové uctivosti; proto se hned dělaly přípravy k odjezdu jeho. Královská nevěsta nechtěla jinak než s ním jet. Sedli si do královského kočáru se šesti bělouši, a za nimi jelo komonstvo. Starý král také ještě nařídil, aby celý pluk koňáků na jejich ochranu jel před kočárem, po pravé a po levé straně a za kočárem.

Šťastně dojeli do toho místa, kde rodiče Františkovi přebývali. Tu bylo nějakého křiku: „Mladý král s královnou z Portugalu jedou!“ Ale kterak se

obyvatelé toho místa zalekli, když všechno koňstvo a kočáry najedenkrát zarazily a myslivárnu obstoupily. Král s královnou sestoupili s kočáru dolů a vešli do chaloupky, kde starý myslivec a myslivcová úzkostí trnuli, nebo nevěděli, co se to děje. Když vkročili do sednice, pozdravili ustrnulého starce a poděšenou stařenou: „Pochválen buď Pán Ježíš Kristus.“ Staří rodiče sotva „Amen“, strachem a podivením vysloviti dovedli. I řekl František král: „Neseme vám zprávu o vašich dětech, o synovi a dceři.“ Oba starcové dali se do hlasitého pláče a řekli: „Ó ty naše milované děti bezpochyby dávno již někde hnijí; ba, snad již ani z nich kosti nezbyly!“ Král: „Jestli pak byste ještě poznali svého syna Františka?“ — Matka odpověděla: „Ó jak bych nepoznala? Kdybych se na něj jen podívala, hned bych ho poznati musila. Bezpečným znamením jest bradavička pod pravou paží, kterou s sebou již na svět přinesl.“ Tu obnažil král svou pravou ruku, a jak rodiče bradavičku uviděli, padli oba do mdlob. Tělesný královský lékař, který mezi komonstvem spolu jel, měl co dělat, než je vzkřísil. Zatím dala mladá královna stkvostnou hostinu připravit. Takoví páni vozívají s sebou i celou svou kuchyň. Hodovalo se, a František vypravoval všechno, jak se mu vedlo. Rodiče sice litovali své dcery, avšak když byla taková bezbožnice a dobrého bratra svého tak byla hanebně zradila; upokojili se. Po hostině řekl král k svým rodičům: „Nyní všechno, co máte, rozdejte mezi chudé, a pojedete s námi na náš královský dvůr.“ Sám také ještě rozdal mezi osadníky tamnější všelijaké dárky. Když všechno bylo v po-

řádku, pomáhal král a královna starým rodičům do kočáru, dali jim přednější místo, sami si sedli do předu, a v tom samém pořádku jelo se opět nazpátek do města královského. Z města již se jim jelo naproti; i starý král a královna. S velikánskou slávou slavil se příjezd do města a druhého dne byla tuze slavná svadba královská. František a princezna Marie věčnou věrnost přísahali sobě. Byla to náká svadba! Až se v očích tmělo! U královské tabule seděli rodiče mladého krále vedle rodičů královny. Kdybych chtěl všecko o svadbě té vypravovat, dlouho bych nebyl hotov; proto jen řeknu, že není svadba jako svadba. ale to byla svadba!!

Za několik dnů po svadbě, bylo ještě slavnější korunování Františka za krále Portugalského a Marie za královnu! Po nějakém čase chtěli se oboji rodičové jak královi tak královniny podívat na ta místa, kde ten zámek, ta jeskyně a ta jáma je, do které sestra bratra svého hodila. Se starými rodiči sedli mladý král s královnou. I zvířata, která pořád ještě mladého krále doprovázela a při svadbě jakož i při korunování mnoha dobrých drobtů zakusila, šla na loď a odploula s panstvem. Napřed prohlédli celý zámek, král a královna oběma rodičům a mnohým pánům a paním, kteří s sebou plouli, všecka památná místa ukazovali. Když pak odcházeli, řekl král František k obrovi, který výborně královi hospodařil: „Proto, že jsi mi tak věrný byl, dávám ti tento zámek se vším, co k němu přinál ží; jestiž slušná věc, abych ti to dal, co tvé matce přinále-

želo; ale neříď se podle ní, ani podle bratrů svých.“ Obr na kolenou děkoval za tu milost. Potom se ještě celá královská společnost podívala na jeskyni, na jámu a na zázračnou studánku, a odplouli se zvířaty zase domů, kamž se šťastně dostali. Já jsem tam s nimi také jel; ale nazpátek jsem si nechtěl až do Portugalu zajíždět a proto jsem se raději pustil rovnější cestou sem k nám do okolí Kamenického.

8. Honza, švec a kupcova dcera.

Byl jedenkrátě bohatý kupec, a ten měl tuze krásnou dceru. Všeljací mládenci ucházeli se o její ruku; avšak z každého dělala si jen blázna. Jednoho času ucházeli se o ni tři mládenci najednou; ale nikdy se nesešli, ona vždycky určila každému jinou hodinu, kteroužby přijít měl, a nesměl se ani spíš ani později dostavit. Z těch tří nápadníků byl jeden advokátem, druhý obchodníkem, a třetí řemeslníkem. Všickni tři byli dobří kamarádi, ale o Pepince, dceři kupcově se jeden druhému nezjevil. Jedenkrátě kupcova panna Pepinka advokátovi nařídila, v kterou hodinu by zase přijít směl. On se skutečně dostavil, a cestou si umínil, že tentokrátě musí jistotu zvědět, vezme-li si ho nebo nevezme. Přišel, políbil jí ruku a dělal s ní jako s malovaným vejcem; konečně ale řekl: „Já jsem si nyní pevně umínil do stavu manželského vstoupiti nejspíše; mohl bych se tedy těšiti, že mně dnes určitě řeknete, na čem stojím, abych se mohl

na to docela spolehnout, a třeba hned přípravy na svadbu dělat? Řekněte: „Ano!“

Pepinka se usmála a řekla: „Inu, arcit že! Ale slyšte! Byla u mne včera stará žebračka M u d r a č k a a pravila: Panno Pepinko, nevdávejte se dřív, pokud nevykonáte perný kus práce, abyste se vdala šťastně. Před j e d e n á c t o u hodinou v noci jděte v bílých šatech s dlouhým řetězem a zvonkem na krku na hřbitov, a postavte se tam do zadního rohu. Jak uhodí j e d e n á c t á, už tam musíte stát, a d o j e d n é hodiny setrvat. Pak odejdete. zazvoníte zvonkem a zašramotíte řetězem. Vykonáte li to, budete šťastna!“ Já jsem plakala a řekla: „To já nedovedu!“ — M u d r a č k a pravila: „Vykoná-li to za vás ž e n i c h, bude to, jakobyste to sama vykonala.“ — A d v o k á t hned radostně zvolal: „Nežádáte-li nic těžšího, to já milerád vykonám slíbíte-li mi ruku svou.“ — P e p i n k a mu ji slíbila, a a d v o k á t vesele odešel.

Po nějaké chvíli přišel, jak mu hodina určena byla, druhý nápadník, obchodník. Mluvil skoro tak jako a d v o k á t a Pepinka mu podobně jako a d v o k á t o v i vypravovala, s tou toliko změnou, že se má na hřbitov o půl hodiny později, o půl dvanácte hodině dostavit a do předního rohu postavit. I obchodník radostně přislíbil, že to všecko vykoná, a že by místo do jedné hodiny třeba až do rána pro ni na hřbitově setrval, jen když si ho za manžela vezme. Odešel.

Konečně přišel t ř e t í ženich, řemeslník. Ten by už také býval rád, aby se mohl brzy oženit; neboť měl mnoho tovaryšů, byl b o h a t ý m k o-

v á ř e m, a ti byli všickni ke stravě; proto tuze potřeboval nějakou h o s p o d y n i. Lichotil se k P e p i n c e jak jen mohl, přinesl jí všelijaké drahé dary a řekl: „No jak pak, Pepinko, bude ta svadba?“ — „Inu,“ řekla ona, „co by na mně bylo, já bych třeba dnes již na to svolila; ale... ale... K o v á ř se ptal, co by v tom vězelo? Tu mu Pepinka vypravovala jako předešlým dvěma; jenom že zase půl hodiny přidala a řekla: Ve dvanáct hodin, nic spíš a nic později, musíte na hřbitově být a do prostředka hřbitova se postavit. Jak jedna hodina uhodí, hned odejdete.“ K o v á ř byl pln radosti, že P e p i n k a již jest jeho, odešel a slíbil, že to věrně vykoná.

Takové blázný si kupcova dcera ze svých nápadníků dělala. Všickni tři měli se v b í l é m r o u š e s ř e t ě z e m a z v o n e č k e m jedné noci na hřbitov dostaviti. Advokát o jedenácté hodině v zadním rohu hřbitova, obchodník v předním rohu o půl dvanácté hodině, a kovář o dvanácté hodině na prostředku hřbitova; a všickni tři měli stejně, jak uhodí jedna hodina odejít. Sluší ještě podotknouti, že h ř b i t o v t e n byl na prostředku zvýšený, tak že z jednoho konce na druhý nebylo viděti. Z obou pak bylo dobře vidět na prostředek. Jak jedenáctá noční hodina uhodila, stál již a d v o k á t v bílém dlouhém rouše s řetězem a zvonce m na svém určitém místě. Stál již celou hodinu, řetěz v pravé a zvonec v levé ruce. Když odbylo půl dvanácté, stál druhý, totiž o b c h o d n í k celý bílý, řetěz v pravé a zvonec v levé ruce, na svém místě a nevěděl ničehož o a d v o k á t o v i, ani a d v o k á t o něm. Ještě neodbila d v a n á c t á, již stál třetí, totiž k o v á ř

před hřbitovem, položil řetěz a zvonec zlehka na zem; neboť se řetězem nesměl spíše zarachotit, ani se zvonkem spíše cinknout, leda až při odchodu. Oblekl bílé roucho, vzal zlehka řetěz do pravé a zvonec do levé ruky a čekal až bude dvanáctá bít; chtěl věrně všecko vyplnit, o nic spíš a o nic později. Jak první čtvrt hodiny dvanácté z věže uhořdila, šel smělým krokem na hřbitov a zrovna do prostředku. Jakmile jej obchodník a advokát spatřili, myslili oba dva, že jest to zlý duch, který jde pro ně, že místo modlitby nařízené rozmýšleli o Pepince. Obchodník, který byl blíž brány, než advokát, vzal nohy na ramena, řetěz šramotil a zvonec zvonil, a branou ten tam. Za ním v patách pln úzkosti se zvoncem a řetězem advokát a kovář, když s obou stran umrlce z hrobu povstalé s řetězi a zvonci ze hřbitova pádit viděl, strachem mřel a utíkal za nimi. Obchodník, když za sebou zlého ducha pořád běžet viděl a hrčení jeho řetězů a zvonění jeho zvonce pořád slyšel, uprašoval, co jen mohl. Advokát si též popítil, proto že za ním hrčel řetěz a blinkal zvonec kovářův, který v ouzkosti své ani nevěděl, kam běží a protož tudy uhněl, kudy mu mrtví z hrobu povstali cestu ukazovali. Konečně nemohl obchodník už dále běžet, a celý udýchaný se svalil. Advokát v prudkém běhu brkl o něho a svalil se na něj. Kovář, který v tom samém okamžení doběhl, brkl o oba a svalil se na ně. Obchodník vykřikl: „Chlapi, vždyť mne utlačíte!“ — Advokát: „Jsi ty to Francku?“ — Obchodník k advokátovi: „I bodejž tě! Kde jsi se tu vzal?“ — Teď teprv poznal kovář

podle hlasu své kamarády: obchodníka a advokáta a zvolal: „Kamarádi, já jsem zde také.“ Obchodník a advokát dali se do smíchu a jako jedněmi ústy zvolali: „Tak jsme tedy všickni tři pohromadě!“ Na to řekl obchodník: „Který pak z vás přišel o dvanácté hodině?“ — „Já,“ řekl kovář; ta zpropadená čubka!“ — „A která?“ ptal se advokát. „Ta mrcha kupcovská mne na hřbitov poslala!“ Advokát: „A mne také!“ — Obchodník: „Mne podobné!“ Všickni tři na kupcovou hubovali, až se jim od huby prášilo. Konečně řekl advokát: „No, té mrše se pomstíme, že bude na to pamatovat. Půjďte se mnou ke mně, a budeme se radit, jak bychom tu zpropadenou mrchu napálili.“ Šli do bytu advokátova; tam se od nikoho nepozorováni raditi mohli. Všecko vymýšleli a opět zavrhli. Konečně napadlo cosi advokátovi a on řekl: „Bratři, teď mně něco napadá. Znáte toho svobodného Honzu ševce, z kterého si každý hlupák dělá smíchy? Oba odpověděli: „Jak pak bychom neznali toho ušušného Honzu ševce? Vždyť ho zná skoro každý v městě.“ Advokát: „Toho si budeme brávat sem, dáme mu hodně jíst a pít, a já ho budu vyučovat. Od pána knížete zaopatřím všecky potřebné k tomu věci; udělá mně to zajisté, neb mně tuze přeje; totiž: šatstvo, kočár a koně; všecko, čeho zapotřebí k tomu bude mít a uděláme z Honzy ševce královského prince. Oblečeme ho do stkvostného šatstva knížecího, omalujeme mu tváře a v šesti-párovém knížecím kočáru ho přivezeme jako ženicha k Pepce kupcově; ona bude po královském princí celá zděšena.“ Kovář namítnul: „To by bylo

sice všecko dobře; ale ten chlap mimo své řemeslo a několik svých kousků neumí o ničem řádně promluvit; jak pak si ji bude namlouvat?“ Advokát odpověděl: „O to o všecko nemějte starost; já budu jeho tlumačem; budeme jej vydávat za prince z cizí země, a on nebude potřebovat ničeho dělat, jenom trochu se poklonit a nějaké cizí slovo, kterému jej naučím, zabručet. My pak všickni tři budeme jeho služebníky; já tlumačem, ty kováři umíš dobře s koňmi, kočím, a ty obchodník služebníkem stojícím v zadu na kočáře. Nechte se mne o všecko starat a zítra odpoledne sem přijďte a já budu mít Honzu ševce již v práci. Teď pak již se skoro rozednívá; proto jděte domů a po takovém hezkém žertu se vospěte; mne samého již spaní trochu zmáhá.“ Odešli a advokát si ulehl.

Když se po tuhém spaní probudil, poslal si pro Honzu ševce, který se ochotně dostavil. O celém tom nočním žertu se mu sice nic nezmiňoval, ale rozložil mu, co a jak bude mět dělat; a když mu konečně řekl, že do té doby zůstane pořád u něho, že bude dobře jíst a pít a že nebude nic dělati; že pak jako kupcův zeť napořád dobře zaopatřen bude: byl Honza ševc chlapík na nohou a ke všemu svolil radostně, neboť neměl co ztratiti. ale mohl mnoho vyzískati. Sotva že advokát Honzu obeznámil s uastávajícím povoláním jeho a s královským důstojenstvím, kteréž čeká, přišel obchodník s kovářem. Vzali všichni tři Honzu do učení, a Honza nebyl skutečně tak hloupý, jak se mnohým lidem zdálo; všecko dobře

chápal, a všelijaká cizí slova, která mu a d v o k á t řekl, si pamatoval, ba i sám ze své vlastní hlavy všelicos mluvil jazykem cizím, tak že učitelové jeho smíchem až pukali. To vyučování, při kterém Honza dobře jedl a řádně pil, trvalo několik dnů. Mezi tím odjel a d v o k á t k panu knížeti, velkému příznivci svému, který byl veselý pán, a vypravoval mu všecko co se stalo a co chce, aby se teprv stalo. • Kníže pán se tak rozmrzel na kupcovu dceru, že a d v o k á t a v jeho předsevzetí ještě posilnil, a jemu přislíbil, že všecko ku provedení toho kousku potřebné zaopatří a zapůjčí; aby tedy všickni tři s Honzou na jeho zámek přijeli, a odtud s královským princem pro nevěstu jeli. Tak se také stalo.

Když již Honza dobře byl vycvičen, musil v noci všecko své ševcovské náradí, stoliček, třínožku, všelijaké staré škrapály, a cokoliv k ševcovině patří, k advokátovi donést. To všecko naložilo se na vůz; advokát, obchodník, kovář a Honza si sedli a v noci na zámek odjeli, aniž kdo o tom v celém městě zvěděl. Když ke knížeti pánu dojeli, již tam bylo všecko v pořádku. Právě se, bylo to letního času, rozednívalo, když tam dojeli, a kníže pán už je čekal; neboť mu psali, v kterou hodinu se dostaví. Teď nastala práce. Služebníci knížecí umyli napřed Honzovi obličej a ruce; oholen už byl; obarvili mu tváře vonnými mastmi, namazali mu vlasy a nupdrovali. Pak od košile až ke klobouku do knížecích šatů oblékli jej. Zavěsili mu všelijaké zlaté řetězy na vestu; do jedné kapsy zlaté hodinky, a do druhé na zlatém řetízku sklíčko na oči; nastrkali mu na

každý prst několik prstenů, a připnuli mu na kabát všelijaké královské rády, knížeti pánu patřící. Teď si Honza vyšlapoval skutečně jako král sám; a ani vlastní jeho bratr by ho byl nepoznal. Mezi tím, co služebníci Honzu oblékali, připravovali se i advokát, obchodník a kovář. Advokát se podobně oblékl do stkvostného, ale ne tak krásného šatstva jako Honza; bylť toliko královského prince tlumačem. Obchodník se oblékl jako lokaj; střevíce a punčochy, premovanou kazajku, a na klobouku širokou pozlacenou portu. Kovář pak podobně jako kočí. Všickni tři dali si na hlavy vlásenky a obličej tak obarvili, že k poznání nebyli, K níže pán ještě sám dvěma služebníkům kázal, aby se do parády oblékli a jeden na kozlík vedle kočího se posadil, a druhý vedle lokaje do zadu postavil. Ševcovské šatstvo a nářadí Honzovo s třínožkou, stoličkem a starými škrampály zavřelo se do truhly železem dobře okuté, a ten se na vůz naložil. Když již všecko připraveno bylo, zavolał kníže svou paní, a jakoby ona byla dcera kupcova, musel Honza dělat zkoušku, která si bude kupcovu dceru namlouvat. Advokát dělal tlumače a oba se drželi výborně, tak že kníže a kněžna smíchem div nepukali. Na to se dobře posnídalo a Honza po pravici, advokát jako tlumač po levici usedli do krásného, knížecího, šesti vraníky taženého kočáru. Kovář s knížecím kočím sedli z předu, a obchodník, jakožto lokaj stoupl si vedle lokaje knížecího do zadu. Vůz od zámku zarachotil a uháněl k městu. Kníže pán a kněžna paní dívali se z otevřeného okna zámeckého

dlouho za kočárem, a pořád smáli se, až vůz z očí jim zmizel; pak od okna odstoupili.

Kdokoli na cestě vůz tak stkvostný a tolik služebníků uviděl, nemyslí jinak, než že ti páni v něm sedící jsou nějakí králové. Když se k městu přibližovali, zůstávali lidé stát a jeden druhého se ptal: „Kdo to? Kdo to jede? To musí býti nějaký král!“

Bylo právě po poledni, když do města přijeli. Koně byli uhnáni, proto jeli pomalu, aby lidé tím lépe na ně se mohli dívatí a k oknům nebo i ven vybíhati. Tu hned na kraji města ptali se, kde ten a ten kupec zůstává, že královský princ z Portugalu se dověděl o jeho dceři, která prý má býti tuze krásná, a že jede, aby si ji namluvil. Jako střelná rána rozneslo se po městě, že královský princ z Portugalu si jede pro Pepinku kupcovu. Že se to kupec hned dozvěděl, není divu. Chvilkami kočár zůstával stát, aby se princ Portugalský, který se na vše strany lidem klaněl, od lidu v davech shromážděného dal ohlédnouti. Tu pak, kdo jakou pušku měl nabitou, vytáhl z ní broky a vystřelil oknem, až pak za náhon chvíli začalo se z moždířů střílet a hudba hrát. Pepinka kupcova, která také již věděla, oč tu jde, měla sotva kdy, aby si nejkrásnější šaty oblékla, zlaté prsteny na prsty nastrčila, zlatý řetěz na krk povésila, a vlasy trochu do pořádku uvedla. Mezi tím již přijel zlatem a stříbrem se lesknoucí vůz, obklopený nescíslným množstvím lidstva na náměstí, kde dům kupcův stál. Lidé tam okazovali prstem, královský princ však a ten pán vedle něho jakož i dva kočí a ti dva lokaji vzadu

dívali se upřenýma očima na dům ten a lidé šuška-li si: „Podívejme se, jaké štěstí ta hrdá Pepka kupcova udělá; až z Portugalu jede si pro ni královský princ!“

Zatím dojel kočár až k domu kupcovu, kde hromada lidstva se již nashromáždila. Kupec s kupcovou čekali již před domem; kupec z daleka šoupal již poklony a čepičkou v povětrí pohazoval. Matka i dcera hluboce se klonily a dcera pořád ještě na sobě všelicos upravovala. Juž skočili lokaji v zadu a tlumač s kočáru dolů, a ptali se kupce: „Jste-li snad vy kupec pán Vavroušek?“ — „Ano, ten jsem já,“ odpověděl kupec, a kupcová hned podotkla, ukazujíc na svou dceru: „A tato jest naše dcera, slečna Pepinka!“ Mrkli na kupce, kupcovou a dceru, aby přikročili ke kočáru královskému, odkud se princ na Pepinku usmíval; a to když se stalo, mluvil tlumač: „Můj nejmilostivější pán, královský princ z Portugalu, dozvěděl se, pane, o Vaší dceři, a chce si ji namluvit; proto schválně jedeme dalekou cestu až sem. Já jsem jeho tlumač, proto že nerozumí české řeči, která se zde mluví. Povězte jak vy tak i vaše dcera, jste-li s tím dorozumění? Ne-li, Milost královská by ani s vozu nesestoupil, ale hned zpátky odjel. Řekněte, abych mu to na jeho jazyk přetlumočil.“ Tu dělali rodiče Pepinčiny i ona hluboké poklony a pravili: „Takové vysoké milosti nejsme ani hodni; a jestli královská Milost tak ráčí, kterak bychom mohli býti proti tomu?“ Na to se tlumač, stoje u kočáru pokorně obrátil k Výsosti královské, a přetlumočil to, co mu bylo praveno. Princ lahodně

se usmál a několik nesrozumitelných slov na tlumače z a r e b e n t i l. T l u m a č se obrátil rodině kupcově a řekl srozumitelnými slovy, že je okolostojící dobře slyšeti mohli: „Jasnost a Milost královská je s tou odpovědí docela srozuměn a spokojen, jak na jeho tváři poznati můžete; ale nařídil mně, že musí ještě dnes svadba odbyta býti, proto že již zítra ráno odjet musí; neboť mu bude otec jeho, starý král, odevzdávat vládu nad celým královstvím. Tolik vám mám říci; a pakli byste to tak nechtěli, musil by ihned obrátit.“ K u p c o v i c se nad tím sice pozdrželi a k u p e c řekl: „Jak pak s prohláškami?“ — A kupcová sepjala ruce a rekla: „Jak pak s hostinou? Vždyť nemáme nic připraveno?“ A P e p i n k a také podotkla: „Ani žádných svadebních šatů nemám!“ — T l u m a č opět cizím jazykem královskému princovi oznamoval, co bylo praveno, a p r i n c několika slovy nesrozumitelnými mu odpověděl, načež t i u m a č řekl: „Královská Milost vám dá říci, abyste se o nic takového nestarali. S v a d b a že bude v královském městě L i s a b o n u, jakož předepsáno jest zákonem Portugalským korunnému princí.

Všickni sloužící i tlumač pomáhali princovi s kočáru, a šlo se do h o r n í c h pokojů kupcových. L o k a j o v é nesli za princem těžkou truhlu, v kteréž, jak t l u m a č pravil, samé zlato, jak na penězích tak i všelijaké drahé věci se nachází. To bylo nákého shonu! Kuchařky se sháněly po celém městě, aby na kvap aspoň leccjaký oběd se připravil. K u p e c nevěděl, kam hlavu strčit. I kupcová a panna Pepinka měla co dělat jen sama se sebou,

ačkoli nevěstě hromadu panen pomáhalo. Princ byl pořád okolo své nevěsty a divně a jinak jí lahodil, že se div nerozplynula radostí; a ačkoli si v řeči nerozuměl a tlumač mnoho měl tlumočit, byli by si třeba i bez něho dobře porozuměli. Lokajové královští byli jí na pokynutí poslušni. Byla to rajská rozkoš v její srdci.

Stkvostná hostina dle možnosti byla připravena. Královskému princovi dobře chutnalo, a proto se notně najedl on i tlumač, kterého skoro již huba bolela, protože princ o všecko pryč rebentil v cizí řeči, které ani sám tlumač nerozuměl. Že si i lokajové a kočí dobrý den udělali, samo sebou se rozumí. — Když se již hodně dlouho do noci hodovalo, dal královský princ tlumačem oznámit, že si přeje, aby se šlo brzo spat, proto že se musí ráno odjet. Nevěstě oznámil, že není zapotřebí, aby jaké věci s sebou brala, leda jen to, co na sebe potřebuje; všecko že má připraveno u dvora královského, aby tedy všechny své věci doma nechala, leda že by jí něco tuze milého bylo.“

Pepinka byla arcif velice spokojena, jen to prý jí mrzí, že nezná řeči svého ženicha. Tlumač tuto její žalost sdělil s princem, který ve své řeči cizí odpověděl tlumačovi: „Mé řeči brzo porozumí. Vy sám, tlumači, budete jí učit.“ Když sobě královská Milost přála již spát, rozešla se celá společnost, každý do svého pokoje na odpočinutí. Tlumač prince doprovodil a lokajové nesli za ním do pokoje truhlu zlatem naplněnou. Královský princ si sedl a lokajové ho svlékli. Co měl na sobě od zlata a diamantových kamenů, vzal tlumač do zvláštní

škatulky k sobě pod ochranu. Na to si princ ulehl. Lokajové šatstvo jeho hned vzali, aby je časně ráno vyklepali a vyčistili, a až se mu dá znamení nahoru, ho přinesli.“ Tlumač ještě šel k nevěstě u rodičů v pokoji, a pravil jí: „Račtež odpustit, milostivá královno, že jsme několik dvorních dám nevzali na obsluhu vaší královské Milosti s sebou. Jeli jsme na nejisto, a proto jsme toho opomenuli. Doma však, v sídle královském bude to docela jinak!“ — Královna Pepinka se při slovech tak lahodných div nerozplynula radostí, a rozmyšlela o tom, jakou bude dělat paní.

Tlumač mladé královně a rodičům přál dobrou noc a odešel. Lokajové a kočí mluvili také v řeči krále a jen tlumač mluvil obě řeči, jak řeč krále tak i řeč královny nastávající, kteráž nemohla dlouho usnout a rozmlouvala se šťastnými rodiči svými, až se dostavilo spaní.

Když již v domě všecko tvrdo spalo, převlekli se tlumač a lokajové: advokát, obchodník a kovář do svých obyčejných šatů, které v truhlíku v kočáře s sebou přivezli: uložili všecko pořádně do kočáru, co ze zámku vypůjčeno bylo, odevzdali to knížecím sluhům pod ochranu. Vyvedli tři páry koňů jednoho po druhém zadními vraty ze dvora ven, a vytáhli kočár. Konali to všecko v takové tichosti, že toho v celém domě nikdo nezaslechl. Koně do kočáru zapřáhli, knížecí kočí sedl na kozlík, lokaj do kočáru, a pozlehounku vyjeli z města, tak že žádný o ničem nevěděl, ani mytný, proto že právě tu noc zavomněl mytů stáhnout. Advokát dal knížeti vzkázat, že co nejspíše se svými kamarády k němu přijede se po-

děkovat, že prý by hned s sebou jeli, ale že nemo-
hou proto, aby se neprozradili, kdyby doma nebyli,
zítra, až hluk o dnešním žertu povstane. Sloužícím
dali všickni tři dobré zpropitné, a uložili přísnou
mlčenlivost. I v celém knížecím zámku mimo
knížete, kněžnu a ty dva lokaje nikdo nevěděl
o tom, co se stalo. Knížecí lokajové tedy nepozoro-
vané odjeli, a tři kamarádi: advokát, obchodník a
kovář ještě se o všeličem pro budoucnost poradili
a vesele se rozešli, každý do příbytku svého.

Nechme je spát a podívejme se na královský
párek. Jakmile kohout poprvé zakokrhál, vstal milo-
stivý král, rozžehnul světlo, vzal klíček, který měl
pod hlavou uschovaný, otevřel jím truhlu, vyndal
své ševcovské šaty se zástěrou, a oblékal se. Také
mladá nastávající královna a rodiče procitli, a vyšli
se po domě podívat. Všude ticho a prázdno. Tlumač
tentam, lokajové, kočí, kočár titam. Šli nahoru k pokoji
princovu, dívali se klíční děrkou a zůstali jako zkameněli
stát. Prince tam nebylo; byl tam švec. Viděli jeho
nikoli královský, nýbrž ševcovský oděv, o čemž jím zá-
stěra dosti svědčila. Nevěděli, jestli se jim to jenom
zdá, nebo je-li to skutečná pravda. Dech svůj tajili,
horké krůpěje potu jim vyskakovaly na čele. I pozoro-
vali tichmo, co se bude dále dít. Pán král vytáhl
svou řádnou tabákovku, kterou mu advokát tabákem
nacpal; několikrát si notně šňupl, proto že celý mi-
nulý den šňupnouti si nesměl; a pak začal své divy
provozovat. Vytáhl třínožku, kladivem nožky do ní
přitloukal, a postavil. Vytáhl ševcovský stoleček,
urovnal a podobně přihotovil k práci. Na to všeli-
jaké vyndal ševcovské náradí a kladl je na stoleček.

Pak po celé sednici začal o všecko pryč rozhazovat kopyta a staré škrampály, takže se to po celém domě rozléhalo. Ubohá královna schla úzkostí a nevěděla co počít. Konečně Portugalský princ započal svou ševcovinu provozovat. Vida, že nemá dratve, zvolal: „Ženo, kde jsi? Pojď příst konopě, nemám dratve!“ Pepina za dveřmi úzkostí div neumírala; hlava jí šla kolem a nevěděla, bdí-li či sní. „Safra, ženo, pojď příst na dratev konopí!“ — Ona zas nic. „Nežertuj se mnou; vezmu-li ten potěh, notné tě proženu!“ Vzal potěh a běžel pro ni. Rodiče zatím poodešli a Pepinka plná úzkosti vykřikla: „Ale, milostivý králi! Co pak to znamená!“ — „Však já ti dám králi! Já nejsem žádný král, já jsem Honza švec, jak mně lidé říkají. Dommělá královna zvolala: „On to skutečné jest!“ Honzu dobře znala a teď teprv jak sluší a patří ho poznala. Jako srnka splašená běžela dolů k rodičům a křičela: „Otče, matko, to není královský princ, z Portugalu, ale zdejší Honza švec.“ Rodiče polekaní a všickni se šli dívat na Honzu. Kde kdo v domě byl, ano i v sousedních domech uslyšeli rámus v domě kupcově, a proto, že nevěděli, co se tam stalo, běželi na pomoc, majíce za to, že snad nějaké neštěstí se stalo. Netrvalo to dlouho, a dům kupcův byl lidmi obsypán. Když pak se dozvěděli, že z královského prince v noci najedenkrát uděla! se Honza švec, tu bylo smíchu, div se neváleli; a jako střelná rána rozneslo se to po městě spíš než se rozednilo. Bylo málo lidí, kteřížby toho nadutému kupcovi, pomluvačné kupcové a nanejvýš zpanštilé a nafouknuté Pepce byli srdečně nepřáli; skoro

každý měl z toho potěšení, jen že nikdo nevěděl, kdo ten žertík provedl. Hádalo se všelijak, a kupec kutil až hrůza. Dorážel na Honzu ševce, aby vyzradil ty darebáky, kteří ho za takového blázna měli, že je přivede až na šibenici, a on, Honza, aby se hned z domu klidil. Honza sebral své nářadí do truhly, a stěhoval se pěšky domů za všeobecného smíchu. Kupec pátral, kdo by byl toho původcem? Až pak Pepince napadl advokát, obchodník a kovář. Řekla to tedy rodičům, a pravila: „Žádný jiný toho původcem nebyl než jeden z těch tří, anebo všickni tři dohromady.“ O tom však se nezmínila, jaké blázný ona si z nich učinila. Kupec hned šel k soudu žalovat. Páni soudcové musili se hodně do rtů kousat, aby se nesmáli. Když se ho ptali, koho vlastně žaluje, nevěděl, ale pravil, koho má v podezření a prosil, aby to slavný soud vyšetřil. Určili mu den a nařídili, aby to podal písemně.

Mezi tím se obchodník a kovář dozvěděli, že kupec žaloval; proto šli k advokátovi a pravili mu: „Milý brachu, je zle; kupec nás žaloval; budeme mít, tuším, ňakou oblízanou!“ Advokát je potěšil a řekl: „O to se nestarejte: na to jsem já.“ Spíše se ale nikomu o ničem nezmiňujte. Až budeme na úřad povoláni, pak se vším věrně ven.“ Tak se brzo stalo. Všickni tři se musili k soudu dostavit. Tam u přítomnosti kupce a mnohých pánů vypravovali všecko od začátku až do konce, kterak je kupcova dcera za blázný po hřbitově chodit nechala. Soudce poslal hned pro Pepinku, která u přítomnosti všech vyznala k nemalé své hanbě,

že skutečně pravda jest, z čeho ji a d v o k á t, o b c h o d n í k a k o v á ř vinili. Na to vydal s o u d c e rozsudek: „Co nechceš, aby tobě lidé činili, nečiň i ty jim. Kdyby dcera kupcova své ženichy za nos byla nevodila a blázny z nich nedělala, oni by jí H o n z u byli nenamlouvali. Stejně stejným odplatilo se.“

Soud byl skončen, a všickni rozešli se domů. K u p e c pozbyl svou hrdost, k u p c o v a přestala každého pomlouvat, a P e p i n k a nikdy více neměla žádného za blázna.

H o n z a š v e c jmenoval se od toho dne „H o n z a, k r á l P o r t u g a l s k ý,“ a měl množství zákazníků.

9. O velikém hříšniku opilci.

Jeden soused byl ochlasta. Málo kdy cho-
díval do kostela, a kdykoliv tam šel, býval obyčejně
napilý, protože, jak rok dlouhý, skoro nikdy nevy-
střízlivěl. Bylo by arcif lépe bývalo, kdyby do ko-
stela byl nechodil; neboť tam jeho práce obyčejně
bývala ta, že si hlavu položil na stolicí a chrupal.
Byl z toho množstvíkráté kárán, ale nic naplat. Noc
trávil pravidelně v hospodě nebo v palírně, a proto
se musil v kostele prospat. Vypravovali se o něm
všelijaké kousky, kterých se dopustil; nejvíce se mu
ale za zlé pokládalo to, že v tom Božím chrámu
Páně dělal výtržnost, dával pohoršení a zlý příklad.
Tak na příklad vykřikl jedenkráté ze spaní v kostele:
„Zažeňte odtud to zpropadené hříbě a zavřete ho

do stáje; pořád mne tím svým zvonkem budí.“ Šel totiž právě okolo stolice, v kteréž spal, kostelník s pytlíčkem a naschvál mu hodně u hlavy zazvonil. Vedle stojící ho štouchali a pravili: „Ale pamatuj se;“ vždyť nejsi doma ale v kostele!“ — „E co“, odpověděl, vždyť vím, že ležím doma za pecí a ti šlakovití kluci pořád pouštějí do sednice to hříbě, kterému jsem onehdy na trhu koupil zvonec a na krk zavěsil. Škoda těch peněz, má-li mne jím pořád budít.“ Jindy při kazání, když kazatel hodně vykřikl, trhl sebou a zamumlal; „Toto je ale, ani si člověk trochu sdřímnout nemůže.“ Podobných kousků natropil více. O tom se dozvěděl velebný pán i pan baron, který v tom samém místě měl svůj krásný zámek. Horšili se oba nad takovým necudou, který ani v Božím kostele lidem pokoje nedá, z modlitby je vytrhuje. Rozmlouvali spolu, jak by ho mohli na lepší cestu přivést a pán baron měl skutečně šťastný nápad.

Když soused ten jedenkrátě časné z rána notně dochmelen před svým stavením ležel, nechal jej baron od svých služebníků na nosidlech donésti do zámku, do sednice tuze krásné. Sednice ta byla od země až ke stropu plná obrazu, a všecko se v ní jen lesklo. Soused velice opilý ničehož nespozoroval, co se mezi tím s ním stalo; ani když ho služebníci svlékali a do bílého, krásného oděvu oblékali. Když se notně prospal, probudil a k smyslům přišel, díval se v krásné sednici okolo sebe a nevěděl, kde je. „Pro pána krále,“ řekl konečně, „já jsem v nebi! Ale jak pak jsem do nebe přišel? To snad se musil Pán Bůh se mnou zmylit! Jak pak

mohl Bůh do nebe vzít takového ochlastu jako já jsem, který kleje, nadává, ženu a děti bez potřeby tříská v panském a obecném lese dříví krade, obilí kropí a šidí, v kostele hnije a lidi tam pokouší? Tomu já nerozumím. Vždyť pak jsem jak živ nic dobrého na světě neudělal, a pořád jen hřešil a svou duši každého dne čertovi zapisoval; a přece jsem ve škole slyšel, že Pán Bůh jest spravedlivý, že dobré odměňuje a zlé trestce! P a n á ě k pořád káže, že dobří přijdou do nebe, zlí pak do pekla! Co je to tedy? Já jsem zlý, a přišel jsem do nebe! Tedy musejí bezpochyby ti dobří do pekla! Já si to nemůžu jinak vyložit, než tak, že Pán Bůh se musil se mnou nějak zmýlit. Snad mne má za člověka dobrého, kdežto já jsem selma, jak se říká od šibenice odtrhnutá. Inu, je-li to vůle Pána Boha, já proti tomu nic nemám. A to je všecko možná, neboť jsem také slyšel, že je Pán Bůh milosrdný. Ale ne; to také nemůže být; to by byl krásný Pán Bůh, kdyby měl býti takovému hanebnému chlapovi jako já jsem, milosrdným.“

„Tak a jinač napínal sou sed kotrbu svou, a říkalo se o něm, že je s ním radost mluvit, kdykoli jest jen trochu trknutý; jak pak teprv kdyby byl býval střízlivý, tu s ním rokovati byla by teprv radost; a takovým byl skutečně v nebi. Když tak a podobně rozmýšlel, řekl konečné: „Nechť jest to tedy jakékoli; já jsem jedenkrát v nebi a je to zajisté krása to nebe, jen kdyby tady ještě bylo co jíst a pít.“ Zatím byli už tři lokajové nařízením baronovým jako anjelé přistrojeni, měli bílé hebounké

šaty, a po obou stranách připnutá křídla. Naslou-
chali s baronem ve vedlejší pokoji za skelnými,
bílým závojem zakrytými dveřmi souseda samého
se sebou rozmlouvajícího. Jak se souseď o jídle a
pítí zmínil, otevřely se dvěře a anjel se vznášel do
nebe sedlákova; lítal jako v povětří a řekl:
„Co poroučí pán?“ — Souseď padl před anjelem
na kolena, obdivoval se jeho kráse, zvolal: „I Bohu
díky! Já jsem skutečně v nebi! Nejste vy archanjel
Gabriel?“ — Ano, to jsem já; avšak co poroučíte?“
— Souseď řekl zajíkávě se sepjatýma rukama
a kleče: „Nejmilostivější archanjele Gabriele! Mně
se chce jíst a pít.“ Lokaj anjel pravil: „Hned se
stane, jak si žádáš; neboť máme v nebi všeho
dost. Jíst ti přinese tvůj anjel strážce, a pít anjel
Rafael.“ — V tom se otevřely z nenadání dvěře, a
dva anjelé se vznášeli v nebi; jeden nesl pokrm,
a druhý nápoj. Souseď byl skoro bez sebe nad
leskem a krásou těch tří anjelů, a zvolal v udivení
velikém a pln radosti: „Toto je ňaká krása v tom
nebi!“ Anjelé se pořád okolo něho vznášeli a po-
dávali mu pokrmy a nápoje, čehož obého se
souseď bez dlouhého nucení chápal: a když ochut-
nal, zvolal radostně: „A jaká dobrá jídla a jaké
dobré nápoje jsou v tom nebi! Jsem rád, že ty
radosti v nebi, jak náš panáček říkával, nemají
žádného konce, a že až na věky věků trvati
budou.“

Když se souseď notně najedl a napil, řekli mu
anjelové, aby se teď v nebi radoval; a až bude
míti žízeň, že mu zase něco přinesou. Odlítli všickni
tři do vedlejšího pokoje a dvěře za sebou zamkli.

Baron a lokajové se těšili, že to tak dobře vypadlo. Nechali souseda v nebi, a sami v tichosti z vedlejšího pokoje odešli. Baron pak řekl služebníkům svým: „Já jsem měl napřed úmysl, že ho necháme aspoň do zítřka okoušeti radosti nebeské; kdož ale bude toho chlapa za nic a pro nic krmit? Uvrh neme ho radši ještě dnes místo zítřka do temností pekelných, kde bude pláč a skřípění zubů. Jeden z Vás, nebo chcete-li, všickni tři, jemu tuto líhovinu pro spaní do žídlíku vína smíchejte a za hodinu doneste. Pak s ním konejte jak máte nařízeno. Proč teprv odkládat na zítřek, co již dnes provéstí můžeme!“ Odešel.

Soused si v nebi liboval, procházel se s místa na místo, prohlížel obrazy a u každého s otevřenou hubou zůstal hodnou chvíli stát. Velice si v tom nebi liboval a několikráte si sám pravil: „Jestli pak ale má žena, mé děti, ten a ten, ta a ta, za mnou sem přijde? Bezpochyby dostane každý sám pro sebe takovou sednici, proto že zde mimo sebe samého nikoho nevidím. Že bych toliko jen já sám byl v nebi, a všickni ti, kteří přede mnou od Adama a Evy umřeli, že by byli v pekle, to nevěřím; protož to jinak nemůže býti, než že má každý sám pro sebe takový pokojík!“ Soused žvástal ještě všelico, až pak si vzpomněl, že má žízeň a řekl: „Ó kýž by teď byl žídlíček náké dobré! Anjel povídal, že až budu mít žízeň, že přinese. Kdož ví, bude-li stát v slovu?“ — Sotva domluvil, otevřely se dvěře a anjelové lítali okolo něho. Jeden z nich podával mu na talíři cukrovinky, druhý držel krásný talíř a na něm kvítkovanou prázdňou sklenici, jakou

s o u s e d ještě nikdy neviděl; a třetí z plné láhve naléval do ní víno. **Soused** div se radostí nerozplynul a volal: Toto je ale obsluha! Tak mne ještě nikdy ani žena ani děti neobsluhovaly.“ Okusil, pravil: „Toto je dobrota! Dobře říkával náš panáček, že v nebi jsou radosti, kterých ani oko nevidělo, ani ucho neslyšelo a srdce nepocítilo! Já to teď ale cítím a jazyk můj to ochutnává! Ó kým by má žena, děti a moji kamarádi z mokré čtvrti jen dost málo těch rozkoší nebeských okusili!“

Za takového rozmlouvání vyprázdnil **soused** láhev. Do vína přimícháno bylo hodně nápoje pro spaní. Sotva že poslední doušek polknul, pravil k anjelům: „Páni anjelové, chce se mně spát.“ Anjelové jej hned svlékali a do postele položili; při tom napolo již chrupaje, ještě vykřikl: „Ta česť se mně na světě také ještě nestala, aby mne žena nebo dívky svlékaly a do postele uložily!“ Netrvalo to dlouho a **soused** chrupal, div se stěny u pokoje neotrásaly.

Anjelové svůj oděv anjelský odložili, **soused** a celého jako komináře černou barvou očernili, černou kůži mu okolo těla řetězem přivázali, růžky na hlavu mu připnuli a do tmavé černé komůrky jej přenesli, kde pořád ještě chrupal. Anjelové lokajové proměnili se v čerty. Co udělali **sousedovi**, udělal každý sám sobě; začernili si ruce i tváře. V černé komoře hranici dříví připravili, velké zrcadlo, že se v něm **soused** celý viděti mohl, na zeď zavěsili, a očekávali ve vedlejší jizbě, co se bude dít, až se **soused** probudí. Chvilkami pokukovali malým okénkem na něho. Po nějaké chvíli započal se **soused** na

zemi vedle hranice ležící vrtět a probuzovat. Jeden z lokajů zavolal pána barona, jak měli naporučino. On přišel, nahlížel malým okénkem a div se smíchem neválel. S o u s e d pozdvihl polovici těla svého, sedl a protíral si oči. Když je jak se sluší a patří vyvalil, díval se jako pitomý kolem sebe, makal na řetěz, kterým měl v půli kožich připjatý a jehož konce po obou bocích daleko od něho na zemi ležely. Makal na své rohy, a třesa se na celém těle zvolal pln úzkosti: „Ale pro pána Jana! Co pak se to se mnou děje? Byl jsem v nebi, kde jsem požíval nebeských rozkoší, a teď jsem se najedenkrát octnul v pekle!“ Vstal a chodil jako méchem poražený po pekle, naříkal a bědoval až hrůza. Pak se postavil před zrcadlo, v kterém se od paty až k hlavě viděl. Hrůzou a strachem se otrásl a zvolal: „Pro umučení Páně, nejen že jsem v pekle, ale já jsem i čertem!“ Běhal po pekle, bědoval, rval si vlasy a křičel: „Dobře měla má žena a ti moji hodní sousedi, kteří mne častěji z mých hříchů a přede vším z ožralství kárávali, když říkali: „Za živa přijdeš do horoucího pekla.“. Teď se to skutečně vyplnilo! Já blázen jsem se jim jen vysmíval, a říkával jsem: „Jděte, trouby, vždyť ani žádného pekla není!“ Ó já ubohý člověk! Co jsem já myslil! Nedávno jsem byl v nebi a viděl jsem tam anjely. Pána Boha jsem sice neviděl; snad pro mé hříchy se mi nechtěl ukázat. Vždyť já jsem si to hned myslil, že se Pán Bůh musil se mnou zmýlit, proto že mne, tak velikého hříšníka, vzal do nebe, teď ale vidím, že jest Pán Bůh neomylný; On mne chtěl jenom nechat na chvíli okusit radostí nebes-

ských, aby mne pak na věky do pekla zatratil, ano i čertem samým udělal. Ó já nešťastný bídník! Nyní teprv vidím a přesvědčen jsem, že jest Bůh, nebe i peklo. Ó kdybych mohl své ženě, svým dětem, kamarádům a všem lidem na světě říci, aby se hříchů varovali a do pekla jako já nepřišli! A což teprv, až čerti přijdou a mne mučit budou!?”

V tom se otevřely dveře, a tři čerti s rohy a klicky vrazili tam. „Aha, máme tě, ptáku, již zde!“ zvolali a všickni tři mlátili do souseda jen to lupalo. „Podívejme se,“ mluvili mezi tím, „on chce za své hanebné, černé skutky býti v nebi! Sem patříš a ne do nebe! Soused svolával všechny svaté, a prosil pro Boha o milosrdenství. Přisliboval, že až se po druhé narodí, bude docela jiným člověkem. Plakal a naříkal žalostně. Posmívali se mu čerti a pravili: „Nyní už je pozdě litovat a slibovat; nyní jsi už náš a po druhé se nenarodíš! Měl's za svého života dobře činit, a radoval by ses nyní v nebi. Však jsme se musili o tebe s anjely dost hádat, než jsme tě vymohli. Anjelé nám tebe teprv tehdy vydali, když jsme jim dokázali a je přesvědčili, jaké ty jsi byl kvítko. Brachu! My se nedáme ošidit; kdyby i někdo mylně do nebe přišel, však my si ho umíme vymoci.“ Když mu kůži dobře znalovali a on se dosti nabědoval, řekl konečně jeden z těch tří čertů k druhým: „Já luciper vám nyní nařizuji, abyste hranici podpálili a toho lumpáka, který na světě jen pořád chlastal a v kostele spával, na ni hodili.“ Čerti hned uposlechli, jak jim jejich představený luciper nařídil, a hranici podpálili. Potom se chopili souseda, který strachem, hrůzou a

úzkostí byl skoro celý bez sebe a pro milosrdenství Boží prosil, aby se nad ním smilovali. Čerti však drželi ho nad hranicí a volali: „U nás, čertů, není žádného milosrdenství!“ Když ho nad ohněm hodnou chvíli pohoupali a souseďa to již pálení počalo, řekl l u c i p e r : „Tedy ho ještě neupálíte, když tak prosí; ale položte ho na zem, aby si trochu odpočinul a svůj jazyk zvlažil; pak ho zase vezmete do práce, budete ho mučit, kůži s něho stahovat, a teprv ho hodíte na oheň. Teď pojďte, půjdeme večerět.“ Čerti uposlechli, položili souseďa na zem, jeden z nich uhasil hranici, a druhý vyndal láhev s kořalkou, v které přimísen byl silný nápoj pro spaní, postavil ji vedle souseďa na zem, a všickni tři odešli dveřmi.

Baron stoje pořád u okénka, pochválil své sluhy, že to výborně vyvedli, a řekl jim, aby se převlékli, on pak že bude souseďa hlídat. Souseď celý utrápený a umořený pohlížel sice na láhev s kořalkou, ale nechtělo se mu jaksi do ní. Konečně sáhl přece po ní, a proto že žízni velikou byl mořen, vyprázdnil láhev najednou.

Netrvalo to dlouho a již notně chrupal. Mezi tím přiblížila se noc, služebníci popadli souseďa, převlékli ho do jeho šatů, naložili na nosidla, odnesli k jeho domu, a položili jej tam, odkud ho vzali a kde obyčejně přijíždá dožraný z hospody nocovával.

Po přestálých hrozných nesnázích v pekle spal tvrdo až do rána. Když pak pastýř okolo něho stádo hnal a karabáčem několikrát hrochl, proctnul, a jako pitomý díval se okolo sebe. Bylo mu

tam všechno známo, kamkoli se kolem sebe podíval. Pohlédl na svůj dům a řekl: „Kýho šlaka! Vždyť toto stavení patří mně! Jak pak to možno? Byl jsem v nebi, byl jsem v pekle, a nyní jsem opět doma! Já jsem se musil po druhé narodit; vždyť jsem umřel a opět jsem živ a u svého domu! O Bože, děkuji Tobě, že jsi mi tu milost dal! Nyní budu docela jiným člověkem! Budu řádným křesťanem katolickým, a nikdo mne více neuvidí opilého aniž jakýkoli jiný hřích páchat! Přesvědčil jsem se, jak jest to v nebi a kterak to vypadá v pekle. Ó Bože, mi dej tak živu býti, abych až po druhé umru, do nebe přišel a pecku na věky ušel.“

A hle, soused stál v slovu. Všude vypravoval, že umřel, že byl v nebi a v pekle, a kterak se mu na obou místech vedlo. Ano, napomínal. káral a prosil jiné lidi, aby se polepšili a po smrti do pekla uvržení nebyli, že jest to tam hrozné a strašné. Ačkoli ho lidé přesvědčovali, že to není možno, aby byl umřel, aby byl v nebi a v pekle, a po druhé se narodil, on se nedal přece nikterak přepřít, a zůstal pevně při svém. Velebný pán pak a pán baron měli srdečnou radost z toho, že se tímto způsobem tak velký hříšník od nepravých cest na cestu pravou navrátil a polepšil. Jeho žena a děti měly nápotom blahý život na světě s nábožným otcem.

10. Karel a Naninka.

Byl jeden zámožný kupce, a ten měl jediné dítě, dcerušku, které říkali Naninka. K tomu kupcovi chodil do práce nádenník, jenž měl chlapečka, a ten častěji chodíval ke kupcům za svým otcem. Naninka byla starší než chlapec nádenníkův, a proto i rozumější. Z té příčiny řekla jedenkrát k nádenníkovi: „Ale člověče, že vy toho svého chlapce necháte tak potulovat; proč pak ho neposíláte raději do školy? Tam by se aspoň něčemu přiučil, a co nejhlavnějšího, naučil by se tam Pána Boha znát; jinak ale tomu lundání přivykne a nic z něho nebude.“ Odpověděl nádenník: „Oh, milá Naninko! Nemám tolik, abych sebe, ženu a toho chlapce uživil; odkud vezmu peníze, abych za něho s o b o t a l e s platil? Pán učitel sice pravil, že ho bude učit, ale že mu budu muset za to všelico pracovat. To bych arcif od srdce rád činil; ale víte, že co si denně prací svou vydělám, to že druhého dne padne na stravu. K tomu jest má žena pořád churava, a nemůže ničehož vydělat. Kdybych tedy jenom jeden den u pána učitele zdarma pracoval, neměli bychom druhého dne co jíst. Proto chlapce do školy poslat nemohu; mimo to jest mi při mé práci také již trochu nápomocen. Pána Boha znát ho sám něco naučím, a více umět nepotřebuje; vždyť nebude ničím jinším leda nádenníkem; ať tedy záhy přivyká tomu, z čeho se jedenkrát živit bude. O to pak, aby byl poctivým člověkem, pečuji všemožně.“ — Když Naninka pozorně vyslyšela, co

n á d e n n í k mluvil, zalila se jí nevinná očka slzami; srdéčko její pocítilo útrpnost nad chudým otcem a ubožátkem chlapečkem, a ona pravila přívětivě k n á d e n n í k o v i: „Já se budu tedy sama o vašeho synka starat.“

Šla ke svým milým rodičům, vypravovala jim jaký hovor měla s n á d e n n í k e m a vyložila, jak se bude o chlapce nádenníkova, o Karlíčka starat, budou-li oni jí nápomocni. Hodným rodičům kapaly radostné slzy z očí nad dobrosrdečnou dcerou Naninkou, a přislíbili jí, aby jen stála ve slově, které dala otcovi i synovi, že ji ve všem tom dobrém všemožně podporovat budou. N á d e n n í k měl z toho, co mu dcera kupcova řekla velikou radost. Sotva se mohl té chvíle dočkat, aby se svou ženou tu radost sdělil. Když s chlapcem domů přišel, hned ženě své o tom vypravoval. Ona radostně děkovala Pánu Bohu, že kupcovu Naninku ke Karlíčkovu naklonil. Karlíček chodil do školy, a Naninka na něho ze své pokladničky platila. Ona sice již ze školy byla vystoupila, že při své pilnosti mnoho se tam byla naučila, zkoušívala častěji Karlíčka, který se na velikou její a rodičův radost velmi pilně učil. Mimo to dala ho také učit zpěvu a hudbě, v čemž chlapec velice prospíval.

Když ze školy vystoupil, radila mu, aby si vyvolil stav učitelský, čehož on se tím radostněji uchopil, když ho pán učitel sám k tomu měl a za pomocníka si ho vzal. Karlíček dělal jak vyučováním dítek, tak i kostelní hudbou pánu principalovi velikou radost. Dítky se pod ním učily až mílo, a varhany mu tak krásně šly, že všickni lidé

přede vším školní dítky, v chrámu Páně plným hrdlem zpívaly, až se to daleko rozléhalo. Za to jej nejenom pán farář, ale všickni hodní lidé chválili.

Když nějaký čas službu pomocníka byl zastával, řekla mu jedenkrátě Naninka: „Pro tebe, Karličku, již zde u nás není nic. Ty se musíš podívat do světa, abys se jak v školním vyučování, tak i v hudbě ještě lépe vycvičil a něco zkusil; zde se již ničemu více nenaučíš.“ Karel radostně svolil; byloť mu to vítáno. Naninka ho prádlem, šatstvem, penězi a vším potřebným zaopatřila, a dala mu na rozloučenou svůj krásný zlatý prsten s prstu a pravila: „Tento prsten nos pořád na prstě, a kdekoli budeš, pohlédni často na něj a vzpomeň si na mne.“ Karel děkoval své dobroditelkyni a její pánům rodičům za všecko dobré, vyžádal si pak od vlastních rodičů požehnání, rozžehnal se s nimi, i s rodiči Naninčinými i s ní, a pustil se do širého světa s veselou myslí.

Když již několik dnů krácel, přišel jedenkrátě z rána do jednoho města. Zašel si na snídání do hospody, a když posnídal, zvonili právě do kostela. „Půjdu na mši svatou,“ řekl k hospodskému; buďte pane, tak dobrý, a vezměte tento můj vak pod ochranu, až po mši svaté přijdu si zase pro něj.“ Hospodský ochotně přivolil a řekl: „Jděte jen, jděte, dnes bude slavná mše svatá; jest dnes svátek našeho pána hraběte, ačkoli on odjel. Já bych sám rád šel, kdybych mohl.“

Karel se sebral a krácel ke kostelu, kde se již lidé hemžili. Šel zrovna na chor, kde množství

hudebníků již pohromadě bylo. Pán principal rozdával partesy a hudebníci své hudební nástroje ladili. Karel se tlačil k varhanům, kde několik hudebníků pohromadě stálo. „Co zde chceš, kluku?“ obořili se na něj. Karel odpověděl: „Já bych také rád pomohl.“ Principál, který pro svou vlídnost k lidem znám byl, zaslechl to, obrátil se na Karla a řekl: „A v čem bys nám, chasníku, rád pomohl?“ Karel: „Cokoli, pane principále, třeba varhany.“ Principal pohledl skoumavě na Karla a pravil po nějaké přestávce: „No, když chceš, sedni si.“ Svíce na oltáři se již rozžihaly, Karel si sedl k varhanům a pán principal zůstal stát vedle něho; kdyby to nešlo, aby Karla odstrčil a hned sám zasednul. Ostatní hudebníci pohlíželi opovržlivě na mladého Karla, a potutelně se usmívali. V tom blinknul zvonek u sakristie, bubny zarchotily a trouby zavzněly. Když byly intrády u konce, zahučely pedály, a Karel spustil na celé varhany, až se celý chor otrásal, a hrál tak výborně, že se nejenom všickni na choru naň zůstali dívat, ale i lid a kněžstvo na chor se obracelo; nikdy ještě takovou hru na varhany neslyšeli. Když pak se mše započala, hrál Karel podle partesů tak pravidelně, místem pozlehounka, místem hřmotně, jak potřeba kázala buď pomálu buď zčerstva, a držel tak dobře takt, že se tomu každý znatel až podivil. Když služby Boží ukončeny byly, vytratil se Karel z choru, aniž to pán principal pozoroval; když mu jeden houslista řekl, že právě nyní odešel poslal hned pán principal po něm člověka který měchy natahoval a nařídil mu, aby pátral.

kam mladý varhaník půjde. Vrátil se nazpátek a vyřídil, do které hospody se K a r e l odebral. Pan farář sotva že došel do fary, dal si hned pána principála předvolat, a ptal se ho, kdo dnes hrál na varhany? „Kdož jiný,“ odpověděl pán principal, „jako ten, který vždycky hrává, totiž já.“ Když tomu pán farář uvěřiti nechtěl, přiznal se konečně pán principál, a řekl: „Vždyť já jsem dobře věděl, že tomu, velebný pane, neračte dáti víry, co jsem tuto pravil. Mladý jakýsi hoch tlačil se k varhanům, a když se ho okolostojící ptali, co chce, řekl, že by rád něčím pomohl, třeba varhany. Postoupl jsem mu tedy své místo a on se držel ku podivu výborně! Aníž ho kdo pozoroval, odešel z choru. Hned jsem poslal za ním kalkanta, aby pátral, kam půjde, a ten se zprávu přišel, že se odebral do hospody „u koníčka.“ To když pán farář vyslechnul, hned poslal do jmenované hospody a dal varhaníka žádat, aby k němu přišel na oběd. K a r e l se takové cti ani nenadál, a proto hned odebral se na faru; bylo skoro již poledne. Pan farář ho vlídně přivítal a u oběda ho měl k tomu, aby u něho zůstal, že ho vším zaopatří, a že nebude mít žádné jiné práce než každodenně varhany hrát a v hudbě kostelní se ještě více vzdělávat, k čemuž mu pán farář potřebné knihy, partesy a všelijaké hudební nástroje zaopatřil. K a r e l si dal říci, zůstal a měl radostné a dobré životí.

Již tři roky u pana faráře žil; zdálo se mu jedné noci, jakoby slyšel hlas: „Vstaň a jdi domů; neuposlechneš-li, pochodíš zle.“ K a r e l po celý den rozmýšlel, co by to mělo znamenat: Myslíl si pak:

„Sen je sen,“ a pustil to pod večer mimo sebe. Druhé noci slyšel ve spaní opět ten samý hlas: „Vstaň a jdi domů, neuposlechněš-li, pochodíš, zle.“ To mu druhý den vrtalo tím více v hlavě; chtěl se s tím panu farářovi zjevit, avšak mlčel raději a pomyslně si: „Sen je sen.“ Třetí noci volal ten samý hlas silněji než před tím: „Vstaň a jdi domů, neuposlechněš-li pochodíš zle.“ — „To něco znamená,“ pravil sám k sobě, „nyní se musím s tím panu farářem vyjevit, o propuštění ho žádat a domů se odebrat.“ Vstal, připravil si vše potřebné na cestu, a jak pozoroval, že pan farář již jest vzhůru, vyjevil mu, co byl po tři noci slyšel a prosil za propuštění. Panu farářovi to sice nebylo milé, nechtěl mu ale nikterak na odpor stát a pravil: „Nebudu tě synu můj zdržovati; jdi s Pánem Bohem do domu otce svého a budeš-li moci, navrať se opět ke mně. By's přišel o půlnoci, otevru tobě, neb jsem si tě velice zamiloval pro mravopřestupnost a bohabojnost tvou.“

Pan farář dal mu obsedlati koně, jež mu daroval, dal mu peníze na cestu, kteréž on k přihospodařeným penězům svým přiložil, vyžádal si od pana faráře požehnání, a odjel do domova.

Na koni dorazil arcíř o mnoho spíše domů, než kdyby byl pěšky šel; avšak trvalo to přece několik dnů, než právě v poledne do svého rodného místa přijel. Uhostil se v jedné hospodě, neboť nechtěl s koněm ani k rodičům ani ke kupcům dorazit. Ptal se hospodského, co zde nového? Hospodský odpověděl: „Nic tak zvláštního, leda to, že zítra veliká sláva bude. Dcera zdejšího bohatého kupce,

A n n a, slaviti bude vdavky s bohatým kupcem a obchodníkem. Nyní budou svadebníci bezpochyby zasedati za stkvostný stůl svatvečerní. Do **K a r l a** jako když střelí. Vstávaje, lehaje, díval se na prsten, myslil na **Naninku** a dělával si naději, že na něj počká; avšak zmužil se přece tak, aby hospodský na něm ničeho nepozoroval.

Naninčin otec vedl také veliký obchod s **sukny**. **Karel** žádal hospodského, aby mu poradil, kdo by zde měl nejlepší **sukna** na prodej; on že jezdí po světě, aby **sukna** všelikého druhu skoupil, a pak do cizích krajin je na prodej zavezl. **Hospodský**, který **Karla** neznal, a nikdo v celém místě by ho již nepoznal, neboť se od té doby, co do světa odešel, udělal z něho krásný mládenec; **hospodský** odpověděl mu: „Právě ten kupec, jenž dnes hostinu své dceři slaví, má nejkrásnější **sukna** v celém okolí na prodej.“ **Karel** žádal hospodského, aby tam zašel a mu oznámil, že je zde jistý pán, kterýž by všechno **sukno**, co na skladě má, od něho koupil, byť ho třeba na dva či na tři vozy bylo. Musilo by se to ale ještě dnes stát, proto by se musil kupec o vozy postarat a **sukna** hned do beden uložit.

Hospodský velmi rád cizímu pánu posloužil, šel hned ke kupcovi, kde mnoho hostů pohromadě bylo. Již se mělo zasedati ke stolu. **Hospodský** řekl kupcovi: „Před chvílkou dojel ke mně jakýsi cizí pán na koni, jest obchodníkem **sukny** a jak se zdá veliký boháč. Ptal se, není-li zde **sukno** na prodej, že by ho, bude-li všechno na prodej, i na dva neb tři vozy koupil. Já jsem mu povídal o vás, a on

mne sem poslal. Musil by se ale prodej a kup ještě dnes u ednati. Máte mu tedy po mně dát říci, chcete-li mu sukna prodati či ne.“ Kupec byl tomu s jedné strany rád, že udělá dobrý prodej, s druhé pak strany ho to mrzelo, že právě dnes prodáváním se zaměstnávati má, kdy se již mělo zasedat za stůl. Odpověděl tedy hospodskému žádaje ho, aby cizímu pánu vyřídil, by přišel na sukna se podívat.

Když hospodský domů se vrátil, vyřídil Karlovi, co pravil kupec. Karel hned ke kupcovi se odebral, sukna se prohlédla, smluvila a prodala. Kupec měl velké potěšení z dobrého projeje; proto pozval cizího pána na hostinu, která čekala, až prodej a kup bude ukončen. Kupec měl cizého pána k tomu, aby dnes u něho zůstal, zítra pak že se sukna do beden uloží, zaplatí, a po obědě že bude moci cizí pán odjet. Karel namítal, že mu jest každá čtvrt hodina drahá; pak ale přece svolil, neboť to bylo právě vodou na jeho mlýn. Cizímu pánu hostu byla se všech stran a ode všech přítomných hostů veliká čest dávána, a on na první místo vedle nevěsty za stolem posazen. Nikdo ho nepoznal, ani Naninka. Když pak si hosté připíjeli na zdraví, jak to obyčejně bývá, pustil Karel prsten od Naninky na památku obdrženy a v kapse uschovaný nepozorovaně do její sklenice, a ta ho, když jí do úst vklouznul, nepozorovaně vyndala, poznala a hned do mdlob padla. Tu se stal rámus veliký. Nikdo nevěděl, co se jí přihodilo, odnesli ji do vedlejšího pokoje a všemožné křísili; avšak nic platno, ona padla do hlubokých mdlob. Za všeobecného zmatku

vytratil se Karel, který nepozorovaně z klínu Naninčina prsten vzal, z domu, aniž si ho kdo povšimnul; odešel do hospody, řekl hospodskému, že s kupcem dobře pošel, zaplatil hospodskému, sedl na svého koně a uháněl pryč. Mezi tím se v domě kupcově všemožně pracovalo o tom, aby nevěstu k sobě přivedli, ale nadarmo. Ona vypadala jako mrtvá. Místo zítřejší svadby nastával pohřeb. Teprv po dlouhé chvíli povšimli si hosté, že zde cizího pána již není. Nový nastal rámus. „Kdo to byl?“ ptal se jeden druhého. Nikdo nevěděl jeho jméno, toliko jen to věděli, že s kupcem smluvil sukna. „I to nebyl žádný obchodník sukny,“ zvolali někteří, „to byla ňaká šelma, chtěl bezpochyby kupce o sukna okrást, jestli to snad skutečně již neudělal a nevěstě dodal. Snad jí do sklenice nasypal nějakého jedovatého prášku.“ Toto podezření se oznámilo kupcovi a všem ostatním. Kupce jako zděšený běžel do skladu podívat se, nejsou-li sklady ty tam? Těmi však ani hnuto nebylo. To když oznámil poděšeným lostům, vyvrácena byla sice první důmněnka o cizím pánu, nikoli ale druhá, že nevěstě dodal; a ta se tím více potvrdila, když se někteří hosté k hospodskému odebrali a po cizím pánovi se doptávali. Hospodský jim odpověděl, že již tomu asi dvě hodiny, co na svém rychlém koni odjel; že pořádně zaplatil a dobrý kup si chválil.“ — „Ta prohnaná šelma,“ pravili oni a vypravovali hospodskému, co se stalo; že nevěstě dodal. Na to řekl hospodský: „I toť se musí hned na koních za tím zbůjníkem několik posluš vypravít; snad ho dohoní aneb někde vypátrají.“

— „Kudy pak se pustil?“ ptali se přítomní. Hospodský odpověděl: „Pustil se z města na západní stranu po císařské silnici. Honem za ním.“

To se skutečně stalo; avšak kterak měli Karla dohonit, když již dvě hodiny byl pryč a vyjeda z města, objel ho a pustil se zrovna silnicí zpáteční k východní straně tam, odkud přijel k svému panu farářovi, kde se šťastně po několika dnech octnul a od pana faráře vlídně, ba radostně přivítán byl. O tom, co se přihodilo, nezmínil se ani slovem; toliko pravil, že doma jest všecko v pořádku. Zůstal opět na fare, a šlo všecko v pořádku jako před tím, a pan farář si Karla ode dne ke dni více obliboval.

Mezi tím byla nevěsta Naninka, která za mrtvou považována byla, protože z mdloby více neprocitla, slavně pohřbena a do krypty uložena. Ženich zůstal jako v domě kupcově, nechtěl se již více ženit, a tchán jeho, protože více dětí mimo Naninku neměl, učinil jej majitelem svého kupectví a statku, a on svou vlastní majetnost prodal.

Když se od té doby rok pomalu ke konci schyloval, zdálo se Karlovi po tři noci opět tak jako před rokem: „Vstaň a jdi domů; nepůjdeš-li, pochodíš zle.“ Vyjevil se s tím panu farářovi a na jeho koni odjel do svého města, kamž se šťastně po několika dnech dostal. Ubytoval se v jiné hospodě a vyptával se, co nového? Hospodský pravil, že ničeho neví a pravil dále: „Ale dnes rok se stal krásný kus v našem městě!“ Karlovi vypravoval všecko to, co on dílem věděl, my však již také víme, a doložil: „Ten musil být krásná šelma

a nikde o něm slychy, vidy; co to byla shánka, a jako kdyby do vody padl. — Karel všecko pozorně vyslechnul, a když se večer přiblížil šel ke svým rodičům, které ve zdraví našel, a prosil je o nocleh. Otec jeho se pousmál a pravil: „Ten pán má nás snad k lepšímu; sice by v této naší bídné chaloupce noclehu nehledal!“ Na to odpověděl Karel: „Žádný žert, já jsem si umínil někde ve prosté chalupě dnes přenocovat, a padl jsem, jak vidíte na vás.“ Otec i matka kroutili sice nad tím hlavou a pravili: „No jestliže, pane, upřímně jak smyslíte a za vděk u nás vezmete, dáme Vám nocleh od srdce rádi.“

Karel se usadil, poslal do hospody, kde koně svého podomkovi na starost dal, pro víno a žemličky, a nutil otce i matku, aby jedli. Oni si dali dobře chutnati. Karel ptal se, co tady nového? Otec odpověděl, že nyní není nic více; ale je tomu dnes právě rok, co se stal v našem městě krásný kousek. Ta ubohá Naninka! Vždy se mi oči slzami zalejí, když na ni vzpomenu a si pomyslím, jak ona o mého syna se starala!“ — Dali se oba rodiče do pláče a zvolali: „Ó kde jest náš Karel! Snad již není mezi živými!“ Karlovi div srdce nepuklo! Obejmul své rodiče a zvolal: „Neznáte už svého syna Karla? Rodiče se blíže podívali na svého syna, poznali ho, a měli nevyslovitelnou radost. Vypravovali mu, jak se jim po odchodu jeho vedlo. Nejhlavnější vypravování však týkalo se nebožky Naninky. Otec i matka měli velikou žalost, že ubohého kupce takové neštěstí potkalo. Otec sice až potud nádeničil u jeho zetě, avšak tak dobrý a

veselý život v domě tom prý už není jako napřed. — K a r e l hluboce zarmoutil se smutnou zprávou o smrti Naninky. Rodiče mu sice nepravili nic nového, o tom se již dozvěděl od hospodského. V prvním okamžení měl za to, že o rozum přijde; dával sobě v srdci svém vším právem vinu, že on jest příčinou smrti Naninčiny. Zajisté by se tak bylo nestalo, kdyby byl prsten do její sklenky nepustil. Plakal hořce při vypravování rodičův o její smrti, a žádal otce, aby zašel pro kostelníka, jestli by mu nemohl otevřítí krytu, aby se ještě jedenkrát na ni podíval. Otec šel a přivedl kostelníka. Kostelník k žádosti Karlově krčil ramenoma a pravil, že to na žádný způsob učiniti nemůže. — Vždyť nás nikdo nebude vidět?“ namítal Karel. „Půjdeme tam v noci, kdy všechno spí.“ Kostelník nikterak nechtěl svoliti; obával se, že se to vyzradí a on se služby shozen bude. Karel řekl: „Tak mi aspoň zapůjčte klíče od kostela od krypty; já tam půjdu sám!“ Avšak i k tomu se nechtěl kostelník mít a pravil: „I to se může vyzradit, a pak budou poslední věci horší než první“. Teprv nyní si Karel vzpomněl, že z a p e n í z e bývá na světě obyčejně mnoho k dostání; proto strčil kostelníkovi do ruky dukát, a hle, šlo to! Stavěl se sice jakoby to ještě nechtělo jít, až pak konečně řekl, že klíče přinese.

Za malou chvíli přinesl klíče od kostela a od krypty. Tehdy bývaly takové klíče kostelníkům svěřeny. Dávaje je Karlovi, popsal mu místo, kde Naninka odpočívá, prosil, aby Karel za sebou dobře zavřel, a časně ráno že si sem pro klíče zase přijde. S sebou jít se obával a odešel.

Když jedenáctá hodina odbila, vzal Karel klíče, a ubíral se tmavou nocí ke kostelu. Od nikoho nepozorován otevřel kostel a za sebou zase zavřel. Udělal si světlo, vyhledal a otevřel kryptu, a krácel po schodech samojediný dolů. Bylo mu sice úzko; avšak horlivě se mohlil. Netroufal si víko u rakve zapečetěné otevřít; avšak jakýsi nepřemožitelný vniterný hlas ho pořád k tomu popuzoval. Odpečetil víko a Naninka tam tak krásná, jaká byla za živa, odpočívala. Cosi mu řeklo, aby na ní dechl po třikráte. Dechl tedy poprvé do tváře její, a hle, oči se začaly otevírat. Dechl po druhé, a celé tělo se počalo pohybovati. Dechl po třetí, a hle, Naninka si sedla, protírala si oči a pravila: „Proč pak mne nenecháte pokojně spát? Měla jsem tuze krásný sen; procházela jsem se s Karlem po ráji. Proč jste mne, človče, budil?“ — Karlovi poskočilo srdce radostí při těch slovech, a proto zvolal: „Já jsem Karel, kterého jsi ty, Naninko, dala učit a do světa poslala. Nyní jsem se navrátil a hledám tě. Jsem-li já ten Karel, s nímž jsi se ve snu procházela v ráji?“ Karel již více mluvit nemohl. Naninka vyskočila z rakve a zvolala: „Můj Karle! Můj předrahý Karle!“ Karel, pravil: „Víš-li pak, Naninko, že jsi již zde celý rok, a že jakožto mrtvá bylas pohřbena? Rodiče i já oplakáváme tě jako nebožku. Chtěl jsem se aspoň na mrtvé tělo tvé podívat, a hle, ty jsi neumřela, ale bylas po celý rok toliko v hlubokých mdlobách.“ Naninka tomu nikterak nechtěla uvěřit, a pořád jen tvrdila, že velmi libě spala. Když pak Karel ji upozornil, aby se ohléla okolo sebe a na mrtvoly sem a tam ležící jí po-

svítil, tu k nemalé hrůze své přesvědčila se o pravdě toho, co jí K a r e l povídal : otrásla se hrůzou na celém těle, vzala Karla za ruku a řekla : „Odejďme z tohoto strašného místa mrtvých.“ To se bez meškání stalo. K a r e l zavřel kryptu a kostel, a když z něho vykročili, bila právě dvanáctá půlnoční hodina. Šli ke Karlovým rodičům. K a r e l ji musil skoro celou cestu nést ; bylať tak slabá, že se nemohla ani na nohou udržet. Rodiče ještě bděli, při malém světélku čekali na syna. Když K a r e l N a n i n k u nesoucí vkročil, zarazila se jim leknutím skoro všecka krev v těle. K a r e l jim řekl : „Nelekejte se ; Naninka neumřela, ale spala toliko ; byla jen ve mdlobách.“ Rodiče sotva by tomu byli uvěřili, kdyby se na vlastní oči o tom byli nepřesvědčili ; a když konečně uslyšeli a poznali hlas Naninčin : „Lidičky, já žiju ;“ byli radostí jako bez sebe. Padli oba na kolena a zvolali : Ó jak velký a mocný jsi, Ty Bože ! Dnes navrátils nám našeho milého syna a naši největší dobroditelku, kterou zítra rodičům doručíš !“ Bylo to náké radosti ! Naninka se cítila slabá, a proto ji položili do postele, když se občerstvila vodou, kterou do úst žádala. Ze spaní již nebylo nic ; nemohliť samou radostí usnouti. Časně ráno, když k o s t e l n í k přicházel pro kostelní klíče, vešel mu K a r l ů v o t e c před chalupu vstříc a odevzdal mu je, ničeho více nepovídaje ; neboť K a r e l nechtěl, aby se kdo před časem o z mrtvých vstání Naninčině dozvěděl. Jak se lékárna otevřela, šel tam hned a nakoupil všelijaké léky, čemuž se byl od jednoho lékaře u pána faráře příučil, a dal jich zeslablé N a n i n c e požívat. Ona se tak ochhledé sílila, a v několika

dnech vypadala jako dříve, a obyčejnou stravu pozívatí mohla. Na to jí opatřil Karel potřebné šaty, šel pak ale sám k její rodičům, a pravil jim, aby vystrojili stkvostnou hostinu na zítřek a všechny hosty pozvali, kteří na svadbě Naninčiné byli; on že také přijde a že se ta svadba před rokem špatně ukončená tentokráte k jejich veliké radosti ukončí. Rodiče Naninčini i jejich zeť nevěděli, co to má znamenat; uposlechlí ale a vystrojili hostinu, na kterou se všickni tehdejší hosté, i nepoznaný K a r e l, dostavili. N a u i n k a zůstala pořád ještě v chaloupce. Za stolem vypravoval K a r e l pozorně naslouchajícím hostům tuto pohádku: „Byl jeden zahradník a ten měl krásný strom, jež přede vším miloval. Strom ten uschl, on ho opustil a do země zahrabal, ano hodně hluboko v zemi zakopal. Přišel na jeho místo zahradník jiný. Ten zakopaný strom vykopal, znovu zasadil a takovou horlivostí a pečlivostí pěstoval, že napolo uhnilý strom se opět ujal, rostl, kvetl a nyní naděje jest, že krásného ovoce vydá. To dozvěděl se zahradník předešlý, a chce si nyní mermomocí strom ten přivlastnit. Nástupce jeho nechce mu však nikterak strom ten dát, proto že si ho pracně sám vykopal a namahavě zasadil i pěstil. Ptám se tedy, kterému z těch dvou zahradníků strom ten dle práva přináleží, který by v zemi byl úplně zhynul, kdyby druhý zahradník byl nepřišel? Kterému tedy, prvnímu či druhému?“ — Když všickni přítomní hosté jako jedněmi ústy vyřkli: „Ten druhý jest pravým majitelem toho stromu, tomu druhému přináleží; vždyť to každý rozumný člověk, ba každé dítě uznati musí,“ řekl K a r e l: „Já jsem ten

druhý zahradník, a vy, pane zeti, majiteli tohoto domu, jste ten první zahradník! Chcete-li, pánové a paničky, také ten strom vidět?“ Při slovech těch zarazili se všickni shromáždění a volali: „Ano, ano!“ — „Tedy vám ho přinesu hned!“

Na to Karel rychle odešel ke svým rodičům, kde čekal stkvostný kočár. Do toho si usedla Naninka a Karel, a jeli do domu kupcova. Když do večeradla vkročili, řekl Karel: „Tuto vám, pánové a paničky, vedu ten strom.“ Všickni zůstali jako hromem omráčeni, neboť poznali Naninku! Rodiče volali: „Ó předrahé dítě, Naninko, kde jsi se zde vzala?“ A zeť jejich: „Má roztomilá nevěsto!“ Nikdo se nemohl na ni dosti vynadívati. Když se radostné jásání nad z mrtvých povstalou Naninkou poněkud utišilo, ptal se opět Karel slavným hlasem celého shromáždění: „Kterému z těch dvou zahradníků přináležel ten strom, tomu prvnímu či druhému?“ Vyjma lonského ženicha, ozvalo se celé shromáždění: „Tomu druhému, tomu druhému!“ Na to vypravoval Karel, kdo on jest, jak se mu vedlo, že před rokem on to byl, který puštěním prstena do sklenice Naninčiny se jí chtěl dát poznat, a kterak ji k životu vzkřísil. I Naninka vypravovala o sobě, že Karlovi v srdci svém dávno již ruku svou zadala, a že by se zajisté byla nevdávala, kdyby Karla za mrtvého byla nepovažovala, proto že po tři léta ničehož o sobě nedal slyšet; že pak prsten ten při hostině předsvadební tak na ni působil, že do mdlob padla, nač se velmi dobře ví upamatovat. Co pak se dále s ní dělo, o tom že neví až na tu chvíli, když ji Karel z líbezného sna probudil.

Druhého dne byl Karel s Naninkou slavně sezdán a její první ženich po svadbě se odebral do své otciny, koupil svou majetnost nazpátek a i on pak se šťastně oženil.

II. Vojtěch, syn rybářův.

Byl jeden kníže pán, a ten měl mnoho rybníků. Měl rybáře, který mu musil každého pátku a v postě i ve středu a v sobotu ryby donášet, Jedenkráte mu pravil kníže pán: „Ale ty, rybáři! Ty mně nosíš pořád jen obyčejné ryby; přines mi také někdy takové, jakých jsem ještě nikdy neměl.“ Rybář odešel smutný domů a rozmýšlel, jakéby ryby svému pánu knížeti přinésti měl, a pravil sám k sobě: „Vždyť pak jsem mu všelijaké ryby již přinášel, jaké jenom v jeho rybnících se nacházejí. Kde tedy vezmu takové ryby, jakých ještě neměl?“ Když přišel domů, neřekl ničehož ženě, co mu kníže pán naporučil; ale vzal hned své rybářské nástroje, a šel na lovení ryb. Nalovil sice mnoho a všelijakých ryb, ale nebylo mezi nimi žádné, kteroužby knížeti již byl nepřinesl. Byl tedy mrzut, a již myslil na to, že se musí někam do světa podívat pro nějaké cizí ryby, jakých pánu knížeti ještě nepodal.

V tom přišel k němu jakýsi černý muž a ptal se ho, proč je tak smutný a mrzutý? Rybář mu o tom vypravoval, co mu kníže nařídil, a že žádnou takovou rybu uloviti nemůže. Černý muž

řekl: „I což je o to; přislíbíš-li mi to, co máš doma a o čem nevíš, udělám, že v tomto rybníku napořád lovití budeš všelijaké ryby, kterých tvůj pán kníže za celého svého života ani neviděl, tím méně okusil.“ Rybář rozmýšlel, co by to bylo, co má doma a o čem neví? Nemohl si na nic vzpomenout. Svolil tedy a černý muž mu pravi^l odcházeje: „Za dvanáct roků si pro to přijdu. Rozprostři tedy síť a lov, a hned uloviš množství všelijakých vzácných ryb.“ Černý muž odešel, a rybář učinil, jak mu naporučil; a hle, k veliké radosti vytáhl mnoho všelijakých ryb, jakých nikdy ještě nespatri^l.

Když se pátek přiblížil, nesl je pánu knížeti, a ten rybáře velice chválil. Když druhý pátek opět jiné ryby přinesl, pochválil ho kníže velice a pravi^l, že ještě nikdy tak chutné ryby nejedl, jako ty poslední, a že ode dneška na každý den nákou rybu přinésti musí, proto že jsou mu milejší než to nejlepší maso; a bohatě odměnil rybáře. Tak to trvalo po nějaký čas, a rybář měl velikou radost.

Tu pak se mu narodilo první dítě, rozto- milý chlapeček, a rybář k veliké žalosti své poznal že tento chlapec jest to, kterého onomu černému muži přislíbil, a pro kterého si on za dvanáct roků přijde. Chlapec rostl až radost, a když pátého roku dosáhl, chodil do školy, a byl Duchem Svatým tak obdařen, že v osmém roce stáří svého více uměl, než všechny dítky školní dohromady. Učil se též hudbě a zpěvu; bylo ho v kostele až milo poslouchat. Rodiče měli z chlapce veli-

kou radost, a i sám kníže pán si ho velice oblíbil.

Po celý ten čas nosíval rybář knížeti pánu pořád vzácnější a chutnější ryby, byl ale také ode dne ke dni smutnějším. Když pak se dva náctý rok chlapci přibližoval, a on ve všem umění, přede vším v hudbě skoro mistrem byl: plakával hořce otec jeho, kdykoli po lovení ryb přicházival domů. Chlapec se matky ptával: „Ale maminko, řekněte mi, proč tatínek pořád pláče, když domů přichází?“ — „Matka podobně plačíc odpověděla: „Milý synu! Od té doby, co jsi se narodil, započal tvůj otec truchliti; truchlil pořád víc a více, až nyní ode dne ke dni pořád více a více pláče. Já jsem se ho na tisíckrát už ptala po příčině zármutku jeho; je ale jako skála němý, a nechce mi ničehož o tom svěřit. Zeptej se ho ty, snad tobě se vyjeví.“

Když otec z lovení ryb přišel domů, lichotil mu Vojtišek a řekl: „Ale rozmilý otče! Vy zase pláčete! Proč pak to? Pozoruji to již delší čas, a proto se osměluji dnes na příčinu vašeho zármutku se tázat; snad vám nedělám dost radost?“ — Otec se při slovech těch teprv dal do řádného pláče; obejmul syna, zulíbal ho a řekl: „To, milý Vojtíšku, nemohu ti říci, snad brzy se o tom přesvědčíš!“ Vojtěch nechtěl už více na skormouceného otce dotírat, a proto se, jak to vždy dělával, chopil citary, hrál, a při tom tak krásně zpíval, že otec na pláč zapomenul. Tak to provozoval každého dne všelijakými hudebními nástroji, které mu kníže pán daroval. Když pak otec nejvíce zarmoucen

byl, sedl k fortepianu, hrál a zpíval až milo, že se o t e c chtěl nechtěj rozveseliti mohl a musil.

Eyl pak právě dvanáctý den narození Vojtěchova. V ten den otec nevyšel z domu, ale plakal a nařikal tak, jak ho žena a syn Vojtěch ještě nikdy plakat neslyšeli. Darma syn na všechny hudební nástroje hrál a zpíval a otcí i s matkou přimlouval, aby tak nehořekoval; ale nic naplat. Napolo již mrzut, sedl opět a opět k fortepianu, a hrál tak libě a pronikavě, ale i tak truchlojemně, že otcovi žalostí div srdce nepuklo, a že si pomyslíl: „To nyní hrá na rozloučenou.“ Sotva ukončil, otevřely se dvěře, černý muž vkročil a řekl k rybářovi: „Nyní si jdu pro to, co jsi mně před dvanácti roky přislíbil.“ Více nepromluvil, ale vzal Vojtěcha a zčerstva na rameno, a ten tam. Rybář s manželkou jako smyslů zbaveni vyběhli ven, dívali se na vše strany, avšak černého muže s Vojtěchem nebylo nikde ani vidět.

To bylo nákého nářku! Otec i matka rvali si vlasy, a rybář řekl k ženě: „Vidiš, pořád jsi se mne ptala, proč jsem smutný a proč pláče; nyní víš!“ Když se oba poněkud utišili, vypravoval rybář ženě své všecko od počátku. Odevzdali vše do vůle Boží, a vroucně se za svého Vojtěcha modlili; nemohli mu ničím jiným přispět.

Teď se podíváme za Vojtěchem, a necháme rybáře i ženu jeho truchlit po synu. Když černý muž s Vojtěchem z chalupy rybářské vyšel, zmizel hned v povětří, a odnesl Vojtěcha do velice krásné, avšak tuze vzdálené zahrady. Tam ho do nejkrásnějšího místa mezi květiny postavil a zmizel

spíš, než se Vojtěch jako vytržený trochu zpamato-
vat mohl. Hluboce si odechnul, neboť ho vůně těch
květin jaksi dusila, a on nevěděl, co se to s ním
stalo. Tu přišel zahradník a velice se podivil nad
cizím mládenečkem a pravil k němu: „Synku! Jak
jsi sem přišel do této zahrady, na kterou lidská noha
cizinceva ještě nevročila?“ — Vojtěch odpově-
děl: „Řízením Božím jsem přišel sem.“ Na to za-
hradník: „To tě musím tedy svému pánu knížeti,
kněžně a mladé slečně představit. Pojď se mnou!“
Šli k velikému zámku, který stál uprostřed zahrady,
a po mnoha schodech na horu. Vojtěchovi tlouklo
srdce úzkostí. Když se před knížete dostavili, řekl
zahradník: „Tohoto mládenečka naleznul jsem
v zahradě na místě, kde mladá slečinka nejraději
se zdržuje. On praví, že řízením Božím sem přišel.“
Zahradník se hluboce poklonil a odešel. Kníže,
veliký a krásný pán, kroutil nad tím trochu
hlavou, pak Vojtěcha pohladil, ptal se ho, čí a
odkud je? A když Vojtěch odpověděl, ptal se
kníže přívětivě dále: „A kterak jsi sem, synáčku,
přišel?“ Vojtěch byl jako ve snách; černého
muže neznamenal, a proto skutečně nevěděl, jak
se až tam octnul. Z té příčiny odpověděl jako za-
hradníkovi: „Já jsem sem přišel řízením Božím.“
Kníže ho vzal za ruku a vedl ho řadou několika
krásných pokojů až do jednoho, v kterém u šití se-
děla paní kněžna a as dvanáctiletá dce-
ruška, ona mladá slečna, o které se zahrad-
ník zmínil. Kníže pán obrátil se zrovna ku sle-
čince a pravil: „Tuhle ti, Eufrosino, vedu druha
stáří tvého, který, jak praví, řízením Božím sem

přišel, a jehož zahrádník na zamilovaném místečku tvém mezi tvými květinami v zahradě nalezl.“ Jak matka tak dcera dívaly se usměvavě na Vojtíška, který se jim velice líbil. „Zůstaneš u nás, synáčku?“ ptala se matka; a slečinka hned přiskočila k Vojtíškovi, lahodila mu a volala: „I arcif že zůstane! Budeme spolu chodit do zahrady; já ho naučím číst a psát, fortepiano hrát a zpívat, a bude se u nás míti dobře. Vid, že zůstaneš?“ Při posledních slovech podívala se Vojtíškovi tak laskavě a lahodně do očí, že nemohl jináče říci než „ano.“ Slečinka plná radosti poskakovala okolo něho, a lahodila mu všemožně; ptala se ho, má-li hlad nebo žízeň, že mu hned něco přinese. Když Vojtěch odpovéděl, že nemá, zase pravila: „Máš špatný oblek a já ti s matkou nové šaty ušiju.“ Knížecí rodiče měli radost z radosti své dcerušky, a přimlouvali Vojtěchovi, aby nebyl tak ostýchavým a jako doma sobě počínal. Tu teprv si Vojtěch odechnul a dýchal pak volněji. Obrátil se k slečince a řekl: „Pravila jste, slečinko, že mne budete učit fortepiano; ukažte mi ho!“ Slečinka se nedala dlouho prosit, vzala Vojtěcha za ruku, a vedla ho několika sednicemi, až pak přišli do velikého sálu, kde překrásné fortepiano stálo a po zdích všelijaké hudební nástroje visely. Rodiče šli za nimi. Slečinka řekla Vojtěchovi: „To je náš hudební sál, kde naši hudebníci častěji překrásnou hudbu provozují.“ Vedla jej ke stkvostnému fortepianu a řekla: „Tu je mé piano, na které tě učit budu.“ Hned k němu sedla a hrála. Jak naň uhodila, byl Vojtěch celý skoro bez sebe nad hřmotným a

spolu tuze lahodným hlasem nástroje toho; takového něco ještě neslyšel ani u svého knížete pána, když doma byl. Pozoroval ale hnedle, že slečinka mnoho neumí, neboť hrála chybně. Když vstala, prosil Vojtěch o dovolení, aby i on si směl k němu zasednout. Slečinka radostně zvolala: „Také umíš?! Aj, to je velmi hezké!“ a hned mu stkvostné sedadlo postrčila. Vojtěch se sice omlouval, že mnoho neumí; sedl a hrál jako anjel s nebe. Knížecí rodiče a slečna div se rozkoší nad takovou krásnou hrou nerozplynuli a obdivovali se Vojtěchovi. Na to mu slečna všelijaké těžké kusy předkládala, a Vojtěch přehrál všecko po mistrovsku, jakoby to odjakživa byl hrával. „I toť,“ zvolala radostně slečna, „musíš ty mne učit a ne já tebe!“ Teď teprv pustil se Vojtěch do zpěvu; neboť dostal lepší kuráž, a zpíval až srdce plesalo. Pak vstal, probíral jeden hudební nástroj po druhém, a osvědčil, že skoro s každým jest znám, ne-li mistrem; přede vším, co se týkalo houslí a flétny. Nyní teprv poznali rodiče knížecí, co ve Vojtěchovi vězí, a měli ho za více než obyčejného chlapce; tím více, když se přesvědčili, že i v jiném umění daleko pokročil. Když pak jim Vojtěch svatosvatě dosvědčil, že jest chlapec jako chlapec, člověk obyčejný a nikoli nadpřirozený tvor, a sice syn rybářův, a že v pátém roku stáří svého započal se všelícemu učit, což pak po celých sedm roků pilně ve dne v noci provozoval, a že jen pro neobyčejné schopnosti, jakými ho Pán Bůh obdaril, a při železné pilnosti tak daleko pokročil, uvěřili mu a nedivili se již více.

Vojtěchovi nastal tedy nyní nový, blažený život. Kníže a kněžna milovali ho jako vlastního syna, a slečna jako svého bratra. Spolu se učili, čítali, psávali, hráli, procházeli se, byl to nerozlučitelný svazek mezi mravným a pořádným bratrem a sestrou.

Za takového blaženého živobytí uplynulo oběma dvanáct roků, tak že oba čítali 24 let stáří svého. Již po několik časů cítili oba dva mimo upřímnou sesterskou a bratrskou lásku k sobě ještě jakousi jinou náklonnosť, s kterou se jeden druhému vyzradit nechtěl. Rodiče cosi takového se domýšleli, protož ponavrhli své dceři, jestli by nechtěla s Vojtěchem vstoupiti do stavu manželského? I kdož byl radši než ona, kteráž myšlénkou tou se nejraději obírala; „jen bude-li i Vojtěch chtít?“ pravila rodičům. Dali si Vojtěcha zavolat, a když mu své mínění přednesli, zarděl se jako kohout, z čehož hned soudili, že se i u něho nemýlili. Netrvalo to dlouho a byla svadba. Nebylo blaženějšího člověka na světě nad Vojtěcha; jenom jedno ho ještě bolelo, a to byli jeho rodiče. Vzpomínal sice ustavičně na ně, avšak nyní opanovala jej nevyslovitelná touha, aby navštívil je. Řekl to své manželce, a ta ho ráda na návštěvu tu propouštěla, a pravila: „Jest docela slušno, abys po tak dlouhém čase rodiče své jedenkráté navštívil.“ Vojtěch odpověděl: „O to by o všecko nebylo tak zle; ale kde jich hledat? Až posud nevím, jak daleko a kde od nich jsem.“ — I stáhla manželka drahý prsten s prstu svého, podávala mu ho a pravila: „Jak tímto prstenem na prstě zatočíš, budeš hned

tam, kam se ti zachce. Ale to ti povídám, ať nikomu neřekneš, že jsi ženat, sice hned za tebou přijdu a stalo by se ti něco nemilého.“ Vojtěch se oblekl do svého nejstkvostnějšího šatstva a vypadal jako nějaký král; rozloučil se s manželkou svou, nastrčil prsten na prst, a řekl: „Ať stojím před domkem svých rodičů“, otočil prstenem, zmizel z očí své manželky, a octnul se v tom samém okamženi před rybářskou chaloupkou svých rodičů.

Když tam vešel, našel otce i matku svou zdravé, oni oba spravovali roztrhané sítě rybářské. Nevěděli, co to je za pána, ale hned jim napadlo, že to nějaký král nebo kníže. Vojtěch se jich ptal, nemají-li žádných dětí? A tu oba vypravovali s plácem všecko o svém synu Vojtěchovi: „Měli jsme jen toho,“ řekli, když byli s vypravováním hotovi, „a i o toho jsme tak smutným způsobem přišli.“ Vojtěch se jim pak dal poznat — a to byla radost! Vypravovali si, jak se jim od té doby vedlo, a byli veseli. Po tom se šel Vojtěch svému knížeti pánu, kterému rybář pořád ještě všelijaké vzácné ryby donášel, představit a vyjevil mu, že jest syn rybářův. Kníže pán ho ale měl za nějakého krále. Musil po několik dnů zůstat u knížete a ten měl jedinou krásnou dceru, která byla ještě hezčí než manželka Vojtěchova. Tato mladá kněžna si Vojtěcha velice oblíbila a ráda by si ho byla vzala za manžela. Řekla to svému otci knížeti, a ten jí odpověděl: „To jsem si hned myslil, že se ti ten krásný mládenec bude líbit; nebo vypadá jako král. No, chceš-li, já proti tomu nebudu; jsem již mnoho let vdovcem a stár, odevzdám ti své panství, a vezmi

si ho; mně se také líbí; tuším, že bude hodným zetěm.“

Když Vojtěch ke stolu přišel, přednášel mu kníže, co s dcerou mluvil. Vojtěch se toho velice ulekl, a nesměl říci, že je už ženat; jeho paní mu to zakázala; a zhola odepříti také nechtěl. Byl tedy ve veliké nesnázi. To dobře pozoroval kníže i mladá kněžna, a proto oba řekli, aby si nemyslel, že si s ním dělají nějaký žert, ale že to míní opravdu; z toho, že on jest jenom syn rybářův, aby si nic nedělal. Vojtěch této řeči v rozpacích svých použil a řekl, že skutečně nemůže pochopit, kterak by si kněžna mohla vzít syna rybářova? Když pak oba na něho tím více dotírali, pomyslel si Vojtěch takto: „Řeknu-li, že jsem ženat, přijde má žena, a jak mně pohrozila, stane se mně něco nemilého; a řeknu-li, že si kněžnu nevezmu, budou mne mít za hrubiána a za osla, že takový šťastný stav manželský od sebe zahazují. Co na tom? Žena má se o tom nedozví a jestliže, nikomu neřeknu, že jsem s ní sedán, také ani nepřijde. Skoro ještě větší štěstí udělám tady, než jsem udělal tam.“ Ale nastojte, svědomí Vojtěchovo probudilo se. Vytykalo mu, jak šeredně by se prohřešil proti své první manželce, která hned od prvního okamžení jako bratra upřímně ho milovala a pro něho snad do ohně byla by skočila. Pronásledován zlým svědomím ve dne v noci, šel k zámeckému velebnému pánovi, a tam mu pláčky vypravoval, co ho na svědomí tlačí, a vyjevil, že jest ženat. Kněz mluvil mu do svědomí a pravil: „To se nemůže stát. Druhé manželství nebylo by žádným pravým manžel-

stvím. Hned to své nynější paní oznamte, a jděte odtud.“

Odešel do zámecké zahrady. Chodil jako pitomý. Kroky ho vedly okolo besídky zahradní. Ušedl si tam, neboť ho nechtěly nohy ani nésti, a byl celý utrápen. Tu najednou přišla k němu první jeho paní, sedla si vedle něho, a Vojtěch položil si hlavu na stolek. Paní se ho ptala, co mu schází? On ale již věděl, proč přišla, proto ani slova neodpověděl. Že už po několik nocí nespál, neboť mu nedalo zlé svědomí, usnul. Ona pak stáhla prsten, který mu dala, s prstu a zmizela.

Když se Vojtěch probudil, viděl, že není více ve své knížecí zahradě, ale mezi samým bodláčím a trním. Ohlížel se kolem sebe, a poznal, že se nachází v cizí hornaté a škaredé krajině, kde jen samé trní a bodláčí rostlo. Neviděl tam žádného obilí, ani stromů, ani domů a chalup. Co si měl počít? Vzpomněl si na prsten, chtěl jím otočit a k své první paní se dostat; ale oh, oh, prsten byl t e n t a m ! Umínil si tedy, že bude tak dlouho chodit po světě, až svou první manželku nalezne.

Dlouho bloudil. Konečně uviděl pastýře, který pásł stádo ovec. Přišel k němu a řekl: „Dej mi, pastýři, tuto svou halenu, a já ti dám tento můj stkvostný oděv!“ Pastýř napřed nechtěl a pravil: „Vždyť mně tato halena dělá lepší službu při pasení ovec než ten váš drahý šat; nedám!“ Když pak Vojtěch mu řekl, že si za ten šat, když ho prodá, třeba i dvacet takových halen koupit může, teprv pastýř svolil a dal mu svou ha-

len u, a Vojtěch šat svůj pastýřovi. To udělal Vojtěch proto, aby ho nikdo nepoznal.

Hned se do haleny zaobalil, krácel čerstvo dále kam ho nohy nesly. Když hodný kus cesty ušel, uviděl chaloupku. Šel zrovna k ní. V sednici byla stará babička. Prosil ji, aby mu dala něco jíst a pít. Ona mu dala. Ptal se jí: „Babičko, nevíte vy o mé první manželce, kněžně Eufrosině?“ Babička: „Ó holečku, o té já nevím; ale můj pán, kdo ví, nebude-li o ní vědět!“ — A kdo je váš pán?“ ptal se Vojtěch. Babička: „Můj pán jest Slunce. Počkej zde, až ze své denní cesty na večer přijde domů, snad ti poví; nebo ono všude svítí.“ Vojtěch čekal až do samého večera; tu přišlo Slunce domů a babička řekla: „Je zde, pane můj, jakýsi člověk, a chce se vás něco tázat.“ Na to mrkla na Vojtěcha, aby se ptal. Vojtěch tedy řekl k Slunci: „Pane Slunce! Nevíte o mé první manželce, kněžně Eufrosině?“ — Odpovědělo Slunce: „Milý brachu, o té já nevím; takové paničky vycházíají teprva až v podvečer; já svítím jen ve dne, a proto zřídka kdy je vidím. Ale jdi k Měsíci; ten ti snad o ní dá nějakou zprávu; on v podvečer na ně svítívá.“

Vojtěch se tedy hned odebral k Měsíci. Arciť že už byla noc; to jej ale nemýlilo. Měsíc krásně svítíl a on šel zčerstva jako ve dne. Po půlnoci uviděl chaloupku, šel k ní, zaklepal a chraplavý hlas staré ženy se ozval: „Kdo to?“ — „Já!“ Stará žena se ptala: „A kdo je to já, že ani v noci nedá pokoje?“ Vojtěch: „Já jsem Vojtěch, který hledá svou první manželku, kněžnu Eufrosinu.“

„Nemohla byste mi o ní povědít?“ Stará žena odpověděla: „Já o ní sice nevím, ale až můj pán přijde domů, ten vám snad bude moci o ní něco říci; pojdte sem a počkejte na něho.“ Vojtěch, který do chalupy vkročil, ptal se: „A kdo jest váš pán?“ — Žena: „Můj pán je Měsíc; za nějakou chvíli dokoná svůj noční běh a přijde domů.“ Vojtěch čekal až k ránu a byl rád, že tak brzy Měsíc našel. Jakmile Slunce začalo vycházet, přišel Měsíc domů a Vojtěch se ho ptal: „Poníženě prosím, pane Měsíci, nevíte vy o mé první manželce, kněžné Eufrosině? Víte-li, řekněte mi, abych ji našel.“ Měsíc mu odpověděl: „Milý brachu, o té já nevím; takové paničky jezdívají obyčejně v krytých kočárech; ale jdi k Větrovi; ten profouká každou díрку a skulinku; ten ti o ní bude moci dát nějakou zprávu.“

Vojtěch opět ničehož nepořídil, a šel hledat pána Větra. Šel celý den čerstvým krokem, neboť bylo ticho a příjemno. V podvečer uviděl ve vzdálené chaloupku, pospíšil si, a když k ní přišel, vešel zrovna do sednice. Tam seděl pán a četl; v koutku pak stará babička předla. Když je Vojtěch pozdravil, zeptal se pána: „Nevíte-li, kde zůstává pán Větr?“ Pán odpověděl: „Ten jsem já sám; co mně chceš?“ Na to odpověděl Vojtěch: „Mám na vás, pane Větrče, poníženou prosbu, abyste mně pověděl, kde bych hledat měl svou první manželku, kněžnu Eufrosinu; víte-li něco o ní?“ Větr: „I arcif že o ní vím. Chceš-li k ní přijít, můžeš se mne zítra chytnout; neboť si vyjedu a budu zítra veliké škody dělat,

stromy lámat, vozy kácet a jiné. Já tě tam donesu, kde přebývá, neboť i tam zarejduji; musil bys se mne ale dobře držet, abys neslítnul dolů.“ — I kdož byl tomu radši než Vojtěch! Proto ráno sedl si na záda pánu Větrovi, ten vylítnul z chaloupky a dělal hrozný rámus. Vojtěch se ho pevně držel. Vznášeli se nad lesem, a tu se pán Větr tuze rozvzteklil, stromy praštěly až hrůza. Vojtěch se zapomněl dobře držet, a slítnul dolů právě vedle tří mužů, kteří se o tři věci hádali: o kolo, o plášť a o boty. Každý z nich chtěl mít plášť anebo boty, ale kolo nechtěl žádný, nebo bylo kolo jako kolo. Boty ale nebyly jako boty, nýbrž to byly boty, že ten, kdo je obul, hnedle byl tam, kde býti chtěl; a ten plášť nebyl také jako plášť; ale to byl takový plášť, že ten, kdo ho vzal na sebe, od nikoho nebyl viděn. Když se tak o ty tři věci hádali a Vojtěcha spadnout viděli, zvolali: „Hle tu sestoupil člověk s nebe, a ten nás spravedlivě rozdělí.“ Když Vojtěchovi vyložili, oč se tu jedná, řekl: „Já vás spravedlivě rozdělím!“ Vzal kolo a povídal: „Toto kolo pustím s toho kopce dolů. Kdo z vás ho první dohoní, dostane boty; a kdo druhý, dostane plášť; kdo pak zůstane naposledy, tomu zbude kolo.“ — „No tak ano,“ zvolali všickni tři. Vojtěch pustil kolo a oni uháněli za ním, div si paty neutloukli. Vojtěch ale obul hned boty, dal na sebe plášť, nechal jim tam své boty a halenu ležet, a řekl: „Ať jsem hned neviděný u své první manželky, kněžny Eufrosiny!“ Hned tam byl. Ale co tam viděl? Byla tam hostina;

kněžna si měla vzít jiného. Juž byla hostina a všickni hosté byli veselí. Když pak se nejvzácnější jídla na stůl nosila, vyrazil je Vojtěch nosičům pokaždé z ruky. Toť byl hrozný rámus. Nosiči byli vaděni, že jsou hloupi; oni řekli, že za to nemohou, aby páni a paničky sami zkusili jídla přinést. Ale pokaždé slitlo všecko dolů, ať nesl kdo nesl a cokoli nesl. Konečně zkusila toho i kněžna nevěsta, a také jí se stalo tak. Odešla rozlobena do své sednice, a Vojtěch za ní. Shodil plášť, a hle, kněžna ho plna radosti předvedla hostům a pravila: „Proto že můj první manžel se navrátil a svou chybu poznal, ze svadby nebude nic.“ Byla z toho radost. Až posud, jestli neumřeli, jsou spokojeně živi. Rodiče jeho nad zmizením syna svého se rmoutili a brzy umřeli, ačkoli je kníže i dcera jeho do zámku si vzali.

12. Soused a jeho pacholek.

Byl jeden zámožný soused, a toho by byl čert o všecko rád připravil. Proto si vyžádal u Pána Boha tu moc k tomu, a Pán Bůh mu povídal: „Dávám ti tu moc; chci toho souseda zkusit, jak bude trpěliv; musíš mu ale zase ku předešlé mohovitosti dopomoci.“ Stalo se. Napřed udělal čert, že tomu sousedovi přišel pád na dobytek; kus po kusu mu scípal, a nezůstalo mu z dobytka nic než pár koníků. Pak přišlo krupobití, které mu všecko osení na polích potlouklo a docela zničilo. Konečně přišel

oheň a vyhořelo mu všecko, sotva že ty koníky uchránil. K tomu ke všemu ho ještě sužovali robotou tak, že byl se všech stran velice sklíčen. N e r e p t a l p r o t i P á n u B o h u, ale jako Job říkával: „Pán Bůh dal, Pán Bůh vzal, Jeho svaté jméno buďž velebeno.“

Mezi jiným musil jít na robotu do lesa, musil dříví dělat. Bylo mu mnoho práce uloženo, tak že si musil ještě nádenníka najmout na své útraty. S e l k a jim na oběd upekla koláčů podpopelních, a když časně ráno do lesa odcházeli, dala je jim s sebou. S o u s e d uložil si koláče p o d h á j e k na zem, a pilně pracoval; nádenník byl nedaleko od něho a také pilně dělal. Když se přiblížilo poledne, položil sekeru a chtěl se pustit s nádenníkem do koláčů. Kterak se ale ulekl, když viděl, že jsou koláče ty tam? Nezlobil se, ale řekl: „Pán Bůh mu jich požehnej, kdo je vzal.“ N á d e n n í k řekl také tak, a oba potom pravili: „Vždyť my přece nějak až do večera vydržíme.“ Hned zase oba dva se dali chutě do práce, pracovali až do samé tmy šťastně uloženou práci dokončili.

Několik dní potom hlásil se u souseda mladý chasník za pacholka. S o u s e d mu řekl: „Milý chasníku, já mám sice koně, které mně z celého mého statku zbyli, ale nemám ani jim ani sobě samému a ženě dát co jíst; jak pak bych ještě tebe živiti mohl? Plat bych ti dokonce už žádný nemohl dát.“ O d p o v ě d ě l c h a s n í k: Jen mne vezměte; vždyť se přece s vámi nějak užívím a plat žádný od vás nechci.“ S o u s e d: „No, když mermomocí chceš, zůstaň tedy.“

Chasník zůstal, chtěl hned něco pracovat, a ptal se: „Máte slámu? Já těm koňům nařežu sekaniny.“ Soused: „Je tam ještě několik otepí.“ Chasník pustil se do práce, která mu ku podivu zčerstva šla. Brzy byl se vši slámou hotov. Nacpal sekaninu do šesti pytlů, naložil ji na vůz, zapřáhl koně a pravil, že pojedje do mlýna. Soused měl za to, že je pacholek jeho pomaten a ptal se ho, co to dělá, že v pytlech jest sekanina a ne obilí. Pacholek odpověděl, aby ho jen nechal, že tak dobře dělá. Přivezl do mlýna a ptal se mlynáře: „Kdy mám přijít mlet?“ Ten mu řekl: „Zítřa ráno.“ Když přišel a první pytel rozvázal a chtěl nasýpat, začal s mlynářem hubovat, že pšeniči z pytle vysypal a dal tam sekaniny. Mlynář se omlouval, že se pytlů ani netekl. Ale nic naplat; pacholek stál na svém a mlynář musil mu dát chtěj nechtěj za sekaninu pšeniči, a pacholek si ji semlel. Když byl s prací hotov, šel pro vůz a koně, zapřáhl a řekl doma: „Už je semlito, pojedu pro mouku.“ Soused a žena jeho čekali, jak to vypadne. Pacholek přijel, dal selce šest pytlů nejkrásnější mouky a pravil: „Teď napečte koláčů; mouky máte dost, tedy také buchet.“ Napekla a měli se dobře.

Přišel posel od pána vrchního, aby soused hned k němu přišel. On šel, a když se před vrchního dostavil, pravil vrchní k sousedovi: Je zde žaloba na tvého pacholka, že přivezl šest pytlů sekaniny do mlýna, a mlynář mu musil za ni dát šest pytlů pšenice. Za to budeš muset zítřa celou panskou louku, která je sto měr veliká, seséct, seno usušit a

do panského dvora odvézt; a za to si budeš moci jednu fůru sena vzít a svým potahem domů odvézti. Pakli to všechno zítra nevykonáš, budeš vidět, co se ti stane.“

Soused zarmoucený odešel a řekl si cestou: „Jak je to možná, abych takovou práci za jeden den vykonal, i kdybych všechny lidi ze vsi k sečení najal. Vždyť se to za jeden den neusuší! A k tomu, jak pak kdyby zítra přšelo?“ Když celý smutný domů přišel, ptala se ho žena i pacholek, co se mu stalo? On odpověděl: „Oh, milí lidičky, zle! Mám zítra celou panskou louku seséct, a všechno seno usušit aby se mohlo hned do panského dvoru odvézt. Jak já to vykonám? Za to prý si budu moci vzít jednu fůru sena. Na to odpověděl pacholek: „I nic si z toho nedělejte; celou noc klepejte kosy kde jakou máte, a já vám zítra pomohu.“

V tom přišel posel od pána vrchního a vyřizoval, že pán vrchní seznává, že sousedovi uložil na zítřek mnoho práce; že mu tedy něco slevuje, a sice, aby jen louku posekl, seno usušil a do kup dal; odvážet prý ho nepotřebuje, že si přijedou pro ně panští pacholci.“ Pacholek odpověděl: „Dáme pána vrchního pozdravovat, aby si panské vozy přijely hned po obědě, že seno bude už v kupách; první fůru ale my si naložíme sami.“ Na to řekl posel: „I což o to, nechť je první nebo poslední; jen když se bude moci seno vozit.“

Druhého dne vydal se soused s pacholkem na sečení louky. Sekli; pacholek ale odhodil mrzutě kosu a řekl: „Nevyspal jsem se, proto si

zdrímnu a nebudu spíše séci, až selka přinese snídaní.“ — „No, to bude hezké,“ řekl souseď; „pravil jsi, že mi pomůžeš, a že budeme hotovi dnes, a ty si lehneš!“ — Pacholek: „Jen sečte, a o mne se nestarejte;“ a již chrupal. Souseď sekl až se mu pot s čela lil. Žena přinesla snídaní, a když pacholka viděla ležet, a slyšela chrupat, pravila plná úzkosti: „No, to je krásný pomahač!“ V tom se pacholek probudil: „Aha, již nesete snídaní!“ řekl a hned se buchet chápal. Když posnídali a selka odešla, byl souseď od práce již unaven, a louky travnaté mnoho neubylo; mnoho nepoložil. Slunéčko pálilo a spaní ho přemáhalo. „I lehněte si a spěte,“ řekl pacholek; „teď já budu séct.“ Souseď uposlechl, lehl si a tvrdo usnul. Pacholek chopil se kosy, hvízdal a hned tam bylo na sto pomahačů. Jedni sekli, druzí obraceli a sušili, a třetí dávali do kup. Nebylo ještě poledne, a seno se mohlo už vozit. Pomocníci zmizeli, a pacholek zbudil souseďa a řekl: „Vstávejte; seno už je v kupách; půjdeme k obědu a pak si pojedeme pro svou fůru sena.“ Souseď procitnul a vyvalenýma očima se díval na kupy kterých bylo jako hvězd na nebi. Šli na oběd, po obědě pak zapráhl pacholek koně a jeli pro seno. Když tam přijeli, zajel pacholek do prostředka louky a čekal s nakládáním, až panské vozy a robotníci pro seno přijedou. Juž včera vyprázdnil pacholek a souseď všechny hůry, kolny, a kde se co dalo, pro tu fůru sena, kterou si naložit směli. Po nějaké chvíli dojel dlouhanský řad vozů pro seno. Pacholek souseďův řekl: „Napřed si naložím já tu fůru

pro souseda, a pak teprva budete vy nakládat.“ Nyní začal nakládat jednu kopku za kopkou házel na vůz, který se pořád víc a více zvětšoval a rozšiřoval. Polovice louky byla už holá, a vůz teprv do půl naložen. Přítomní lidé nevěděli, co se to děje. Dráb a jiní zbraňovali mu, aby více nenakládal; on však řekl: „Nevíte, že pán vrchní povídal, že si můj hospodář jednu fůru sena vzít může?“ Nedal se spíše odehnat, až všecko seno bylo naloženo a louka jak když smete. Praštil do koňů; ti však ani nehnuli. Vypřáhl je a hned tam byli čtyři vraníci, ty připřáhl a jel o všecko pryč přes meze a pahrbky zrovna domů. S o u s e d celý pitomý nad tím vedl své koně za vozem, a panští služebníci a robotníci s otevřenou hubou dívali se po nich. Jeli s prázdnými vozy domů a řekli to pánu vrchnímu. Pacholek se sousem skládali seno, a když už všecko naplnili, skoro ještě nic z vozu nebylo; proto ostatní musili složit na dvoře a udělali velikánskou kupu. Sena bylo tedy dost, a koně žrali, co se jim líbilo.

Sotva bylo seno složeno, musili se oba dostavit před pána vrchního. Ten jim nařídil, aby buď seno přivezli anebo ten hrozitánský dub, nedaleko zámku do dvora zámeckého. P a c h o l e k pravil: „Zítra o deváté hodině celý dub s kořeny bude v zámeckém dvoře; ani ta nejmenší haluz z něho scházet nebude.“ Vrchní jich propustil. Druhého dne zapřáhl p a c h o l e k koně sousedovy do vozu a jeli pro dub. „Ale,“ řekl s o u s e d k pacholkovi: „kterak takový hrozitánský dub dostaneme ze země? Jak ho nalozíme, a kterak ho můj vůz snese a koně utáhnou?“

Vždyť to není možno!“ P a c h o l e k řekl k hospo-
dářovi, aby se o to nestaral.

Když k dubu přijeli, stál tam už p á n v r c h n í s
lidmi. P a c h o l e k nařídil svému hospodáři, aby ten dub obkopal. S o u s e d sotva několikrát do země uhodil, chopil se p a c h o l e k hrozitánského dubu, a jako trávu ho ze země vytrhl. Naložil ho na vůz, ale kola se hned rozdrtila. Protož odešel do blízkého lesíka a vytáhl z něho vůz větší než chalupa s tlustými obručemi na kolech. Do toho připráhl k o n ě s o u s e d o v y, naložil dub na něj, fíkl jím tam jako nějakým k l i c k e m a práskl do koní. Ti ale nemohli vozem ani pohnout. Vypráhl je a povídal: „Tamhle je mršenec; přineste mně odtud několik kostí ze zcípých mrch; he, sousede, slyšíte, co vám povídám!“ S o u s e d šel a přinesl svému p a c h o l k o v i několik koňských kostí. P a c h o l e k je vzal, stloukl je dohromady, a hned z nich byli čtyři bujní bělouši hřebci. Ty k vozu připráhl a jel o všecko pryč k z á m k u do dvora. Oč strom zavadil, všecko trhal sebou, střechy chalup okolo nichž vůz hrčel, jen se sypaly a okna jen břínčela. Přijeda na z á m e c k ý dvůr, shodil dub na zem a řekl k vrchnímu: „Nyní, pane vrchní, vykonali jsme, co jste poroučel, a ode dneška dejte mému hospodáři s takovými věcmi svatý pokoj. Mějte se hodně!“ vyskočil s hospodářem svým na vůz, praskl do běloušů, a uháněli k domovu.

V té samé vsi byl jeden sedlák velikánským boháčem, ale také takovým skrblíkem a nespravedlivcem, jakého v celém okolí nebylo. Když jeli domů, viděl boháč ty čtyry bujné bělouše. Zalíbili se mu,

a proto je chtěl za své se sousedem vyměnit. Potkal jich právě na návsi a řekl: „Ale to máte bělouše, sousede! Nechtěl byste je za moje vyměnit?“ „I proč ne,“ odpověděl s o u s e d, „přidáte-li na ně pět set zlatých stříbra, obrátíme se s nimi hned k vám.“ — „No tak ano,“ řekl b o h á ě, a s o u s e d dostal jiné čtyry koně a ještě k tomu tolik peněz, pět set na stříbre. Když druhého dne b o h a t ý s k r b l í k bělouše zkusit chtěl, a do radla je zapřáhl, rozsypali se mu na poli a zůstalo z nich jen trochu kostí. S e d l á k celý polekaný běžel k s o u s e d o v i a křičel, aby mu dal koně nazpátek, že se mu bělouši rozsypali. P a c h o l e k odpověděl: „Až nám přivedete naše bělouše, dostanete své koně i s pěti sty nazpátek; pakli ne, a chcete-li své koně mermocí nazpátek, položíte ještě jedenkrát pět set stříbra, a dostanete všechny čtyry nazpět. Co měl s e d l á k dělat? Dal rád pět set a dostal své koně. S o u s e d o v i však zbyl jeho prvnější pár, a při tom vydělal tisíc zlatých stříbra. K tomu bylo co jíst, sena bylo také dost, jen že mu ještě scházelo všelijaké obilí, hovězí a černý dobytek, něco drůbeže, a pak aby si mohl svůj dům trochu lépe postavit. O to se ale o všechno postaral j e h o p a c h o l e k.

Zasedl si na toho bohatého skrblika a pokoušel ho, jak jen mohl. Tak chodíval na jeho sýpku, a bral mu obilí. Sedlák to pozoroval, proto tam ustanovil jakousi bábu na stráž. P a c h o l e k ji zkamenil a postavil k obilí s lopatou v ruce tak, jakoby zlodějovi ještě do pytle nasypávala. S e d l á k přišel na sýpku a viděl bábu, kterak ještě stojí s lopatou v ruce, jakoby až posud chtěla obilí nasypávat a

pravil: „Tato zpropadená baba! Já ji ustanovím aby hlídala, a ona zlodějům sama dává!“ Běžel k ní a chtěl jí notně nařezat; ale jak se podivil, když viděl, že jest zkamenělá! Každý se bál dotknout se jí a tím méně ji odnést s půdy. Radili lidé sedlákově, aby o to poprosil sousedova pacholka, ten že je srdnatý; on že jí odklidí. Pacholek řekl bohatému sedlákově: „I proč pak ne? Já vám ji odtud odklidím, dáte-li mi do mého pytle obilí.“ Sedlák musil svolit, chtěl-li se zkamenělé báby zbavit. Srdnatý pacholek odnesl ji kamsi do křoví, a ušil si hrozitánský pytel, s kterým si šel pro obilí. Sedlák div zlostí nepukal, když viděl, že všeho obilí přes polovici ubylo, než si pacholek naplnil pytel svůj, který radostně svému hospodáři přinesl, tak že měl hned dosti všeho obilí. V noci na to odnesl pacholek zkamenělou bábu do kravského chléva bohatého skrblíka, posadil ji na nejlepší krávu a odešel domů. Sedlák a selka slyšeli šramot v chlévě; tancovala kráva s babou po celém chlévě, utrhla se a všecken ostatní dobytek byl poděšen. Šli se podívat a ulekli se báby. Poslali hned pro pacholka, aby jim bábu odnesl. Ten chtěl za to krávu a dostal ji. Tak to chodilo po několik nocí. Brzy seděla bába na koňovi, brzy na hovězím, brzy na černém dobytku, a za každé odnešení báby musil bohatec pacholkovi ten kus dát, na němž seděla.

Když takovým způsobem pacholek sousedovi všecko zaopatřil, cokoli měl napřed než na něho ty pohromy přišly, a soused si svůj dům do pořádku uvedl, jak ho měl před tím, čímž arcif

bohatému, ale nespravedlivému a lakomému sedlákovu mnoho ubylo; sedlák pacholka prosil, aby ho již jednou té báby docela zbavil, aby již nepřicházela. Pacholek mu odpověděl: „Tuť žádné jiné pomoci není, než ta: Vy s manželkou svou musíte bábu jedním strkem hodit do hluboké studně, kterou na dvoře máte. Kdyby ji tam jiný hodil, zase by vylezla; protož to učiniti musíte oba dva, žena i muž. Já vám ji zítra přinesu a postavím k studni.“ Sedlák byl tomu velice rád, že již jednou báby dočista se zbaví.

Druhého dne přinesl pacholek bábu, kterou měl pořád v křoví za zahradou sousedovou uschovanou, postavil ji vedle studně a řekl sedlákovu a selce, aby ji tam strčili. Oni nemohli; proto řekl pacholek: „Blázinci, tak to nepůjde; to se musíte hodně rozeběhnout a oba dva silné a stejné do ní vrazit; pak to půjde“. Sedlák se selkou se hodně rozeběhli, vrazili do báby, a bums — zka-menělá bába slítla do studně a sedlák se selkou za ní, a byli všickni tři v hluboké studni pochováni.

Pacholek šel domů a řekl svému hospodáři a hospodyni: „No teď si stojíte zase tak dobře jako napřed; a víte, co vám pomohlo zase tak na nohy? To že jste ve svém neštěstí nereptali ani tenkrát, když jsem já vám ty podpopelné koláče v tom lese ukradl, nýbrž řekli jste: „Požehnej mu jich Pán Bůh, kdo je vzal.“ To vám dělalo tuze dobře! Já tedy půjdu, protože jsem svou práci už vykonal, ze služby!“ Soused i žena prosili ho, aby jen zůstal, že když mohl tenkrát u nich být, když nic neměli, aby neodcházel, když

nyní mají a on se dobře míti bude. „Milí braši“, řekl pacholek, „já jsem ten, který vás do holoty přivedl, a musil jsem vás nařízením Božím zase do předešlého stavu přivést. Pak jsem si také přišel pro toho nespravedlivého a lakomého boháče a jeho ženu; ty již mám ve své moci. Oboji úlohu jsem tedy už vykonal. A víte, kdo jsem? Já jsem čert!“ — Na to zařval a vykřikl: „Představte se, nespravedlivý sedláče a selko, kteří jste ubohé lidí dřeli, dělníkům spravedlivou mzdu upírali, z mozolů druhých a křivou přísahou zbohatli a pro lakomství své každého žebřáka od domu svého odháněli! Představte se pravím, a půjdeme k nám do pekla!!!“ — Tu se sedlák se selkou do niti mokří dostavili, z pacholka udělal se čert s velikýma rohama; na jeden vzal sedláka a na druhý selku, oknem vyrazil ven a zmizel v povětří. Soused se ženou zůstali celí omráčeni, sklo z okna na prášek rozdrčené sypalo se dolů, a oni puchem v sednici div neomdleli. Otevřeli ostatní okna a dvěře, musili utect a po tři dni nemohli pro smrad do sednice. Potom byli šťastně živi, a proto že mnoho mezi chudé rozdávali, žehnal jim tím více Pán Bůh.

13. Dva bratři Petr a Bukač.

Byl jeden králík, a ten měl dvojčata, dva chlapečky, kteří byli sobě podobni jako vejce vejci. Králík měl z nich velikou radost, a dal jednomu říkati „Petr“ a druhému „Bukač“.

Byli to roztomilí kloučci a milovali se ku podivu. Rostli až milo a pilně se učili, čímž otcí a matce dělali velikou radost. Nejen že byli docela stejní dle těla a druh od druhu ani sebe menším znamením se nelišil, oni měli také docela stejné způsoby. Stejně se učili; co jeden věděl nebo nevěděl, to věděl nebo nevěděl i druhý. Stejně se šatili; netrpěli na sobě a při sobě ničeho, čím by se oddělovali. Ba ku podivu, zachovávali i stejnou míru v jídle a pití; co jeden rád nebo nerad jedl, to i druhý. Řeč a hlas obou byl docela stejný. Slovem, nebylo možno ani v nejmenší věci jednoho od druhého rozeznati. Jenom králík sám nepatrným znamínkem oba rozeznal, a proto mu podivuhodná stejnost synáčků působila mnohou rozkoš, nejvíce proto, že je nikdo rozeznati nemohl.

Když z podivných těch kloučků poznenáhla krásní mládenci vyrostli, učili se také šermovati, v čemž velmi prospívali a stali se z nich udatní rytíři.

Jednoho dne dal jim otec mnoho peněz, a nařídil jim, aby šli do města na koňský trh, aby si tam docela stejné koně koupili, každý jednoho. Odebrali se tam, jak jim otec nařídil, a když sem tam po trhu chodili a nikde dva stejné koně naleznout nemohli; tu znenadání potkali sedláka, který vedl dva docela stejné hřebce. Jeden byl druhému jako vejce vejci podoben. Byli to krásní bělouši, ještě hřibata. „Sedláče, zač jsou ta hřibata?“ ptali se oba jako jedním hlasem. „Za pět set zlatých stříbra do hromady“, odpověděl sedlák. Bratři: „To je málo; tu máš ještě jedenkrátě

tolik, tisíc zlatých na stříbře.“ Kdož byl radši než se d l á k; zaplatili, každý si na jedno hříbě sedl, a uháněli z města domů.

Jeli okolo r a s o v n y. Dva velicí černí psi vyskočili z boudy, která před rasovnou stála a hupkem uháněli za koňmi, a štěkali co jen mohli. Ras je okřikoval, ale nic na plat; proto se principi vrátili, a chtěli ty psy, kteří se jim zalíbili, od rasa koupiti, dali mu za každého stovku a prosili ho, aby jim udělal, by se nemíchali a každý jenom svého pána se držel; kdyby se jeden z nich pustil v pravo, aby i p e s j e h o za ním běžel; a d r u h ý v levo se pustil, aby j e h o p e s nepustil se s druhým, ale se s v ý m p á n e m; aby neběhali spolu za jedním pánem, ale každý jenom za svým. Ras to dle jejich vůle udělal; určil jednomu psovi za pána Petra, druhému Bukače. Přidali rasovi každý ještě p o s t o v c e, a prosili ho, aby těm psům dal velikou sílu. I to učinil ras. Promluvil k psům několik nesrozumitelných slov, a řekl k bratrům: „Kdykoliv budete jeden neb druhý v největším nebezpečství, jen řeknete svému psovi: „Lam železo“, a on všecko roztrhá co mu v cestu přijde“

Bratří odjeli, a každý pes j a c h a l za koněm svého pána. Královští bratří se chtěli přesvědčiti, budou-li psi svou povinnost konat; proto se oddělili; Petr jel v pravo, a Bukač v levo. Hned se i psové oddělili; každý se pustil za svým pánem. „Dobrá“, řekli bratří, a zase se sjeli na bujných hřebcích, které sotva udržet mohli. Také chtěli se přesvědčiti o jejich síle. Jeli okolo lesa; tu vyhoupl medvěd a zrovna se hnál proti

hřebcovi, na němž jel Bukáč. Ten vykřikl na psa: „Lam železo!“ Pes houpl po medvědovi a roztrhal ho hned na cucky. To byla také dobrá, jen že se ještě Petr o síle svého psa nepřesvědčil. Nečekal dlouho. Jeli okolo křoví, a tu vyhoupl lev a hnál se proti Petrovi. On křikl na svého psa: „Lam železo!“ a hned litaly cancoury ze lva. Oba dva bratři měli velikou radost z toho, že tak dobrý kup udělali.

Když přijeli domů a otcovi Králíkovi okázali, so koupili, divil se králík otec, že za tak laciný peníz dostal každý tak krásného hřebce a psa; a a co při tom nejkrásnějšího bylo, ta stejnost jak koňů tak psů.

Po nějakém čase řekli oba svému otcí: „Otče, nemůžeme pořád zůstat doma; musíme se také někam na zkušenou podívat do světa“. Otec se nad tím zarmoutil měl je velice rád a proto jich nerad ztratil, a řekl: „Aspoň jeden mi zůstaňte pro potěšení doma; až se první ze světa navrátí domů, může jít zase druhý.“ Bratři si ale nedali říct, a proto je otec s pláčem propustil. Sedli si na své koně jako rytíři a uháněli z domu otcovského. Psi za nimi.

Když se po dlouhé jízdě v jednom lesíku octnuli, řekl Bukáč Petrovi: „Ale, bratře, my jsme přece neměli otcovi ten zármutek dělat a oba odejít; aspoň jeden z nás mohl zůstat doma a také zůstat měl. Víš ty co, nesmíme dopustit, aby snad otec zármutkem se kormoutil nad námi; buď ty se odeber do světa a já se navrátím domů, aneb já se pustím do světa, a ty odejdi na zpět k otcí“. Petr odpo-

věděl: „Máš dobře, bratře; vrať se a já se pustím dále.“ B u k a č vytáhl svůj meč, zapíchl ho do země a řekl: „No tak ano. Do dne a do roka přijdu se sem na ten meč podívat. Bude-li se tak blyštět jako nyní, až ho ze země vytáhnu to bude znamením, že se tobě bratře dobře daří; bude-li ale zazrzavělý, bude to důkaz, že se ti špatně vede, a já ti půjdu na pomoc“. Rozloučili se, Petr se pustil lesem do světa. B u k a č pak se navrátil k otci svému, který měl z toho velikou radost. Nyní necháme Bukače doma u otce a půjdeme za Petrem.

Dlouho jezdil Petr ve svých krásných rytířských šatech na bujném hřebci, věrným psem doprovázen po světě sem a tam, až pak přijel k velikému městu, a to bylo černým sukrem potaženo. Vjel tam do jedné hospody, a ptal se, co ten smutek znamená? H o s p o d s k ý odpověděl: „Oh, milý pane, zle! Jsou nedaleko města v jednom zámku tři obři, a těm se musila, každého dne jednomu, jedna panna za pokrm dát. Všecky panny městské, i z celého okolí již sežrali; a teď zbývají ještě tři královské princezny. Zítra přijde již řad na první, a sice na tu nejstarší. Proto je celé město v hlubokém smutku. Před zámkem tím jest taková kapla a o osmé hodině zrána musí tam už každá panna být. Obr, na kterého jest pořádek, pro ni si přijde a ji posnídá. Kdyby tam nebyla, přijde do města a roztrhá třeba 20 i 30 lidí, ať jsou mužští nebo ženské, starci nebo děti. Aby se tedy horší věci předešlo, musí se každého dne jedna panna, s kterou za vděk vezme, obětovati. Žádné kanony nejsou v stavu zámek ten roztrískat, a

žádná lidská síla kdyby bylo vojska sebe více, nemůže těm obrům ublížit; oni všechno poflákají. Oh, to je ňaká úzkost!“ H o s p o d s k ý a všickni lidé, kteří tam byli, nařikali až hrůza, a rytíř Petr všechno pozorně vyslechl. Zůstal v hospodě té na noc, a když se druhého dne 8. hodina přibližovala, dal si osedlat koně, a pod záminkou, že si někam vyjede na procházku, uháněl se s svým psem k zámku, ale tak, že ho žádný nepozoroval, neboť zámek s druhé strany objel. Zdaleka viděl černý kočár, a v něm v bílém šatu krásnou, ale celou uplakanou královskou princeznu. Kočár volným krokem táhli černí koně, byli černým závojem, a sice všech šest, zakryti. Rytíř Petr povzdálí ten pohřební průvod pozoroval. Když se dojelo až ku kapličky slezla princezna a vkročila tam, a černý kočár odjel na zpátek. Tu teprv přistoupil Petr blíže na svém koni, pozdravil smutnou princeznu a pravil: „Přišel jsem vysvobodit vás od tak škaredé smrti!“ Princezna plačky odpověděla: „To je nemožno a všechno darmo.“ On pak jí pravil: „Důvěřujte v Pána Boha a vroucně se modlete; za Boží pomoci na světě všechno je možno.“ Princezna vroucně se modlila a duši svou Bohu odporučovala; na pomoc rytířovou však ani za mák se nespolehala.

Tu bila na věži zámecké hodina osmá; ubohá princezna hrůzou a strachem se trásla a byla více mrtvá než živá. Hrozitánský obr vyšel a měl v pravé ruce svou hůl španělku, totiž celou jedlu, že by jí člověk sotva obejmul, a máchal jí v povětří jako nějakým proutkem. Uviděl rytíře Petra a pravil k němu hlasem jako hrom:

„Ty lidský červíčku, co zde chceš?“ Petr: „Tu princeznu chci obhájit, budeme se o ni potýkat.“ Obr ale ještě vzdálen, odpověděl: „Ó ty bídný červe! Kdybych se tě svou španělkou jen dotkl, bude z tebe kaše.“ Petr: „O ne tak; však se ještě neznáme!“ V tom přibližoval se obr k Petrovi, a napřáhoval svou španělkou. Ale Petr křikl na psa: „Lamželezo!“ Pes houpl na obra, svalil jej a Petr na koni přiskočil, uťal mu palašem hlavu, a obr jen ještě zabručel a bylo po něm.

Na to uřízl Petr nožem obrův jazyk, napsal na hlavu i na jazyk číslo I., a uschoval jazyk ten v torbě své. Princezna to všecko viděla a byla radostí jako bez sebe. Petr pak jí řekl: „Nyní, princezno, můžete odejít, domů; jste, jak vidíte, vysvobozena.“ Princezna odpověděla: „Pane můj, kdo jste a jak se vám odplatím? Mileráda podám vám svou ruku k sňatku manželskému, mohu-li se vám takto zavděčit?“ Petr odpověděl, hluboce se ukloniv: „Do dne do roka vás, princezno, navštívím a pak si o odplatě té promluvíme.“ Potom hned tryskem odjel na svém bujném oři, a královský kočí, který ze vzdálí na všecko se díval, obrátil svůj černý kočár, princezna si sedla do něho a odjeli domů, kde byla veliká radost ze zachráněné princezny. O její vysvoboditeli však nikdo se dozvědět nemohl. Nejstarší princezna byla plna radosti: ale její dvě sestry, které zítra a pozítřku obrům vydány býti měly, nacházely se ve velkém strachu. Vysvobozená sestra je těšila, že snad i je rytíř ten vysvobodí z drápů obrů druhých. Tak se také skutečně stalo, druhého dne. Na noc byl Petr zase v té hospodč.

Bylo tam mnoho řečí o vysvoboditeli princezny, on ale se ničím nezmněl a jen naslouchal. Druhého dne k osmé hodině dostavil se rytíř u kapličky před zámek obrů. Druhá princezna plná úzkosti čekala na svou smrt. Osmá hodina odbila, a tu vylezl ještě jedenkrát tak veliký obr jako ten včerejší ze zámku, a měl v ruce hrozitánský dub místo španělky, kterým máchal v povětří jako s nějakým proutkem. Když ze vzdálí zahlédl Petra na koni, zahulákal na něj: „Co zde chceš ty zemský červe?“ — Petr: „A co ty se mne máš co ptát? Jdu si pro tu princeznu, kterou ty sežrat chceš; budeme se o ni potýkat.“ Obr: „Ty, mravenče! Se mnou se potýkat? Vždyť, kdybych na tebe jen kýchnul, už tě zabiji.“ Petr: „Ne, ne! Tak zhola to nepůjde, napřed si musíme něco do ucha pošeptat.“ Tato úsklebná slova dohněvala obra; chtěl už po Petrovi pácnout; ten ale zhurta vykřikl na psa: „Lam železo!“ Pes na něj houpl, a obr se hned válel. Petr mu uťal palici, vyřízl z ní jazyk, a napsal jak na palici, tak na jazyk číslo II. Zastrčil jazyk do své torby, a již leželi na zemi dva obři a jejich hlavy vedle nich. Princezna byla jako na svět podruhé narozena, a řekla osvoboditeli svému: „Pane, kdo jste a jak se Vám za to odsloužím, že jste mne zachránil před smrtí?“ — „Do dne do roka přijdu princezno k Vám a pak si o té odměně pohovoříme. Hle, tamhle vůz, který vás přivezl, se už obracuje; jeďte domů a zvěstujte svým královským rodičům a sestrám radostnou novinu zachránění svého.“ Sotva domluvil, bodl hřebce a uháněl pryč.

Když ochráněná princezna městem jela do otcovského sídla královského, zvěstovala všem lidem, kteří ji potkávali, radostnou tu zprávu, a v královském sídle byla teprva radost; jenom že ještě kalena byla pomýšlením na zítřní den, v kterýž měla nejmladší, ale nejkrásnější princezna obroví dovezena být. Tu bylo nějakého shonu po tom rytířovi, který již dvě královské princky tak od smrti hahanebně vysvobodil; ale nikde nebyl vypátrán; neboť se uměl Petr v hospodě té, která na zadním konci města toho stála, dobře ukryt. Proto nařídil král všemu vojsku, aby zítřejšího dne, až jeho poslední dcera obroví do kapličky vyvežena bude, celý zámek rozsáhlým kruhem obstoupil a na rytíře toho dobrý pozor dali; a až obra zabije, aby jej chytli a k němu přivedli, že by ho rád poznal a odměnil. Petr přenocoval opět v té samé hospodě, a nikomu nenapadlo, že by on sám to byl, ačkoli se všude, tedy i v té samé hospodě, o tom zázračném rytířovi hovořilo. Ráno vyjel už před sedmou hodinou k zámku posledního obra, neboť se včera dozvěděl, že po sedmé hodině vojsko zámek již obkličovat bude. Báł se, aby mu cestu k zámku nezamezili a postavil se před kapličku. Vojsko rytíře dobře vidělo a i Petr viděl vojáky. Tito však k zámku se přiblížit netroufali sobě, aby od obra něco neutřžili.

Před osmou hodinou přijela velice krásná a mladaoučká princezna v oděvu bílém na černém kočáru šesti koňmi černými taženém, a zaradovala se, když rytíře tam již spatřila. Vůz se obrátil,

a kočí odjel. Pozdálce pak čekal, co se bude dít. Princezna prosila Petra, aby ji ochránil, a on jí napomínal, aby se vroucně modlila a v Pána Boha důvěrovala. Vojsko upřeným okem pozorovalo, jak to vypadne? Osmá hodina odbila a překrutný obr vystoupl ze zámku, tak že velikánskými vraty sotva prolezl. Tento jediný byl za pře dešlé dva, tak, že Petr před ním dostal strach, a nahánělo mu. V ruce držel buk tak ohromný, že ho svět neviděl, a točil jím jako nějakým proutkem. Zahřměl na Petra, až se celý zámek otrásl: „Co zde děláš, ty lidský červe?“ — Petr: „Co zde dělám? Svou nevěstu chci před tvýma zubáky ochránit.“ — Obr: „Co že? Ty zábo, chceš svou nevěstu ochránit, po které můj jazyk práhne? Vždyť, kloučku, kdybych jen na tebe dechl, svalíš se na zem mrtvý!“ — Petr: „Ho, ho, Taková pavučina já ještě nejsem! Pojď jen dále!“ Ale již měl strach, a ačkoli se obr k němu ještě nepřiblížil, zvolal na psa: „Lam železo!“ Pes udělal několik skoků, a již visel obrovi na prsou; ale měl co dělat, než nad obrem zvítězil a k zemi jej porazil. Petr na hřebci přiskočil a musil několik rázných ran svým ostrým palašem dát, než mu palici ufal. Vyřzl jazyk, a na obou, jak na hlavě tak na jazyku napsal číslo III. Jazyk schoval do torby. Na to navrátil se k plesající princezně, která mu padla okolo krku a zvolala radostně: „Kdo jste, můj pane, a kterak se vám odplatím?“ — Petr: „Vždyť pak jsem již pravil obrovi, že svou nevěstu chci před jeho zubáky uchránit; pročež, krásná panno, žádám za odměnu vaše srdce

a vaši ruku. Do dne do roka si pro vás přijedu, a bude-li vaše vůle, pojmu vás za svou milou manželku.“ Princezna: „A co do dne do roka, raději hned!“ — Petr: „Ne! To nemůže být!“ Tuf ale se vojsko rychle stahovalo okolo zámku a Petr měl co dělat, aby, jak si umínil, jim upláchnul. Vyskočil na hřebce a pádil tam odtud. Kůň hnal zrovna proti vojsku a nechtěl Petra nikterak uposlechnout, když ho řídil na tu stranu, kde nejméně vojska bylo. Nechal ho tedy pádit, kam se mu líbilo. Když se k vojsku přihnal, udělal skok a přehoupl, pes za ním, vojsko celé, a pádil jako zplašený. Petr svou útratu v hospodě už napřed zaplatil, proto uháněl na svém hřebci a pes za ním z města ten tam.

Vojsko se po neznámém a divotvorném rytíři celé pitomé ohlíželo, až se jim s očí ztratil; když pak se kolem kapličky shromáždilo, musila princezna, kočí, který se s kočárem už obrátil, a šickni vojáci do jednoho slíbiti veliteli vojska toho, jenž, ač starý, ještě svobodný byl, že královi a všem lidem řeknou, že on to byl, který královské princezny osvobodil a obry zabil; na důkaz toho si ty tři hlavy z těch obrů s sebou vzal.

Princezna si sedla do kočáru, ten generál vedle ní, a s celým vojskem, kteréž radostí výskati a velitele svého hlasitě velebiti musilo. navrátili se do města a ku královskému sídlu. Král s královnou toužebně čekali, jak to s jejich nejmladší princeznou dopadlo; a když uslyšeli kanony, zvony a hudbu, a jásot navracujícího se vojska, byli radostí jako bez sebe, že šťastně všechny tři dcery uchráněny

a obři zabiti byli. Princeznu s vojenským velitelem doprovázeli všickni vojenští vůdcové nahoru ku králi a jednohlasně volali: „Zde Milost králi přivádíme zachovanou princeznu a ochránce, který nejen dnes, ale i včera a předvírem Tvé dcery uchránil zabitím tří obrů; na důkaz toho tuto jejich tři hlavy neseme; tou měrou celé naše královské město, ba i veškeru zem od dalšího pronásledování vysvobodil.“ Král po slovech těch obdivoval se svému vojenskému veliteli, a hned se ho tázal, co za to žádá za odměnu, že mu dá všechno co chce, i půl svého království. Velitel pokorně prosil o ruku nejmladší princezny. Král hned odpověděl: „To je „i vítáno, ještě dnes ať jsou sdavky.“ Princezna, která to slyšela, velice se ulekla, a prosila svého královského otce, aby s tím tak nenáhlil, ale počkal, až ona aspoň po nějaký čas Pánu Bohu za šťastné a zázračné své ochránění se poděkuje, a na stav manželský jak sluší a patří se připraví.“ Král nemohl této elušné prosbě své dcery odpírat, a proto svolil. „A na jak dlouho máme se svadbou čekat?“ ptal se král své dcery. Ona odpověděla: „Vyžaduji sobě lhůtu do dne do roka, a pak se mileráda vdám.“ Všem se to zdálo dlouho, nejvíce veliteli vojenskému; ale co dělat, když král k prosbě své nejmilejší dcery povolil. Zůstalo tedy na tom, a svadba se do dne a do roka odložila. Po ten celý čas navštěvoval velitel vojenský, který se za vysvoboditele vydával, považován byl, protože všickni vojáci slib zachovali, princeznu, která se k němu chovala suše. Její dvě starší sestry nezáviděly jí starého ženicha, ale čekaly na svého vy-

svoboditele též do dne do roka, a byly při tom tak tajny všechny tři, že ani jedna druhé o ničem se nezmínila, tím méně někomu jinému. Necháme je tedy v blažené naději čekat, a podíváme se za Petrem.

Když Petr z města ujel, projížděl se po širém světě a dobře se mu všude vedlo. Tu se přiblížil den a rok od té doby, co se z domu otcovského odebral, a bratr jeho Bukač meč svůj do země zapíchl. Vzpomínal na dům otcovský a na bratra svého, ale domů se mu ze světa ještě nechtělo. Bratr Bukač stál věrně ve slově, jel v ten den na svém hřebci a s psem do toho lesa, kde meč svůj do země zastrčil, aby se přesvědčil, jak se jeho bratru Petrovi vede a je-li meč zrezavělý? Přijeda tam, vytáhl meč ze země, a jaká radost — meč se blýštěl, jakoby ho byl právě nový koupil. „Tedy dobře,“ řekl Bukač, a zase meč do země strčil. Řekl: „Nyní častěji budu přicházívát na meč se podívat,“ obrátil se a hupkem uháněl domů, aby svým rodičům tu radostnou zprávu přinesl. Skutečně častěji jezdíval na meč se dívat, a ten byl pořád čistý jako sklo.

A nemohlo to také jinak být; neb se Petrovi, kamkoli přijel, tuze dobře vedlo. Petr samým dobrým bydlem zapomněl, že už rok a den uplynul od té doby, co ty tři princezny vysvobodil. Petr daleko vzdálen jsa od toho města, jel na svém hřebci po několik dní nejrovnější cestou přes hory, doly a řeky, a hřelec jen hupkal. Když ve vzdálí město uviděl, bylo už 12 dnů přes rok a den, co se v těch krajinách nacházel. Když se k městu

přibližoval, viděl, že jest celé hollandským červeným sukнем potaženo. „Co to?“ pomyslil si „to je znamení nějaké radosti.“ Pospíšil si tím více a přijel do té samé hospody, v kteréž byl před rokem. Koně a psa dal si do stáje a přišel do sednice. Bylo tam mnoho lidí, kteří hodovali. Ptal se hospodského, který se nepamatoval na Petra. a Petr mu to také nezjevil, že tam před rokem byl: „Co tam to červené sukno a to hodování znamená?“ Hospodský odpověděl: „Milý pane, dnes je veliká radost v našem městě. Všecky hospody jsou dnes plny, neboť mají všickni hospodští nařízeno, aby dnes každému, kdo do hospody přijde, dali do syta jíst a pít zadarmo, a aby si útraty za ten den napsali, že je náš nejmilostivější král do halíře zaplatí, neb. dnes jest královská svadba. Nejmladší králova princezna vezme sobě zítra za manžela hlavního velitele našeho vojska. který tak rok a 12 dnů všecky tři princezny před smrtí ochránil, a tři ohromné obry, kterým se princezny za pokrm dát měli, zabil. Dnes, pane, jezte a píte v mé hospodě jak a co se vám líbí, a nebudete nic platit!“ — Při té řeči usmíval se Petr a odpověděl hospodskému: „Není-li pravda, pane hospodský, hoduje-li se dnes ve všech hospodách, zajisté na královském hradě největší jest hostina? Tam teprv se požívají vzácná jídla!?“ — Hospodský: „No, to se dá myslit; jest hostina před svadební. Kdybych měl takhle jenom něco, co tam se stolu spadne!“ — Petr: „No, máte-li chuť, pane hospodský, já ji mám také! Pošleme si tam pro něco!“ — Hospodský: „No to bychom do-

stali! Ale, pane, račte poručit, já hned přinesu jídlo a pití!“ — Petr: „Já mám dnes mlsný jazyk; mně by sotva chutnalo, ačkoli vaše paní jest výbornou kuchařkou; vždyť jsem po tři dni z vaší kuchyně také požíval; ale dnes to nepůjde; dnes budeme spolu něco požívat z královského stolu, a sice to, co jest nejvzácnějšího; já si pro to pošlu.“ — Hospodský a všickni přítomní, kteří tu řeč pozorně slyšeli, byli nad tím plni podivení a zvolali: „Ó to je všecko uadarmo; nikdo tam ani nepůjde, leda by pán sám proto si zašel.“ — Petr napsal několik řádků královské nevěstě, přistoupil k otevřenému oknu, které šlo na dvůr, kde byla stáj a v ní kůň a pes jeho, hvízdnul, a pes vyhoupl se ze stáje a přiběhl do sednice, jako by se pána svého ptal co poručí? Petr strčil mu listek do luby a pravil: „Pospěš si do sídla královského, vraz zrovna do večerádla, podlez pod stůl a dej ten list na klín nevěstě královské; to pak, co ona ti dá, přines zčerstra zase sem. Běž, ať dlouho na tebe nečekám.“

Pes vyrazil k velikému podivení všech přítomných ze dveří ven, a hnal se kam mu pán poručil. Stráže ho nechtěly branou pustit; ale pes porazil k zemi každého, kdo mu cestu zastupoval. Když už byl ve večerádle, vlezl pod stůl, doškrábal se po zemi až k nevěstě, a dal jí cedulku na klín. Princezna ji vzala, a hned toho psa poznala; šla do jiného pokoje a pes za ní. Tam přečtla ceduli, a div do mdloby nepadla. Nařídila aby se nejvzácnější jídla dala do koše, napsala několik řádků, a přiložila k tomu; zavěsila koš ubrouskem zakrytý

psovi na krk, a pes uháněl tou samou cestou nazpátek do hospody. „Už jsi zde!“ zvolal Petr na psa, vzal koš, otevřel a přečetl ceduli, v kteréž mu princka psala, aby hned přišel ke dvoru královskému. Hospodský a všickni nevěděli, mají-li svým očím věřit. Petr napsal zase cedul nevěstě takto: „Spíše nepůjdu, až sama pro mne v královském kočáru přijedete, bydlím v hospodě čís. 350 u Bílého Lva“. Dal ceduli zase psovi, aby jí tam donesl. Petr a hospodský si dali dobře chutnat s královského stolu, a podělili i přítomné lidi domácí a i hosty.

U dvoru mezi tím strhl se zmatek. Princezna sice nic neřekla, co to je za psa, ale její ženich velitel již něco čul; a proto mu šlo do kulových, měl strach. Přísně zakázal, aby se pes, měl-li by opět přijít, do hradu více nepouštěl, a dal bránu silným vojskem obsadit. Sotva že se tak stalo, přiběhl pes, porazil všecko, co mu stálo v cestě, lhal se po schodech nahoru, a zrovna k princezně, ona když psaníčko přečtla, hned dala zapráhnout a jela tam, pes běžel před kočárem. U dvora královského nevěděli, co se to děje? Nastal tam veliký zmatek.

Když u hospody kočár zarachotil, princezna slezla, do sednice vkročila, Petrovi okolo krku padla a plačíc radostí zvolala: „Ó kde jsi byl, můj nejmilejší vysvoboditeli?“ Všem v hospodě zůstal rozum státi. Po několika slovech Petr a princezna sedli do kočáru a jeli do královského hradu. Když do večerádky vkročili mezi hosty, pravil Petr k rozhněvanému královi: „Co zasluhuje, milostivý králi, ten, který Vaše veličenství a všecky národy Vašeho království obelže?“ — Král odpověděl:

„Ten zasluhuje, aby byl šesti lvy roztrhán.“ — Petr obrátil se ke všem přítomným hostům, a ptal se jich: „Co vy o tom soudíte?“ A všickni bez jednoho volali: „Ten zasluhuje to, co vyřknul král.“ Petr: „Nuže tedy, ten jeden z vás, který se neozval, jest ten lhář. Velitel vojenský trásl se na duši a na těle, z čeho všickni poznali, že on to jest. Král ve veliké zlosti vykřiknul: „A co to má znamenat?“ a při tom se díval velmi ostře na Petra. Ten ale pokojně odpověděl: „Králi! Váš vojenský velitel lhal, když pravil, že on ty obry zabil a dcery Vaše vysvobodil.“ — Král: „Vždyť mně z nich přinesl hlavy!“ — Petr: „Ale bez jazyků.“ — Král: „Ať se hned ty hlavy sem přinesou!“ — Stalo se. Petr otevřel svou torbu a pravil: „Nyní zkusíme, hodí-li se ty jazyky do těch tlam.“ Rozprostřel tři jazyky na stůl. Vzal hlavu číslo I. a strčil ji do tlamy jazyk číslo I. A hle, každý musil poznati, že to k sobě přináleží. Tak též se dokázalo u druhé větší a u třetí největší hlavy. — Nyní se teprva o pravém rytíři vědělo. Velitel vojenský byl hned šesti lvy roztrhán, a druhého dne byla slavná svatba Petrova s princezkou. Bylo to blažené manželstvo!

Nedlouho po svatbě ptal se Petr své manželky: „Co je to tamhle za horu?“ Oba dva u okna v nejvyšším pokoji stáli. Ona mu řekla: „To je taková hora, že kdo na vršek její vkročí, už více se nenavrátil, neboť se do hory té dolů propadne.“ Petr na to neřekl ani A ani B, ale druhého dne dal si obsedlat svého koně, a odjel se psem na milou horu. Chtěl zkusiti, co mu manželka o té hoře po-

vidala. Když na samý vrch přijížděl potkal starou babu, která cosi nesla na zádech v starém žoku. Dýchala těžko a sotva to nesla; proto prosila Petra, aby jí dovolil, by jí pes ten žok až na samý vrch vynesl, kam už daleko nebylo. Petr jí povídal, aby si to na toho psa naložila a řekl: „Co to máš, babo, v tom žoku?“ Baba odpověděla: „To jsou kosti mých synů.“ Baba ta byla matkou těch třech obrů, které Petr zabil. — „Proto že je nikdo nepochoval a dravé ptactvo maso s nich sežralo a jen kosti po nich zůstaly, šla jsem si pro ně, a chci je tady na té hoře pochovat. Tu se pochovávají všickni ti, kteří nešťastně ze světa přišli, a tak se stalo i mým synům; byliť zabiti.“ Petr se dál nemohl ptát, neboť pes zůstal pozadu s nákladem stát a nechtěl ani ke slovu Petrovu jít z místa, ne snad proto, že byl náklad těžký, ale že něco nemilého čul. I kůň byl nepokojný a nechtěl z místa dále. Petr ho bodal a karabáčkem bil, ale nic naplat. Tu dala baba Petrovi jakýsi proutek a pravila: „Jen tímto proutkem šlehněte, pane, koně a psa a hned půjdou dále.“ Petr rozloben vzal prut, šlahl jím koně, a hle, hora se otevřela a všickni: Petr, kůň, pes a baba propadli se do hory, která se za nimi zavřela. Tenkrát poznal Petr, že je zle. Dole v té hoře byl krásný zámek a ten patřil té bábě. Petr se na babu zlobil, a nařídil jí, aby ho hned z té hory vyvedla, sice že jí psem dá roztrhat. „No, no, řekla baba, jen se milostivý pane nezlobte; vždyť já jsem vám jen chtěla okázat svůj hrad; když ale mermomocí chcete odtud jít, tuhle tím zlatým

proutkem uhoďte na vrata; tady se z hory na venek vychází; a hnedle se vrata i hora otevře, a vy budete moct zase domů jet.“ Petr tak učinil, jak bába radila, a hned byl on kůň a pes z kamenělý B a b a radostně zvolala: „To jsem chtěla; vidíš kluku, to máš za to, že jsi moje tři syny zabil.“ P e t r ale už nic neslyšel.

Když se domů nevracel a po několik dní hledán byl, nesoudila jeho paní manželka jináče, než že v hoře té zhynul. Tak soudili také v pravdě všickni ostatní lidé. Byl veliký smutek a ve všech kostelích sloužily se za něj černé mše svaté.

Bratr jeho B u k a č chodíval se pilně dívat na m e č, který do země strčil. M e č se pořád leskl stejně jako nový. Jednoho dne bylo Bukačovi jaksi teskno a nevěděl, co by toho bylo příčinou. Napadl mu b r a t r, jestli se mu nějak zle nepříhodilo? „Ale“, řekl, „to nemůže být; vždyť pak jsem se včera byl dívat n a m e č, a ten se leskl jako nový leda, že by se mu bylo d n e s v n o c i n e b o p ř e d p o l e d n e m něco nepříjemného stalo. Dal si přece osedlat koně a jel jako včera podívat se na m e č. Vytáhl ho ze země a lekl se. Meč byl celý zazrzavělý, jako kdyby tisíc roků v zemi byl. „Tenkrát je s mým milým bratrem zle! Houpl na koně a s mečem v ruce uháněl domů co jen mohl, a zvěstoval smutnou zprávu svým a P e t r o v ý m r o d i č ů m. Rodiče plakali, Bukač se hnedle připravil na cestu. Oblékl se do rytířských šatů, v jakých P e t r odjel, a pravil svým rodičům: „Pojedu, kam kůň sám bude chtít; snad P e t r a buď živého nebo mrtvého přece někde naleznu.“ Rozloučil se s pla-

čícími rodiči, vyskočil na svého hřebce, který už netrpělivostí dupal. a pes kňučel.

Jak vyjel z brány, zarejdoval sám od sebe kůň a pes na pravou stranu mimo silnici, a jako divý uháněl se psem, který brzy vedle koně brzy před ním uprašoval přes doly, kopce a řeky. Koně nepotřeboval řídit, věděl lépe než pán, kam má uprašovat; a skutečně netrvalo to dlouho, a Bukáč dojel do toho města a do té samé hospody, kdež byl jeho bratr Petr. Hospodský a všickni lidé z celého domu plesali, že zeť králův z cest navrátil se. Privil hospodský: „Milostivý pane zeti královský! To bylo nějakého smutku po Vaší ztrátě. Jináč se nesoudilo, nežli že jste v tom kopci u našeho města se propadl. Ptal prý jste se své královské paní, co to za kopec, stoje s ní u okna v královském sídle; a ona prý Vaší Jasnost před tím kopcem varovala. Vy pak jste přece druhého dne jako-na procházku na ten kopec jel a tam se s koněm i se psem propadl. Zatím děkujeme Bohu, že Vás zase máme.“ Bukáč byl při té řeči hned doma. Stavěl se, jakoby on skutečně byl zeť králův a pravil: „Já jsem jen na několik těch dní vyjel na nějaké zvědy po sousedních městech.“ Hospodský měl z toho velikou radost, že ho královská Milost navštívila a připomínal Bukáčovi všelicos, co jsme už o Petrovi slyšeli. Bukáč jen hlavou kýval a se usmíval, jako by mu hospodský něco známého vypravoval, byl ale rád, že se nepoznán o svém bratrovi Petrovi všelicos dopátral. Konečně řekl, že musí domů. Sedl na koně a jel zrovna k sídlu královskému. Kudy jel, byl všudy jen jásos slyšeti:

„Královský zef se navrátil!“ V sídle královském, to bylo teprva radosti z jeho návratu! Pání jeho mu padla okolo krku a radostí bez sebe volala: „Kde jsi byl můj předrahý Petříčku?! Co jsme se o tebe naplakali!“ B u k a č se usmál a pravil: „Ale vy jste všickni bláhoví! Já jsem si trochu vyjel do okolí našeho města, jak jsem pravil, na procházku; a že jsem se ten samý den nenavrátil, naděláte tolik křiku!“ Princezna: „Ano, jak jsme neměli mít úzkost o Tebe? Víš, jak jsme stáli tuhle u toho okna, a ty jsi mi ukazoval na tu horu, a ptal se's, co je to za horu, a já ti řekla, že kdo na vršek hory té přijde, již více se nevrátí? Ty jsi pak druhého dne odjel, a proto že se's po tolik dní nenavrátil, soudili jsme, že tu čarodějnici tam chtěl jsi zničit, aby lidem neškodila; proto jsme nemohli jinak za to mít, než že jsi tam ostal.“ B u k a č: „No, jen když jsem tady; nyní se zase po žalosti budeme radovat“

Skutečné byla všeobecná radost. Byl již večer; a ustanovil u sebe B u k a č, že ráno pojedje za bratrem na horu, a že ho musí vysvobodit z té hory. Tak se stalo. Vytratil se ze sídla královského, když ještě všecko spalo, a uháněl na koni a se psem k hoře. Když na horu jel a k vršku se přibližoval, byl kuň i pes nepokojný, a ta stará b a b a je zase potkala a prosila B u k a če, aby si mohla svůj uzel dát na toho psa, že už ho unest nemůže, a že by ho ráda až na vršek té hory dostala. B u k a č na babu zahřměl: „Tak to jsi ty ta zpropadená baba, co jsi zde takového rytíře jako já jsem, do té hory zavřela!? Nyní mně toho rytíře i s koněm a jeho

psem vydáš, a pakli ne, běda tobě!“ Ba ba zapírala, že ona o ničem neví. Bu ka č: „Mluv pravdu, babo sice...“ Ba ba nechtěla a Bu ka č volal: „Lam železo!“ Pes popadl babu a začal jí notně lomcovat. Ba ba celá ustrašená volala: „Ano, jest v hoře takový rytíř“ Bu ka č řekl ps o vi: „Přestaň trochu!“ a pak ba b ě: „Nyní otevři horu, abych tam mohl vejít; ale běda tobě, jestli tam spadnu.“ Hora se otevřela a všickni, jak Bu ka č, tak ba ba a, i kůň a pes tam vešli. K nemalému ustrnutí svému viděl Bu ka č svého bra tra i ko ň ě i ps a jeho zkamenělého, a kůň Bu ka čův čmuchal ke koňovi a pes k ps o vi zkamenělému. „Nyní babo“, zahřměl Bu ka č, „uděláš, ať tito zkamenělí zase obživnou.“ Ba ba mu podala proutek a řekla, aby do každého třikrát uhodil, on ale řekl: „Babo uhoď sama.“ Ba ba nechtěla; proto zvolal Bu ka č: „Lam železo!“ Pes houpnul na babu a začal ji trhat. Ba ba křičela a prosila, aby ji pes nechal, že ona sama proutkem uhodí. Uhodila a Pe tr, kůň a pes hned obživi. Tu se bratří radostně objímali, ko ň ě se též radostně vítali, a psi vesele poskakovali. Bu ka č nařídil ba b ě, aby je nyní vyvedla z hory. Ona pravila, aby má selnicí zatočil, na kterou okázala, že se hned hora otevře. „Babo, zatoč sama!“ zakřikl ji Bu ka č. Ba ba nechtěla. „Lam železo!“ křikl, a oba psi rázně prali se o babu. Ta křičela, zatočila má selnicí, a hora se otevřela. Kdyby byl Bu ka č svého zkamenělého bra tra, proutkem uhodil, byl by sám zkamenil; a kdyby byl má selnicí zatočil, byli by všickni zkameněli. Hora byla tedy otevřena a nikterak nebylo možno

Ke str 223.

dostat se z ní ven. Bukač nařídil babě, aby jim udělala z hory silnici, by pohodlně na svých koních vyjeti mohli. Baba nechtěla; proto oba bratří křikli na psy: „Lamte železo,“ a oni hned babu trhali. Baba hořekovala, šlahla proutkem v povětrí, a hned byla široká silnice. „Nyní půjdeš, babo, před námi!“ zvolal Bukač a my pojedeme za tebou.“ Baba chtíc nechtíc musila před nimi. Jeli tedy k městu. Cestou řekl Bukač Petrovi: „Ale ta baba by nám nebo jiným mohla ještě v něčem uškodit, dejme ji od psů roztrhat“. — „Ano“, odpověděl Petr. „Lamte železo!“ vzkřikli oba na psy, a ti skočili po babě. Baba bědovala, ale nic na plat. Cancoury z ní litaly, a nezůstalo po ní nic leda trochu kostí. Jeli volným krokem až k sídlu královskému, a vypravovali si, co každý zkusil. Když přijeli domů, nemohla princezna nikoho rozeznati, který jest její manžel. Bratří byli rádi tomu žertu; proto se nevyzradili, ale každý říkal: „Já jsem!“ princeznu to již mrzelo. A jak si poradila? Dala každého do jiného pokoje, a ptala se prvního: „Jaké vlasy měl velitel vojenský? On řekl: „Černé!“ — Šla k druhému, a ptala se zas tak. Ten odpověděl: „Žádné; byl lysý.“ Princezna poznala hned v tom bratru svého manžela. Byla velká radost a hostina královská. Starý král odřekl se svého království a odevzdal ho svému zefovi, proto že neměl žádného syna. Podobně učinil i Petrův a Bukačůvtec; a odevzdal svoje království Bukačovi, který si vzal za manželku tu nejstarší princeznu, kterou před obrem zachránil a ta prostřední šla do kláštera.

14. Josef syn krejčího.

V Brně byl jeden krejčí, a ten měl 12 synů. Nejstarší byl silný jako obř. Krejčí umřel a žena byla vdovou. Proto že byla chudá, měla co dělat, aby těch 12 dětí uživila. Tu přišel čarodějník a pravil k vdově: „Jsem bratr tvého nebožtíka muže; přicházím ti trochu ulevit; vzal bych si jedno dítě.“ Vdova mu ráda k žádosti jeho svolila a pravila, aby si tedy jedno to dítě vzal. Čarodějník nechtěl jiného leda jen nejstaršího syna. Vdova by byla radši bývala, kdyby si byl vzal jedno z těch menších, proto že jí nejstarší syn byl k ruce. Dala mu ho tedy a oba odešli. Přišli k lesu, tam si udělali pod skalou oheň, a čarodějník řekl k Josefovi: „Ty, odstrč tuto skálu!“ Josef se do skály opřel a odstrčil ji. Pod tou skalou byla veliká a hluboká díra. „Ty, Josefe,“ řekl čarodějník, „já tě po provazu pustím do té díry; je tam sednice a v té visí lampička, tu utrhni a zatřep pak provazem, a já tě zase vytáhnu.“ Josef hned poslechl svého strýce; říkal tak čarodějníkovi, proto že se vydával za bratra jeho nebožtíka otce; obvázal si provaz v půli a spustil se do díry. Lampičku utrl, a když ze sednice té vyšel na venek, trochu se poohlídl a byla tam tuze krásná zahrádka, protož do ní vešel. V té zahrádce byla krásná panna. a ta se Josefa ptala: „Kterak jsi sem přišel?“ On jí povídal, že ho tam pustil jeho strýc po provaze, jak sama viděti může, při tom okázal na provaz, který měl o půl přivázaný. Panna odpo-

věděla: „I nevěř tomu lháři! Vždyť to není tvůj strýc, ale čarodějník, který by tu lampičku sám rád měl. Odvaž honem provaz, a zatřep jím, aby ho ta šelma prázdný nahoru vytáhl. Až odejde, p o m ů ž u já ti sama z této díry ven. Ale musíš zde po nějaký čas počkat; on bude u díry na tebe čekat; bylo by s tebou zle, kdyby tě drapsl. On pak se čekáním zamrzí a odejde.“ Josef tak udělal, přivázal na konec provazu veliký kámen, zatřepal provazem, a čarodějník vytáhl místo Josefa kámen. Zlostí skřípal zuby a rád by byl na díru tu zase postavil skálu, aby Josef nemohl ven; ale nemohl; byl na to slabý. Chtěl díru tu zaházet aspoň velkými kameny a házel jeden po druhém dolů. Pracoval tak po tři dny, ale nemohl tu díru zaházet, nebo Josef pořád kameny odklízal a házel do řeky, která nedaleko domku a zahrádky pod skalami tekla. Čtvrtého dne teprva přestaly kameny dolů padat, což bylo důkazem, že čarodějník mrzutě odešel.

Josefovi se dole vedlo dobře; panna mu dávala do sytosti jíst a pít; ale čím je a co tam dělá, nemohl se Josef od ní nikterak dozvědět. Několik dní po tom mu povídala panna: „Juž můžeš odtud odejít. Dala mu prsten na památku a pravila: „Když ti bude nejhůř, jen pravou rukou tři po té lampičce.“ Šlahla pak proutkem v povětrí, a hned se udělaly v té díře schody, po kterých Josef na horu vylezl.

Teď nevěděl, kam se má obrátit. Třel pravou rukou po té lampičce, aby se přesvědčil jakou má moc, a hned u něho byl takový černý

muž, a řekl Josefovi, kterému panna ta ze své zahrady krásného ovoce do bílého šátku dala: „Co poroučí pán?“ — Josef se toho trochu ulekl, ale vzpamatoval se a řekl: „Ať jsem hned u mámy!“ A hned tam byl. — Vypravoval jí, co za ten krátký čas zkusil a řekl: „To byl krásný strýc! Vždyť ta šelma je čarodějníkem.“ Matka odpověděla: „Já jsem hned myslila, že on není bratrem mého nebožtíka; vždyť mně nikdy neřekl, že má bratra.“ — Když s vypravováním byli hotovi, řekl Josef: „Tuhle jsem pro naši princeznu z té zahrady přinesl trochu ovoce; jděte, matko, a doneste ho tam.“ Matka šla a donesla princezně to ovoce. Ona ho okusila, a ptala se vdovy: „Kdo pak to ovoce pro mne přinesl?“ — Vdova: „Můj syn.“ — Princezna: „Řekněte mu, ať sem přijde.“ Matka to synovi vyřídila, a Josef se hned odebral k princezně, a ona mu řekla: „Odkud vzal jsi to ovoce, jakého jsem ještě nikdy nejedla?“ — Josef vypravoval všecko od počátku až do konce a řekl, že mu to ovoce v bílém šátku zavěsila ta panna při odchodu na ruku. Josef se princezně tak líbil, že si ho vzala za manžela. Byl tedy králem.

Jedenkrátě si vyjel Josef s tchánem svým, starým králem, na procházku; a na to čekal onen čarodějník, který se mezi tím dozvěděl, co se z Josefa stalo. Udělal se cinařem, a přišel do královského zámku s lampičkami na prodej. Ptal se komorné, jestli by nějakou lampičku nekoupila nebo za ňakou starou si nevyměnila novou a lepší? Komorná vzala starou lampičku

královu, a řekla cinařovi: „Dáte-li mi za tuto starou lampičku novou, pak ano; ale to vám povídám, že nic nepřidám“. Cinař když viděl lampičku, už se radoval; dal hned novou za ni, starou dobře schoval a hned odešel. Když vyšel z hradu, třel pravou rukou na lampičce a hned byl u něho černý muž a řekl: „Co poroučí pán?“ Čarodějník: „Já poručím, aby tento hrad byl hned zničen a princezna na ostrově!“ Tak se ihned stalo.

Když pak oba králové, starý a mladý, přijeli domů a viděli tu zpoustu, řekl starý k mladému: „Ty jsi náký pěkný kos; hned půjdeš mou dceru hledat!“ — Šel tedy celý smutný a dlouho po světě bloudil. Přišel do jednoho lesa a chtělo se mu velice pít. Byla tam studánka a on se z ní napil. Při tom ale jaksi zavadil o ten prsten, který měl od té panny, a hned tam stáli dva černí muži a řekli: „Co poroučí pán?“ — Král Josef odpověděl: „Já poručím, abych byl hned tam, kde je má manželka!“ Hned byl na tom ostrově, kde princezna s tím čarodějníkem byla. Čarodějník nebyl právě doma; a když princezna svého manžela Josefa shlédla, byla radostná a pro Boha ho prosila, aby od čarodějníka jí vysvobodil, že se má u něho tuze zle. „Musíš se tady“, řekla Josefovi, „schovati, až čarodějník přijde domů. On si po obědě vždycky lehne; musíš jej usmrtit a lampičku, kterou na zádech nosí, mu vzít.“ Tak se stalo. Josef čarodějníka zabil a lampičku mu vzal. Třel po ní pravou rukou, a hned tam byl černý chlap a řekl: „Co poroučí pán?“ — Josef: „Ať jsem

hned na našem zámku!“ Tak se hned stalo. Starý král nebyl doma, a když přišel, nalezl zase zámek vystavěný, a Josefa i svou dceru. To bylo radosti!

Netrvalo to dlouho a starý král i mladá královna se nebezpečně rozstoli na psinu (na zimnici). Kde jaký lékař, všickni byli povoláni, ale každý krčil ramenoma; nebylo tedy žádné pomoci více. Josef nařikal, ale co naplat? Když tak jedenkrát celý utrápený u lůžka své nemocné manželky seděl, přišel komorník do sednice a řekl: „Je zde jakýsi cizí doktor, a ten si troufá jak Milost krále, tak i královnu uzdravit.“ Josef, mladý král, řekl, aby hned přišel nahoru. Doktor přišel; to byl bratr toho zabitého čarodějníka, a řekl královi Josefovi: „Oba uzdravím, dáte-li mi tu lampičku.“ Josef svolil a doktor oba uzdravil. Král Josef mu dal za to lampičku, a na schodech jí doktor samou radostí upustil a Josef ji našel. Od té doby se mu lampička více neztratila a on panoval mnoho let.

15. Troje vyvolení.

Byl jeden mlýn, a vedle toho mlýna stála pazderna. Mlynář a jeho žena byli lidé lakomí, a v té pazderně žil stařec se stařenou, a ti živil se žebráním. Měli čtyry děti, ale ty byly na službě, proto že je rodiče uživiti nemohli. Neměli čím platit proto si vzal ten stařec kousek vyžebraného suchého chleba, a povídal své ženě: „Půjdu na několik kousků

dříví do lesa, a ten chléb si vezmu na oběd.“ Šel. V lese sbíral kousky dříví a když sebral, posadil se, aby chleba požíval. Tu přišel k němu jiný stařec. Když se křesťanským pozdravením pozdravili, řekl ten, který přišel, tomu prvnímu takto: „Jak pák se máte, staroušku?“ První odpověděl: „Jak Pán Bůh chce a jak se staří lidé míti mohou. Vždyť jste sám také stařečkem a musíte bezpochyby, jak na vás vidím, tak dobře jako já od domu k domu chodit.“ Ten druhý odpověděl: „Ba arcíř; ale vám se snad lépe vede než mně. Požíváte chleba, a já dnes ještě ničeho nevyžebra.“ První zlomil tvrdou kůrku, kterou v ruce držel, na dvě, podal mu jednu polovici a řekl: „No tak tedy se budeme dělit; vezměte z mála za vděk“. Žebravý stařec vzal, poděkoval se, přisedl vedle prvního, a oba jedli. Když tak jedli, pravil první k druhému: „Ale staroušku, co pak to znamená? Co jste si ke mně přisedl, mně ten chléb o mnoho lépe chutná než prve; jest dobrý jako ta nejlepší buchta a sytí me tak, že již nemůžu více požívat; proto si zbytek schovám.“ Zastrčil si kůrku chleba, která mu pozůstala, do kapsy, a ten druhý stařec na to odpověděl: „To snad vás Pán Bůh sytí a činí ten chléb tak dobrý, že jste mně z mála také popřál; zajisté to Bůh tak činí.“ — „I dobře máte, stařečku,“ řekl zase první; „ono jest blaženější dávat než brát. Já bych od srdce rád dával, kdybych mohl; ale tak musím jen brát, a jsem rád když něco dostanu.“ — Mluvili mezi sebou ještě všelicos, až pak ten druhý povstal a řekl: „No musím jít zase dále. Proto ale, že jste se mnou svůj chléb dělil,

vyvolte si tři věci, kteréž byste rád měl.“ Stařec na něj při slovech těch pohlédl a nevěděl, co to má znamenat; a on zase řekl: „No jen si tři věci vyvolte, a dosáhnete jich.“ Na to odpověděl stařec z pazderny: „Když si tedy mám tři věci volit, volím si předně, abych po smrti přišel do království nebeského.“ I řekl druhý stařec: „No to jste si nemohl lepšího nic vyvolit než to; to zajisté jest věc nejlepší; stane se vám, jen buďte takým do smrti, jakým jste až posud byl. Co si ale za druhé vyvolíte?“ — „Za druhé si vyvolím“, odpověděl starý, „abych na světě po ničem tak netoužil, jako po Pánu Bohu.“ Druhý odpověděl: „I to jest tuze dobré, stane se vám! A co to třetí?“ — Stařec řekl: „Do třetice si tedy vyvolím, aby ta špižirna, kterou mám na hůrách, byla plna dvacetníků!“ — „I to se vám vyplní za ten kousek chleba, který jste mně dal“, odpověděl druhý stařec, a když prvnímu dal „s Pánem Bohem“ odešel. Stařec odcházejícímu poděkoval, a když řekl: „No tak tedy ‚s Pánem Bohem‘ a ‚Pochválen buď Pán Ježíš Kristus‘“, sebral nashírané kousky dříví, dal si je na záda a kráčel domů.

Doma v pazderně vypravoval ženě, co zkusil a řekl jí: „Jdi naschvál na hůru a podívej se do špižirně, jsou-li tam ty dvacetníky?“ — Žena šla a přiběhla celá udýchaná, a jako bez sebe zvolala: „Ale, staroušku, špižirna jest plná dvacetníků!“ Stařec se šel podívat a přesvědčil se skutečně, že jest tomu tak. Tu zvolala jeho žena: „Já půjdu do mlýna, aby nám půjčili čtvrt, a my ty dvacetníky přeměříme!“ Šla. Mlýnář vida ji přicházet, nevrle

řekl k ženě: „Ta žebrota, ta pazderačka zase sem jde; bude zase chtít, abychom jí dali jíst; je to ale trest, když má člověk takovou žebrotu v sousedstvu.“ V tom otevřela dvěře, a když vyřkla: „Pochválen buď Ježíš Kristus“, pravila k mlynářovi, který se na ní díval zamračeně: „Pane kmotře, buďte tak dobrotiv a zapůjčte nám na nějakou chvíli čtvrt.“ Mlynář zabručel: „A nač pak?“ Pazderačka odpověděla: „Můj staroušek si včera a dnes vyžebbral trochu žita, a my bychom si ho rádi změřili.“ Mlynář ji čtvrt zapůjčil a bručel mezi zuby: „Mají ti lidé na rozhazování; žito tak drahé a oni jím podělují žebračky!“

Když pazderačka odešla, nedalo mu to po-koje, a on by se byl rád dozvěděl, mnoho-li toho žita v pazderně mají? Šel tam potichu, aby to vyzkoumal. Když vkročil do malé sínky, slyšel na půdě peníze cinkat; proto pozlehka vlezl na schody, a když viděl staré manžely peníze, samé dvacetníky, měřit, vyvaloval do kořán oči. Nemohl se přemoct, šel na půdu a vykřikl: „Tak vy tak? Žebrot chodíte, a máte tolik dvacetníků, že je na čtvrt měříte?! Ó vy bezbožní lidé!“ Staří manželé se omlouvali, že jich neměli již před časem, ale že peníze ty teprv dnes ve spížirně se objevily.“ Mlynář tomu nechtěl věřit, a ptal se, jak těch a tolik peněz nabyli? Na to stařeček všechno vypravoval, jak se to stalo, a mlynář přiběhl domů a vypravoval to zase ženě a řekl: „Ženo, běž pro kvasnice, napeč koláčů a usmaž koblihů; pak nakup vína, a zítra mně musí starý pazderník zavést na to místo do lesa, kde se s tím starcem sešel. Když on

mu za tvrdou kůrku chleba dal tři věci na vyvolenou, dá i mně na vyvolenou, když mu přinesu koláče, koblihy a víno.“ Žena uposlechla, nakoupila a připravila, jak jí muž poručil, a druhého dne musil stařec mlynáře na to místo do lesa zavést, kde se včera s tím starým člověkem sešel. Pazderák ho tam zavedl a odešel domů. Mlynář si tam sedl a čekal na starce až přijde.

Skutečně přišel. Po krátkém pozdravení dával mu mlynář jíst a pít; stařec něco okusil, ale ne mnoho; vymlouval se, že na taková jídla není navyklý; že by mu to mohlo uškodit; pro něho prý nejlepší kousek chleba, ten že mu nejlíp dělá. Brzy odešel, a při odchodu řekl mlynářovi, aby si až přijde domů, tři věci vyvolil, ty že se mu vyplní; ale více ne, než tři.

Rozešli se, ale ten rozchod nebyl tak upřímný jako ten včerejší; ani se stařec tak dlouho nezdržel jako včera, a přisednout také nechtěl; vymlouval se, že má na spěch. Rozchod byl jen tak zkrátka. Mlynář vzal od jídla a nápoje, co zbylo s sebou, a pln radosti chvátal domů, a rozmýšlel, co si bude doma volit. Brzy mu to, brzy mu ono napadlo; ale nemohl se nikterak ani pro to ani pro ono rozhodnout, byl by si rád to nejlepší vyvolil. Že na první místo v myšlénkách kladl veliké bohatství a mnoho peněz, to se samo sebou rozumí; jen že to nesměl slovy vyjádřit, leč až přijde domů. Když se k mlýnu přibližoval, běžela mu žena celá zděšená naproti, lomila rukama a volala: „Ó můj manžele! Naše Straka (strakatá kráva) zlomila

si teď roh. Budeš-li si co volit, především jiným vyvol, aby zase dostala svůj roh.“ Mlynář, který se nad tím tak ulekl, na všecko jiné pozapomněl a zvolal: „Volím si ať má naše Straka zase svůj roh“, a kráva hned měla svůj předešlý roh. Nyní se teprva mlynář zlobil na svou ženu, že k vůli ní a její poplašenosti již má jedno volení odbyté, a že jen tak málichernou věc vyvolil sobě. Celý rozložený rozkřikl se na ni: „Kakraholte! Teď jsem k vůli tobě již jedno volení promarnil; aby tě kozel! Kýž ti ten zpropadený roh hned na čele také vyrůsté!“ A mlynářka měla v tom okamžení hrozitánský kravský roh na čele. To bylo na ni krásné podívání! Podívala se do zrcadla, a kutila zlostí, div se mlýn nezbořil; a lidé, co tam mleli, div se smíchem nepováleli. Mlynář ale bouchal se pěstí do čela, nadával sám sobě volů a oslů, že tak dobrovolně přišel o druhé volení. Když pak mlynářka jazykem jako břitva ostrým na mlynáře hubačila, zuby zatínala, pěstmi mu hrozila a rohem ho trkala, ano i příslibovala, že ho tím rohem probodne, jestli ji nezbaví rohu toho; musil chtěj nechtěj si za třetí vyvolit, aby mlynářce roh s čela spadnul. To se také hned stalo, a mlynář neměl z trojího volení nic — ani za mák. A dobře na něho; proč byl takovým skrbílikem.

16. Žebrák zloděj.

Starý lenoch, který za mladých let nepřivykal práci, a již tehda radši od domu k domu chodil, než aby si spravedlivou práci chleba vydě-

lával, přivykl žebrání tak, že bez něho nemohl ani vydržet. Při tom svém tuláctví vyváděl všelijaké kousky; a ačkoliv měl ještě zdravé údy a pracovat mohl, nejen žebral, ale i kradl, byl celý otrhaný a ušpiněný jako pravý lumpák, tak že se ho děti na ulici bály a před ním utíkaly. K tomu měl hubu jako dryáčník a zpíval všelijaké písně, jednu také *latinskou*.

Jedenkráté přišel do jednoho selského dvora, na dvoře klestil jeden chlapec smrčí, a když žebrák vcházejícího na dvůr spatřil, vypadla mu strachem sekera z ruky, a chlapec utekl. Žebrákovi se ta sekera zalíbila, vzal ji a uschoval pod levou paží, kterouž měl kusem roztrhané haleny přikrytou, a začal zpívat svou *latinskou* píseň, kteráž tak zněla :

„Sekerátum vzátum,
pod halenu dátum.“

Domácí lidé naslouchali, a slyšeli po latinsku zpívat. Domnívali se, že ten člověk snad studoval a nějakým zvláštním neštěstím na tak špatná místa přišel; ustrnuli se nad ním a dali mu hodnou almužnu. Žebrák měl radost a těšil se z toho, že je tak za nos potahal. Jak ale šel po dvoře zase nazpátek, potkal starou babičku, která do světnice chvátala; i jí chtěl nějakou písničku zazpívat a proto začal :

„Babičko má rozmilá,
to je krásná sekera!“

V tom ale zapomenul sekeru pod paží držet, sekera spadla, a proto, že byl bos, padla mu zrovna na holou nohu; byla právě nabroušena, a profala mu celou nohu. Stará babička zazpívala nyní jemu:

„Zhojiv sobě nohu svou,
živ se prací poctivou.“

17. Dvě sestry.

Byl jedenkrát v jedné chaloupce dědoušek a babička; měli dvě dcery. Té starší říkalo se Madlenka, a té mladší Františka. Ta rodina byla velmi chudá, a jen z toho, co ty dvě dcery rukama vydělaly, byly pospolu rodiče a děti živi; staří již nemohli pracovat.

Stalo se, že pro obě děvčata se práce již nedostávalo, proto řekl dědoušek Madlence: „Milá Madlenko, musíš jít někam do světa na službu; a až něco vyděláš, přines nám to. Nazatím bude nás mladší tvá sestra Františka živit“. — Madlenka byla hodná dceruška, a proto, ačkoliv jí bylo těžko od rodičů odejít, hned otce svého uposlechla, uzlíček svůj svázala, a s pláčem šla k tatínkovi, aby se s ním rozloučila a za otcovské požehnání jej poprosila. Otec, stařícký dědoušek, požehnal Madlence, a dal jí na cestu krásné naučení. Ona mu plačíc políbila ruce a nohy, a šla zase k matce a prosila též za mateřské požehnání. S matkou, která jí požehnala, když se právě

tak jako s otcem rozloučila, odebrala se k sestře Františce, která však sestru svou Madlenku hrubě nemilovala proto, že Madlenku měli rodiče radši, že více o rodiče pečovala než Františka. Když Madlenka ruku Františce na rozloučenou podávala, povídala Františka: „Jdi; a až přijdeš, ráda se podívám, jaký výdělek přineseš domů. Potom já půjdu a uvidíš, co já přinesu. Pak teprv budeme vidět, která z nás o rodiče lépe pečuje, a kterou pak z nás oni radši mít budou, tebe, nebo mne. Posud měli jen tebe rádi, a mne nenáviděli“. — Ta řeč nebyla pravdiva; proto se Madlenka velice nad tím v srdci zarmoutila a odpověděla sestřičce: „Vždyť tebe, Františko, mají rodiče také rádi; a ačkoliv tě třebas nemilují tak jako mne, přece nemůžeš říci, že by tebe nenáviděli. Já jsem starší, a proto můžu více pracovat a o rodiče lépe se starat než ty; a milují-li mne snad více než tebe, jsi ty tím sama vinna, proto že jsi někdy vzdorovitá a po každé poslouchat nechceš. Až já teď na službu odejdu buď taková, jaká jsem já k našim rodičům byla, a budeš vidět, že tě budou tak milovati jako mne; ano těšilo by mne, kdyby tebe ještě radši měli než mne.“

Rozloučily se obě dvě sestry, a Madlenka se vydala na cestu, aby si našla službu. S bolestným srdcem odcházela od domu otcovského; žalostně plakala, protože měla staré rodiče na mysli, jak se jim povede po její odchodu; avšak důvěřovala se v Pána Boha, a cestou pobožně modlila se.

Když tak po cestě kráčela, přiblížila se k jablonce. Jablůnka ptala se Madlenky: „Kam

deš?“ — „Jdu si hledat službu, abych něco pro své staré rodiče vysloužila.“ — „Ale vidíš,“ prosí jabloňka; „Madlenko, pohledni jen na mne, terak jsem plna housenek; prosím tě, očišť mne.“ — Madlenka, hodná holka, ačkoliv spěchala, aby rzo službu obdržela, a něco sobě vydělat mohla, ylezla ráda na jabloňku, a tak dlouho tam zůtala, až jabloňka od hmyzu a housenek celá čistěná byla. Jabloňka jí za to poděkovala, áda by jí za to něco byla dala, avšak nic neměla. Madlenka šla dále, a byla spokojena, že dobrý kutek vykonala.

Za nějakou chvíli přišla ku studánce, a studánka se jí tázala: „Kam tak chvátáš?“ Madlenka jí zase tak odpověděla, jako jabloňce. Studánka jí prosila: „Podívej se na mne; jsem na ještěrek a žab; prosím tě vyčisti mne!“ Madlenka ustrnula se nad studánkou, a vyčistila ji. Studánka se jí poděkovala; ráda by se jí byla odměnila, ale neměla čím.

Madlenka spíáchala zase dále. Již se sešalo, a nikde neviděla nějakou ves nebo dům, by přenocovat mohla. Když již hodný kus cesty spatřila osamotnělou chaloupku, ku ní přímou utíkala. Přijdouc tam, viděla že chaloupka jest prázdna a napolo zbořena. Umínila že tam přenocuje. Rozvázala svůj uzlíček a našla se tím, co sobě z domu s sebou vzala.

Ráno, když se již chtěla vydávat na další cestu, šla se ještě po chaloupce, zašla i do kuchyně, pokoukla i do pekárny. Pekárna se jí tázala: „Kam jdeš?“ Madlenka odpověděla:

„Jdu si hledat službu, abych něco pro své rodiče vysloužila.“ — „Prosím tebe“, praví k ní pekárna „jsem plna sazí, vyčisti mne!“ Madlenka, ačkol byla již jako na trní a chvátala dále, vyčistila velmi dobře pekárnu, která se jí za to poděkovala.

Madlenka šla zčerstva po cestě dále. Tu uviděla vedle silnice kotel, a ten byl plný neřádu. „Kam jdeš?“ ptal se kotel Madlenky. Ona odpovíděla právě tak jako prve. Kotel řekl: „Prosím tebe, vidíš, jsem pln neřádu; vyčisti mne!“ — Madlenka učinila tak, a ve svědomí svém byla obhacena, že již tak mnoho dobrých skutků tou cestou svou vykonala. Chvátala pořád dále.

Když se již den schyloval ku konci, došla k jedné chaloupce a tam umínila si přenocovat, anebo kdyby možná bylo, i službu přijmout. Přijdouc tam pravila k babičce, která jediná ve světnici u přelíčky seděla, aby jí noclehu dopřála, že si chce hledat službu. — „Chceš-li u mne sloužit“, odpovídá babička, „můžeš zde zůstat“. Madlenka hned radostně přivolila řkouc, že službu přijímá. Na to jí odpověděla babička: „Tvá práce v službě bude jen malá, ale plat hodný, tak že jistě spokojena budeš. Práce tvá bude tato: budeš jen připravovat jídlo, a víc nic; napřed dáš mně, potom mému psíčkovi, pak kočce a konečně sobě. Madlenka udělala tak, jak jí stařenka přikázala, konala službu svou po svědomitě, připravovala z hojnosti jídlo a dávala napřed stařence, pak psíkovi, kočce a konečně sobě. Když již hodný čas u stař

službě ztrávila a mzdu žádnou ještě neobdržela, začala pochybovat, dá-li jí stařenka co? Proto pravila jedenkrát, aby ji na návštěvu k rodičům propustila, a jí něco na cestu dala. Stařenka ráda ji propustila, ano dovolila jí, aby, chce-li zůstat u rodičů, zůstala. Když Madlenka chtěla zaslouženou mzdu, odpověděla jí stařenka: „O to se nestarej; sedni si tamhle s psíčkem a s kočičkou na tu truhlu, a jeď směle domů; však tě odplata za tvé dobré skutky a mzda za službu nemine.“

Madlenka sedla si a jela tou samou cestou, kterouž tam přišla. Přijdouc ku kotlu spatřila, že jest pln dobré kaše. Ráda by si byla vzala, ale bála se, že se spálí. Kotel pravil k Madlence: „Proč si nebereš? Vezmi si za prokázanou mně službu!“ Vzala si a jela dále k pekárně. Pekárna byla plna rohlíků. Vzala si též do sytosti, a ubírali se blíže k domovu. Ačkoli Madlenka u kotle a u pekárny se nasýtla, a také psovi a kočce do sytosti dala, přece velkou žízni jak ona tak i zvířata trýzněna byla. Jedou na truhle dále; široko daleko nespátřily ani dost málo vody, až přišli ke studánce, kterou Madlenka od žab a od jiné neřesti vyčistila; a ku podivu, studánka byla plná vína. Madlenka netroufala si napít se, avšak studánka jí pravila: „Vezmi si jen, a napij se do syta; vždyť jsi mně prokázala velkou službu, když jsi mne vyčistila.“ Madlenka uhasila žízeň svou i žízeň zvířat, poděkovala studánce a cestovala dále. Tu se octla u jabloňky, a ta byla plná červených jablek. Madlenka ráda by si byla vzala, ale ostýchala se. Jabloňka jí dodala chuti

a proto sobě dle libosti krásných jablek nadržala.

Ubírali se dále, až se přiblížili k domovu. Madlenka radostně shledala se s rodiči; avšak až posud žádná ještě neměla mzdy, aby rodičům z ní něčím pomoci mohla. To jediné ji rmoutilo. Psíček ale vyskočil na truhlu a štěkal: „Na-na- naše Madlenka si veze plnou truhlu šatů a zlata.“ Pak vyskočila kočička na truhlu a hlásala: „Mňau, mňau, naše Madlenka si veze plnou truhlu nádobí a stříbra.“ A hle, truhla se otevřela a byla vskutku plna šatstva, nádobí, zlatých a stříbrných peněz. Radost měli staří rodiče i Madlenka, kteráž dle dovolení od stařeny daného mileráda zůstala doma při rodičích a jim posluhovat si umínila. Jen Františka se na to jaksi kábonila, a zlostně, ano urputně pravila: „Já nyní, protože sestra již přišla domů, půjdu sobě někam hledat služby; já se tak brzo jako Madlenka nenavrátím“.

Mezi tím co rodiče a Madlenka se radovali, Františka ale se zlobila a hubovala, ztratil se z nenadání psík i kočka, marné bylo jich hledání a na ně volání; byli ti tam. Františka zlostí nad tím štěstím své sestry až koprněla, svázala svůj uzlík, a ani hrubě s rodiči se nerozloučila, tím méně o požehnání jejich prosila; na sestru pak ani se nepodívala a z domu otcovského se odebrala hledat sobě službu.

Kráčela tou samou cestou, kterouž brala se před časem Madlenka, když služby hledala. Přišla jako Madlenka k té samé jablonce a ta byla zase

plna housenek a neřádu. Ptala se Františky: „Kam jdeš?“ — Františka jí odpověděla vzdorovitě: „Jdu si službu hledat.“ — „Prosím tě, pravila jabloňka, jsem plna housenek a neřádu, očisti mne!“ Františka jí odpověděla: „To bych leda bláznila, bych se s tebou piplala!“ A šla svou cestou dále. Přišla za nějakou chvíli k studánce. Studánka se jí tázala: „Kam tak chvátáš?“ — Františka odpověděla: „Co je ti po tom, kam já jdu?“ Studánka ale prosila: „Podívej se na mne, jsem plna ještěrek a žab; buď tak dobrá a vyčisti mne!“ — Nemilosrdná Františka jí na to povídala: „To bych radši v bídě žila, než bych tebe očistila!“ Šla dále pořád tou samou cestou, kterouž kráčela před rokem Madlenka. Když již začalo být tma, přišla do té chaloupky, v které Madlenka před rokem přenocovala, a zůstala tam na noc. Druhého dne, když svítalo a již dále jít chtěla, poohlédla se ještě v chaloupce, v které žádný nebyl, a zašla do kuchyně. Pekárna se jí ptala: „Kam jdeš?“ Františka vzdorovitě odpověděla: „Co se ty mne máš co ptát?“ Pekárna ale prosila: „Jsem plna sazí, vyčisti mne!“ Františka ale řekla: „Já bych radši nežila, než bych tebe čistila.“ Šla dále nevědomky tou samou cestou, kterou před rokem šla Madlenka. Sotva kousek cesty ušla, uviděla na silnici kotel, a ten byl pln špíny. „Kam jdeš?“ ptal se Františky: „Toť už přílišné“, rozlobila se Františka, „každý chce vědět, kam jdu; nepovím!“ Kotel ale prosil: „Podívej se; jsem pln špíny; buď tak hodna a vyprázdni mne!“ Fran-

tiška odsekla: „To bych radši bláznila, než bych tebe prázdnila.“ Celá rozkacená utíkala dále.

Když už noc byla na krku, spatřila nedaleko chaloupku a pravila: „Kdybych už radši toho ptaní, kam jdu, se zbavila, a tuto nějakou službu dostala!“ Když do chaloupky přišla, pravila jí stařenka, která u přesličky seděla: „Chceš-li u mne sloužit, můžeš zde zůstat; nebudeš mnoho pracovat; jenom mně, mému psíkovi, mé kočičce a sobě připravíš jídlo.“ V tom skočil psíček a kočka s kamen, a běhaly po zemi. Františka hned poznala psíka a kočku, s kterými Madlenka ze služby s tak bohatou truhlou domů přišla a pomyslela si: „Aha! Tudy byla Madlena na službě; mně se také tak pošťestí! Zůstanu zde sloužit a navrátím se s truhlou ještě větší.“ Hned stařence pravila, že tam ve službě zůstane. Tak se stalo. Ale Františka nesloužila tak věrně jako Madlenka. Ona sice jídlo přistrojila, ale co měla napřed dát stařence, pak psíkovi, kočce a potom sobě, po každé po straně nejlepší kousky snědla napřed, a pak teprva dala ostatním. Stařenka to sice dobře věděla, ale nic neřekla; po celý rok to tak trpěla.

Když rok uplynul, a Františka ze služby se navrátiti chtěla domů, pravila stařence: „Nyní mně vyplatte; sloužila jsem vám po celý rok věrně; zase podívám se domů“. Stařenka jí odpověděla: „Chceš-li odejít, s Pánem Bohem! Tamhle ta truhla je tvá mzda; sedni si s psem a s kočkou na ni, a jeď domů. Františka byla plna radosti, když

viděla, že dostala zrovna takovou trublu plnou zlata a stříbra jako Madlenka; a již se radovala na příchod do domu otcovského. Sedla si a jela; ani hrubě se stařenkou se nerozloučila. Jela tou samou cestou, kterou přišla.

Chtělo se jí jíst. Přijela ke kotlu, a viděla, že je pln dobré kaše. Šla k němu, ani neprosila, a zrovna plnou rukou kaše nabrala; avšak velice vzkřikla, neboť celou ruku si popálila, a kotel jí připomněl: „To bych radši bláznila, než bych tebe prázdnila“. Hladová a zahanbená jela dále, přijela k pekárně, která byla plna rohlíčků. Ráda by si jich několik byla vzala, aby hlad umenšila. Vytáhla jeden ven, ale jak do něho kousla, zrovna se jí několik zubů vylomilo a pekárna řekla: „Vidiš, to máš za to, co's mně před rokem řekla: „Já bych radši nežila, než bych tebe čistila.“ S nepořízenou jela dále. Františku trápila nesnesitelná žízeň; prahla jen po krapce vody; avšak nikde jí nebylo. Tu spatřila, když hodný kus cesty již ujela, studánku, a těšila se na krapet vody. Studánka přivítala Františku takto: „Aha, teď bys ráda se napila; ale žab a ještěrek mne zbavit nechtěla's! Nepopřeju ti ani krapky vody; a kdyby se's opovážila a ze mne pila, proměněna bude voda ta v jed.“ — Františka si tedy netroufala pít a žíznivá odjela dále. Tu však za nějakou chvíli spatřila jabloňku, na které překrásná jablka byla. Chtěla si jedno utrhnout; avšak jabloňka jí zakřikla: „Neopovažuj se trhat se mne, neboť víš, že jsem tě před rokem prosila, abys mne od housenek očistila, a tys mi odpověděla, že to nikterak

neučiníš. Proto odejdi; a když tě někdo budoucně o něco žádat bude, učin mu to, chceš-li, aby i tobě někdo něčeho popřál.“ Františka ale byla tvrdého srdce, a málo si povšimla těchto slov, ale velice se hněvala, že všudy tak zhola odbyta byla. To jediné ještě, co jí na té cestě těšilo, bylo to, že až přijde domů, Madlence vyvzdoruje tím, že tu sárou truhlu plnou zlata a stříbra přiveze domů, jako ona. Ráda by se již byla do truhly podívala, ale nemohla ji odemknout; neboť stařenka jí povídala, že truhla se spíše neotevře aniž od koho otevřena být může, až teprve doma, když pes a kočka na ni ve světnici vyskočí. Již se přibližovala k domovu. Pes na truhle začal štěkat a kočka mňoukat. Madlenka, když to slyšela, poznala štěkot psa a mňoukání kočky, a běžela jí s rodiči naproti. Avšak Františka si Madlenky ani hrubě nevšímala, a pravila k rodičům: „Nejen Madlena si zlata vysloužila; já také, a snad ještě více. Podívejte se tuhle na tu truhlu!“ Truhla byla do světnice odnešena, a psík vyskočil na truhlu a štěkal: „Va, va, vaše Františka si nese plnou truhlu písku a kamení.“ Pak vyskočila kočka na truhlu a mňoukala: „Mňau, mňau, vaše Františka si nese plnou truhlu žoků a hader.“ A hle, truhla se otevřela, a byla plna písku, kamení, hader a žoků.“ Všickni zůstali jako omráčeni; psík a kočka se ztratili, a Františka padla do mdloby. Když zase k sobě přišla, poznala své chyby, napravila a polepšila se, a byla od toho dne osobou hodnější.

OBSAH.

	Strana
Proslov	3
Předmluva	5
1. Zázračný lékař	11
2. Chudý mladý rybář	28
3. Jan zahradník	37
4. Malíř a kupec	51
5. Holoubek a jestřáb	65
6. Ráček hadač	71
6. Podivní manželé	77
7. Bratr, sestra, obr a princezna	103
8. Honza švec a kupcova dcera	137
9. O velikém hříšniku opilci	153
10. Karel a Naninka	163
11. Vojtěch, syn rybářův	179
12. Soused a jeho pacholek	193
13. Dva bratři Petr a Bukač	203
14. Josef, syn krejčího	226
15. Troje vyvolení	230
16. Žebrák zloděj	235
17. Dvě sestry	237

Cyrillo-Methodějská knihtiskárna V. Kotrba

vydala ještě jeden svazek díla :

Kuldovy moravské národní pohádky a pověsti.

Sebral a zaslal Jan Pleskáč.

S obrázky.

280 stran.

Cena jen 90 kr.

Svazek tento obsahuje neméně než **43** výborných moravských pohádek.

Výborný dárek naší mládeži.